हलिं नेवाः

लुमन्ति [illegible]

World Newah Organization
वर्ल्ड नेवाः अर्गनाइजेशन

अनेकताद्धुने एकता

प्यक्वःगु हलिं नेवाः दबू तःमुंज्या - ११४२

न्यूयोर्क, अमेरिका

नेसं ११४२ गुंलाथ्व । विसं २०७९ साउन । सन् २०२२

organized by

Email convention@worldnewah.org

Web worldnewah.org/convention2022

halin newah

SOUVENIR

प्यक्वःगु हलिं नेवाः दबू तःमुँज्या–११४२

न्यूयोर्क, अमेरिका

4th World Newah Organization Convention – 2022

New York, USA

नेसं ११४२ गुंलाथ्वः ८, ९, १० | वि.सं. २०७९ साउन २०, २१, २२ | सन् २०२२ अगष्ट ५, ६, ७

ग्वसाः

हलिं नेवाः दबू

World Newah Organization

स्थानीय ग्वसाः

नेवाः गुथि, न्यूयोर्क, अमेरिका

Newah Guthi, New York, USA

हलिं नेवाः दबू अमेरिका देय् मूकवः

WNO USA Chapter, New York, USA

WORLD NEWAH ORGANIZATION

Chief Patron
Satya Mohan Joshi
Lalitpur, Nepal

Patron
Daya Ratna Shakya
Portland, Oregon, USA

Advisory Committee

Ambika Manandhar
Luintel, Wales, UK

Dr. Bal Gopal Shrestha
Netherlands

Prof. Dr. David N.
Gellner, UK

Dr. Dhruba Bahadur
Pikha Shrestha,
Netherlands

Prof. Dr. Keshav
Lal Maharjan
Japan

Krishna Prakash
Shrestha (Late)
Moscow, Russia

Dr. Lochan
Manandhar
UK

Dr. Mahesh Man
Shrestha
Nepal

Malakh Lal Shrestha
Germany

Prof. Prem Santi
Tuladhar, Nepal

Youth Advisor
Sunita Dangol
Kathmandu, Nepal

Youth Advisor
Lalima Shrestha
Kathmandu, Nepal

Global Ambassador
Krishna Chakhun
Wales, UK

Cultural Ambassador
Basav Rajopadhyay
Washington D.C., DC, US

President
Season Shrestha,
Baltimore, Maryland, USA

Senior Vice-President
Dr. Narayan Rajbhandari
North Carolina, USA

Vice-President
Pushkar Mathema
Kathmandu, Nepal

Vice-President
Rajani Pradhan
Brussels, Belgium

Vice-President
Sanyukta Shrestha
London, UK

General-Secretary
Samanta Bajracharya
Arlington, MA, USA

Secretary
Rashmila Prajapat
Kathmandu, Nepal

Treasurer
Bhushan Shrestha
Colorado, USA

Treasurer
Jayambhu Ranjit
USA (2019–2021)

Executive Members

Anita Pradhan
USA

Assajita Awale,
Bangkok, Thailand

Bimal M. Shrestha
Brampton, Ontario, Canada

Deepesh Shakya
Dublin, Ireland

Ganga Bahadur
Nemkul, Lisbon, Portugal

Ganga Dangol
Tokyo, Japan

Dr. Hemanta Joshi
Edmonton, Alberta, Canada

Kamal Prasad Shrestha
Auckland, New Zealand

Dr. Naresh Man Shakya
New York, USA

Naresh Shrestha
Tel Aviv, Israel

Nilu Awale
Barcelona, Spain

Pramod Shrestha
Dubai, UAE

Rachana Pradhan
Kowloon, Hong Kong

Rajeesh Shrestha
San Francisco, California, USA

Shobhit Shakya,
Tallinn, Estonia

Surendra B. Shrestha
Kathmandu, Nepal

Surendra Man Shakya
Lalitpur, Nepal

WNO SPECIAL COMMITTEES

WNO Nepalbhasa Google Translation Project Committee

Project Lead : Ujjwal Rajbhandari
Coordinator : Deepesh Shakya
Members : Daya Shakya
Sanyukta Shrestha
Season Shrestha

Worldwide Daily Nepalbhasa GT Translation Team Contributors

Daily GT Translation Team Leader
: Paubha Sayami
Daily GT Translation Team Leader
New York : Dr. Naresh Shakya
Daily GT Translation Team Leader
Nepal : Surendra Man Shakya
Members : Anjana Tamrakar
Bidya Dali
Damodar Pradhan
Dwarika Rajbhandari
Kabina Singh Maharjan
Dr. Lochan Manandhar
Lumu Shrestha
Manohar Shrestha
Neetu Dangol
Rajendra Maharjan
Ratna Jyoti Shakya
Santosh Maharjan
Sushil Tamrakar
Tulasi Chitrakar

WNO Daily Broadcast (WDB) Committee

Coordinator : Deepesh Shakya
Regular Host : Bigen Tuladhar
Naresh Shakya
Neetu Dangol
Sylvia Rajpopadhyaya
Members : Anita Pradhan
Bhushan Shrestha
Jayambu Ranjit
Lumu Shrestha
Naresh Tamrakar
Sanyukta Shrestha
Samanta Bajracharya
Season Shrestha
Shobhit Shakya
Subhash Prajapati
Surendra Man Shakya

World Newah Quiz Committee

Coordinator : Bimal Shrestha
Advisor : Daya Shakya
Narayan Rajbhandari
Season Shrestha

Eligibility Sub-committee

Coordinator : Daya Shakya
Members : Krishna Chakhun
Narayan Rajbhandari
Shobhit Shakya
Uden Nhusayami
Uttam Makaju

Technical Sub-committee

Coordinator : Deepesh Shakya
Members : Bimal Shrestha
Sanyukta Shrestha

Financial Sub-committee

Coordinator : Bhushan Lal Shrestha
Members : Narayan Rajbhandari
Naresh Tamrakar
Rajani Pradhan
Samanta Bajracharya
Season Shrestha

Question Bank Sub-committee

Coordinator : Kesharman Tamrakar
Members : Krishna Chakhun
Rashmila Prajapati
Samanta Bajracharya
Surendra Man Shakya
Uttam Makaju

Media Sub-committee

Coordinator : Rashmila Prajapati
Vice-Coordinator : Uden Nhusayami

Judge selection Sub-committee

Coordinator : Daya Shakya

3rd World Newah Conference Organizing Committee

Coordinator : Sanyukta Shrestha
Member, Academic : Bal Gopal Shrestha
Daya Shakya
Member, Financial : Bhushan Lal Shrestha

Misaa Kawa: (Women Development Committee)

Coordinator : Rajani Pradhan
Members : Anita Pradhan
Rashmila Prajapati
Shreeya Dangol

4TH WNO CONVENTION ORGANIZING COMMITTEE

Main Coordination Committee

Convener
Samir Maharjan
WNO USA

Co-convener
Bijay Man Singh
NGNY

Chair
Season Shrestha
(WNO)

Member
Pramesh Shrestha
(WNO USA Chapter)

Member
Sanyukta Shrestha
(WNO UK Chapter)

Media & Promotion Committee
Coordinator : Sunil Rajkarnikar
Member : Sazza Rawat | Santosh Maharjan | Ram Krishna Maharjan
: Gokul Shrestha | Allan Maharjan

Academic Session Committee
Coordinator : Mim Nakarmi
Member : Anita Pradhan | Ayusha Maharjan |
Naresh Shakya | Pramesh Shrestha

Cultural Presentation Committee
Coordinator : Basav Rajopadhyaya
Member : Kabina Singh | Shrunuti Singh |
Subarna Kumar Shakya | Suresh Shahi

Volunteering Committee
Coordinator : Hriday Tuladhar
Member : Krishna Maharjan | Sajana Maharjan | Ashok Shrestha

Youth Organising Committee
Coordinator : Shreeya Tuladhar
Member : Ana Maharjan | Jeita Maharjan
Rebecca Shrestha | Samiya Maharjan
Sara Maharjan | Shraddha Maharjan
Ayusha Maharjan | Shruti Tuladhar | Suson Maharjan

IT & Technical Committee
Coordinator : Santosh Maharjan
Member : Kanta Shrestha | Sanyukta Shrestha | Shobhit Shakya

Publication Committee
Coordinator : Pushkar Mathema
Member : BK Newa | Gokul Shrestha | Kesharman Tamrakar
Paubha Sayami | Shobhit Shakya
Surendra Bhakta Shrestha | Sylvia Rajopadhyaya

Sponsorship & Finance Committee
Coordinator : Hriday Tuladhar
Member : Santosh Maharjan | Surja Laxmi Shrestha

Youth Organising Committee
Coordinator : Shreeya Tuladhar
Members : Ayusha Maharjan | Rebecca Shrestha | Shraddha Maharjan

Newa Guthi Executive Committee

Bijay Man Singh
President

Rajendra Maharjan
Vice President

Rajan Karmacharya
Vice President

Santosh Maharjan
General Secretary

Ram Krishna Shrestha
Co-Secretary

Hriday Tuladhar
Treasurer

Surja Laxmi Shrestha
Co-Treasurer

Ashok Shrestha
Executive Members

Birendra Manandhar
Executive Members

Chinniya Lal Shrestha
Executive Members

Kabina Maharjan
Executive Members

Dr. Mim Lal Nakarmi
Executive Members

Nirmal Chitrakar
Executive Members

Pashupati Shrestha
Executive Members

Rajendra Shrestha
Executive Members

Sajana Maharjan
Executive Members

Sarita Shrestha
Executive Members
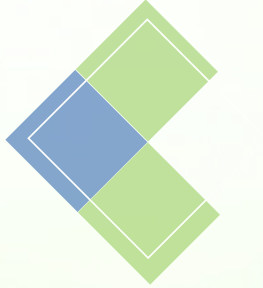
BK Newa
Advisor

Aditya Maharjan
Advisor

Samir Maharjan
Advisor

Dharmendra Gopali
Advisor

Nirmal Pradhan
Advisor

Dr. Rajendra Pradhan
Advisor

Nuchhe Dongol
Advisor

Ramesh Shrestha
Legal Advisor

WNO USA Chapter Executive Board

Pramesh Shestha
President

Keshar Man Tamrakar
Sr. Vice President

Basav Rajopadhyay
General Scretary

Bijay Bajracharya
Treasurer

Samir Maharjan
Regional VP, East

Bhuban K Shrestha
Regional VP, Mountain

Narendra Joshi
Regional VP, West

Shrunuti Singh
Secretary

Saroj Prajapati
Board of Director

Ruby Shrestha
Board of Director

Bijaya Shrestha
Board of Director

Surya Shrestha Maharjan
Board of Director

Prashant Manandhar
Board of Director

Ramita Maharjan
Board of Director

‘अनेकतादुने एकता’

प्रधान सम्पादक
पुष्कर माथेमा, नेपाः

सम्पादक पुचः
पौभा सायमि, नेपाः
सिल्भिया राजोपाध्याय, नेपाः
केशरमान ताम्राकार, अमेरिका
शोभित शाक्य, इस्टोनिया
विके नेवाः, अमेरिका
गोकुल श्रेष्ठ, अमेरिका

व्यवस्थापक
सुरेन्द्रभक्त श्रेष्ठ, नेपाः

द्यबः
संयुक्त श्रेष्ठ, बेलायत

समाः
अर्विन्द्रमान सिं, नेपाः

कम्प्युटर
सर्भिस डट कम, नेपाः
९८०३०१४६१०

थाकु
डिभाइन प्रिन्टिङ प्रेस
डल्लु आवास, यैं, नेपाः
९८४१०२३६९४

सम्पादकीय

अनेकतादुने एकता

पुचलय् च्वनेगु, पुचः मुनाः न्ह्यैपुकेगु, पुचः मुनाः समस्यात ज्यंकेगु, सहलह यायेगु नेवाःतय्गु संस्कार खः । थ्व हे संस्कारं यानाः नेवाः समुदाय हलिमय् छगू सभ्य व सुसंस्कृत समुदायकथं स्थापित जूगु दु । नेवाः संस्कारय् भय्बियाच्वंगु सहकारिता व समावेशिताया गुणं यानाः हे छगू हे जातिदुने नं अनेकता दु, अले व अनेकतादुने छगू हे पहिचानया जगय् धस्वानाच्वंगु एकता दु ।

नेवाः समाजयात छाय्पियाच्वंगु सामाजिक, सांस्कृतिक, धार्मिक आदि विविधताय् आः वयाः मेगु छगू विविधतां थाय् काःवःगु दु- व खः भौगोलिक विविधता । स्वनिगःया वासिन्दाकथं प्रारम्भिक रूपं म्हसियाच्वंपिं नेवाःत न्हापां नेपाःया थी थी भूगोलय् न्यनावन, आः वयाः नेवाःत हलिमय् थी थी देसय् नं थःगु बिस्कं पहिचान ज्वनाः बसोबास याना वयाच्वंगु दु ।

नेवाः समुदायया तिसाःकथं विद्यमान थ्व हे भौगालिक नापनापं सामाजिक, सांस्कृतिक व धार्मिक अनेकतादुने एकता हयेगु कुतःया छगू माकुगु लिच्वः खः- हलिं नेवाः दबू । हलिमय् न्ह्याथाय् च्वंसां थःगु पहिचानय् गौरव याना वयाच्वंपिं नेवाःतय्गु निंतिं अमेरिकाया न्यूयोर्कय् जुयाच्वंगु हलिं नेवाः दबूया प्यक्वःगु तःमुंज्या छगू तःजिगु नखः खः; हलिमय् नेवाः एकता ब्वयेगु छगू तःधंगु ह्वःताः खः ।

हलिं नेवाः दबूया नीस्वना थः हे छगू क्रान्ति खः नेवाः पहिचानया पक्षय् हलिन्यंकया सहकार्य सिर्जना यायेगु सन्दर्भय् । थ्व क्रान्तियात धिसिलाक्क न्ह्याकायंकेगु धाःसा अःपुगु ज्या मखु । आम रूपं स्वयेबलय् मनूतय्के आत्मकेन्द्रित मनोवृत्ति ब्वलनावंगु थौंया इलय् छगू परिवारदुने हे व्यावहारिक व वैचारिक मतैक्यता कायम याये थाकु धाःसा हलिंन्यंक च्वनाच्वंपिंनि दथुइ एकता कायम यायेगु अःपुगु ज्या मखु ।

यात्रा ताःहाकः जुइफु तर दक्वं यात्रा न्हापांगु पलाखं हे न्ह्याइ । हलिं नेवाः दबुलिं नकतिनि थःगु अस्तित्वया छगू दशक पूवंके धुंकुगु दु । अले तःमुंज्याया दृष्टिकोणं थ्वं नकतिनि प्यपलाः छ्यूगु दु । छगू मंकाः संस्थाया विकासया सन्दर्भय् थ्व उलि ताःहाकःगु ई मखु । विगतया स्वंगू तःमुंज्याया इवलय् हलिमय् च्वंपिं नेवाःतय्गु तःजिगु सहकार्य व सहभागितां अनेकतादुने एकताया निंतिं न्ह्याःगु यात्राया यइपुस्सेच्वंगु आगत क्यंगु दु । उकेया लिधंसाय् थ्व तःमुंज्यां नं व सम्भावनायात अझ धिसिलाकी धइगु भलसा कायेफु ।

हलिं नेवाः दबुलिं अर्जुनदृष्टिकथं नालाच्वंगु नेवाःतय्गु बहुआयामिक विकासया लक्ष्य प्राप्तिया लँय् यक्व हाथ्यात मदुगु मखु । थी थी हाथ्यातय्त बुकेत दकलय् न्हापां सङ्गठन थः हे बल्लायेमाः, सङ्गठनदुने सहकार्य व सौहार्द्रताया भावना ब्वलनेमाः । व्यक्तिगत स्वार्थया किचलं दायाः यक्व संस्थात न्ह्याःवने मफुगु यक्व फाकुगु अनुभव नेवाःतय्के दु । अकें थ्व तःमुंज्यां हलिं नेवाः दबूयात दुनें व पिनें सशक्त यायेपाखे उपपलब्धिमूलक जुइमाः ।

नेवाःतय्त आप्रवासया निंतिं छगू यइपुगु गन्तव्य जुया वयाच्वंगु अमेरिकाया अत्याधुनिक शहर न्यूयोर्कय् हलिं नेवाः दबूया प्यक्वःगु तःमुंज्याया निंतिं हलिंया थी थी देसं भायादीपिं थःगु पहिचानयात तसकं मतिना यानादीपिं सकलसित लसकुस यासें थ्व लुमन्ति पौ ‘हलिं नेवाः’ या प्यंगूगु ल्याः द्यछाना च्वना । नेवाः एकताया सन्दर्भय् थ्व तःमुंज्या ऐतिहासिक व लिपाथ्यंकं लुमंकेबहःगु जुइमा- थ्व हे भिंतुना !

नेपाल सरकार
Government of Nepal

राजेन्द्र प्रसाद श्रेष्ठ
मन्त्री
सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

Rajendra Prasad Shrestha
Minister
Ministry of Federal Affairs and General Administration
Singhadurbar, Kathmandu, Nepal

भिंतुना हसना

हलिं न्यंकंया नेवाःतय्गु तजिलजि, भाय् व म्हसीका संरक्षण व सम्बर्धन यायेगु ताःतुनाकथं थौं स्वया १० दँ न्ह्यः बेलायतय् न्हापांगु हलिं तःमुँज्या यानाः हलिं नेवाः दबू पलिस्था जूगु खः। थ्वहे हलिं नेवाः दबू, मू कवःया प्यक्वःगु हलिं तःमुँज्या सन् २०२२ अगष्ट ५ लिसें ७ तक संयुक्त राज्य अमेरिकाया न्यूर्योकय् जुइत्यंगुलिं तसकं लय्ताः। थुगु लसताय् दक्कले न्हापां हलिंया सकल नेवातय्त लसहना देछासें पिदनेत्यंगु लुमन्तिपौ नेवाः जातिया उत्थान व विकासया निंति छगू मूवंगु पौ जुइमाः धकाः भिंतुना देछानाच्वना।

झी नेवाः नेपाःभूमिया आदिवासी लिसें ऐतिहासिक नेपालमन्दलया गौरवमय इतिहास दुपिं राजनीतिक, आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक हरेक क्षेत्रय् च्वन्ह्याःपिं खः। नेवाःतय्गु हे राजनीतिक नेतृत्व दुगु इलय् हलिमय् नेपाः नां जाःगु खः। उबलय् नेवाःतय्गु आर्थिक समृद्धिया छुमां झीगु कला कौशल, भाषा, लिपि, संस्कृतिइ अभिव्यक्त जुयाच्वंगु दु। तर सन् १७६८ या गोरखा राज्य विस्तार लिपा थ्व अवरुद्ध जुल। नेवाःतय्गु बुद्धि, विवेक, शीप, क्षमता, व्यवसायिक दक्षता, सृजनशीलता, वैचारिक स्वतन्त्रता चकने मफुत। थौं नेपाः संघीय गणतन्त्रया न्हूगु लकसय् थ्यंगु दु। तर ऐतिहासिक पृष्ठभूमिया लिधँसाय् नेवाः लिसें सकल उत्पीडित राष्ट्रियतातय्गु म्हसीका लिसेंया संघीयताया झीगु तातुना पूमवंनी। अथे जुयाः संघीयता दुने नं झीसं संघीय संरचनाय् मंकाः शासन व थःगु आदिभूमिइ स्वशासनया ह्वःता चूलाके मफुनि।

नेपाः दुने आः नं आन्तरिक औपनिवेशीकरणया छुमां व अवशेषत ल्यं हे दनी। वास्तवय् झीगु थुज्वःगु बहुराष्ट्रिय देय्या राष्ट्रिय एकताया लिधँसा धइगु हे संघीयता खः। थुज्वःगु व्यवस्थाय् फुक्क जाति/समुदाययात थःगु भाषा, धर्म, संस्कृतिइ हरेक क्षेत्रय् उतिग्यंक अधिकार दइ। थःगु म्हसीकायात म्वाकातयेफइ। थ्वहे हुनिं झीसं म्हसीका लिसेंया संघीयताया आन्दोलन न्ह्याकाच्वनागु खः। थौं अमेरिका, यूरोप, अष्ट्रेलिया लगायत हलिं न्यंकं च्वंच्वंपिं नेवाःतय्सं नेपाःया समृद्धि व नेवाःतय्गु हक, हित व अधिकारया निंतिं च्यूता क्यनाच्वंगु लिसें देशं पिनेच्वना नं नेवाः संस्कृतियात म्वाकाच्वंगु दु। हलिं नेवाः दबूपाखें इलय्ब्यलय् थीथी ग्यसुग्यंगु ज्याझ्वः नं यानावयाच्वंगु दु।

थुगुसि हलिं नेवाः दबू मूकवः व नेवाः गुथि अमेरिका जानाः हलिं नेवाः दबूया प्यक्वःगु हलिं तःमुँज्या यायेत्यंगु नापं थीथी च्वमिपिनिगु च्वसु मुनाः हलिं नेवाः लुमन्ति पौ प्यंगूगु ल्याः नं पिथनेत्यंगु लसताया खँ खः। थुगु लुमन्ति पौ नेपाःदेय्या विकासया निंतिं देसंपिने च्वनाच्वंपिं नेवाः नुगः दुपिसं तकं नं स्वये ब्वने खनीगु जुयाः नेवाः तजिलजियात म्वाकातयेत आपालं आपाः तिबः जुइ धइगु भलसा कया। थुगु तःमुँज्याय् नेपाः दुने व पिने न्ह्याथाय् च्वनाच्वंगु जूसां हलिं न्यंकंया नेवाःतय्गु अप्वःसिबें अप्वः ब्वति दयेमाः धइगु मनंतुसे झीगु म्हसीका, अधिकार व समतामूलक समृद्धिया निंतिं न्ह्याःवनेत ताःलाइ धइगु भलसा कासें हानं छक्वः भिंतुना देछानाच्वना। सुभाय्।

राजेन्द्र प्रसाद श्रेष्ठ
मन्त्री
सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय

9851277201
rajendra.sst@gmail.com

नेपाल सरकार
संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं, नेपाल

पत्र संख्याः
च.नं.:

जीवनराम श्रेष्ठ
मन्त्री

न्हिल्याः : ने.सं.११४२ दिल्लागा ९

हनेबहःम्ह सिजन श्रेष्ठजु,
नायः, हलिं नेवाः दबू मू पुचः
संयुक्त राज्य अमेरिका ।

मूखँ : भिंतुना सन्देश ।

हलिमय् थीथी देसय् च्वनाच्वंपिं सकल नेवाःतय्‌त छप्पँछधी यानाः नेवाः सभ्यता, सम्पदा व संस्कृतिया थपुया नितिं न्ह्यचिला च्वंगु छगू हे जक अन्तरराष्ट्रिय संस्था हलिं नेवाः दबूया प्यक्वःगु तःमुँज्या नेवाः गुथि अमेरिका व हलिं नेवाः दबू संयुक्त राज्य अमेरिका देय्‌या मूकवःया मंकाः ग्वसालय् संयुक्त राज्य अमेरिकाया न्यूयोर्कय् ने.सं. ११४२ गुंलाथ्व ८ निसें १० तक (सन् २०२२ अगस्त ५ निसें ७ तक० तःजिक हनेत्यंगु खँ न्यनेदयाः जि तसकं लय्‌ताः ।

सकल नेवाःतय्‌गु गौरवशाली मंकाः संस्था हलिं नेवाः दबूया प्यक्वःगु तःमुँज्याय् अप्वःसिकं अप्वः देय्‌या नेवाःतसें ब्वति कयाः भ्ःभ्ः धायेक क्वचायेमा, नापं हलिं नेवाः दबूया प्यंगूगु ल्याः कथं पिथनेत्यंगु "हलिं नेवाः" लुमन्ति-पौया नं सफलताया कामना याना ।

नेपाः देय् थी थी भाय्, जातजाति, साहित्य, कला व संस्कृतिया पहिचान दुगु देय् जूगुलिं थुकियात थपु यायेगु सकलसिया चिउताःयात ध्यानय् तयाः नेपाः सरकारया पर्यटन, संस्कृति व नागरिक उड्डयन मन्त्रालय् छिकपिनिगु ज्याखँय् ग्वाहालि व तिबः बिइत न्ह्यचिलेगु बचं बिसें छिकपिनिगु ज्याभ्वः सुथां लायेमा धकाः भिंतुना देछाया च्वना ।

जीवनराम श्रेष्ठ
मन्त्री
पर्यटन, संस्कृति व नागरिक उड्डयन मन्त्रालय

डा. सत्यमोहन जोशी

(वाङमय शताब्दी पुरुष)
बसुंबहा:, यल ।

भिंतुनाया निफ्वः स्वां

॥ श्रेयोऽस्तु ॥ नेपाल मण्डल स्वनिगल (काठमाडौं उपत्यका) आदिभूमिइ सभ्यता व संस्कृति ब्वलंकूपिं आदिवासी नेवाःतय् हे सन्तति जूपिं नेवाः बन्धुजनपिं थौं नेपाः देशय् दुने जक मखु, नेपाः देशं हे पिने हलिमय् थीथी मुलुकय् नं थ्यंकाः अन हे प्रवासी नेवाः जुयाः च्वनाच्वंपिं नं यक्व हे दुगु जुल । नेवाः जातिया मांभाषा खः नेवाः भाषा (नेपाल भाषा) । अले नेवाः जातिया म्हसीका धैगु हे मां भाषाया ल्यू ल्यु नेवाःतय्गु संस्कारजन्य संस्कृति खः । नेवाःतय् थःपिनिगु म्हसीका अभाव जुल कि जीवनस्तर न्ह्याको हे च्वन्ह्यानाच्वंसां भुलुसुलु दनाच्वनी ।

थौं थ्व हे सत्य तथ्ययात वाःचायेकाः विशेषतः हलिमय् च्वंपिं नेवाः बन्धुजनपिन्सं छगू मंकाः सः थ्वयेकूगु जुल 'हलिमय् न्ह्याथाय् च्वंसां झी नेवाः' धैगु । थुगु महावाक्य झी सकल नेवाः बन्धुजनपिनिगु लागि महामन्त्र हे जूगु दु । थुकिया हे लिधंसाय सकल नेवाः बन्धुजनपिनिगु हित कल्याणार्थ ने.सं. ११३१ स 'हलिं नेवाः दबू' प्रादुर्भाव जूगु खः । अनंलि थ्व हे हलिं नेवाः दबूया ग्वसालय् ने.सं. ११३२ स बेलायतया लण्डनय् न्हापांगु तःमुँज्या, ने. सं. ११३६ स अमेरिकाया बाल्टिमोर निक्वःगु तःमुँज्या, ने.सं. ११३९ स नेपालय् स्वक्वःगु तःमुँज्या सफलतापूर्वक सुसम्पन्न जूगु जुल । थुकियागु हे क्रमय् ने. सं. ११४२ स अमेरिकाया न्यूयोर्कय् प्यक्वःगु तःमुँज्या जुयाच्वंगु जुल ।

वास्तवय् नेवाःतय्गु जातीय इतिहासय् थ्व छगू अतिकं महत्वपूर्णगु थःपिनिगु म्हसीकायात नालेगु तथा संरक्षण यायेगु चेतना व जागरणया प्रगतिशीलगु अभियान खः ।

अन्तय् थुगु प्यक्वःगु हलिं नेवाः दबूया तःमुँज्याया पूर्ण सफलता व उपादेयताया लागी भिंतुनाया निफ्वः स्वां दुनगलंनिसें लःल्हानाच्वना । सुभाय् ।

यल, बखुंबाहाः

ने.सं. ११४२ दिल्लागाः अष्टमी

सत्यमोहन जोशी

डा. सत्यमोहन जोशी

World Newah Organization

Est'd 2011 Nonprofit Charitable Organization

Message from the President, WNO

August 5, 2022

Dear WNO friends and well wishers,

Jwojalapa! It is hard to believe that three years have passed since I became President at this great organization for a second term in 2019. I am delighted to be marking the historic occasion of the World Newah Organization's 4th Convention since its inception in London in October 2011.

This is an exciting time for Newahs around the world. Amazing and dedicated Newah groups across the globe are coming together to honor our heritage and strengthen our shared bonds. While I am always proud to be Newah, I have been truly moved by the enthusiasm and activity locally and globally to bring people together during difficult times in solidarity and celebration of our rich culture.

One expression of deep commitment to the Newah cause is this World Newah Convention, which is an incredible gathering of leaders, scholars, activists, and passionate Newah people. This Convention extends our knowledge of Newah culture and issues and gives us an opportunity to share ideas and consider solutions to existing challenges, such as maintaining the health of Nepalbhasa and Newah identity. There are too many people to thank individually, but we must recognize the work of the WNO USA Chapter and Newa Guthi New York to put together this excellent gathering and to make it our most memorable event yet. We appreciate their efforts as well as those of volunteers from many countries and the local community, whose countless hours contribute to the program's success.

Despite three years with the ongoing global pandemic, we were able to successfully meet online and host most of our events virtually—and we have gotten pretty good at using Zoom and other technologies to bring together Newahs across the globe. I do not have space to fully describe all of the wonderful initiatives, accomplishments, and experiences I have seen and had through WNO since 2019, but I would like to briefly share a few WNO projects that are incredibly impactful.

WNO wanted to find meaningful ways to engage youth in Newah culture, and we have made some great strides. In addition to adding youth advisors, we organized virtual art lessons and our first children's talent show in 2019. Extremely educational 2 days long virtual conference with 23 different presentation by Newah and non Newah Scholars in 2020. We held our first Nepalbhasa quiz contest in 2021, also virtual.

As always, WNO recognizes the critical role Nepalbhasa plays in preserving Newah culture. To shore up the future of our language, we have been working for more than 18 months to include Nepalbhasa in GoogleTranslate. Our Newahs from around the world meet daily to translate and validate language samples so that we can make Nepalbhasa accessible online to our community and beyond—we are at 470 days broadcasting live on the WNO Facebook page and counting! People who have never seen or met each other before are collaborating to save our language, learning more about the

P.O. Box 5469 Baltimore MD 21285 USA
Email: info@worldnewah.org | www.worldnewah.org | Facebook: World Newah Organization

richness of Nepalbhasa, and building meaningful social connection amidst the COVID pandemic. Join us if you haven't yet. We learn so much from each other.

We launched the WNO Daily Broadcast 370 days ago to highlight Newahs who have contributed tremendously in their communities across many fields and nations. The interviews are a fascinating oral history that shine a light on many ways Newahs make a difference and represent our people in the global community. Broadcasts are archived on WNO's You Tube channel and are available to anyone who wants to learn about Newah civilization. These certainly will be a great resources for research related to Newah.

WNO was able to support a range of financial needs across the Newah community. In 2020, we raised funds for the Satya Mohan Lok Sahitya Parisad, and WNO is recognized by the dedication of a meeting room at the Center. We made numerous crisis contributions during the COVID pandemic to ensure that essential health needs of Newah and non Newah people at risk were met, especially widows, elderly people, people with disabilities, and children. We were able to make modest contributions to several other groups in need, including fire victims of Patan, schoolchildren in the Tamang community in Patan (distribution of warm clothes), and Aamako Ghar in Kathmandu.

We strove to increase women's participation in WNO and support of women's initiatives. Our women's branch, WNO Misa Kawa, led ENT checkups and distributed medicine to 203 children in grades 1 to 5 at Bhagawati School in Sankhu. We celebrated women's history month in March by dedicating the month's WNO Daily Broadcasts to interviews with 32 amazing Newah women.

I am very proud to be able to report so many important achievements. I thank my fellow WNO Executive Board members for their fellowship, hard work, and collaborative effort across three years and thousands of miles. I am grateful for the dedication and caring of WNO members, community supporters, volunteers, and well wishers. I also thank my family for standing with me in service to WNO and our community.

As we move forward following the 2022 election of a new Executive Board, I am renewed in my deep belief in the Newah cause and wish each and every board member very success for a productive and fulfilling tenure.

Thank you for your unwavering support of WNO's mission to promote Newah heritage and identity and preserve it for future generations, thank you for attending or supporting the 4th World Newah Convention, and thank you for what you do every day to preserve Newah culture! Halinmay Nhyathae Chonsan Jhee Newah!

Warm regards,

Season Shrestha

Season Shrestha
President
World Newah Organization

4th WORLD NEWAH CONVENTION 2022

Message from the Convener

4th WNO Convention 2022

Jwajalapa!

First of all, I would like to thank everyone for this opportunity to help bring this convention to completion. Our aim for this convention is not just a ritual gathering but to bring awareness among the Newah Migration and Unity regarding the current state of affairs and help reconnect the geographically distanced community with its roots.

The history of Newah community also shows that we have migrated to different part of Nepal, and assimilated to their new home while still holding on to the core values of our rich culture. We, as Newars, must spread this message to the wider field of the world.

As a first-generation immigrant, I see the challenges my children who are growing up in the USA are going through. We must motivate them to learn about our Rich culture, guide them to follow it and make an environment where they succeed in this foreign land but also keep their cultural identity intact and our traditions alive. We need them to be able to pass on our culture to the next, since they are the future leaders of the community. This is a critical point in the history of the Newah Diaspora, outside of Nepal.

In order to do this, we need to reclaim our roots and establish Guthis not based on our social status but based on our locations. Back home, a Guthi is where we learn most about our culture; the music, the food, the language and the customs.

With this convention and many more to come we can start the conversation on how this is not an individual problem to solve. The whole community needs to come together and tackle our situation head on. Let's continue these discussions and our efforts to preserve our culture keeps going on.

Now is the time for action...

Yakko Yakko Subhaya!

Samir Maharjan
Convener
4th WNO Convention

Date : 07/16/2022

Greetings

Jwojalapa ,

On behalf of the Newa Guthi, New York, it is my gratification to extend my heartfelt wishes to the World Newah Organization (WNO) for the grand success of the 4th World Newah Convention which will be going to be held in New York at LaGuardia Plaza Hotel from August 5 to 7th 2022.

I believe that the 4th World Newah Convention will be a historic convention in gathering representatives and affiliated Newah organizations from all over the world. Besides preserving and promoting Newah Language, multiculture and traditions, this convention also offers to promote freedom, social justics, equitable prosperity and intellectual development in the arts and sciences of the Newah Community along with seminars and presentations on various Newah issues and global networking opportunities with Newah Communities.

I express my cordial gratitude to the WNO leadership and its team for their incredible contributions and dedication towards preserving and fostering Newa culture and tradition for the betterment of Newah Community around the world. We have a great hope that the newly elected team of WNO will further advance the noble works and take WNO to next level in coming days.

Lastly, I have a great hope that its leadership will continue to serve our community all over the world with spirit and passion.

Subhaye

Bijay Man Singh
President
Newa Guthi, NY

*Address : 37-19 74th Street, Jackson Heights, NY 11372 * http://newaguthi.org * Email: newaguthiny@gmail.com*

Estd. 1991

नयाः यामा युवः अमेरिकाय्
Nepa Pasa Pucha Amerikaye
नेपाः पासा पुचः अमेरिकाय्

Mailing Address
24406 Carolina Rose Circle
Aldie, VA 20105

Email
manohar.shrestha@nppa-usa.org
info@nppa-usa.org

Phone: (703) 599-0469

Web: www.nppa-usa.org

११४२ दिल्लाथ्व पुन्हि

हनेबहःम्ह भाजु सिजन श्रेष्ठजु
नायः, हलिं नेवाः दबू
संयुक्त राज्य अमेरिका

छिस्कर,

हलिं नेवाः दबूनं नेवाः गुथि अमेरिका व हलिं नेवाः दबू संयुक्त राज्य अमेरिका देय् मू कवःया ग्वसालय् न्यु योर्कय् हलिं नेवाः दबूया प्यक्वःगु तःमुंज्या ११४२ गुंलाथ्व लाय् हनेत्यंगु व थुकिया लसताय् हलिं नेवाः दबूया पिथना "हलिं नेवाः" लुमन्ति पौ पिथनिगु खँ सिया तसकं लय् वल। थ्व प्यक्वःगु तःमुंज्या सुथां लायेमा धका दु नुग लिसें भिन्तुना देछाना।

हलिं नेवाः दबूया मू आज्जु कथं हलिमय् थी थी थासय् च्वना वयाच्वंपिं सकल नेवाःतयूत छप्पँ छधी यानाः नेवाः सभ्यता, सम्पदा, व संस्कृतिया थपूया निंतिं सदाँ न्ह्यचिला वने फयेमा धासें प्यक्वःगु थ्व तःमुंज्या भ्रः भ्रः धायेक पूवनेमा धकाः भिं सुवा देछाना। अथेहे, वइगु दँय् हलिं नेवाः दबूनं हलिमय् च्वंपिं अप्व सिबें अप्व नेवाःत व नेवाः संघत नाप सहलह याना थःगु ज्याइवःत अझ तःजिक न्ह्याका वने फयेमा ।

थ्व तःमुंज्या तःजिक हनेत ग्वाहालि याना दीपिं सकल ज्यासना पुचःया दुजः भाजु व मयूजु पिंत आपालं आपा सुभाय् दु।

सुभाय्,

मनोहर श्रेष्ठ
नायः
नेपाः पासा पुचः अमेरिकाय्

Newah Organization of New England, USA

501(C)(3) Non Profit Organization at Commonwealth of Massachusetts, USA

Website: www.newenglandnewah.org email: newenglandnewah@gmail.com
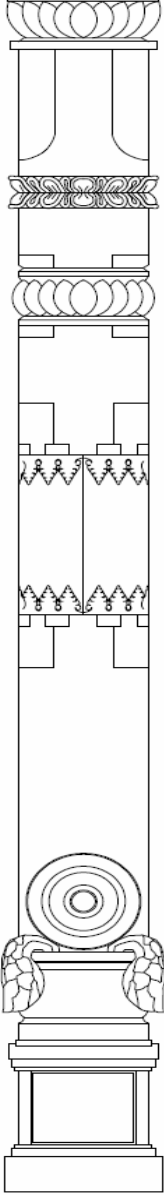
ने.सं. ११४२ दिल्लागा द्वितीया

हनेवहम्हः नायः भाजु सिजन श्रेष्ठजु
हलिं नेवाः दबू
बाल्टीमोर, अमेरिका

छिस्कर,

हलिंमय् थी थी देशय् च्वना वयाच्वंपिं सकल नेवाः तयत छधी धप्पं यानाः नेवाः भाय्, तजिलजिया थपूया नितिं न्ह्यचिलाच्वंगु संस्था **हलिं नेवाः दबूया प्यक्वःगु तःमुज्या** अमेरिकाया न्यूयोर्क राज्यस नेवाः गुथिं न्यूयोर्क व हलिं नेवा दबु संयुक्त राज्य अमेरिका मूकःवया मंका ग्वसालय् थ्वहे ने.सं. ११४२ गुलाथ्व ८ निसें १० तक्क तःजिक हनेत्यंगु खः न्येने दया जिपि तसक्कं लयता । नापं थ्वं ऐतिहासिक तःमूज्यांया लसताय् पिथनेत्यंगु "**हलिं नेवाः**" लुमन्ति पौया खं न्येना लसता जायेका च्वना ।

हलिं नेवाः दवूया मू आज्जुकथं हलिंमय् च्वना च्वपिं सकलं नेवाःतयत् कःघाना छधि धप्पं याना नेवाः भाय्, तजिलजि, सम्पदा यात सदाकालं म्वांका तयेत व नेवाः म्हःसिका हलिंमय् ल्यंकातयेत थ्व प्यक्वंगु तमूज्यां भ्फः भ्फः धायेक क्वचायमा धैगु जिमिगु दु नुगं निस्सें भिंतुना देछाना च्वना । हलिं नेवाः दबू ह्यावले हलिंमय् च्वंगु सकल नेवाः संघ, संस्था, पुचं, खलः यात कःधाना सुथां लाक्कं न्ह्यावले फेयेमा धैगु भिंतुना देछाना च्वना ।

नापं "**हलिं नेवाः**" लुमन्ति पौं पिथनेत व तःमूज्या भ्फःभ्फः धायेक हनेत ग्वहालिं याना दिईपिं सकलसित सुभाय नापं भिंतुना देछाना च्वना ।

सुभाय्

समन्त श्री रत्न बज्राचार्य
नायः
नेवा अर्गनाईजेशन अफ न्यू ईग्लैण्ड, अमेरिका
बोष्टन, मासाच्यूसेट्स, अमेरिका

नेवाः अमेरिकन दबू

NEWA AMERICAN DABU

नेपाल सम्बत ११४२ गुंलाथ्व अष्टमी

वर्ल्ड नेवा: अर्गनाइजेसनया प्यक्व:गु त:मुँज्या अमेरिकाया द एम्पायर राज्य, न्यूयोर्क शहरय् अगस्त ५ निसें ७ तक जुइगु बुखँ न्यना: नेवा: अमेरिकन दबू, शिकागो जक मखु हलिंया सकल नेवा:त लसतां भयब्यूगु दु। थुगु त:मुँज्या सुथां लायेमा, त:जिक क्वचायेमा धका: नेवा: अमेरिकन दबू पाखें भिन्तुना देछाना च्वना |

जिमिसं आतकं लुमंनि सन २०१६ मार्च २५ निसें २७ तक बाल्टिमोर शहरय् जूगु निक्व:गु त:मुँज्या, गुगु मुँज्या त:जिक क्व:चा:गु ख:। जिमिसं नं उगु मुँज्याय ब्वति कयागु ख:। थुगु त:मुँज्याय् नं हलिंया थी थी देया नेवा:त मुनेगु ज्या अबस्य जुइ।

हानं छक: नेवा: अमेरिकन दबूया सकल परिवार पाखें भिन्तुने – प्यक्व:गु त:मुँज्या त:जिक व झ: झ: धायेक क्वचायेमा |

हलिमय् झी न्ह्याथाय् च्वंसां नेवा: !!!

सुभाय!

किरण ब्यञ्जनकार

नाय: - नेवा: अमेरिकन दबू

2541 W. Jerome Street, Unit A, Chicago, IL 60645, USA * Phone: 773-733-1493

Email: chicagonewa@yahoo.com

नवाः नखः न्यूयोर्क

NEWAH NAKHA NEW YORK

5845 43rd Ave Woodside 2Fl., NY, 11377

ने. सं. ११४२ दिल्लागाःचौथि (July 22, 2022)

भिंतुना !!

ज्वजलपा !

हलिंया थी थी देसय् च्वनादिपिं नेवा:तय्त मुंका: प्यक:गु हलिं नेवा: दबू त:मुँज्या अमेरिकाया न्यूयोर्क सहरय् ग्वसा:ग्व:गु खँ न्यना नेवा: नखः न्यूयोर्कया दुज:पिं यक्व: हे लय्ता: ।

हलिं नेवा: दबू केन्द्र, हलिं नेवा: दबू युएसए च्याप्टर व नेवा: गुथि न्यूयोर्क जाना: सन् २०२२ अगस्ट ५ निसें ७ तारिक तक्क न्ह्याके त्यंगु त:मुँज्यायात नेवा:नखः न्यूयोर्क पाखें यक्व यक्व सुभाय् देछासे त:मुँज्या सुथां लायेमा धका: भिंतुना देछाना च्वना । थ्वः त:मुँज्या झी नेवा: तय्गु निंतिं बाँला:गु व सेल्लागु ज्याइवः न्ह्याके फयेमा धका: मनं तुना च्वना ।

झी नेवा: त छप्पं, छधी जुया: झीगु भाय्, कला, नखःचखः व झी तजिलजि ल्यंका तयेत थ्वः त:मुँज्यां तिबः बी धका: भलसा कया । झीगु भाय्, कला, नखःचखः व तजिलजि झी मचातय्त नं स्यना यंके मा:गु दु । अथे जुया: नं झी सकल नेवा: त मुना: झीसं थ:गु हनाकना म्वाका तयेत थजा:गु ज्याइव: न्यायेके मा:गु खः । थ्व त:मुँज्यां झी नेवा: तय्गु म्हसीका हलिमय् थ्वयेकेत बः बी धका: मनं तुनाच्वना । नापं हलिं नेवा: दबू त:मुँज्याय् ब्वति कायेत न्यूयोर्कय् झायादिपिं सकल नेपामि पिन्त नेवा: नखः न्यूयोर्क पाखें दुनुगलंनिसें लसकुस याना च्वना ।

सुभाय् ,
महेन्द्र बीर बज्राचार्य
नायो, नेवा: नखः न्यूयोर्क

Email: newahnakhanewyork@gmail.com Phone: 347 686 5160 / 646 866 1591

नेवाः देय् दबू केन्द्रीय समिति

का.म.पा.-१७, पुष्पलालपथ, ताम्सीपाखा

का.जि.का.द.नं. ८८७/०५७/०५८
पान नं. ३०१५९१५७३
स.क.प.नं. १९३११

NEWA DEY DABOO

नेपाल संवत् ११४२ दिल्लागा पञ्चमी
१८ जुलाई, २०२२

भाजु सिजन श्रेष्ठजु,
नायः, वर्ल्ड नेवाः अर्गनाइजेशन
अमेरिका

भिंतुना ।

नेवाःत नेपाः दुने जक सीमित मजूसे हलिंन्यंक बसोबास याना वयाच्वंगु अवस्थाय् दक्व नेवाःतय्त थःथवय् सङ्गठीत यानाः थःगु, भाषा, संस्कार, सम्पदायात म्वाका तयेगु निर्ति वर्ल्ड नेवाः अर्गनाइजेशनं मूवंगु भूमिका म्हिता वयाच्वंगु दु । नेवाःत गुगु नं देशय् च्वंसा नं भी नेवाः धैगु भावनां सकल नेवाःतय्त छगू हे सुत्रय् हनाताःगु दु । गुकिं यानाः नेवाःत नेपालंपिने च्वनां नं थःगु भाषा, संस्कृति व संस्कारयात निरन्तरता बिसें थःगु मौलिक म्हसिका ब्वयेत ताःलाःगु दु । थी थी देशय् सङ्गठीत नेवाःतय्गु सङ्घसंस्थापाखें सामूहिक रूपं म्हपुजा, कय्ता पुजा, बाह्रा, नेपाल संवत् न्हूदँ, यँया, लाखेजात्रा, कुमारीया खः जात्रा आदि याना वयाच्वंगु भीसँ खनाच्वना । थ्व दक्व भीगु म्हसिका खः । थुकियात ल्यंका तयेफुसा जक भी ल्यना च्वनी धैगु शुद्ध भावनां प्रेरित जुयाः सञ्चालित जुया वयाच्वंगु खः । थ्व दक्व ज्याय् वर्ल्ड नेवाः अर्गनाइजेशनं म्हिता वयाच्वंगु समन्वयकारी भूमिका तसकं च्वछाये बहःजू ।

ग्लोबलाइजेशनया थ्व इलय् सुचना प्रविधिया माध्यमं वर्ल्ड नेवाः अर्गनाइजेशनं थःगु थासं याना वयाच्वंगु कुतः नं तसकं बांला । ताःहाकगु इतिहास दुगु नेपालभाषायात Google Translate या माध्यमं जीवन्त यायेत जुयाच्वंगु ज्याया न्ह्याक्व तारिफ याःसां म्हो हे जुइ । अथेहे WDB या माध्यमं थी थी ख्यया विज्ञपिंपाखें विविध विधाया विषयवस्तु जानकारी बिइगु याना वयाच्वंगु नं छगू न्ह्यथने बहःगु ज्या खः । उकिया निर्ति Google Translate, WDB व सकल WNO या पुचःयात नेवाःतय् मंकाः राष्ट्रिय सङ्गठन नेवाः देय् दबूपाखें सुभाय् देछानाच्वना ।

अन्तय्, थ्व हे ५-७ अगस्टय् अमेरिकाया न्यूयोकय् जुइगु वर्ल्ड नेवाः अर्गनाइजेशनया प्यक्वःगु तःमुंज्या सुथां लायेमा धकाः कामना यानाच्वना । थ्व हे अवसरय् दक्व ग्वसाः खलः सङ्घसंस्था नापनापं हलिं न्यंकया दक्व नेवाःतय्त भिंतुना देछानाच्वना ।

पवित्र बज्राचार्य
नायः

फोन नं.०१-४२६९०२९, फ्याक्स : ०१-४२६७६०५
Website : www.deydaboo.org, www.facebook.com/newadey.daboo, Email : deydaboo@ntc.net.np, nddproject@yahoo.com

नेपालभाषा एकेडेमि
NEPAL BHASHA ACADEMY

२ नं. वडा, न्यामासिमा, किपू (कीर्तिपुर)

फोन ल्याः ४३३४२२२

तिथि : ने.सं. ११४२ दिल्लागा ५

हनेबहःम्ह नायः भाजु,
हलिं नेवाः दबू मू कवः
न्यूयोर्क, अमेरिका ।

मू खँ : भिंतुना

छिस्कर,

हलिंन्यंक चकनाच्वंपिं नेवाःतय्त छप्पं छधी यायेगु तातुनाः छिकपिनिसं नीस्वनादीगु थ्व हलिं नेवाः दबूयात न्ह्याक्व च्वछाःसां मगाः । नेपालभाषा एकेडेमि छिकपिंसं ने.सं.११४२ गुंलाथ्व ८ निसें १० तक यानादीत्यंगु प्यक्वःगु तःमुँज्याया हसना न्यनाः तसकं लयेताः । छिकपिंसं यानादीगु मंकाः ज्या तःजिक सुथां लायेमा । थ्वहे जिमिगु भिंतुना जुल । यक्व यक्व सुभाय् दु ।

यज्ञरत्न धाख्वा

....

यज्ञरत्न ध्वाखा
चान्सलर
नेपालभाषा एकेडेमि
किपू, यँ ।

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय

TRIBHUVAN UNIVERSITY

नेपालभाषा केन्द्रीय विभाग

CENTRAL DEPARTMENT OF NEPALBHASHA (CDNB)

Email: centraldepartmentofnepalbhasha@gmail .com

चलानी नं.

तिथि : नेसं ११४२ दिल्लागा नवमी
२०७९ साउन ६

भिन्तुना

विश्वया थी थी थासय् न्यनाच्वंपिं नेवाःतय्त छप्पं छधी यानाः नेवाः सभ्यता, सम्पदा व संस्कृतिया थपूया नितिं नीस्वंगु हलिं नेवाः दबूया नेसं ११४२ गुंलाथ्व ८ निसें १० तक संयुक्त राज्य अमेरिकाया न्यूयोर्कय् नेवाः गुथि अमेरिका व हलिं नेवाः दबू संयुक्त राज्य अमेरिकाया मंकाः ग्वसालय् जुइत्यंगु प्यक्वःगु तःमुँज्या प्यक्वःगु तःमुँज्याया सुचं न्यने दयाः लसता प्वंका । नेपाः गाःयात मू बाय्कथं कयाच्वंपिं नेवाःत ई बिनाः वं थें नेपाः गाःजक मखु नेपाःगालं पिने थी थी देशय् नेवाःत न्यनावंगु दु ।

नेवाःत न्ह्याथाय् वंसां तबि थःगु मौलिक स्वरुपयात त्वःमतू । मंकाः रुपं जीवन हनेगु पहयात ल्यंकाः हे तःगु दु । अझ समुदायया दथुइ वःगु समस्यायात नं मंकाः रुपं हे ज्यंकेगु कुतः जुयाच्वंगु दु । हलिं नेवाः दबू थुकिया हे निरन्तरता खः धाःसां मपाः । विश्वया थी थी थासय् न्यनाच्वंपिं नेवाःत जीवन हनेगु नितिं जक जीवन हनाच्वंगु मदु । थी थी थासय् च्वंपिं नेवाःतय्सं थःके दुगु सीप, क्षमता व कला कौशल प्रदर्शन यानाः वयाच्वंगु दु, नेपाःया नां च्वजाय्केगु ज्या नं यानाच्वंगु दु । थ्व गौरवया खँ खः ।

उकथं हे गुलिखे नेवाःत आर्थिक, सामाजिक, शैक्षिक, राजनैतिक आदि कारणं नं ल्यूने नं लानाच्वंगु दु । थुकिया तप्यंगु लिच्वः नेवाः संस्कृति, सभ्यता, इतिहास बुलुयाः वनाच्वंगु दु । थुज्वःगु अवस्थाय् हलिं नेवाः दबू नीस्वंगु इलय् नालाकाःगु दक्वं नेवाःतय्त छप्पं छधी याय्गु लक्ष्ययात मूर्त रुप बीमाःगु अवस्था वःगु दु । नेवाःतय्सं फय्मालाच्वंगु समस्यायात कःघानाः न्ह्याः वनेमाःगु अवस्था दु । हलिं नेवाः दबूया थौंया आवश्यकता थ्व हे खः । दबूया प्यक्वःगु तःमुँज्या विश्वया थी थी थासं छथाय् हे मुनाः थःके दुगु ज्ञान, शीप व बौद्धिकतायात लः ल्हाय्कथंया जुल धाःसा नेवाःतय्तजक मखु नेपाःयात स्वइगु दृष्टिकोण च्वजाइ । कन्हय्या नितिं नं नेवाःतय्त छप्पं छधी यानाः तयेत थुकिं तिबः बी ।

दकले लिपा, नेपालभाषा, साहित्य, संस्कृति थकाय्गु नितिं विद्यावारिधितगिं तक अध्यापन जुयाच्वंगु थुगु नेपालभाषा केन्द्रीय विभागं यानावयाच्वंगु चिन्तनयात बः बीकथंया थुगु प्यक्वःगु हलिं नेवाः तःमुँज्या झः झः धाय्क ताः लाय्मा । तःमुँज्यां नेवाः, नेपालभाषा, साहित्य संस्कृति, सम्पदा आदि ख्यःयात च्वन्ह्याकेत लँपू क्यनेमा ।

डा. राजनलाल जोशी
सहप्राध्यापक एवं प्रमुख
नेपालभाषा केन्द्रीय विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय

न्हिल्या: : ने.सं. ११४२ दिल्लागा: दुतिया
१५ जुलाई २०२२ शुक्रवार

हनेबह:म्ह भाजु सिजन श्रेष्ठजु
नाय:, हलिं नेवा: दबू मूज्यासना पुच:
बाल्टिमोर, अमेरिका ।

भिंतुना देछा ।

नेवा: समुदाय थौंकन्हय् नेपालय् जक सीमित मजुसें हलिंया थीथी देसय् बसोबास यानावयाच्वंगु सन्दर्भय् नेवा: पहिचानया संरक्षण व सम्वर्द्धनया निंतिं थ्व इलय् नेपा: देय् दुने जकया सक्रियता मगाये धुंकल । हलिंन्यंकया हे नेवा:तय् दथुइ एकताया प्रवर्द्धन याना: हलिंन्यंक नेवा: सभ्यता व संस्कृतिया थपूया निंतिं हलिंन्यंकया नेवा:तय्गु मंका: दबूकथं हलिं नेवा: दबू **(World Newa Organization)** न्ह्यचिलाच्वंगु दु ।

हलिमय् थीथी देसय् च्वनावयाच्वंपिं नेवा:तय् थीथी नेवा: गुथि, पुच:, खल:या दथुइ समन्वय याइगु छगू अन्तरराष्ट्रिय पुच: दत धा:सा नेवा: समुदाय, नेवा: भाय्, नेवा: तजिलजि सुथां लाकेत अन्तरराष्ट्रिय स्तरं योगदान याये फै धइगु भिं बिचालं ने.सं. ११३१ स जूगु लण्डन त:मुँज्यां हलिं नेवा: दबू नीस्वसांनिसें थ:गु आज्जु पूवंकेत थीथी देसय् कचा विस्तारया ज्यां नेवा:तय्त छधीछप्पँ यायेत तिब: ब्यूगु दु । थ्व हे भ्वलय् दबूया निक्व:गु व स्वक्व:गु त:मुँज्यां छिस्कर भाजुया नेतृत्वय् ल्य:गु ज्यासना पुचलं नेवा:तय्त संगठित यायेगु लिसें भाषिक, सांस्कृतिक, सामाजिकलिसें राजनीतिक अधिकारप्राप्तिया लँपुइ न्ह्यज्यायेत तकं तिब: ब्यूगु दु । थ्व हे वइगु गुंलाथ्व अष्टमीनिसें दशमीतक (५-७ अगष्ट २०२२) स अमेरिकाया न्यूयोर्कय् नेवा: गुथि अमेरिका व हलिं नेवा: दबू सं.रा. अमेरिका देय् मूकव:या मंका: ग्वसालय् जुइत्यंगु हलिं नेवा: दबूया प्यक्व:गु त:मुँज्या फ:फ: धायेक क्वचायेमा धइगु मनंतुनाच्वना ।

लिसें थुगु हे त:मुँज्याया लसताय् हलिं नेवा: दबूया पिथना “हलिं नेवा:” लुमन्ति पौया प्यंगूगु ल्या: पिथने त्यंगु खँ न्यना: जिपिं तसकं लय्तायाच्वना । थुगु लुमन्ति पतिं नेवा:तय्गु थीथी आयामयात क:घाना: नेवा:तय्त ऐक्यवद्ध यायेगुलिसें नेवा:तय्गु भावना, चाहना व आवश्यकतायात पूवंकेत मार्गनिर्देशकया ज्या याये फयेमा धइगु मनंतुसें भिंतुना देछानाच्वना ।

भिंतुना ! भिंतुना ! भिंतुना !

सुरेन्द्र भक्त श्रेष्ठ
अध्यक्ष

World Newah Organization USA

A Tax Exempt, 501 (c) (3), Non-Profit Organization

LASKUS wo BHINTUNA

Dear All,

Jwajalapa!

With a great objective, to UNITE the Newah people around the world, World Newah Organization has crossed a decade of its journey. During this journey, it has experienced many ups & downs, and no matter what, it has proven as a platform to form the alliance with the purpose to support and to help Newahs living worldwide.

In continuation of the celebration, after successful global conventions; in London (2011), in Baltimore (2016), and in Kathmandu (2019), I, on behalf of, World Newah Organization USA, would like to extend a warm welcome to you all in the land of freedom and opportunities. This is such a thriving land that has supported us to thrive to the fullest; Newahs in the USA have flourished, and continually have been preserving, promoting, and practicing different aspects of our cultural treasures and heritage; both tangible and intangible.

Laskus to all participants that have gathered to echo the meaning of Brotherhood.

This year, "Unity within Newah Diversity" is our Theme. With everyone's effort, we can help WNO to pursue a great message of Unity among all Newahs living across the globe.

Let's lend each of our hands to WNO to echo the voice of UNITY in great magnitude. Wish each of you a hearty greeting with great pride and salute you for your pure mission to march in direction of Unity among us. Bhintuna!

Subhay!

Pramesh Shrestha
President
World Newah Organization USA

Post Box : 243 Keller TX 76244 www.WorldNewahUSA.org WorldNewahUSA@gmail.com

Newa Cultural Society of Alberta

4815 122A Street, Edmonton, Alberta T6H 3S8, Canada
Phone: 780-437-5449
www.ncsacanada.com

July 15, 2022

Greetings!

On behalf of the Newa Cultural Society of Alberta (NCSA), it is my pleasure to extend warm greetings to the leadership team and members of the World Newah Organization (WNO) for the grand success of the 4th World Newah Convention to be held in New York, USA from August 5 - 7, 2022.

I believe that the 4th World Newah Convention of the WNO in New York will help in bringing representatives from its Chapter organizations as well as representatives from other Newa organizations around the world in one global platform for the noble cause of promoting and preserving Newa culture, traditions and heritage. I also believe that the World Newah Convention will come up with innovative ideas for promoting and preserving Newa culture, traditions, heritage and identity in the world.

I hope that the 4th World Newah Convention of the WNO in New York will be historic and successful in achieving its objectives including choosing a new leadership team of WNO. Lastly, sincere congratulations to the convention hosting organizations (Newa Guthi New York and WNO USA Chapter), organizing committee members, volunteers, and all the participants without whom the 4th World Newah Convention in New York would not be possible.

Subhaye!

Dr. Hemanta Joshi
President

नेवाः जुइ

जुइगु, व नं गुगु खः उगु जुइगु –
नेवाः नेवाः जुइगु !
थुलि तप्यंगु खँ नं जि अजू चाः
छाय् थुलि चाःमाः त्वीगु ?

जुयां जुयां नेवाः छु मजू छ
जुल द्यः दैत्य तकं हे
वनां वनां च्वय् स्वर्गय् थ्यनसा
वनां वनां नर्कय् तक हे !

तर नेवाः, नेवाः मजुल
सुंक जुयां गुगु चाःगु !
नेपाःमण्डल हे नं त्वःतल
स्वर्ग सिबय् बांलाःगु !

नेपालय् नेपाः हे मन्त
गबलय् छंके छ मन्त !
शत्रुं हे बरू न्हिप्यं दयकाः
संकाच्वन थौं छन्त !

सत्य थ्व हे खः गुगु छं त्वःतल
थःगु मिखाया नानि !
लिक्क दुसां छं क्रान्ति मखंगु
हुनि व थ्व हे ला खः नि !
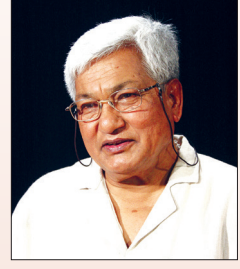
जनकवि दुर्गालाल श्रेष्ठ, नेपाः

थ्व सुंकया अर्थ छु ?

जनताया बलि, नेताया भ्वय्
मेगु छु हे जुल ग्व ?
लोकतन्त्र, गणतन्त्र हं, छु छु हं
देसय् देय् तर ग्व ?

नेता ! – अय् नेपाःया नेता–
सत्ता लिक्क दुपिं !
भति जक नुगलय् हि दुसा धइब्यु
खः ला मनू छिपिं ?

थुलित अचाकलि जुल नं बाबा
जनता छाय् सुंक ?
कि त जनतां थौं नेतातय्त
स्वइच्वन ला तुंक ?

Politics and Identity of the Newars
Challenges and Prospects
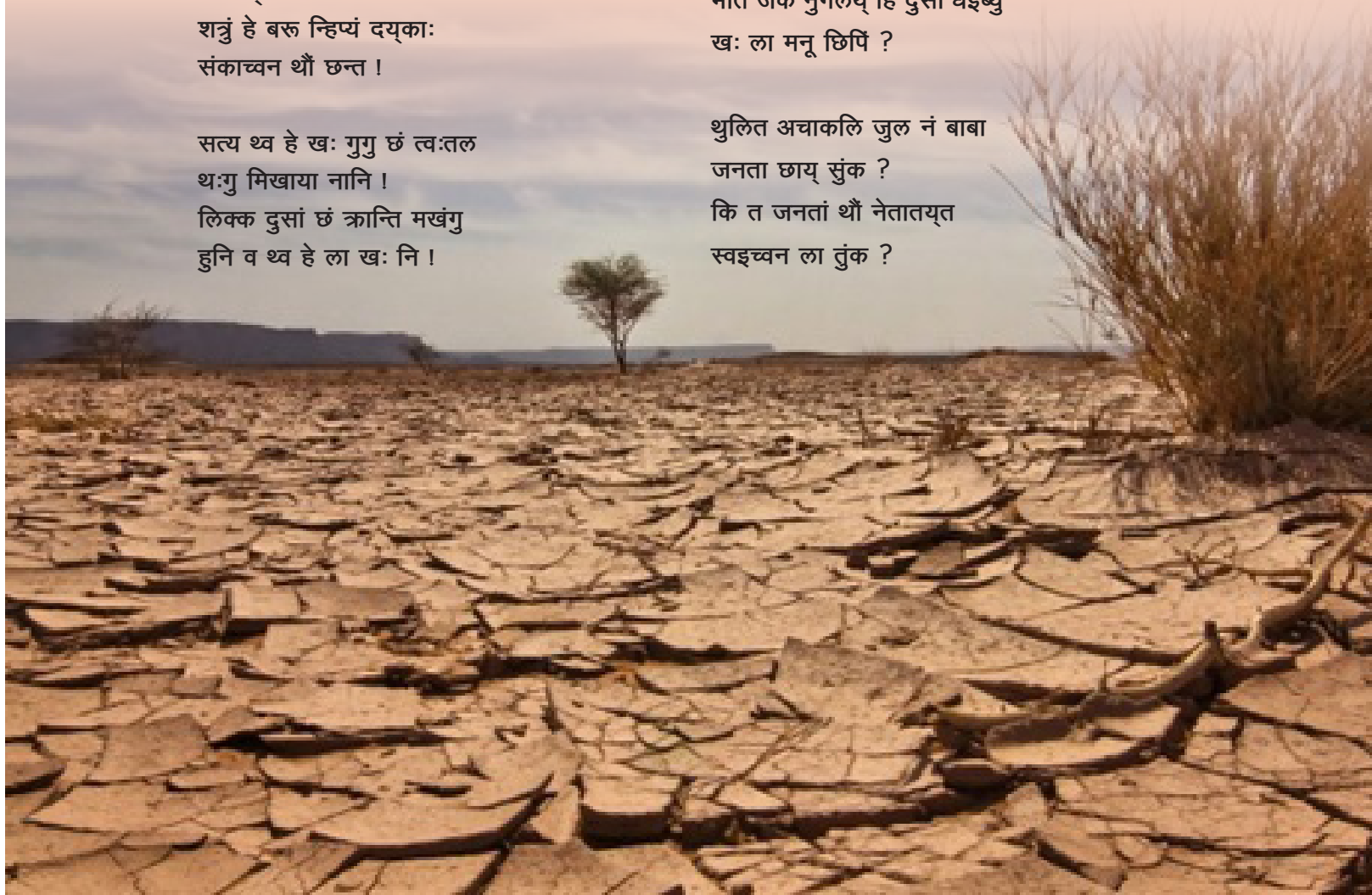
Dr. Bal Gopal Shrestha
Laiden, Netherlands

Nepa ga or *soniga*, the land of the Newars, is presently more widely known as the Kathmandu Valley. It is a huge, multi-ethnic metropolitan city today. The vast majority of its inhabitants were born elsewhere. The native inhabitants — the Newars, plus the handful of Parbatiya Bahuns, Chhetris, and Dalits, who have been there for generations—are now massively outnumbered by incomers.

Newa De Dabu (Newar National Forum)

There existed numerous city-centred scholarly Newar associations, but they lacked a mass based organisation, which could encourage the new generation of Newar society. It could be achieved only through originating a national Newar organisation. Nepalbhasa Mamka Khala, (Association of Newar Speakers) attempted to work as a national organisation of the Newar people but it failed to garner support of the Newars from across the country. In 1992, when the second convention of the Nepalbhasa Mamka Khala was held in Kathmandu, it announced to hold a national convention of the Newars across the country to create a national organisation that would be acceptable to all the Newars across country. On 9 and 10 December 1994 Nepalbhasa Mamka Khala held a two-day seminar to discuss the basic requirements for a national convention of the

Newars. It formed a coordination committee, which began to work to form the Newa De Dabu. Consequently, a national convention of the Newars was held in Kathmandu that declared *Newa De Dabu,* the Newar National Forum for the first time on 1 and 2 September 1995. Representatives from 55 districts, plus institutional delegates from more than 100 Newa cultural and literary organisations that were active in the Kathmandu Valley participated in the convention. This was a historic gathering of the Newars for the first time. The participants were keen to make it a politically neutral organisation so that entire Newar community can trust it. Bhaktidas Shrestha, a senior Newar, a prestigious businessman of Kathmandu, a non-political figure was chosen as its first president.

On 28 and 29 May 2022, the seventh convention of NDD took place in Dharan in East Nepal, which elected a new Executive board at the centre under the chairmanship of Pavitra Vajracharya, a long time Newa activist from Kathmandu. Newa people across Nepal and beyond are hoping for its dynamic role to achieve rights for Newa language and culture.

Newa Politics and the Nepa Rastriya Party

Newa intellectuals and activists have long been discussing whether or not to form a separate Newa political party. Especially, after the 1990 political change they felt its necessity but were unable to initiate one. Dr. Keshav Man Shakya, a well-known Nepalbhasa writer and a Buddhist scholar had long been advocating to create a Newar political party but other Newar leaders did not realise the necessity of a separate Newar political party as they preferred to continue working under various mainstream political

parties. In 2006, after the successful second people's movement (J*anandolan*) as Nepal entered into a new political phase, once again the debate on the necessity of a distinct Newar political party came onto surface. This time again, prominent Newar leaders such as Padma Ratna Tuladhar, Malla K. Sundar appeared reluctant to support the idea to initiate a Newa party. In 2008, Dr. Shakya dared to form the Nepa Rastriya Party (Nepa National Party), albeit, it had to take a broader view enabling anyone from across the country, notwithstanding ethnic background could join the party besides the Newars. Hence, it is a national Party but not an ethnic or regional party limited only to the Newars. However, Nepa Rastriya Party, began to be known to everyone as a 'Newa political party'.

Nepa Rastriya Party contested the 2008 Constituent Assembly (CA) election enthusiastically. However, the result was not as they expected because none of its candidates secured enough votes to win any of the constituencies they contested. They, however, could send one candidate, namely Buddha Ratna Manandhar, a renowned Nepalbhasa poet to the CA from the votes that they secured for the proportionate representation seat. This provided an excellent opportunity to Nepa Rastriya Party to put their voice in the CA, and

discuss on the kind of constitution that they envisaged for Newar people, and indigenous nationalities of Nepal. However, except when Manandhar could associate himself with other CA members belonging to various indigenous nationalities his voice was totally neglected. For instance, when he proposed to present a bill regarding to use Nepal Samvat calendar as the official calendar, no single CA members from other parties extended support to him, while in 2008 Prachand led Government had already declared Nepal Samvat as the national calendar of Nepal. Manandhar, however was able to influence the caucus of indigenous nationalities at the CA to formulate agendas in favour of oppressed indigenous nationalities of Nepal.

In May 2012, towards the end of the first CA, when prime minster Dr Baburam Bhattarai reshuffled his cabinet, and picked up Dr. Keshav Man Shakya as the Minister of Environment, Science, and Technology. Dr Shakya was the chairman of a marginal party in the CA. He remained as minister for ten months until Dr Bhattarai was replaced by the chief justice Khil Raj Regmi as the interim head of the cabinet on 14 March 2013.

When the second election to the CA was held in 2013, Nepa Rastriya Party could not improve its position but had to satisfy with its single seat in the CA from the proportional representation. This time, Nepa Rastriya Party sent Laxman Rajvansi, a former chairman of *Newa De Dabu* as the new CA member. Unlike Buddha Ratna Sayami during the first CA, Laxman Rajvansi had to endure criticism for his inability in putting voice in favour of Newar people or indigenous nationalities in the CA. In 2015, taking advantage of the chaos situation aftermath of the massive earthquake, the CA proclaimed a new constitution. This new constitution largely neglected agendas raised in favour of indigenous nationalities and Madhesi people. Laxman Rajvamsi, the single CA member of Nepa Rastriya Party put his signature on the new Constitution, which other small Janajati parties and Madhes based parties boycotted. Madhes based parties even launched fierce protests denouncing the declaration of the new constitution as the new constitution did not guarantee federal provinces based on ethnic identity as it was stated in the article 138 of Interim Constitution.

In December 2015, Dr. Keshav Man Shakya, left the Nepa Rastriya Party together with some of his companions, later to join the Naya Shakti Nepal (New Force Nepal). This was a huge setback for the Nepa Rastriya Party. However, including its general secretary Dr Bijay Sainju, vice president Suvarna Keshari Chitrakar, and many others did not join Dr. Keshav Man Shakya but they continue with the Nepa Rastriya Party. For some time Mrs. Suvarna Keshari Chitrakar became acting chairperson, but later Dr Bijay Sainju took over the position of chairman, who holds the post till date. It was not unexpected but during the 2017 November and December general election, Nepa Rastriya Party failed to secure minimum percentage of votes to pass the threshold of 3 percent. This means it lost the chance to secure any seat in the parliament from proportional representation either. However, as before, it has kept itself active in raising voice to ensure rights to indigenous nationalities. It is also working in alliance with other fringe parties that are struggling for rights to indigenous nationalities. In the 2022

local election its chairman Dr Bijay Sainju, and a few others contested local election in the Kathmandu Metropolitan City but were unable to secure any significant votes. The question of whether or not to constitute a new Newar political party continues but it is unlikely that there will be consensus in the near future among the Newa activists.

Present context

The multinational, multicultural, multilingual, and multireligious Himalayan nation known as Nepal hosts more than 100 "nationalities" or "ethnicities" (*janajati*) who converse in various languages and dialects. As a result of the 1769 Gurkha conquest, Nepal witnessed a repressive policy enforcing "One language, one form of dress, one country" (*Ek bhasa, ek bhesa, ek desh*) for *c.*250 years which has hugely undermined its multinational, multicultural, multilingual, and multi-religious reality.

The 10-year-long Maoist people's war (1996-2006) ended after a successful movement which was launched while collaborating with other parliamentarian parties in 2006. Next, one eventually abolished the 240-year-old Shah regime and, in 2008, the elected Constituent Assembly (CA) declared Nepal a federal democratic republic. The Nepalese people envisaged the first elected CA to establish a new constitution ending all prevailing forms of discrimination against women, the Madhesis who inhabit the southern plains, the indigenous Tharu and Dalit people. In 2012, however, this CA was forced to overturn these measures without delivering an expected result in mysterious circumstances. In 2013, Nepal witnessed the second election of the CA, returning to power those who had conspired against terminating any forms of discrimination based on language, culture and religion.

In September 2015, the incoming constitution unfortunately led to a turmoil. The Khas-Arya, or the ruling caste Hill Hindu Bahun-Chetri, elites of all the major political parties collaborated in order to retain the same old policy of "one nation, one culture, one religion and one language" hereby failing to address the aspirations expressed by the Adivasi Janajati (i.e., indigenous nationalities), the Madhesi, the Tharu, Dalit and female members of society. Indeed, surpassing all previous constitutions one even dared to carry a definition favouring only the ruling "Khas-Arya" race. Although those close to the ruling parties welcomed this constitution with joy, the dissatisfied Madhesi, Tharu and Janajati have fiercely protested against it.

The Chetri and Brahman-Hill dominate the other ethnic groups although they make up only 28.8 % of the population. The 2011 CBS census reports on a total of 126 castes/ethnic groups.

However, the Khas-Arya (Chetri and Brahman-Hill) occupy 80% of the prominent positions in politics and bureaucracy. The volume of these two groups rose from 59 % to 62% in all three branches of government (legislature, executive judicial) between 1959 and 2011.

On the other hand, the representation of the ethnic nationalities decreased from 16% to 13% and the representation of the Madhesis from 20% to 17%. The ethnic nationalities which speak Tibeto-Burman languages comprise 22% of the population but had acquired only 7% of the representations. The Madhesis, who inhabit the southern plain, constitute 30% of the population but they share only 11% of the public offices.

Conclusion

The Newars are in the forefront wishing to create a separate state entitled "Newah Rajya" or "Nepal Mandala" or Newa-Tamsaling (albeit with the Tamangs) within Nepal in order to embed specific rights for a certain period of time so that they can not only decide over their own (political) fate, but also work at enriching their culture, religions, language, and literature. The Newars aim at freeing Nepal from the unjust rule of "one nation, one culture, one religion and one language" in order to allow its diverse cultures, religions, languages and literatures to flourish so that a truly a multinational, multicultural, multilingual, and multi-religious federal democratic republic can be thrived in which everyone can live in peace and harmony with mutual respect. Since 1995 the Newars have been organised under the umbrella of the *Newah De Dabu* (Forum of the Newars) in order to achieve equal rights for their language and culture. They have also been in the forefront of the campaign for education in their mother tongue, long before the incoming constitution of 1990 had granted that right (Shrestha and van den Hoek 1995).

Overthrowing the 240-year-old autocratic monarchy, as Nepal turned to become a Federal Democratic Republic, it began witnessing changes in the history of suppression of nationalities and languages. Certain political parties held the view that Nepal should be divided along geographical lines, whereas various *janajati* groups insisted on ethnic and lingual lines (Tamang 2006). Their demands for autonomy and rights to self-determination were intended to promote their languages and cultures on an equal basis. On the other hand, specific groups residing in the Tarai called out for a federal state with rights to secession. The Khas-Arya elites of ruling parties, however, appeared determined to ignore the grievances of Madhesis, Tharu and indigenous nationalise of Nepal.

The oppressed nationalities anticipate to see a new constitution ending all forms of discriminations based on language, culture, religion, nationality, gender and castes. For years the constitution has been delayed due to conflicting views expressed by the political parties on major issues, including the structure of the federation. Finally, in 2015, when the constitution was promulgated it only disappointed the oppressed nationalities, as it failed to address their aspirations for equal treatment, rights to self-rule and self-determination. Moreover, the dreams of the Newa people of creating a separate provincial state could not be realized at this stage. If these demands are met anytime soon providing them the rights to self-rule or created a Newa state, their culture and civilization, language and literature will flourish as they imagined. Sadly enough, they are left but with no other options than to continue their struggle aimed at achieving the same goals again and again.

References

Acarya, Baburam 1953. "Nepal Nevar ra Nevar Bhasa." [Nepal Nevar and Nevar Language]. (In Khas-Nepali). *Nepal Samskritic Parisad* 1(1):1-16.

Gellner, David N. 2016. *The idea of Nepal*. Kathmandu: Social Science Baha

Mali, Indra 1978. *Jhigu Bhay: Jhigu*

Khamgva. [Our Language Our Words]. (In Nepalbhasa). Pokhara: Mam Bhay Mulukha.

Malla, Kamal Prakash 1996. "The Profane Names of the Sacred Hillocks". *Contributions to Nepalese Studies* 23 (1): 1-9.

Malla, Kamal Prakash 1992. "Bahunbad: Myth or Reality". *Himal* 5(3): 22-4.

Malla, Kamal Prakash. 1989. "Language and Society in Nepal". In: K. P. Malla (ed.) *Nepal Perspectives on Continuity and Change.* Kirtipur CNAS pp. 445-66.

Malla, Kamal Prakash 1982. *Classical Nepalbhasa Literature: A Sketch*. Kathmandu: Educational Enterprise.

Shrestha, Bal Gopal 2012. *The Sacred Town of Sankhu: The Anthropology of Newar Ritual, Religion and Society in Nepal*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing (Paperback edition 2013).

Shrestha, Bal Gopal 2007. Ethnic Nationalism in Nepal and the Newars." In: Mahendra Lawoti (ed.) *Contentious Politics and Democratization in Nepal*. Los Angeles, London, New Delhi and Singapore: Sage Publications, pp. 199–225.

Shrestha, Bal Gopal and Bert Van den Hoek 1995. "Education in the Mother Tongue. The Case of Nepal Bhasa (Newar)." *Contributions to Nepalese Studies* 22(1): 73–86.

Toffin, Gérard 2005. *From Kin to Caste. The Role of guthis in Newar Society and*

Vajracarya, Dhanavajra 1999. *Dhanavajra Vajracaryako Aitihasik Lekhasamgraha* [A Collection of Dhanavajra Vajracarya's Historical Writings]. (In Khas-Nepali). Volume 1. Edited by Bhadraratna Vajracarya. Lalitpur: Lotus Research Centre.

Witzel, Michael 1980. "On the Location of the Licchavi Capital of Nepal". *Studien zur Indologie und Iranistik* 5/6: 311-38.

ईस्वरानन्द श्रेष्ठाचार्य

लोककवि राजभाइ जकःमि, यें, नेपाः

भी 'भासा-थुवाः' ईश्वरानन्द च्वन्ह्याःम्ह विद्वान
वं तायकाः वन नेपालभासा ज्यान हे समान ।

चिनाखँ, च्वखँ, बाखं व प्याखं गुलिखे च्वे वंम्ह
हिइसे च्वंगु मिसाया दुघाः स्याचुक ब्वे वंम्ह
थः पहः वयकाः भायलचं दयकाः भीगु भाय् थकाःम्ह
भी 'भासा-थुवाः' ईश्वरानन्द च्वन्ह्याःम्ह विद्वान ।

बाइस सालय् रेडिवां मांभाय् पित्युंगु विरोधय्
व दच्छि यंकं मिं थें हे च्यानाः न्ह्यज्यात संघर्षय्
सन्ह्यलं दनाः स्वःतिपाँय् फ्यनाः मुक्तिया लँ ज्याःम्ह
भी 'भासा-थुवाः' ईश्वरानन्द च्वन्ह्याःम्ह विद्वान ।

अंग्रेजी-नेवाः खँग्वः-धुकूया तःमिम्ह थुवाः व
माकुसे च्वंगु मांभायया सवाः पिब्वःम्ह सुवाः व
न्हू-मिखा ब्वयाः न्हू-प्याखं च्वयाः साहित्य व्वछाःम्ह
भी 'भासा-थुवाः' ईश्वरानन्द च्वन्ह्याःम्ह विद्वान ।

'संस्कृत-रत्नम्' पदवी घाःम्ह कठोर साधक
नेपाल संगीत् बांलाक थूम्ह तबला बादक
'रांको'या जति देय् न्यंक खयकाः क्रान्तिया मिं ख्वाःम्ह
भी 'भासा-थुवाः' ईश्वरानन्द च्वन्ह्याःम्ह विद्वान ।

कुं-कुलां न्यंक पलाःसः वैगु थ्वैच्वन अभ नं
वं प्यूगु कीर्ति हलिमय् न्यंक ह्वैच्वन अभ नं
अमर जुयाः च्वनेमा वया जीवन महान
भी 'भासा-थुवाः' ईश्वरानन्द च्वन्ह्याःम्ह विद्वान ।

नेवाःत धात्थें हे 'डायस्पोरा' हे खः ला ?

दयारत्न शाक्य, ओरेगन, अमेरिका

न्हापां न्ह्यसः छिकपिन्त हे तयाच्वना । अले तिनि थुगु च्वसुया मूखँ दुवालादीत इनाप यानाच्वना । थ्व विषययात कःघानाः तःथाय् न्ववाः वना, अले अनलाइन संवादय् नं यक्व थासय् न्ह्यथना । पत्रपत्रिकाय् च्वसू च्वयाः वकालत नं याना, लिसें गोष्ठिइ ज्यापौ नं न्ह्यब्वया । अयनं विकिपेडियाय् दु धकाः कचिगु खँयात बः कयाः नागःतुगः यायेत फाट्टफुट्ट नेवाःतय्त नं 'डायस्पोरा' धायेगु याना हयाच्वंगु वाः चायेकाच्वना । थ्व असत्य फयखँ भ्रीगु साहित्यय् दुहां वयाच्वंगुयात पनेगु हे थ्व च्वसुया मूआजु भाःपिया च्वना ।

जिपिं 'डायस्पोरा' दुने मलाः, न त नेपाःयापिं सुं हे मनूत नेपालं बिस्युं वःपिं खः । थ्व अङ्ग्रेजतय्सं छ्यला हयाच्वंगु बसाइँसराईया षडयन्त्रमूलक उपज जक खः । इमिसं पिकाइगु खंग्वःधुकुतिइ दुथ्याका तःगु दु धकाः हल्काफुल्का खँया लिधँसाय् थःगु जन्मभूमिइ च्वने मफयाः बिस्युँ वःपिनिगु ल्याः अप्वः यानाः ब्रिटिश साम्राज्यया औचित्यया मूल्याङ्कन याकेबीगु छगू षडयन्त्र जक खः ।

नेवाःतय्त 'डायस्पोरा'या श्रीपेच पुइकाच्वंपिं साहित्यय् नांजाःपिं हे खनेदु । प्रा. प्रेमशान्ति, रास जोशी, शाक्य सुरेनँ किरन केन, नरेशवीर, डा. पुष्पराज राजकर्णिकारपिं लिसें प्रा. ओमकारेश्वर आदिपिन्सं नेवाः डायस्पोराया नेवाः साहित्ययात कया च्वसू पिकायेमाल बाय् मूल्याङ्कन याये माल धकाः छुं छुं खं न्ह्यथनावयाच्वंगु दु । थन प्राज्ञिक ख्यःया खँय् धारणा पानाः नेवाः समुदाययात हलिमय् बदनाम यायेगु सिबाय् न्हाय् तयेगु अवश्य जुइ मखु । थ्व अभियानयात आः हे पने मफत धाःसा नेवाःत जक मखु, नेपाःया सकल नेपाःमि लिपा थःगु देय् त्वःताः बिस्युं वंपिं वा वःपिं धकाः

नालाकाये मालीगु अवस्था मवइ धायेफइ मखु ।

मनूतय्गु इतिहासया छगू कालखण्डय् थःगु देसं बाध्यतावश पिहाँवयाः मेगु देसय् बाय् च्वनाः थःगु अस्तित्व बाय् म्हसीका ल्यंकाच्वंपिं यहूदीतय्गु समूहयात 'डायस्पोरा' समूह धायेगु याःगु खः । विकिपेडियाय् देसंपिने च्वनाच्वंपिन्त धायेगु धकाः च्वयातःगु सरासर गलत खः धकाः वकालत यायेमाःगु दु । थःगु देसय् आपालं कष्टकर जीवन हनेमालाः मातृभूमिं पितिना हःपिं यहूदीतय्त 'डायस्पोरा' धायेगु सैद्धान्तिक पृष्ठभूमि दःसां थौंया २१ गूगु शताब्दी वयाः 'डायस्पोरा'यात मेगु हे मिखां स्वयेगु यानाच्वंगु तसकं गम्भीर जुयाः बहस यायेमाःगु दु । थुखेपाखे नेपालभासा साहित्यय् 'डायस्पोरा'या खण्डहर मालाच्वंपिनि निंतिं छगू हात्थ्या हे खः धाःसां छुं पाइ मखु ।

अङ्ग्रेजिया लङ्म्यान खंग्वःधुकतिइ 'डायस्पोरा' या अर्थ गनं नं दुथ्याका तःगु मदु । सन् १९८३ स पिहांवःगु थ्व खंग्वःधुकतिइ थ्व खँग्वः दुमथ्याःगुया हुनिं हे 'डायस्पोरा' यात न्हूगु खँग्वः भाःपी माः । 'डायस्पोरा' या ब्युत्पत्ति माला यंकल धाःसा 'डिस्पर्स' पाखें वःगु सीदु । छुं नं पिनेया शक्तिया छ्यलाबुला मजुइकं थःथम्हं 'डायस्पोरा' जुइ मखु । व पिनेया शक्ति धयागु हे देश काल परिस्थिति स्वयाः व समूहयात क्वत्यलेगु अर्थय् लाःवनी । छुं नं शक्तिं क्वत्यलातःगु समूहयात जुयाच्वंगु अन्याय सह यानां याये मफयेक क्वत्यलेगु यातकि अनं बिस्युं वंपिं समूहयात 'डायस्पोरा' पुचः धायेगु याः । इमिके ग्याःचिकु, त्रास, भय दइगु जक मखसे अतिकं दुख सियाः थःपिनि ज्यूज्यान बचे यायेत मेगु थासय् च्वंवनीपिनि छगू पुचःयात 'डिस्पर्स ग्रुप' धाधां 'डायस्पोरा' धायेगु यानाहःगु खः । न्ह्याम्हं 'डायस्पोरा' जुइ मखु । नेपाःया कानूनकथं थौंकन्हय् विदेसय् च्वनाच्वंपिं नेपाःमितय्त 'गैरआवासीय नेपाःमि' धयातःगु दु । उकी नं सार्क राष्ट्रय् च्वनाच्वंपिं नेपाःमित 'गैरआवासीय नेपाःमि' जुइ मखु । उकिं सार्क राष्ट्रयापिं स्वतः 'डायस्पोरा' जुइ मखुगु सीदु ।

परापूर्व कालनिसें तापालय् वनाः बनेज्या याःवनीपिं नेवाःतय्गु इतिहास भीसं ब्वना वयाच्वनागु दु । इपिं स्वइच्छां मांदेय् त्वःता वनाच्वंपिं खः तर देशं पित्युंपिं मखु । अथे हे छुं ई तःकै वःपिं नेवाःतय्त पितिनाः नेपाः देय्या थाय् थासय् बस्ती बजाः थापना याःपिं न्हापां कष्टकर जीवन हनाः थःगु नेवाः अस्तित्व ल्यंका तःपिन्त सैद्धान्तिक ल्याखं 'डायस्पोरा' धायेज्यू । तर आधुनिक कालय् राणा कालया अङ्ग्रेजनाप स्वापू क्वातुकाः सेनाया भर्ती जागिर नयावःपिं लाहूरे जूगु दु, अथे हे देसंपिने वनाः ज्या याःवंपिं मुग्लाने जूगु दु, अथे हे प्रवासि नं जूगु दु तर इपिं सुं नं 'डायस्पोरा' मजू । स्वइच्छां देय् त्वःता वनाः हानं दुहां वइपिं सुं नं 'डायस्पोरा' जुइ मखु । थ्व ध्रुवसत्य खः ।

नेपाःया इतिहासय् कचिमचा वाये यंकेगु, तःकै वःपिं पितिनेगु, मुद्दा मामिलाय् देसं पितिना छ्वयेगु, गुथि हने मफयाः कष्टकर जीवन हनेमाःगुलिं बिस्युं वनेमाःगु, अले सरकारं हे हाकुगुं पुलाः तये यंकि धकाः उजं बीगु आदि इत्यादि नापनापं इसाइ धर्म माने यात धकाः गां गामं हे पितिंकाः भारतया रक्सौलया बेतिया गामय् च्वनाच्वंपिं छथ्वः नेवाःतय्त 'डायस्पोरा' धायेल्वः, तर अवसर चूलाकेत विदेश वनाः आखः ब्वं वनेगु व अन हे ज्या चूलाके धुंकाः बसोबास यानाः च्वंपिं 'डायस्पोरा' मखु ।

थ्व सैद्धान्तिक पक्षयात बेवास्ता यानाः थौंकन्हय् छथ्वः मनूत 'डायस्पोरा'या फय्खःयात पाचिनाः मूल्याङ्कन यानायंकेगु न्हूगु पलाःयात पनेगु जक मखु, ल्वःमंका छ्वयेमाः । बरु विदेशय् च्वंपिं बाय् तापालय् च्वंपिनिगु साहित्य सिर्जनाबारे ल्हाः न्ह्याके माःगु दु । थ्व विषययात जक कयाः गोष्ठि यानाः तिप्यंका छ्वये दःसा ज्यू तर न्हू पुस्तां भीत धिक्कार, जिमि आजुपिं बिस्युंवःपिं धकाः परस्ताय् चाये मालीगुपाखे भी सकसिगु नुगः क्वसाये माःगु खनाच्वना ।

drasha@aol.com

हलिमय् नेपालभाषा साहित्य व ई-साहित्य सम्मेलन

केशरमान ताम्राकार, शिकागो, अमेरिका

नेवाःत न्हापांनिसें थःगु तजिलजि, भेषभुषा, नखःचखः, जात्रापात्रा, द्यः देगः लिसें साहित्यय् नं च्वन्ह्याःपिं खः । थः गन गन वन अन अन थःलिसें थ्व सकतां ज्वना वनाच्वंगु दु । थौं नेवाःत नेपालय् जक मखु, हलिंया कुं कुलामय् तकं थ्यनेधुंकूगु दु । अप्वः धयाथें नेवाःत हलिंया अमेरिका देसय् अप्वः थ्यनाच्वंगु खनेदु । भाजु किरण केन रञ्जितया सफू 'अमेरिकाय् नेवाः प्रकाशन'कथं अमेरिकाय् विद्यार्थीकथं थ्यंम्ह न्हापांम्ह नेवाः भाजु पद्मसुन्दर मल्ल (सन् १८९० - १९७४) खः । वय्कलं यूनिभर्सिटि अफ मिचिगनपाखें सन् १९२२ स इलेक्ट्रिकल इञ्जिनियरिङ्गय् डिग्रि कयादीगु खः । अथे हे गैरविद्यार्थी कथं अमेरिकाय् न्हापां झायादीम्ह भाजु गंगाबहादुर मालाकार खः । वय्कलं सन् १९५७ स अमेरिकाय् पलाः तयादीगु जुयाच्वन । अनंलि सन् १९७१ लिपांनिसें अमेरिकाय् वनाः अन हे बसोबास यायेगु अप्वया वल । नेवाःतय् जनसङ्ख्या अमेरिकाय् अप्वया वःलिसे नेवाः संस्थात नं पलिस्था यायेगु ज्या जुल । थःगु भाय्, तजिलजि, नखःचखः, साहित्य, भेषभुषा म्वाका तयेगुया निंतिं नेवाःत न्ह्यचिल । दकलय् न्हापां जिं स्यूकथं मेरिलायण्डय् च्वंच्वनादीम्ह भाजु राम मालाकारया नेतृत्वय् 'नेवाः पासा पुचः अमेरिका' नांया नेवाः संस्था स्वनेगु ज्या जुल । थुकिया पलिस्था सन् १९९१ नोभेम्बरय् जूगु खः । आःतकया दुने अमेरिकाय् जक १२ गुलिं मयाक नेवाः संस्थात नीस्वनेगु ज्या जूगु दु ।

अमेरिकाय् जक मखु, हलिंया थी थी देसय् नं नेवाःत खलः पुचः स्वनाः थःगु भाय्, कला, नखःचखः, भेषभुषा, तजिलजि थपू यायेगु ज्याय् न्ह्याः वनाच्वंगु दु । लिसें दंय्दंसं यैंयाः, नेपाल संवत न्हूदँ हनेगु, म्हपुजा यायेगु ज्याय् नं न्ह्यानाच्वंगु दु । न्हूदँ हनेगु इवलय् दंय्दंसं थःथःगु संस्थाया ख्वाःपौ नं पिथनेगु यानाहल । थथे विदेसय् व स्वदेसय् च्वनाच्वंपिं नेपालभाषाया साहित्यकारपिन्त च्वसु च्वकाः नेपालभाषा साहित्य थपू यायेगु ज्याय् नं पलाः न्ह्याका यंकल । थथे विदेसय् दकलय् न्हापां ख्वाःपौकथं पिदंगु धइगु अमेरिकाया 'नेपाः पासा पुचः अमेरिकाया' दबू खः । आःतकया दुने दंय्दंसं मदिक्क ३० गू ल्याःतक पिथने धुंकूगु दु । अथे हे अमेरिकाया मेरिलायण्ड राज्यय् च्वंगु नेवाः अफ अमेरिकाया 'लसकुस' आःतक ११ गू ल्याः, शिकागोया नेवाः अमेरिकन दबूया 'शिकागो नेवाः' आःतक ९ गू ल्याः, लिसें साहित्यिक सफू पिथनेगुया इवलय् नेसं ११३५ स शशीकला मानन्धरया 'संकल्प' उपन्यास, नेसं ११३६ स थ्व हे सफूयात अङ्ग्रेजी भासं, सन् २०१९ स हितकर वीर सिंह कंसाकारया 'मिजला' बाखंयात अङ्ग्रेजी भासं हीकाः, नेसं ११४० स राकेश महर्जनया 'फिल्म सिद्धान्तया खँ' व नेसं ११४२ स केशरमान ताम्राकारया 'पौ' बाखंयात कयाः २१ म्ह मिसा साहित्यकारपिन्सं च्वयातःगु समालोचना मुनासफू 'पौ बाखं दुवाला' पिथंगु जुल । टेक्सासया यूनाइटेड नेवाःया 'सोभिनियर' आःतक २ गू ल्याः, पासापुचः गुथि, बेलायतया 'गुथि' २१ गू ल्याः, हलिं नेवाः दबूया 'हलिं नेवाः' आःतक ३ गू ल्याः पिदंगु दु । लिसें मेमेगु संस्थातपाखें नं पिथनाच्वंगु दयेमाः ।

साहित्यकारं सिर्जना याःगु साहित्य पत्रपत्रिकाय् पिथनाः ब्वमिपिन्त ब्वंके बीमाःगु ला ख हे खत । उकीसं उम्ह च्वमि स्वयं प्रत्यक्ष दबुली दनाः ब्वनाः न्यनामिपिन्त न्यंके दुगुया सवाः हे मेगु जुइ । उकिं छगू इलय् यैं, यल, ख्वप, किपू, थिमि आदि थाय् थासय् लय् लय्पतिं नेपालभाषा साहित्य सम्मेलनया ग्वसाः ग्वयेगु ज्या नं जूगु खः । अन्तर क्याम्पस व अन्तर हाइस्कुल नेपालभाषा साहित्य सम्मेलनं यानाः न्हू पुस्ताया साहित्यकारपिं ब्वलंकूगु नं दु । आः उगु इलय् थें त्वाः त्वालय् दबू ग्वयाः नेपालभाषाया साहित्य सम्मेलन याःगु खने मन्त । अथेसां दंय् छक्वः । म्वहनीया इलय् ख्वपय् विराट नेपालभाषा

साहित्य सम्मेलन व नेपालभाषा तःमुंज्या आःतकं न्ह्याका च्वंगु दनि । लुमंकेबहःगु यैंया हनुमानध्वाखादुने नासःचुकय् स्वन्हुयंक नेसं १०७३ सिल्लाथ्वः अस्तमि, नःमि व दसमि (२००९ माघ ९, १०, ११) स जूगु ऐतिहासिक नेपालभाषा साहित्य सम्मेलन खः । थुगु साहित्य सम्मेलनय् ब्वति कायेत स्वयेत ध्यबा पुलाः टिकट तकं न्यायेमाःगु खः । अन जूगु साहित्य सम्मेलनय् आःया वरिष्ठ कवियित्रि मय्जु नारायण देवी श्रेष्ठं कविता ब्वनादीगु खः ।

ई हिला वनेधुंकल । दबुली दनाः रचना पाठ यायेगु पलेसा आः वयाः थःथःगु क्वथाय् च्वनाः हलिं साहित्य सम्मेलन यायेतकं ज्यूगु ई वयेधुंकल । हलिमय् जुइगु साहित्य सम्मेलनयात ई-साहित्य सम्मेलन धाःसां पाइ मखु ।

ई-साहित्य सम्मेलन धायेबलय् दकलय् न्हापां हलिमय् नेपालभाषा साहित्य सम्मेलनया ग्वसाः हलिं नेवाः दबू अमेरिका कचाया ग्वसालय् थुगु संस्थाया न्वकू व भाषा व साहित्य कचाया नायः केशरमान ताम्राकारया कजिसुइ जूगु जुल । थुबलय् क्वय् न्ह्यथनाकथं प्यंगू तःधंगु मुंज्या जूगु जुल -

१) कवि मुंज्या

नेपालभाषा साहित्य इतिहासय् दकलय् न्हापां जूगु ई-साहित्य मुंज्याकथं थ्व कवि मुंज्यायात कायेमाः । सन् २०१९ नोभेम्बर २ तारिखखुन्हु अमेरिकाय् न्ह्याःगु हलिंया थुगु कवि मुंज्याय् १६ म्ह कवि कवियत्रीपिन्सं (अमेरिकाय् च्वनादीपिं ३ म्ह व नेपालय् च्वनादीपिं १३ म्ह) ब्वति कयादीगु जुल । हनेबहःम्ह जनकवि भाजु दुर्गालाल श्रेष्ठं थःगु चिनाखँ ब्वनाः शुभारम्भ यानादीगु थुगु चिनाखँ सम्मेलनय् छसीकथं डा. आनन्द जोशी, भूषणप्रसाद श्रेष्ठ, जीवन कंसाकार, नारायणदेवी श्रेष्ठ, कृष्णदास जोशी, नवीन चित्रकार, रितादेवी प्रधान, प्रतिसरा सायमि, प्रमोद अमात्य, राजभाइ जकःमि, राजुराम मुनकःमि, रजनि मिला, श्रीराम श्रेष्ठ, सुदन खुसः, सुधीर ख्वबिपिन्सं चिनाखँ पाठ यानादीगु खः । जूमया प्रविधि उलि लोकं मह्वाःनिबलय् जंक्व पुलेधुंकूपिं साहित्यकार भाजु मय्जुपिन्सं थःथःगु छेँय् च्वनाः थुगु सम्मेलनय् ब्वति कयादीगु धइगु नं छगूकथं ऐतिहासिक ज्या खः । थुगु ज्याइवः फेसबुकपाखें प्रत्यक्ष प्रसारण नं जूगु खः । आःतकया दुने च्याद्वलं मयाक हलिमय् च्वनादीपिं मनूतसें थ्व ज्याइवः स्वयेधुंकूगु दु । थुगु ज्याइवः https://www.facebook.com/NewahCivilization/videos/2526110920804450 थन वनाः स्वये फइ ।

२) बाखं मुंज्या

ई-साहित्य मुंज्याया निक्वःगु हलिमय् जूगु ज्याइवः खः - न्हापांगु हलिं बाखं मुंज्या । थुगु बाखं मुंज्या डिसेम्बर २८, २०१९ स जूगु खः । बाखं मुंज्या नं कवि मुंज्या थें तःजिक जुल । वरिष्ठ बाखं च्वमि मथुरा सायमिं बाखं ब्वनाः न्ह्याकादीगु थुगु मुंज्याय् नेपाः, नेडरलाय्ण्ड व अमेरिका स्वंगू देय्या नांजाःपिं बाखं च्वमिपिन्सं ब्वति काःगु खः । बाखं ब्वनादीपिं छसिकथं विमलप्रभा वज्राचार्य, दिव्या ताम्राकार, केशरमान ताम्राकार, नरेश अमात्य, राजा शाक्य, रितादेवी प्रधान, श्रीलक्ष्मी श्रेष्ठ, बासव राजोपाध्याय व डा. बालगोपाल श्रेष्ठ खः । ख ला थुगु मुंज्यास वरिष्ठम्ह बाखं च्वमि भाजु मथुरा सायमिं थुगु जूमया खँय् छुं मस्यू, ग्याः धकाः लिचिलादीगु खः । तर काय्या तिबः कयाः थुगु ई-बाखं मुंज्याय् ब्वति कयादिल । थुकिं सीदु, वरिष्ठ जुयादियाः नं मं जक दुसा सकतां सयेके सीके फु । वय्कः हलिमय् च्वंपिं सकल पासापिंलिसे उलि हे सक्रिय जुयाः सतिना च्वनादीम्ह बाखं च्वमि खः ।

३) मिसा बाखं मुंज्या

स्वक्वःगु ई-साहित्य सम्मेलनकथं ई-मिसा बाखंच्वमि मुंज्या सन् २०२० स जुल । थुगु मुंज्या जूबलय् हलिमय् कोरोनां थीधुंकूगु ई जुल । सकलें

थःथःगु क्वथाय्, कोरोनां सकसितं ख्यानाच्वंगु ई । अथेसां हलिं नेवाः दबू, अमेरिका ई-साहित्य सम्मेलन यायेगु ज्याय् न्ह्यचिल । थ्व नं छगू तःजिक जूगु मिसा बाखं च्वमितय् सम्मेलन खत । थुगु मुंज्याया विशेषता खः - ३५ दँ न्ह्यवंनिसें कलम दिकाच्वंम्ह हनेबहःम्ह बाखं च्वमि सुवर्णकेशरी चित्रकारं थुगु मुंज्यायात बाखं च्वयादिल । अथे हे अमेरिकाय् च्वंच्वनादीम्ह लोकंह्वाःम्ह बाखं च्वमि प्रमिला सायमिं ४५ दँ लिपा थुगु मुंज्याय् ब्वति कायेत न्हूगु बाखं च्वयादिल । निम्ह द्यनाच्वंपिं बाखं च्वमि मय्जुपिन्त थुगु ई-मिसा बाखं मुंज्यां हानं न्ह्यलं चायेकाब्यूगु दु । लिसें प्रमिला सायमिया न्हूगु बाखं सफू 'पलाः' थुकिया उपलब्धि खः नेपालभाषा साहित्य ख्यलय् !

मिसा बाखं मुंज्याय् ब्वति कायेत १७ पु बाखं दुथ्याःगु जुल । दक्व बाखं छकलं छन्हुं याये मफइगु हुनिं यानाः १७ पु बाखंयात स्ववाः तक बिकाः मुंज्या क्वचायेमाल :

क) सन् २०२० मे २३ खुन्हु दकलय् न्हापांगु वाःकथं छसीकथं डा. रीना तुलाधर, लोचनतारा तुलाधर, निजिरोश श्रेष्ठ, दिब्या ताम्राकार व रिता महर्जन यानाः न्याम्ह बाखं च्वमि मय्जुपिन्सं बाखं ब्वनादीगु जुल ।

ख) सन् २०२० मे ३० खुन्हु खुम्ह बाखं च्वमि मय्जुपिं छसीकथं सुवर्णकेशरी चित्रकार, रितादेवी प्रधान, श्रीलक्ष्मी श्रेष्ठ, सरस्वति तुलाधर, इश्वरीमैयाँ श्रेष्ठ व रेणु श्रेष्ठपिन्सं बाखं ब्वनादीगु जुल ।

ग) सन् २०२० जून ६ खुन्हु मिसा बाखं मुंज्याया लिपांगु न्हि जुल । थ्वखुन्हु प्रमिला सायमि, अर्चना प्रधान, सुनिता महर्जन, मनदेवी ताम्राकार, मोतिलक्ष्मी शाक्य व अमीरमैयाँ रञ्जित यानाः खुम्हेस्यां बाखं ब्वनाः ब्वति कयादिल ।

मुक्कं १७ म्हस्यां ब्वति काःगुली अमेरिकां निम्ह, नेडरलायण्ड्सं छम्ह व नेपालं झिंप्यम्हेसियां ब्वति काःगु जुल । थुगु बाखं मुंज्या हलिमय् च्वनाः नीद्वलं मयाक मनूतसें स्वयेधुंकूगु फेसबुक व यूट्यूब च्यानलं क्यनाच्वंगु दु । थुगु यूट्यूबया क्वय्या लिङ्कय् स्वया दीफइ -
https://www.youtube.com/watch?v=ctKcxSSVJzA
https://www.youtube.com/watch?v=VVY_Q5qKBSM
https://www.youtube.com/watch?v=vJFHgwJb2Oo

थ्व स्ववाःतक जूगु बाखं मुंज्यायात दुवालेकथं अथे धयागु झिंन्हय्पु बाखंयात समीक्षा यानादीत स्वम्ह नांजाःपिं समीक्षकपिं मय्जु प्रेमशान्ति तुलाधर, भाजु नवीन चित्रकार व भाजु पूर्ण ताम्राकारपिन्सं सन् २०२० जून २० खुन्हु हानं जूमया ज्याझ्वलय् बाखंया ई-समीक्षा यानादिल । गुकिं बाखं च्वमिपिन्सं थःथःगु बाखनय् मगाः मचाःया खँय् समीक्षकपिनिगु म्हुतुं प्रत्यक्ष न्यनेगु ह्वःताः चूलात । थ्व ज्याझ्वः नं यूट्यूबय् स्वयादी फइ - https://www.youtube.com/watch?v=UIXDZnkWY9A

४) हलिं मचा साहित्य मुंज्या

हलिमय् गुबलें मजूनिकथं जूगु छगू नमूनाकथंया मचा साहित्य मुंज्या सन् २०२० नभेम्बर २८ स जुल । थुगु मचा साहित्य मुंज्याय् साहित्य व सङ्गीत लिसें वंगु खः । नेपाः, क्यानाडा व अमेरिकाया च्यादँनिसें झिंखुदँया नीप्यम्ह मस्तय् दथुइ थ्व ज्याझ्वः जूगु खः । मुक्कं निघौतक न्ह्याःगु थुगु मुंज्या हलिमय् च्वंपिं मस्त व मांबौपिनि दथुइ तसकं लोकंह्वाःगु ज्याझ्वः जूगु खँ फेसबुकय् प्रत्यक्ष प्रसारण जुयाः स्वयाच्वंपिं स्वकुमि ल्याःपाखें प्रमाणित याः । थुकी ब्वति कयादीपिं सजकता मानन्धर, स्पर्श राजभण्डारी, अनुष्का मालाकार, अभिरूप तुलाधर, खुम्बु बिक, तिसा जोशी, यूजला शिलाकार, शनिसा थापा मगर, प्रसेन शाक्य, अङ्कीत शाही, रबिना श्रेष्ठ, तृष्णा महर्जन, जेमि जोशी, रायन तुलाधर, सदिच्छा महर्जन, आर्यदेव हाडा, कृसल महर्जन, अपुर्वा कर्माचार्य, आहना तुलाधर, सचेतना मानन्धर, सुहानी बलामि, प्रनिश श्रेष्ठ, प्रयुस मानन्धर व अनिशा महर्जन खः । थुगु ज्याझ्वः थुगु लिङ्कय् स्वये फइ -

https://www.youtube.com/watch?v=RFHi9MOeg6o

थुगु सकतां ई-साहित्य सम्मेलन ताःलाकेत धकिं दुने च्वनाः ग्वाहालि यानादीपिं हलिं नेवाः दबू अमेरिकाया नायः भाजु प्रमेश श्रेष्ठ, छ्याञ्जे भाजु बासव जुजु राजोपाध्याय, भाषा व साहित्य विभागया दुजः रिता देवी प्रधानया लिसें क्यालिफोर्नियाया भाजु सन्तोष श्रेष्ठ व नर्थ अमेरिकाया मञ्जिल श्रेष्ठपिं खः । वयक:पिनिगु ग्वाहालि मदुगु खःसा थुलि बांलाक हलिमय् ई-साहित्य सम्मेलन जुइफइगु खइ मखु ।

थ्व जुल हलिमय् जूगु हलिं नेवाः दबू, अमेरिकाया हलिं साहित्य सम्मेलन । थुकियात त्वःताः हलिं नेवाः न्हि, न्हूदँया लसताय् नं हलिमय् ई-साहित्य सम्मेलन जूगु दु । अथे हे हलिं हुलाप्याखं, हलिमय् नेवाः मां व मचा आदि ज्याइवःत नं जूगु दु ।

हलिमय् फ्री न्ह्याथाय् च्वंसां नेवाः ! उकिं खः नेवाःत हलिंया गन गन थासय् थ्यन अन अन थःपिनि पहिचानकथं नखःचखः, तिसावसः, तजिलजि, भाय् यंकाच्वंगु दु । तर साहित्य उलि यंकाच्वंगु खने मदु । नेवाः साहित्य ब्वनाच्वंगु व च्वयेगु ज्या तसकं म्हव । गथे न्हूदँ हनी, म्हपुजा याइ, नेवाः तिसावसः पुनी, नेवाः नसा नइ, अथे हे फ्रीगु साहित्य नं ब्वनेगु व च्वयेगु ज्या नं जुयावन धाःसा फ्रीगु भाषा साहित्य हलिमय् लिपा लिपा तक नं म्वानाच्वनी । थ्व नं फ्रीगु हे ज्या खः, कर्तव्य खः । फ्री न्ह्याथाय् च्वंसां नेवाः जुयाः न्हाय् तये, नेवाः च्वसा न्ह्याके, नेवाःभाय् ल्हाये !

छेँ ब्वथला

श्रीलक्ष्मी श्रेष्ठ
लाइदन, नेडरल्याण्ड्स

सुकूधन्दां गना वनाच्वंम्ह सुन्तलि तता । धन्दा व पिरं नया त्वना जूम्ह थें हे मच्वने धुंकल । मनय् न्ह्याबलें खँ ल्हाः । बांलाक न्ह्यः मवः । चान्हें न्हिनं छगू हे खँ लित्तु ल्यू वयात । अथे जूसां व गबलें सुम्क मच्वं । सुकुमान दाइलिसे इहिपाः यानावसां निसें बिचाः याना वयाच्वंगु बुं आः नं वं हे ज्याना च्वन तिनि । सुथय् दनी । थःत माःगु ज्याखँ सिधयेकी । इलय् जा नइ । हाकिमं ब्वः बी धकाः ग्यानाः इलय् हे अड्डाय् थ्यनीम्ह पिउन थें व नं न्हिथं इलय् हे बुंइ थ्यंकी । भतिचा हे सुम्क मच्वसें बुंइ ज्या सनी । वं गुलि बुंइ ज्या याइ, उलि ला हाकिम खनाः ग्यानाः कर्मचारीतय्सं अड्डाय् नं ज्या याइ मखु जुइ !

थौं न्हिच्छि नं फत्तले बुंइ ज्या यात । छचाःख्यरं घाँय् पुल । छथाय् मुंकल । छकः थुखे पचिपचि यात, छकः उखे पचिपचि यात । संगु सनंतुं । ज्या यायां त्यानुसेंलि ल्हाः दिकल । थःगु ल्हाःपा थःम्हं उसिउसि यात । "भिं याःसा भिं जुइ, मभिं याःसा मभिं जुइ, सुख दुःख हिलाः हिलाः वइ" धकाः तापाक्क द्यामय् च्वनाः छम्ह बुरि तिसलं म्ये हालाः त्यानु लंकाच्वंगु खनाः व नं द्यांपाखे वल । जस्ताया बलचापाखे सुतिइ नं पलाः न्ह्याकल । बलचाया दुने लानातःगु भ्याथःगु पाच्वा सुकुली थचक्क फ्यतुत । दुनेंनिसें सासः सालाः सुइइयाँ छकः सासः ल्हात । कपालय् दंक सुलुसुलुं बाः वयाच्वंगु चःति जनीया च्वकां सुचुक्क हुल । प्लास्तिकया म्हिचाय् तयाः यखानातःगु चुरोस बत्ता व सलाइ लिकाल । कुलामं बिना वनेत्यंम्ह सुर्द्यः स्वस्वं स्वाइँ स्वाइँ चुरोस साल । फू फू यायां चुरोसया कुं त्वःताछ्वल । छफाःया निंतिं अनया लकस चुरोसया कुं त्वपुल । सालुगु खसु थें ब्वया वनाच्वंगु चुरोसया कुँधाः ल्यू ल्यू थःगु अतितयात कःघानाः व थः नं मचायेक ब्वल । फुइत्यंगु चुरोसं थःगु ल्हातिइ च्वाइँक्क पुइवं बँय् घिसिघिसि यानाः स्यात । खँया खँ ब्याकेत न्ह्यःने सुं दुगु मखु । थःगु मेहनतं वाउँसे बांलाना च्वंगु छकूचा बुंइ मिखा ब्वयेकल । त्वलं च्वनाः बुँया ख्वाःपाः स्वस्वं वं थःगु नुगलय् लुमन्तिया नांचा लुइकल । व हे नांचाय् च्वनाः बुलुहुं थःगु जीवनया मूल्याङ्कन थः थम्हंतुं यायां न्ह्यःने न्ह्यात ।

मांबौया छेँय् ल्यासे जुया वःलिसे वयात च्वनेत थाय् मदया वन । आः हे बिया छ्वयेमाः थें अले हे बिया छ्वयेमाः थें सकलें हथाय् चाल । जाया वयाच्वंगु बैंस खनाः सुनानं वयात ययेकल । ह्ययेकेवं व ह्यल । वं धन सम्पति, बांलाः बांमलाः, छेँजः भिं मभिं छुं हे मस्वल । थः वनाथाय् थः च्वनेत

थाय् दइ लाकि मदइ व तक नं बिचाः मयात । ययेकल, यल । स्वाराक्क वन । मात्र मनू जुसेंलि मनू जुयाः म्वायेमाः धाइम्ह नाप लायेवं म्वायेगु हे जीवन खः धकाः ख्वाराक्क इहिपाः यात ।

मचाखाचात इवः खात । दु थें मदु थें सिसिककः यानाः न्हि छ्याछ्यां काय्म्हयाय्पिं ब्वलंकल । नेवाः संस्कारकथं इमिगु विधि व्यवहार सिधयेकल । नखःचखः, भ्वय्, गुथि सकतां मयासें मगाःगु ज्याखँ ! फु थें चाः थें हन । गबलें लसतां जाइ, हुस्हुरुं न्हिली । गबलें दुःखं सहः याये मफयेक तित्तु ती, सुकुसुकुं ख्वइ । न्ह्याइपु व म्हाइपुया दथुइ सुलाकासा म्हितुम्हितुं वाः मचायेक ई न्ह्यात । सीबलय् यंकेगु आखिर छुं मदु, थ्व शरीर नं त्वःता वनेमानि धकाः छैं, मचाखाचा छुं स्वये म्वायेक थःगु तालं जक जुइम्ह भाःतं छन्हु हे लासाय तयाः बिचाः याये म्वायेक याउँक याकनं त्वःतावन ।

देसय् प्रजातन्त्र वल । लोकतन्त्र, गणतन्त्र वल । सङ्घीय सरकार वल । देस याकनं बांलाकेगु, जनतायात यक्व सुख बीगु धाइपिं नेतात नं ग्वाः ग्वाः दयावल । मनूतय् भ्वय् वनेत लं पाः हिली थें छम्ह धुंकाः मेम्ह सरकार हिल । तर सरकार चले याइपिसं विकासया नामय् विनास यात । भित्रि चक्रपथ, बाहिरी चक्रपथ धाधां सकसियागुं बुं क्वत्यला काल ।

इमिगु निपी प्यपी बुं दुगु नं उखेंथुखें मदयेक लँ दयेकाः दक्वं क्वत्यला कयाः छकूचा ल्यंकाबिल । लखौंलख वंगु बुँया सुइद्वः पीद्वः मुआब्जा बियाः सरकार भिं जुल । यायेफुगु सुनानं छुं मखु । थःगु बुँइ ध्यातत्त सः वयेकाः डोजर न्ह्याःगु स्वयाः सकसिया मिखां खुसि बाः वयेकाः मौनधारण यानाच्वन ।

काय्पि स्वम्ह व थः वनाः मुआब्जाया ध्यबा कयाहल । छन्त छुं यायेमाःगु मखुत, ध्यबा जिमि इनाछ्वये न्हि ला मां धकाः स्वम्ह काय्पिनि बराबर इनाकाल, फछ्या । ज्यू नं धाये मफु मज्यू नं धाये मफु । मिखा लःलः धायेकाः सुन्तलि तता वाताहां । दु धाये मदु । मदु धाये दु । चिरिचिरि बाबां न्ह्यानाच्वन वयागु जिन्दगी भ्वाथःगु लंपाः थें । छथाय् सुल मेथाय् गुत । हाकनं मेथाय् सुल व नं भूबात ।

थःथःगु यानाः कताये मालाः काय्भौपिनि पहःचहः पानावन । फ्रीगु धयागु तनाः छिमिगु जिमिगु जुयावन । व स्वयां व तःधं । धें धें बल्लाः धेकासिखि । छप्वाः भुतूया स्वप्वाः जुल । सुन्तलि तताया भागय् पाःजा लात । तर व सुम्क । थथे यानाः नं म्वाये मालेयः खनिंसा धकाः नुगलय् जक खँ स्वत्तु स्वयेका जुल । भौपिसं ब्यूगु नइ । थः दुगु पुनी । फुगु ज्या याइ । न्ह्याबलें वया शान्त सौम्य स्वभाव । ला बला न्ह्यात । हाकनं छैंय् मदिक्क गं थायेगु शुरु जुल ।

बल्लाःतले व सनाजुइ । छैंय् स्वइ । बुँइ स्वइ । पालंपाः छय्पिं नं स्वइ । व म्हं मफुतकि सुनां वासः याकेगु धकाः न्ह्यसः चिं दनी । क्यनेयंके सुयां मलाः । वासः न्यायेत सुयाकें ध्यबा मदु । सुन्तलि तताया निर्का प्यर्का यानाः मुनीगु ध्यबा न्ह्याबलें ज्या वइ । धेकासिकिं राज याना च्वंथाय् काय्भौपिसं नियम दयेकी । 'स्वइथाय् नयाच्वन इमिसं हे बिचाः यायेगु ।' मज्यू सुनानं धाइ मखु । तर छुं यायेमालकि थाकुया वइ । म्वायेकं कु क्वबिये माः थें न्ह्याबलें तं पिहां वइ ।

न्हिं न्हिं सुथय् जुलकि वसिबँ पुइगुली कचकच पिदनी । छम्हेस्यां तां धाःसा मेम्हेस्यां तिं धाइ । गुम्हं ग्वंगः महाःनिबलय् दनाः बँ पुइ । गुम्हं माजुं खापा ध्युं मवंतले दना वइ मखु । नियम कानून मदुगु देसय् थें सकसिया थः यत्थे यायेत सनी । जःलाखःलाया दथुइ दुइमदु सुइमदु खँ अप्वया वनी ।

"वं बँ पुइबलय् स्वाँहाने कापिइ धू हे मवं ।"

"वं वसिबँ पूसा तलं कुनेतक तुफि जक लुया यंकीगु ।"

"जिं बँ पुनाः बँइगः कुनय् थनातयागु तुफि वं क्वथाय् सुचुके यंकाः सुथ न्हापां वसिबँ हे पुइ मखं ।"

छकू बइगलय् स्वम्हेसिया जः । स्वखलः स्वखे स्वयाः नइ । वं वयात वं वयात प्यं क्यनाच्वन धकाः ख्वाः थसथस तइ । छम्हेसिया ला, जा, मेम्हेसिया भ्यातः कैं । बइगलय् कथंकथंया सवाःत चाःहिली । साः मसाः । चि न्वः, चि मगाः । पाउँ, पालु । खायु, चाकु । माकु, फाकु । छम्हेसिया भुतुली साक्क बास वइ, मेम्हेसियां ई चुलुचुलु वंकी । मेगु भुतुली दुरु क्वइ । बइगः छगुलिं नवइ । पालंपाः थु थु याइ । ई न्ह्यानावं लिसे ईलचं तिकितिकि सः थ्वयेकी थें पलाः पलाःपतिकं गनन गनन नँ न्याइ । थःगु हि चःति हायेकाः छकूचा बुँइ बुइकाहःगु तरकारी स्वम्ह भौपिन्त बराबर इनाबी तर न्ह्याक्व काःसां मगाःपिन्त भतिचा हे जुइ । छम्ह धुस्स सा मेम्ह थुस्स । जिवंकाछि थःगु ल्हाः च्वलाः म्वानाच्वंम्ह सुन्तलि ततायात स्वये थाकुयावइ । हुइना भुइना न्यन्यं छ्यं इयातुइ । न्ह्याबलें चकंगु सुन्तलि तताया ख्वाः सुकूगंगु स्वां थें गर्खेसे च्वनाः ख्युंया वइ । दँ बदँ दुबलय् तिनतिकः माहाः बिकः धाइ थें छकू बइगलय् स्वप्वाः भुतू यानाच्वनेत ज्या मछिना वइ । छकूचा छैं नं ब्वथले हथाय् जुइ ।

पालंपाः भौपिनि दुइ मदु सुइ मदु खँ न्यन्यं जःलाखःलाया नं छ्यं स्याइ । छन्हु बुं लिहां वयाच्वंबलय्

जःलाखःलां न्यनी -

"गय् तताःजु म्ह सुख मदुलाकि छु ?"

"मखु.........।"

"बांलाक न्ह्यः मवः ला ?"

"न्हिच्छिया धौछि सुम्क मच्वंसें त्यानुक्क ज्या सनाजुयाः नं न्ह्यः मवइ ला जि ?"

"अय्सा नुगलय् गुइँगुइँ मिंगु सुका थें फ्यनां फ्यने मफयेक खँ स्वः जुइ का मखु ला ?"

न्ह्यसःया लिसः मदु । पाकां सुयातःगु म्हुतु थें सुन्तलि तता सुम्क ।

"मजिल तताःजु छैं ब्वथलाः छखे तयाछ्व । छितः मि तइम्ह चीधिम्ह काय् खः । व हे कतानाः च्वनाछ्व ।"

जःलाखःलाया खँ न्यनाः वया नुगलय् भ्रन यक्व खँ ल्हाइ ।

"हाकनं थःगु काचाक्क दिन वःसा छु यायेगु ? बरु आः हे छखे तयाछ्वःसा ज्याखँबलय् सां मिले जुयाः नइ ला । मांबौपिं मिले मजूसां इमि मस्त मिले जूसा गात । थः थः मिले जूसा करपिसं हेपे याये फइ मखु ।"

मनय् खँ वायकु वायकुं ल्हाःतुति सिली । बुँइ मुनाहःगु पाछाइया दालचा ब्यकुं च्याइ । सरासर बइगलय् थाहां वनी ।

जा नयेत्यल । स्वखलः स्वकुनय् मुन । सुन्तलि ततां जा नये सिधयेकाः सकलें बइगलय् मुनाः खँ ल्हायेगु धाल । माःगु खँ ल्हाःसा जिल । हाकनं म्वाः मदुगु खँ ल्हाःसा ....। इमि दथुइ भुनुभुनु खँ ब्याइ । अय्नं बहनिसिया जा नये सिधयेवं छ्याःख्यरं सकलें फ्यतुइ । अजिं थौं बाखं कनेत्यन धकाः छय्पिं सकलें लय्तायाः मुनी । सुन्तलि ततां बुलुहुं खँ न्ह्याकी -

"थ्व छकूचा छैं इनेगु ज्या जि मदये न्ह्यः सिधयेके धकाः बिचाः याना । छिपिं स्वखलःयात गथे याःसा यक्व ज्या छिनी अथे याये माली । का गथे यानाः ब्वथलेगु धा ।"

सुन्तलि तताया खँ न्यनाः न्हापालाक चीधिम्ह काय् निं न्ह्यचिली, "जितः न्ह्यःनेया ब्व माः ।"

"छन्त न्ह्यःनेया ब्व धयां मिले जुइ ला ? सकसितं बराबर यायेमाः", तःधिम्ह काय् हाली ।

"जि न्हापानिसें छैं व किजापिं बिचाः याना वयाच्वनाम्ह । बौया काजक्रिया श्राद्ध सकतां यानाः दँय्दँसं सकसितं भ्वय् नका वयाच्वनागु दु । जिं याक्वति सुनानं याःगु मदुनि । उकिं ख्वाःपा जितः हे माः । ल्यूनेया ब्व छिमि निम्हेसिया बराबर का ।"

"छखे च्वनकि मां दतले जिं स्वयेमानि । कन्हय् सितकि काजक्रिया, श्राद्ध दक्वं जिं यायेमानि । छं ला कमाइ यक्व दु । तताःजु क्वसलं गाःम्ह । छन्त छु मानि धकाः आः । छैं हे माःसां ल्यूनेया छकूचा का, अले क्यबय् छैं दनाः स्वाकाः तःखा या ।"

"छैं बां लायेमाः भिनेमाः धकाः थःगु कमाइ दक्व दुतबिया च्वनाम्ह जि । तताकेहेंपिन्त बिया छ्वयेत माक्व यानाम्ह जि । मांयात फु मफु न्ह्याबलें स्वयाच्वनाम्ह जि । मांया न्ह्याग्गु याये माःसां खुसखुस याः वइगु नं जितः हे खः । करपिनि न्ह्यःने इज्जत तयेमाः धकाः छिमिसं धाःथाय् तक माःथाय् तक खर्च याना ध्यबा छगः तक ममुना । सदां मामं धाः थें याना वयाच्वनाम्ह जितः जक ख्वाःपाः मदयेक ल्यूनेया ब्व यइ ला ? धाये न्ह्यः छकः छिमिसं बिचाः याये म्वाः ला ? जितः नं ला न्ह्यःनेया ब्व माःनि", न्ववाये मसःम्ह माइलां नं सः पिकाना हल ।

"थपिचा खागु छैं दु । न्ह्यःने ल्यूने यानाः इनेगु बाहेक मेगु लँ मदु", चिग्वःगु मल्ता पालु धाइ थें मां कताइम्ह चीधिम्हस्या हानं सः तसया वल ।

"छिमि निम्हेसिया न्ह्यःने ल्यूने यानाः काइ अले जिगु भाग ग्व ले ? जि छु फलचा बाय् जुयाः च्वं वनेगु ला ?", थःत छखे लाके त्यंगु सियाः ख्वःसलं माइला हाकनं हालाहल ।

"छैंयात स्वब्व थलाः मू तयेगु । जिपिं निम्हेसियां छन्त ध्यबा पुलेगु । अले थःगु भाग ध्यबा ज्वनाः छं मेथाय् छैं दनाः च्वनेगु । थथे याःसा छन्त यक्व ज्या छिनी । जिमित नं ज्या छिनी", छैं माःपिं निम्हेसियां छत्थुं थःपिनिगु खँ तल ।

काय्पिनि खँ न्यनाः मांम्हं छुं धाये मफु । माइलाम्ह कायं फुक्क थःगु कमाइ छैंयात प्वंकाच्वंगु खः । थःम्हं धाः थें यानाजूगु नं खः तर नं छु याये, काय्पिनि न्ह्यःने न्ववाये फुगु मखुत । भाःतया ज्या खँ फुक्क यानाच्वंम्ह तःधिम्ह काय् । बौया ल्यू बौ जुयाः बौ सिसांनिसें छैं कताना वःम्ह काय् । वयागु खँ त्वाःल्हायेगु वयाके आँत मदु । थःत सीबलय् मि तयेके मानिम्ह चीधिम्ह काय् । काजक्रिया, श्राद्ध याकाः थः तरे जुइ मानिगु आसं बुरिं वर्तमानयात ल्वःमंकाः भविष्य स्वल । सत्यया पँ ली मफयाः बांमलाक नुगः ख्वःसां म्हुतुइ धौ फिनाः सुम्क च्वन ।

दाजु व किजाया खँ न्यनाः माइला छभ्राः लुंलुं ख्वल । सकलें जानाः थःत पितिनेगु ग्वसाः ग्वसेंलि हाला च्वनेगुया छुं अर्थ मन्त धइगु खँ वं बांलाक थुल । थः बूगु छैं त्वःताः वने मालीगु लुमना वयाः तसकं नुगः हील । हाकनं भचा बिचाः यात । चिप भ्वय् नयेत कलःगालय् खिचात ल्वाइ थें ल्वानाः, म्वाः मदुगु कचकच न्यनाच्वनेयां फु थें

यानाः भचा तापाक्क च्वंवंसा सुकूभ्यातः नयाः म्वानाच्वंसां थःगु जिवय् लगे जुयावइ धाइ, उकिं चिला वनेगु हे बेस । फुसा छैं दनानये, मफुसा बालं च्वनाः नये धकाः बिचाः यानाः यःसां मयःसां, न्ह्याक्व हे मन ख्वःसां वं दाजुकिजाया खँ स्वीकार यात । निम्हेसियां पुलीगु ध्यबा ज्वनाः पिहां वनेत व तयार जुल ।

तर चीधिम्ह व तःधिम्हया ल्वापु अभ्र नं चमबू । कान्छाया आम्दानि मगाःगुलिं ज्या यानाः नं न्ह्यःने पसः तयाः नयेगु खँय् वं अदान काल । लँ क्वस्वःगु छैंया मू अप्वः वइगुलिं नं इमि निम्हेसिया खँ त्वाःथले थाकुल । हाकनं जेथां न्ह्यःने ल्यूने तक बराबर यानाः पा खुयेगु खँ तल । तर यक्व कतिलाके माःम्ह कान्छा धाःसा माने हे मजू । न्ह्यः भुकुभुकु वसेंलि मस्त थःथःपिनिगु क्वथाय् द्यं वन । ध्यबा कयाः जति पिहां वने मालीगु जुसेंलि थःपिनि धायेगु छुं मन्त धइ थें माइला नं दना वनेत्यन । तर मांम्हं पन ।

बाचा पुल । अय्नं नं खँ सिमधल । माक्व स्वयाः अप्वः लाकेत जाः ग्वयाच्वंम्ह कान्छां हाकनं मेगु खँ न्ह्यथन । न्ह्यःनेनिसें ल्यूने यानाः छैं ब्वथले माःसा मांयात वं मस्वयेगु खँ ल्हात । जेथां हे मां बिचाः यायेमाः । सीबलय् नं व हे मि तयेमाः धकाः धर्म त्वःताः खँ ल्हानाहल । जेथाजेथि कलाःभाःत निम्हेसियां वं वयागु ख्वाः स्वल । बुरिम्ह मां गबलें म्हं फइ, गबलें मफइ । वयात लहिनाः थःम्हं बिचाः यानाजुइ अःपु मजुइगु निम्हेसियां थुइकल । ल्यूनेया कालकि छैं चिकूसां वालाफाला अप्वः दइगु, क्यबय् छैं दनाः स्वाकूसा आः स्वयां ज्या छिनीगु स्वतःसिद्ध खःगु खँ । दुनेदुने खुँ जूसां सकसियां न्ह्यःने धुं जुयाः भिनेमाःम्ह जेथां कान्छां धाः थें याये माने जुल । कान्छायात हे न्ह्यःनेया त्वःता बिल । कन्हय्कुन्हु सकलें अड्डाय् वन । थःम्हं धाःथें काये दयाः कान्छा लयताल । युद्धय् त्याःम्ह जुजु थें व फुइँक पनाः छैंय् लिहां वल । सुइन्यान्हुया दुने छें पिहां वनेमाः धकाः माइलायात कान्छा काय्भौनं धितु धिनाः न्यने थाकुक म्हतुइ वः थें नं धयाजुल । थःगु भाग ध्यबा काये मखंतल्ले इपिं नं न्ह्याग्गु धाःसां सहः यानाच्वन । ल्याःचाः सिधयेवं न्हिच्छिया दुने थःगु दक्व सामानत ल्ह्यल । बांलाःगु म्हुतुं मां, दाजुतताःजुपिं लिसें बिदा कयाः कलाः मस्त दक्वं ब्वनाः वनबास वं थें सुकुसुकु ख्वयाः पिहां वन । सुन्तलि तताया नुगः कुचा थलाः छ्वया थें हीसें मिनाः स्यानावल । मिखां ख्वबि मचायेक हाल । ख्वालय् खुसिबाः न्ह्यात । खने दतले थां थें भुतुं दनाः स्वयाच्वन ।

माइला काय् भौ पितने धुंकाः कान्छाम्ह काय् भौया जुवय् त्याःपिं थें अभ्र अप्वः फुइँ थाहां वल । जेथाजेथिं ल्यूने लुखा पिकयाः छैं पाखुयाः मच्वंतल्ले इमि छ्यं स्याःगु उलिथ्वुलि हे मन्त । गबलें मूलुखाय् तालं ग्वयाः पसलं जुल । गबलें दुनें चुकू तयाः मताःछु यानाः खापा चायेका मबिल । गबलें छखे जुइ धुंकाः नं ध्वदुक्क ख्वाः स्वयाच्वने माल, भाग्याये ति धयाच्वने माल धकाः कान्छीम्ह भौया कपाः थस्वया वल । नतुसुतु मब्यात । वं वयागु ख्वाः मस्वल । न्ह्यःने तप्यंक धाये मजियाः पसलय् च्वनाः करपिन्तसां न्यंका जुल । स्वइपिनि स्वये थाकुल । न्यनीपिनि न्यने थाकुल । जेथाजेथिं नं हथासं छैं दने मफयाः थःगु भागय् तालं ग्वयाः पिने बालं कयाः च्वं वन ।

छैंया धुं पिनेया बुँख्याःचा पहःयापिं कान्छाकान्छीया सः भ्रन तःसः जुयावल । कलाःम्ह पसल्या साहुनी । भाःतम्हेसिया उखेंथुखेंया ज्या । निम्हेसियां कमाइ दुबलय् इपिं ति तःधं सुं मन्त । इमिगु रेडियो, टिभिया सलं त्वाः थ्वल । ल्हातय् लुँचुरि प्वाँय्, गःपतय् सिखः, ग्वाःग्वाः अंगुलिं पतिं जाल । देपाय् तग्वःगु घडि, जवय् लुँया सिखः चेन न्ह्यानाः कान्छा ब्वाँय् जुल । सुन्तलि तताया धाःसा गबलें छुं ह्यूपाः मवः । बुंइ वनी । थःगु हे मतापय् न्हिच्छि ज्या याइ । बहनी छैंय् लिहां वइ । नइ, द्यनी । बस थुलि हे ।

देसय् याकःचिया जक यत्थें यानातये मजिल धकाः सकलें जानाः ल्वाये फक्व ल्वात । द्वलंद्वः मनूत सित । गुलिसिया जीवन बरबाद जुल । बल्लं तिनि कथं कथंया तन्त्र मन्त्रं जाःगु परिवर्तनया तक्मा भ्यानाः देय् न्ह्यात । आः भी याउँक सासः ल्हानाः म्वायेदइगु जुल धकाः सकलें लय्ताना जुल । न्हूगु सरकारतय्सं न्हूगु कानून दयेकल । न्हू न्हूगु नियम हल । दक्व न्हूगु हयाः जनतायात न्हापा स्वयाः बांलाक तये धाल । जनता पत्याः जुल । तर देसय् खुँ, दाँका, थःगु मू तइपिं तर कर्कियागु सितिकं नइपिं ग्वाः ग्वाः दयावल ।

थ्व ला मजिल, न्हूगु धयाः न्हूगु मजुल, लोभ, लालच अप्वल धकाः जनतात हालेगु शुरु यात । मखु थ्व जिमिसं छिमिगु जिउ, ज्यान, सम्पति दक्वया सुरक्षा यायेत यानागु धाल ।

आः छिपिं छपति हे ग्याये म्वाः, छिपिं सकसियां थः यत्थे यायेदु, जिमिसं छिमिगु भाय्, संस्कृति दक्व ल्यंका तये, देशय् बांलाक शान्ति सुरक्षा बी, शिक्षा, स्वास्थ्य, वातावरण दक्वया व्यबस्था यानाः न्यूनतम सुविधा नं दक्वं बी, उलि जक मखु छिमित अन्तरराष्ट्रिय मान्यता नं बीकेबी । तर छिमिसं नं जिमिसं धाः धाः थें दक्व माने जुइमाः, जिमिसं धाक्व कर पुलेमाः, जिमिगु कानून नं दक्वं माने यायेमाः धकाः धाल ।

थ्व न्ह्यागुसां भ्रीसं हयागु सरकार खः । थुपिं भ्री मांबौ थें हे खः धकाः जनतां दक्वं यात । तर देश व जनता धाइपिं मखु ब्यापारी सरकारत वल । देय्या कलकारखानात धमांधम तिनाहल । देसं पिहां वनाः कमे याःसा याकनं भ्री तःमि जुइ धकाः लालच क्यनाः खँ बय्बय् यात । ल्यासेल्याय्म्हत न्हिं सलंसः छँबुं मियाःसां पिहां वन । छँखा छँखापतिकं बुराबुरिपिं मांबौ व मस्त जक ल्यन । सेना व सिपाहीत न्ह्यःने तयाः शासन याइपिं सरकार जुयावल । भूमाफिया नेतातय्सं छिमि जग्गाया दथुइ लँ वइगु जुल धकाः ख्यानाः धमाधम लाक्वपाक्व भावं सिधासाधापिं मनूतय्गु जग्गा न्यानाकाल । दक्व जग्गात न्याये धुंकाः प्लटिङ्ग यात । अले थःथःगु जग्गाय् मोटर थ्यंकाः भाः थकायेत हाकनं जनतातय्त ख्यात । अन थन मदयेक बुँया दथुं दथुं लँ दयेका हल । वा पिनातल नं मधाः । आलु पिनातल नं मधाः । जनता हाःपिं हालंतुं । ख्वःपिं ख्वलंतुं । विरोधयाःपिं यातंतुं । जनतां मदिक्क विरोध याना च्वँसेंलि सरकार धाःपिं कानूनि रूपं बुत । अय्नं दलालत सुम्क मच्वं । जनतायात चले जूगु भावं हे छँ बुँया मुआब्जा बीमाः धकाः गुलिं सरकारय् च्वंपिं न्यायाधिशतय्सं हे निर्णय यानाः जनतायात न्याय बीत कुतः यात । तर जालभ्रेलया थेकदारतय्सं जनतातय्त अत्याचार यायेगु मदिकू । अमानवीय स्वार्थं जाःपिं उसिउसि सनांतुं च्वन ।

छुं हे मदुथाय्, गां गां दक्व नगरपालिका यात । नगरपालिकां न्हूगु नियमत पित हल । मापदण्डकथं सडकया मध्यविन्दुनिसें १४ मिटर दुने तक छुं हे दयेके मदु, दयेका तःसां नगरपालिकां थुनेदु धकाः जग्गात धमाधम क्वत्यला यन । न्हिच्छि त्यानुक ज्या यानावयाः क्वातुक्क द्यनाच्वंपिन्त छुं सुचं तक मब्युसें चां चां नगरपालिकाया नियमविरूद्ध छँ दनातल धकाः उपत्यका विकास प्राधिकरणं प्रहरी, मिलटरी तयाः डोजरं ध्वांग्राधुंग्रुं यानाः भताभत तासया छँत थें छिनभरं फू यानाः थुनी थें ज्वःलिक घ्वाररर मिंक छँत थुनाहल । सडक विस्तार सडक विस्तार धाधां विकासया नामय् जनताया सम्पति लुटे यात । जनताया सेवा धाधां थःपिनि जक मेवा नइपिं सत्ताय् वसेंलि सुइतं छुं जुइया च्यूताः काइपिं नं मन्त ।

भूमाफियातय् बिगिबिगि भ्रनभ्रन अप्वया वल । करोडौं करोडया जग्गा व छँयात लाखय् हिलाः मुआब्जा बिल । दाजुपिं पितिनाः थःत न्ह्यःनेया छँ काःपिं सुन्तलि तताया काय्भौया छँ नं होसपास मदयेक थुं वल । वयागु छँ थुना यंकूबलय् ल्यूनेया छकूचा छँ कयाः क्यबय् छँ दयेकूम्ह न्ह्यःने लात ।

"का बाउचा छन्त ला मखु थें जुल, छु याये । आखिर छंगु जक मखु सकसियागुं छँ थुनाः लँ तब्या यात । दुःख ताये मते । मुआब्जां चाः थें छिंकाः च्वँ खं ला", अभिमानं जाःम्ह किजायात तःधिम्ह दाजुं सहानुभूति प्वंकल । थः ज्याछिना वःगुलिं वया मन लय्ताः । दुने दुने व दंग जुल । मुसुमुसु कयाः जःलाखःलापिन्त झ्यालं नतुया हल । तर वया नुगलय् नं ग्याःचिकु तंगु मखुनि । हाकनं लँ तब्या यानाहःसा जिगु भाग नं पक्का हे वनी तिनि धकाः थःगु मिखां सडकया ब्या दानाच्वन ।

"आः अथे हे यायेगु ला खःनि" धकाः अभ्र नं फुइंक पनाः चीधिम्ह किजां दाजुयात लिसः ब्यूगु सुन्तलि ततां मताःछु यानाः न्यनाच्वन । "मानचोसा जिं नं सडकय् लाकाः मेगु छँ मदसें त्वःते, छं स्वयाः तःखा यानाः दने मानि" धकाः मनय् तयाः घमण्डं वयाः नुगः चिल । कलाःयात थःम्हं ज्या यानाः ल्हाःम्हुतु चुलाकि धकाः छथाय् ज्या याके छ्वल । अले थः धाःसा छँ दनेत याकनं यक्व कमे यानावये धकाः अरबपाखे ब्वल ।

काय्भौया फूर्ति स्वयाः कुगाःम्ह सुन्तलि तता । "थ्व बुं त्वःताः गनं वने मखुत जि" धकाः मुआब्जाया ध्यबा भतिचा कयाः उकिं चायेकाः बुँइ जस्ताया टहराचा दनाः याकःचा च्वं वन । तःभुखाय् ब्वयाः छँ दुनाः मेपिं जस्ताया छँय् बाय् लात । मानवीयता तंकाः दानवीयता ब्वयाः सोभ्रासिधापिं जनतायात भ्रंगः लानाः म्वाःम्वाकं स्याइपिसं जबरजस्ति छँ थुनाः सुन्तलि ततायात नं जस्ताया टहराचाय् बाय् लाकल ।

छँ थुंकाः, बुं तंकाः च्वनेमाःपिं सारा मनूत सतकय् वल, ख्वल, हाल । सतक बिस्तार पीडित सङ्घर्ष समिति दयेकाः मनूतय्सं आन्दोलन यात । न्ह्याये दुथाय् तक वनाः विरोध प्रदर्शन यात । न्ह्यःने लाः थें सास्ति याःसां सास्ति फयाः थःगु सः थ्वयेका जुल । तर नाय्या न्ह्यःने मेय् ख्वये थें जक जुल ।

भ्री धइगु तन । मात्र जिइ सुनावन । थः जक जीकेत न्ह्याग्गुं यात । वं वयात क्वत्यल । वयात वं क्वत्यल । थः थः ल्वात । अले इमित करपिसं थ्वात । थःथःपिं ल्वानाः लिमलाःपिनि करपिंलिसे ल्वाये मलात । थः मस्त सकलें थःथःगु लँ लिनावनाः थःगु अल्याख म्हगस चकनाचुर यानावंसां निर्धक्क जुयाः म्वानाच्वंम्ह सुन्तलि तता च्याररचिरर हालाः बासं च्वं वनाच्वंपिं भ्रंगःतय् सलं न्ह्यलं चाःम्ह थें जुल । हाकनं थःगु ल्हाः पुत्तु पुइकल । थः म्वाना च्वंतले अभ्र नं फक्व यानाः वनेमानि धकाः बीत्यंगु ह्याउँ निभाःयात तुंक स्वयाः ताःहाकयेक सासः ल्हात ।

आदेश

ज्ञानीराजा मानन्धर, यें, नेपाः

ल्हाःती म्हिचा छपाः ज्वनाः सतासत लँय् न्यासि वनाच्वंम्ह छम्ह लँजुवाः । लँय् पुलिस ध्वदुक्क नापलात । बिस्युं वने नं मछिन । पुलिसं नाइसे च्वंक ल्हाः निपां ल्ह्वनाः धाल "ज्वजलपा ! म्हिचा ला झ्यातुथें च्वं ! गनं भायादियागु ?"

लँजुवालं लिसः बिल, "वासः न्यानाः वयागु !"

पुलिसं क्यनेत इनाप यात । लँजुवालं भचा मछिंकल । अय्नं पुलिसं कर याःगुलिं म्हिचा क्यनेगु करं क्यन । दुने ला पाउरोटी खनिं !

पुलिसं सभ्य जुयाः हे धाल, "छाय् मखुगु खँ ल्हाना दियागु ? खःगु हे खँ ल्हानादीसां ज्यूगु नि ! कि जिमिसं लाकाः नयाबी धकाः ग्यात छि ?"

"मखु, मखु ! अथे ला मखु !"

"अथे मखुसा गथे ले ? लकडाउनया इलय् छें पिने पिहां वये मते धकाः सरकारं याःगु इनापयात बेवास्ता ला याये मजिल नि ! नियम कानूनयात हाचां गायेगु ज्या ला याये मजिल नि !"

लँजुवाः ख्वाः ह्याउँकाः क्वछुना च्वन ।

"आः छितः सजाय जुइ का ! न्हापांगु सजायकथं भीगु देय्या राष्ट्रिय मे हालादिसँ !"

लँजुवाः भचा सुंक च्वन । वःवःथे हालेगु तातुनाः हालाबिल, "श्रीमान् गम्भीर नेपाली, परचन्द परतापि भूपती ...."

पुलिस मुसुमुसु न्हिलाः दथुइ हे दिकि धाल । अले न्यन, "थ्व सुनां च्वःगु स्यू ला छिं ?"

लँजुवालं भचा बिचाः यानाः "गम्भीर मान धाःम्ह छम्ह व मेम्ह परचन्द निम्ह जानाः च्वःगु ला ?" धयाः छ्यं क्वछुकल ।

पुलिस इतिइति न्हिलाः धाल, "भीगु वर्तमान गणतान्त्रिक राष्ट्रिय म्ये हालेमाल का भाइ ! छिं हालादीगु ला भूतकालया जुल का ! हिले धुंकल ! वांछ्वये धुन भीसं व म्ये !"

पुलिसया खँ न्यनाः लँजुवालं आँट यानाः धाल, "न्ह्यागु काल वःसां, जनताया हाल थौंतक हिले फुगु मखुनि । हिला ला च्वनी नि नेपालय्, भिन्हुया छम्ह मन्त्री हिलाच्वनी । मन्त्री महोदयपिनिगु सुख सुविधा हिलाच्वनी । राष्ट्रिय म्ये जक हिलां छु याये ? राष्ट्रया ख्वाः हिले माल नि, मखु ला सर ? कि गथे ?"

थुलि धायेवं पुलिसं मेगु छुं हे खँ मल्हासें "मेपिन्त न्ययक्वः ! छन्त सच्छिक्वः ! का या उठबस !" धकाः उजं बिल ।

स्वक्वःगु तःमुंज्या
छगू नोस्टाल्जिया
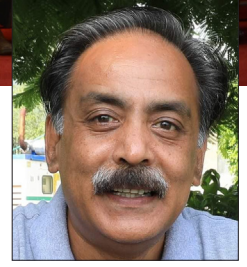
पुष्कर माथेमा, यें, नेपाः

बिचाः मयानापिंपाखें दूगु ग्वाहालि, आस यानापिन्सं पूगु उपेक्षाया म्वायृलि, सीमित स्रोतसाधनया दथुइ ज्याइवः यायेफइ बायृ मफइ धइगु ग्याःचिकु, सलंसः मनूतयृत चित्त बुझे यानाः ज्या न्ह्याकेमाःगु अवस्था, नेपाःदुने हलिंस्तरया न्हापांगु नेवाः ज्याइवः यायेगु उत्साहं च्याःगु द्यवा, अले दकलयृ लिपा यइपुक्क ज्याइवः क्वचायेके दूगुया माकुसवाः- नेपालयृ जूगु हलिं नेवाः दबूया स्वक्वःगु तःमुंज्याया लुमन्तिया कोलाज खः थ्व अनुभवत ! पनेत स्वलं नं पंगः चिइका वनेफुगु गौरव, क्वतेलेत स्वलं नं छ्यं धस्वाके फुगु अनुभव, उपाय मदयाः निरिह जुयाच्वंबलयृ पाच्युं वःपिं सद्‌भावया सः, नेवाः सभ्यताप्रति समर्पित सहकार्यया जः - व तःमुंज्याया नोस्टाल्जियायृ दुबीबलयृ नुगः जायेक लेहें पुयावइगु अनुभूतित खः थुपिं ।

सन् २०१५ यृ निक्वःगु तःमुंज्या नेपालयृ यायेगु ग्वसाः जूसां वयात मूर्त रूप बी मफुगु यथार्थ हलिं नेवाः दबू नेपाः देयृ मूकवःया नुगलयृ घाःकथं लेहें पुलाच्वंगु खः । प्रस्तावित तिथिया जःखः यैंयृ जनजाति आन्दोलनया ज्याइवः नं दूगुलिं व इलयृ यैंयृ तःमुंज्या मयाःसां जिइ ला धकाः वःगु सल्लाकथं ज्याइवः लिछ्यायेगु अनुमति केन्द्रनाप फ्वंगु खः तर लिछ्यायेगु अवस्था मदुगुलिं सन् २०१६ या मार्चयृ अमेरिकाया बाल्टिमोरयृ निक्वःगु तःमुंज्या यायेगु क्वज्यूगु खः ।

नेपालयृ हलिमयृ च्वंपिं नेवाः ह्यःमिपिन्त मुंकेगु म्हगस जिगु मिखायृ जीवन्त हे जुयाच्वन । व हे इवलयृ न्हापांगु हलिं नेवाः न्हि हनेगु इवलयृ सन् २०१८ यृ नेपालयृ न्हापांगु हलिं नेवाः सम्मेलन जुल । हलिं नेवाः दबू नेपाः देयृ मूकवःया अबलयृया कामु नायः शाक्य सुरेनया नेतृत्वयृ जूगु उगु तःजिगु सम्मेलन क्वचायेकेगु इवलयृ हलिं नेवाः दबूया नायः सिजन श्रेष्ठयात मेगु दँ अर्थात् सन् २०१९ स स्वक्वःगु तःमुंज्या नेपालयृ यायेगु घोषणा यानादीत इनाप

याना । व हे कथं वय्‌कलं व घोषणा याना नं दिल । थुकथं निगूगु तःमुंज्या याये मखंगु घालय् वासः पायेगु अवसर नेपाः देय् मूकवःयात चूलात ।

छुं आन्तरिक हुनिं हलिं नेवाः दबू नेपाः देय् मूकवःपाखें ब्यागलं च्वनाच्वनागु अवस्थाय् छन्हु नायः शाक्य सुरेन पासापिंनाप भ्रायाः प्रस्तावित तःमुंज्याया संयोजनया भाला कायेत इनाप यानादिल । छखे व पुचःया ज्याय् संलग्न जुइ मास्ति मवःगु मनस्थिति, मेखे एमफिल अध्ययनय् यक्व ई बी माःगु बाध्यता- थ्व निगू अवस्थां जिं थःत व भाला कायेत तयार याये मफुत । तर हानं नेपालय् तःमुंज्या यायेगु पृष्ठभूमि दयेकेया निंतिं छुं भूमिका थःगु नं ला दु, अथेजुया आः यायेमाःबलय् लिचिले मज्यू धइगु नैतिक जिम्मेवारीबोधं जितः घ्वात । प्रतिकूल परिस्थितिइ नं जिं व भालायात स्वीकार याना ।

भाला कायेगु थाकूगु खँ मखु, वयात पूवंकेगु धाःसा अःपु मजू । नेवाः आन्दोलनय् सयेकं मसयेकं सरिक जुयागु पीदँया कालखण्डय् जिगु ब्वहलय् वःगु दकलय् तःधंगु भाला खः व । मूकजिया भाला ला जिं कया तर स्थानीय स्तरया तःगु हे ज्याइवः यायेधुनासां हलिं स्तरया अपायधंगु ज्याइवः न्ह्याकेगु अनुभव धाःसा शून्य, ज्याइवः यायेत माःगु संस्थागत आर्थिक क्षमता नं शून्य ! थजाःगु मगाः मचाःया लकसय् नं कजिकथं सुरेन्द्रभक्त श्रेष्ठ व रश्मिला प्रजापतिनापं अथे हे ५० म्ह दुजः दूगु ग्वसाः खलःया आत्मविश्वास, प्रतिबद्धता व सक्रियताया लिधंसाय् सन् २०१९ मार्च २८ निसें ३० तकया स्वक्वःगु तःमुंज्या तःजिक क्वचायेके फत ।

थ्व ऐतिहासिक ज्याइवःया तयारीनिसें समापनतकया ई व्यक्तिगतकथं जिगु निंतिं तःजिगु अनुभवया खानी हे जुल, तःताजि अनुभूतिया क्यब जुल, सयेके सीकेगु भरायधंगु स्रोत जुल । थ्व बःचाधंगु च्वसुइ दक्वं प्वंकेगु सम्भव जुइ मखु । उकिं आःयात स्वंगू माकुगु सवाः व स्वंगू फाकुगु सवाः जक न्ह्यब्वये त्यना ।

माकुगु सवाः

स्वक्वःगु तःमुंज्या तःजिक हनेगु इवलय् तःताजि माकुगु सवाः कायेखंगु दु । भाय्, संस्कृतिया निंतिं थःत पायेबलय् कायेदइगु अज्याःगु सवालं थ्व अभियानय् अभ्र न्ह्याः वनेत उत्साह थनाब्यू, ऊर्जा तनाब्यू ।

१. द्वारिका होटलय् हापं म्हये ब्यलि

तःमुंज्या ला याये धकाः आँट यायेधुन तर ल्हातय् ध्यबा धाःसा दूगु मखु । सामान्य ज्याइवःया निंतिं सिबें तःधंगु हे बजेट माः व ज्या यायेत । साहु महाजनपिन्थाय् ल्हा फःवने उलि लःलः मधाल । छु यायेगु ले धकाः सल्ला यानाबलय् 'हापं म्हये ब्यलि' (च्यारिटी डिनर) आयोजना यायेगु निष्कर्षय् थ्यन जिपिं । व ज्या यायेत नं न्हापां छुं ध्यबा ला मा हे माल । केन्द्रपाखें वःगु टोकन सीड मनियात छ्यलाःसां व ज्याइवः यायेगु जोखिम नाला । बजाःभाः न्यन्यं वनाबलय् व ज्याया निंतिं फ्यानागु ध्यबां गाइ थें मच्वन ।

जिपिं असमञ्जस्यतां जाःगु अवस्थाय् । व हे इलय् ग्वसाः खलःया दुजः साहित्यकार अञ्जना ताम्राकारजुं खुसुक्क धयादिल, "पुष्करजु, द्वारिका होटलया अम्बिका दिदीयाथाय् छकः वने ला ?"

तसकं थिकेगु न्यागू नगु स्तरया व होटलय् च्यारिटी डिनर यायेगु खँ जिगु निंतिं दिवास्वप्न जक हे ! अयनं फ्यानातयागु बजेटय् दुने ग्वाहालिकथं यानाबिल धाःसा ला यक्व बांलाइ धइगु आसं जिं सहमति प्वंका ।

जिपिं निम्हं ब्वाँय् वना- द्वारिका होटलय् अम्बिका श्रेष्ठयात नापलायेत । अञ्जनाजुं खँ ल्हानातया दीधुंकुगु जुयाच्वन । अम्बिका श्रेष्ठ जिमित हे पिया च्वनादीगु जुयाच्वन ।

जिं वय्‌कःया न्ह्यःने तःमुंज्याया बारे खँ तया, अले च्यारिटी डिनर छगू यायेमाःगु तर गाक्क ध्यबा मदुगु यथार्थ अवस्था नं प्वंका । पलख बिचाः यानाः वय्‌कलं न्यनादिल, "ग्वःम्ह दइ ?"

"अथे हे ७० म्हयात सःतेगु ग्वसाः दु", धइम्हेसिया 'उलिमछि' धयादी धकाः दुनें दुनें ग्यानाच्वना ।

"ज्यू, तर वयासिबें अप्वः यानादी मते नि ! डिनर कृष्णार्पण रेष्टुरेण्टय् याके, अले औपचारिक ज्याइवः हलय् यानादिसँ ले !"

"अले उलि यायेत गुलि तुइ जुइ हला ?", जिं ग्याग्यां न्ह्यसः तया ।

वय्‌कलं मुसुक्क न्हिलाः धयादिल, "उकिया चिन्ता कयादी मते । व जिं स्वये का । छिगु पवित्रगु ज्याया निंतिं जिगु चिकिचाधंगु ग्वाहालि हे जुल का !"

वय्‌कःया सद्भावयुक्त सलं जि तिन्हुइ जक मफत । थी थी चुनौतिया हुनिं जुयाच्वंगु तनावया दथुइ फययागु न्हापांगु माकुगु सवाः खः वय्‌कःया सदाशयता !

नेवाः समाजय् आर्थिक ग्वाहालि म्हयेया निंतिं सखे अज्याःगु अभ्यास न्हापां जूगु जुइमाः । व ज्याइवलय् भ्राःपिंपाखें जक अथे हे गुंगू लख दां म्हयेत जिपिं ताःलात । उकें जिमिगु उत्साहयात दुगंछि अप्वयेका बिल । लिपा यें महानगर पालिकापाखें वःगु ग्वाहालिं ला ज्याइवः न्ह्याकेत अभ्र अःपुका बिल ।

२. बिस्कं कथंया न्ह्यब्वया

स्वक्वःगु तःमुंज्या परम्परायात न्ह्याकेगु औपचारिकता जक मयासें न्हूपहःया ज्याइवःकथं पलाःख्वाँय् त्वःतेगु जिमिगु कुतः । ग्वसाः खलःया पासापिंसं लाः मलाः मधासें निस्वार्थ भावं क्यनादीगु सक्रियतां यानाः परम्परागतकथं यायेमाःगु ज्याया नापनापं तःगू न्हूपहःया परम्परा न्ह्याकेत ताः नं लात- थ्व मेगु माकुगु सवाः खः ।

दकलय् न्हापां ला तःमुंज्याया उलेज्याया निंतिं प्रधानमन्त्री हे सःतेमाः धइगु पासापिनि सल्लाकथं अबलय्या प्रधानमन्त्री केपि ओलीयात नेवाः सांस्कृतिक परम्पराकथं ग्वय्दां तयाः ब्वनापौ ब्यूवनेगु ज्या जुल । वय्कःयात उकथं ब्वनापौ सुनां ब्यू मवंनिगु जुयाच्वन । वय्कलं पुलकित जुयाः धयादिल, “अहो, थज्याःगु निमन्त्रणा ला जितः गबलें हे मवःनि ! जि ला मवसें हे मजिल !!”

वय्कलं वयेगु वचन ला बियादिल तर उलेज्या सत्रया इलय् हे अन्तरराष्ट्रिय दातृ संस्थातय्गु मेगु छगू ज्याइवः लानाः झाये धाःसा मफत ।

मेगु बिस्कंकथंया ज्याकथं तःमुंज्याया इवलय् लोककवि राजभाइ जकःमिजुया संयोजनय् मदये धुंकूपिं नेवाः पुर्खापिनिगु किपा ब्वज्या विशेष आकर्षणया विषयवस्तु जुल । नेवाः ख्यलय् अप्वः थें यानाः भाय्, साहित्य व संस्कृतिया ख्यलय् योगदान याइपिन्त जक हनेगु परम्परापाखें बिस्कं च्वनाः दकलय् न्हापां उद्यमशीलता, शिक्षा, विज्ञान, कासा लगायतया झिगू विधाय् विशेष योगदान यानादीपिन्त हनेगु ज्या नं जुल ।

उकथं हे हलिं नेवाः न्हि सार्वजनिककथं हनेगु ज्या थ्व हे तःमुंज्याया इवलय् जुल । निक्वःगु हलिं नेवाः न्हिया लसताय् तःजिक जूगु यैंया वसन्तपुरनिसें राष्ट्रिय सभागृहतकया सांस्कृतिक पदयात्राय् करिब सच्छिगू बाजं खलः व प्याखं खलःया नापनापं आपालं नेवाः ह्यःमिपिंसं ब्वति कयादीगु खः । पदयात्रा क्वचायेकाः राष्ट्रिय सभागृहया चकंगु ख्यलय् अबलय्या यैं जिल्लाया मेयर विद्यासुन्दर शाक्यया मूपाहांसुइ सलंसः बेलुन ब्वयेकाः सांस्कृतिक बाजं व प्याखंया उन्मादं जाःगु लकसय् ‘हलिं नेवाः न्हिया भिंतुना’ च्वयातःगु तःधंगु ब्यानर नं ब्वयेकेगु ज्या जूगु खः ।

३. नेवाः पहःया दबू

तःमुंज्याया मेगु माकुगु सवाः मू ज्याइवःया निंतिं राष्ट्रिय सभागृहया दबुलिइ दयेकूगु संरचना नं जुल । कला निर्देशक निर्जल श्रेष्ठं नेवाः वास्तुकलाया लिधंसाय् देगलय् दइगु फःत थें च्वंक दयेकादीगु व स्वतंजाःगु संरचनां सभाकक्षयात हे झःझः धायेकाबिल, ज्याइवःया आकर्षण हे बिस्कं यानाबिल । छुं नं नेवाः ज्याइवःया निंतिं बिस्कंकथंया दबू छाय्पाः जूगु थ्व न्हापां खुसी जुइमाः ।

उलेज्या सत्रया निंतिं सभाकक्षय् दुहां झायादीम्ह अबलय्या मेयर शाक्य दबू छाय्पा खनाः अजू चायाः धयादीगु लुमंकेबहः जू, “थ्व सभागृहया हल हे खः ला ?”

फाकुगु सवाः

जीवन म्वायेगु इवलय्या माकुगु सवाःबारे च्वये अःपु, अले च्वयेगु चलन नं दु तर फाकुगु सवाःबारे च्वये थाकु, च्वयेगु चलन नं उलि मदु । थाकुया अर्थ अभिव्यक्त याये मफयाः मखु, सम्बन्धित मनू तंचाइ ला, इबि तइ ला धइगु च्यूतालं यानाः खः । तर थ्व पक्ष नं छगू कटु यथार्थ खः, थुकियात नं कुलेगु यायेमाः । उकें थन तःमुंज्याया इवलय् कायेलाःगु स्वंगू फाकुगु सवाःबारे न्ह्यथना च्वना । थ्व प्रसङ्गपाखें सुयातं नुगलय् स्याःसा उकिया नैतिक जिम्मेवारी व्यक्तिगतकथं कासें क्षमा फ्वनाच्वना ।

१. मखुगु इलय् सौदाबाजी

तःमुंज्याया ज्याइवः न्ह्याइगु निन्हु स्वन्हु जक ल्यं दनि । ग्वसाः खलःया छम्ह दुजलं छगू बखेडा पिकानादिल - वय्कलं धयादीगु समुदायया प्रतिनिधियात दबुलिइ मतल धाःसा सांस्कतिक पदयात्राय् उगु समुदायया सुं नं बाजं खलः वइ मखु । वय्कलं व मुद्दायात संस्थागत सःया स्वरूप बीगु कुतः नं यानादिल । उत्साहया ऊर्जा जिगिजिगि धायाच्वंपिं पासापिं वां दाःपिं थें भुग्गं च्वन - आः छु यायेगु ? दिनि दिनि बाजंसः मथ्वःसा ला सांस्कृतिक पदयात्रा हिसि दइ मखु ! तर छगू ब्लाय्कमेलिङ् कथंया दबाबया न्ह्यःने क्वछुइ मज्यूगु बिचाः पासापिंसं प्वंकादिल ।

आपत्कालीन मुंज्या हे च्वनेमाल । केन्द्रीय नायः सिजन श्रेष्ठजुया उपस्थितिइ बाजं खलःया प्रतिनिधित नाप मुंज्या च्वना । सहलह जुजुं वन । लिपा सीदत व मुद्दा ला वय्कलं जक ल्ह्वनादीगु मुद्दा जुयाच्वन, ग्वसाः खलःयात बाध्यताय् काकाः सौदाबाजी जकं यानादीत्यंगु जुयाच्वन । मुंज्या सौहार्द्रतापूर्वक पदयात्राय् ब्वति कायेगु सहमतिइ क्वचाल । व समुदायं बाजं खलःत मवइगु खः ला धइगु ग्याःचिकु धाःसा ल्यं हे दनि । नुगः फाकुसे च्वनां च्वन ।

लसताया खँ - सांस्कृतिक पदयात्राय् व समुदायपाखें बिचाः यानागुसिबें अप्वः बाजं व प्याखं खलः थ्यन । समुदायया नेवाः संस्कृतिप्रतिया मतिनाया न्ह्यःने छम्ह व्यक्तिया दुष्प्रयास बुत ।

२. हनेबहःम्हपाखें उल्लिबिल्लि

हलिं नेवाः दबूया केन्द्रीय कार्य समितिया हे छम्ह हनेबहःम्ह दुजलं स्वक्वःगु तःमुंज्या जुइसिबें छुं दिं न्ह्यः जक छुं हुनिं कार्यसमिति त्वःतादिल । अनं लिपा न्ह्यात तःमुंज्याया ग्वसाःयात दुरूत्साहित यायेगु वय्कःया कुतः । चाः न्हि मधासें सकल पासापिनिगु ग्वाहालिं तःमुंज्या यायेत्ययेकाः जिप्रति ला वय्कलं सामाजिक सञ्जाल व एफएमया माध्यमं सार्वजनिक रूपं हे थी थी आरोप लगे यायेगु याना हयादिल - कार्यसमितिया मुंज्याय् अवैधानिककथं ब्वति काःगु, कामपां ध्यबा ग्वाहालि कयाः जनतां पुलाःतःगु कर दुरूपयोग यायेत्यंगु, अले छु छु, छु छु !

वय्कःया उद्देश्य जितः दुरूत्साहित यानाः तःमुंज्याया ग्वसालय् हे विघ्न हयेगु खः धइगु खँ जिं वाः चायेका, पासापिन्सं नं उकथं हे थुइका दिल । यायेमाः धाइपिनिगु दथुइ मयाकेगु नियत दुम्ह नं खनेदःबलय् ज्याइवः धिसिलाक्क न्ह्याकेगु जिमिगु प्रतिबद्धता भन बल्लात । पासापिनिगु सल्लाकथं सामाजिक सञ्जालपाखें हे वय्कःयात वय्कलं लगे यानादीगु आरोपत प्रमाणित यायेगु खुल्ला हाथ्या बिया । वय्कःया म्हुतुप्वाः तित ।

३. दुरूत्साहनया कुतः

दुर्भाग्यवश ग्वसा खलःदुने हे नं अज्याःगु हे प्रवृत्ति छकः खनेदत । अबलय् केन्द्रीय नायः सिजन श्रेष्ठ तःमुंज्याया निंतिं नेपाः भाया दीधुंकुगु । न्ह्याबलें थें बहनी ग्वसाः खलःया छुं पासापिं सचिवालयलय् च्वनाः ज्या यानाच्वनागु, नापनापं नायःजुनाप नं अनौपचारिक खँल्हाबल्हा यानाच्वनागु । व हे दथुइ छगू निक्ति खँय् ग्वसाः खलःया छम्ह अपाय्सकं ई बीफया मच्वंम्ह दुजः मेम्ह थःगु पूरा ई बियाः तयारीया ज्याय् सना च्वनादीम्ह दुजःप्रति आक्रामक जुयादिल, नानाथरि आरोप लगे यानादिल, न्हासय् थी थें थी थें च्वंक पतिं धस्वाकाः हक्का दिल । केन्द्रीय नायः न्ह्यःने दी, जितः ला छखें मछाःसे च्वन, मेखे 'का बर्बाद जुइन' धइ थें चिन्ता नं जुल ।

भाग्यवश आक्रमित जुयादीम्ह पासां संयमता क्यनादिल, छुं प्रतिक्रिया बिया मदी । थःगु ज्याय् न्हापा थें हे निरन्तरता बिया च्वनादिल, अले तःमुंज्या ताःलाकेगुली नं तःधंगु भूमिका म्हितादिल । जि ला अज्याःगु दुरूत्साहन यायेगु कुतः ताःलानाः वय्कः निस्क्रिय जुयादी ला धकाः तसकं ग्याःगु, तर अथे मजुल ।

स्वक्वःगु तःमुंज्या हलिं नेवाः दबूया छगू नियमित ज्याइवः जक मजुसे जीवनोपयोगी शिक्षा व सीप कायेगु ह्वःताः नं जुल । यक्व हाथ्यात वल, हाथ्यात नापनापं इमित गथे यानाः सामना यायेगु धइगु क्षमता नं ब्वलन, यक्व पंगःत वल, वया नापनापं इमित चिइकेगु सीप नं लुयावल । लक्ष्यप्रति प्रतिबद्ध मंकाः कुतः जुल धाःसा न्ह्याक्व हे थाकुगु ज्या नं न्ह्यैपुक्क पूवंके फइ धइगु दसु स्वदँन्ह्यः लुमंकेबहः जुइक यैंय् क्वचाःगु हलिं नेवाः दबूया स्वक्वःगु तःमुंज्या जुयाबिल ।

pmathema@gmail.com

Addressing the key criticisms of the Guthi

Shobhit Shakya, Estonia

Introduction

Since the 2015 Gorkha earthquake, it has become increasingly clear that in Nepal, the model of heritage governance through community participation works. This model of heritage governance through community participation is not only close to Newar culture, but in fact substantially based on the blueprint of the Newar Guthi institution. In fact, in several cases, the reconstruction work have been overseen by guthis too.

In addition to the physical infrastructure, when it comes to intangible heritage, it is even more obvious that guthis have the vital role of keeping the multitude of Newar festivities alive. Virtually all festivities (*jatra*) within Kathmandu valley are currently organized through guthis, and an often-heard argument for the need to save the Guthi system is exactly that without the guthis, it would cease being possible to conduct these activities.

There is immense potential in keeping the Guthi alive and, even more so, revitalizing the institution in order to make it part of the mainstream apparatus for heritage governance in Kathmandu Valley. But even beyond that, the Guthi could very well provide for some public utility functions – what we call alternative service provision – and aid in, and in fact co-create urban design, both tasks that have been traditionally theirs.

Yet, with all this potential, it does seem still unlikely that the Guthi is in a position to be brought back as a formal institution for governance – mainly for political reasons, but also due to various misconceptions even beyond that realm. It is necessary thus, to look into the respective anti-Guthi, or at least Guthi-critical, arguments and address them in turn.

Distorted narratives

For many policy makers and administrative practitioners, dealing with the Guthi can be a difficult task due to the obscure nature of the institution itself. Both in media coverages and in academic discourses, the portrayal of guthis has been misdirecting showing guthis as being problematic. The term 'Guthi *pidit*', or the victims of the Guthi has been come widely used in studies and reports focusing on tenant farmers and their woes. Guthi is often portrayed as being an exploitative and feudalistic arrangement, within which the tenant farmers are the victims and the guthis or the *guthiyars* (guthi members), are the perpetrators (see for example, Dhakal 2011).

However, this portrayal usually goes back not to the original Newar institution of self-governance that the prototypical Guthi was and still is, but rather to later aberrations that were introduced primarily concerning guthi land *outside* Kathmandu Valley (Regmi 1977, 47–55). Moreover, the term "guthi" has been used very loosely within the literature. "Guthi" can mean the land tenure system, which according to Regmi (1977, 47) was something that only started after the Gorkhali conquest of the current territory of Nepal. As Guthi lands were tax exempt and safe from confiscation by the state or by creditors (due to their religious susceptibilities), during the rule of the Shahs and the Ranas, many members of the ruling class took advantage of this land tenure system, donating huge areas of land to guthis. However, only a small portion of the income from the land was utilized for the actual charitable cause, and the balance was appropriated by the donor families (Regmi 1977, 53–54). In common parlance, the state agency called Guthi Sansthan (Corporation) can sometimes also be just referred to as "guthi", which then may create a distorted narrative, seeing that is a state agency largely staffed by non-Newar political appointees and thus more anti-Guthi than Guthi.

For many policy makers and administrative practitioners, dealing with the Guthi can be a difficult task due to the obscure nature of the institution itself.

An archaic tradition, or an evolving institution?

But even within the literature that clearly acknowledges the Guthi as a Newar institution, depending upon the lens being used, the latter aren't always portrayed objectively, let alone in a positive light. Often the portrayal is that of an archaic tradition, the upholding of which is an arduous obligation for the Newars. Being

a burdensome task to maintain their guthi responsibilities, which involves taking turns to host feasts for fellow members of one's guthi, Newars are alleged to often go to great length in fulfilling these responsibilities that are seen are being part of a "prestige economy", a term used by Mark Liechty to describe Newar guthis (Liechty 2002, 111). Guthi responsibility is therefore claimed to work against the societal progress of Newars; as Liechty quotes an old saying in Nepali, "While Brahmins are ruined by greed, Chhetris are ruined by pleasure and Newars are ruined by feasting!" (*ibid.*).

When it comes to issues of gender inequality and caste discrimination, the criticism is even stronger. Katharine Rankin (2003) sees the Guthi as a kind of "honor economy" of the Newars which work "agentively to maintain and defend caste and gender hierarchies." She further claims that the Guthi institution "marginalizes women from the male-dominated centers of ritual life—and attendant circles of political power—while at the same time depending concretely on women's labor for their routine functioning." (Rankin 2003, 118) She also sees guthis as a practice that puts Newars at odds from accepting modernity – "the surest mechanism for protecting 'traditional Newar culture' against 'outside' influences of modernization." (Rankin 2004, 123)

Among the Newars, too, this narrative is not uncommon. Sriju Pradhan, an officer at the Kathmandu Metropolitan

City's (KMC) Heritage Division has been quoted by Atul Bhattarai (2018) as saying , "You can't say 'traditional way' and write accounts on the back of a matchbox," in response to the question of role of guthis in heritage management.

Most criticisms towards the Guthi institution are, however, is patronizing, and empirically unfounded. In fact, misunderstanding the Guthi as ancient, even atavistic, and immobile is often premised both on outdated modernization theories and implicit Global-Western standards of normal progress (which have led to both exploitation and degradation of the planet and serious injustices globally), as well as on a lack of fresh empirical, stakeholder-driven research among Newars and guthis, and a misconception of what the Guthi really is today. As I will argue in a forthcoming essay with Wolfgang Drechsler, there are not only the aforementioned two forms of Guthi today but in fact, four:

1 Ancient Guthi;
2 Sub-Guthi, the User Committees allowing functionality in today's Nepal;
3 Quasi-Guthi, Guthi-like newly-founded organizations that do not use the name because of the disadvantages associated with them; and
4 Neo-Guthi, diaspora organizations outside of Nepal or at least outside of Kathmandu valley, newly founded as loci of Newari community abroad.

Functionally speaking, all four are Guthi; all four are part of what Newar cooperative self-determination means. This typology is not incidental, as criticism almost universally goes against the ancient Guthi (1), whereas the other three types are the ones in which progress as envisioned, technological (ICT-driven) as well as societal (according to the Newars' own best standards), is actually and demonstrably taking place. When considering the overarching Guthi institution with the new iterations of the institution included, it has to be acknowledged that most old criticisms do not apply.

When it comes to caste discrimination, Newars, do traditionally have caste hierarchies and traditional occupational roles assigned to community sub-groups. However, it is a matter of

When it comes to caste discrimination, Newars, do traditionally have caste hierarchies and traditional occupational roles assigned to community sub-groups.

empirical investigation to determine whether the guthis today, especially within the new iterations, impose this kind of discrimination, or whether they are not rather agents of change. Considering the developments of the last few decades, when caste-based Newar associations (Jyapu Samaj, Dyola Samaj, Khadgi Samaj etc.) and neo and quasi-guthis have made significant achievements in voicing against discrimination, the view that guthis as such necessarily cause the preservation of caste hierarchy is dubious at best. It can therefore be argued that the Guthi is even developing into being instrumental for creating a level field

for cooperation among the several sub-groups (castes) amongst the Newars.

The criticism of the Guthi around gender-related issues is very similarly located in the discourse, meaning that it is a rightly serious charge and with obvious *prima facie* validity, given that Guthi are traditionally male-member-only organizations, with women involved but in exactly such supporting roles as in male social and service clubs in Western contexts too. In the context of changing social values, flaws of the traditional guthis must be looked at from their somewhat inflexible makeup is caused by

The infamous, the "Guthi Bill" of 2019 showed the misdirected polices of the state towards the Guthi instituion.

state discrimination against them keeping them as cultural relics rather than active means of community mobilization. So we cannot know how they would develop if otherwise. Within the new iterations, however, there are changes, female participation is sought after and there are no restrictive rules that discriminate against women.

Eventually, change is possible in the ancient guthis too, but this will likely take time. A reason for optimism is that the nature of Buddhism, which largely is imbued into the Guthi principle itself, arguably does not discriminate on the basis of gender or caste. And while intersectionality is a highly important lens especially from that perspective, it is not meant to not follow progress in one area if it cannot be guaranteed in any dimension at the exact same time – perhaps even the other way round. If one of the main challenges today is the preservation, resurgence and, yes, to some extent modernization of Newar culture and identity, then a push for gender inclusivity must be there, but it cannot divert from the even globally necessary pursuit of local, local-empowering cooperative approaches to the built environment and the economy.

The role of the state

Finally, and going beyond the core criticism just discussed, when considering changes that are needed in Guthi norms and routines, a necessary agent of such change is not only society, but also the state. However, in case of the Guthi, the situation has been far from favorable – once again, the Nepali government has a track record of discriminating against the Guthi wherever possible in the name of "modernization". In fact, it is primarily the actions of the government that has pushed the Guthi into the dilapidated situation it is currently in.

The infamous, the "Guthi Bill" of 2019, which was arguably designed to end any influence of guthis in the heritage and urban governance of Kathmandu Valley, but was ultimately withdrawn, showed the misdirected polices of the state towards the Guthi instituion (Shakya 2019; Toffin 2019). The government has time and again taken a top-down position, ethnically and religiously scaffolded, intended to create a narrative of lack of capacity within the Guthi in order to impose an authoritative body lacking representation, over all

guthis and their properties. This rent-seeking, imperialistic attitude that has hurt the Guthi the most, historically. Rather than working for capacity-building of the guthis, after all functionally and heritage-wise a jewel in the country's crown, the government's approach has been to at best sideline them, at worst to end their existence. Among the many positive steps, the government could have taken, one is to atleast recognize Guthi practice as intangible heritage.

Furthermore, the government needs to realize the full potential of the Guthi in the glocalized times where the UN Sustainable Development Goals emphasize cooperation over top-down state management, community over centralization, and alternative, specific forms of life priorities over industrial-exploitative old modernization. The spirit of community and charity, upon which the Guthi is based, is still strong and alive among the Newar community. The usability of the traditional mechanism, based on ethical attitudes one wants to foster rather than stifle, still holds up today.

In the end, the best possibility for the rejuvenation of the Guthi, and the revitalization of the Newar community and its heritage through them, remains in the utilization of the Guthi for public utility and social welfare in collaboration with the local governments. Guthi potential is immense, based on a both workable and equitable past. That they need updating for the 21st century is true, but to complain about an institution so crucial for the Newar community in its fight for some degree of cultural autonomy and indeed survival is much less constructive than a serious dialogue among all stakeholders about how the Guthi can be improved, but also maintained, today and for the future.

References

Bhattarai, Atul. 2018. "The Movement to Rebuild an Iconic Monument in Earthquake-Hit Nepal." *The Caravan*, 2018. http://www.caravanmagazine.in/reportage/storeyed-past.

Dhakal, Suresh. 2011. "Land Tenure and Agrarian Reforms in Nepal." *Community Self Reliance Centre*. Kathmandu.

Liechty, Mark. 2002. *Suitably Modern: Making Middle-Class Culture in a New Consumer Society*. Princeton: Princeton University Press.

Rankin, Katharine N. 2003. "Cultures of Economies: Gender and Socio-Spatial Change in Nepal." *Gender, Place and Culture* 10 (2): 111–29. https://doi.org/10.1080/0966369032000079514.

———. 2004. *The Cultural Politics of Markets: Economic Liberalization and Social Change in Nepal*. London: Pluto Press.

Regmi, Mahesh Chandra. 1977. *Landownership in Nepal*. 3rd ed. Delhi: Adroit Publishers.

Shakya, Shobhit. 2019. "The Guthi Act Amendment Bill May End the Guthi System Altogether." The Record. 2019. https://www.recordnepal.com/perspective/opinions/the-guthi-act-amendment-bill-may-end-the-guthi-system-altogether/.

Toffin, Gérard. 2019. "Why Newars Are Raging." Republica. 2019. https://myrepublica.nagariknetwork.com/news/why-newars-are-raging/.

लिफः

सुरेश प्रधान, यल, नेपाः

"ह्यापि बर्थडे, जि यःम्ह म्हयाय् ! नानु छ थनिं १८ दँ फुनाः १९ दँ क्यन", बौम्ह अमीरमान दंग जुयाः म्हयाय्म्हसित भिंतुना द्यछात ।

स्वम्हम्ह व दक्कलय् चीधिम्ह म्हयाय् सितुया १८ दँ फूगु बुन्हि अमेरिकाया भर्जिनिया शहरया छगू बांलाःगु नेवाः नसाज्वलं दइगु रेष्टुरेन्तय् थःथितिपिं, पासापिं व म्हयाय्या पासापिं मुनाः भराय्ग्वःगु केक ताना हनाच्वंगु थुगु लु कथं अमीरमानया नुगःफा गुलि च्यानाच्वंगु धकाः अन उपस्थित सकलसियां अनुमान याये फयाच्वंगु खनेदु । म्हयाय्म्ह सितुं मछाः मछाः व मसः मसः नेवाःभासं सुभाय्नापं "थ्याङ्क यू बाः" धका न्यासिचाःगु भासं लिसः बिल । नापं केक तायेत न्ह्यचिल ।

छचाःलिं सकसिगु सः थ्वल "ह्यापि बर्थडे टू यू ..... ह्यापि बर्थडे टू यू ... !" दंग जुयाः केक तात, बौम्हं काचाकाचां तःसलं च्वय्कल, "द्यःयात छकू निं छा नानु !"

न्हाय् कुचुक्क स्यंकाः स्वकुं बांलूगु केक छकू नापसं च्याकातःगु सुकुन्दा लिक्कसं तल । मेगु केक छकू ल्हातय् कयाः थम्हं काचाक्क वांन्यात, अले मेगु कुचा कयाः सुयात नके थें मिखा ब्वयेकाच्वन । बौम्ह लिसें मांम्ह नं हथाय् चायाः न्ह्यःने च्वंवन । मांबौया ख्वाः निपाया दथुं ल्हाः न्ह्याकाः ल्यूने च्वंम्ह मिजंम्हसिगु म्हुतुइ तयाबिल ।

मांबौ निम्हं अजू चायाः लिफः स्वल, वयस्कम्ह मिजंम्ह थ्यं मथ्यं २८/३० दँया ग्वाय् पाचुक खानातःम्ह चाकःदारि तयातःम्ह, सखे मुस्लिम धर्मावलम्बी थें खनेदुम्ह मुसुं न्हिलाच्वंम्ह म्हमस्यूम्ह ल्यायम्ह खनाः जिल्ल जुल, अले मिखाया भासं म्हयाय्याके न्यन सु ?

"ओह्, ड्याड ...! व ला जिम्ह ब्वाइफ्रेण्ड मसूद परवेज ... । मेगु वालंनिसें जिपिं लिभिङ टुगेडर कथं न्हूगु थासय् च्वंवनेगु ।"

थ्व खँ मांबौनापं निम्हं ततापिं व जिचादाजुपिनिगु न्हाय्पनय् न्ह्यबि सुलुलुलु ब्वाँय् वं थें सिल्लमिंक दुहां वन । पत्याः यायेगु ला मयायेगु ला, सर्गतं हे ल्हाः थें जुल अन दुपिं आपाः धया थें नेवाः समुदायया पाहांपिन्त ... । थचक्क फ्यतुत नापसंच्वंगु मेचय् अमीरमान, क्वथाय् दुने हे सर्गः जायेक नगु थीगु खंकल । भुमिं यंम्ह थें, तिल्वय् वःम्ह थें थिकिथिकि पंक त्वाल्याहां च्वनाच्वन ... । नापं थःगु जीवनया म्हिगःया न्हिपाखे लिफः स्वयेत वाध्य जुल ... ।

थ्यं मथ्यं २० दँ न्ह्यः, थःगु बांलाःगु बनेज्या नापं तिरिमय्जु रतिया प्राइभेत बैङ्कय् बांलाःगु पोस्तया जागीर त्वःताः ससःदाजु व ससःपाखेंया मेमेपिं थःथितिपिनिगु कुतिकुति व कचकच खँ, तिरिमय्जुया प्रतिस्थाय् हा कयायंकूगु व ई, अमेरिकाय् वनेगु ... । बौम्ह बनेज्याय् स्वये मफये धुंकूगु अवस्था, किजापिं निम्ह ज्याय् स्वयेत तालिम मगाःनि, निम्ह केहेंपिं ब्वने हे मगाःनिगु उगु अवस्था ... । तःधिकःम्ह काय् व भौ पिदेश (बिदेश) वनीगु खँ न्यनाः बौम्हं यक्वं न्वाःगु लुमंकल, मामं मेकथं मखुसां थःगु मतिना ब्वयाः पिदेश मछ्वयेत याःगु कुतः लुमंकल । थःथिति पासापिसं नं न्वाःगु व गंगु लुमंकल, अजाःगु छगू छगू खँ संकिपाया लु थें छगुलिं मेगु स्वात्तु स्वानाः माःहनाः लुमना वल अमीरमानया ... । उगु इलय् थःयागु हे नं पिदेशय् बाय् हिलेगु लोभ, छगूकथं थःथिति व पासाभाइपिन्त फुइँ क्यनेगु दुनुगःया चाहना, तिरिमय्जु व ससःखलःया ध्यापध्यापयात फी मफयाः थःपिनिगु ग्वलय् (खलकय्) मस्तय्गु निंतिं थःपिनिगु इच्छा स्वयाच्वने मज्यू धकाः त्वहः चिनाः अमेरिका बाय् हिलावयागु अफं धायेगु खःसा थःगु मांदेय्या त्यासां चिला वयागु म्हिगः हे जक थें खनाच्वन ।

अमेरिका वयेधुंका खः थें मखु थें लाबला जिचाभाजुं हनाबना यानाः तयातल, लिपा जुजुं भाः मदया वल, गुगु स्वाभाविक नं खः । थःपिं निम्हतिपू व म्हयाय्पिं निम्ह घानाः गुबलें पूर्व, गुबलें पश्चिम, गुबलें गन गुबलें गन थक्कर व हन्दर ननं स्वम्हम्ह म्हयाय्या आगमननापं निगू दशकया अमेरिकाय् च्वनागु ल्वःमं हे थें जुइधुंकूगु, थौंया चीधिम्ह म्हयाय्या बुन्हिया भाकां थाराक्क न्हुइका बिल । थःगु मांदेय् नेपाः भलभल

लुमंका बिल । अनया संस्कार, संस्कृति, नखःचखः, तजिलजि, थःथिति, मनोरमता आदि आदि । यःत्यःया सिमा व चाकः दइ मखु, मतिना यायेगु मखु जुइगु खः धकाः साहित्यिक भासं थःगु चाकलय् अर्ति बियाच्वनीम्ह अमीरमानयात म्ह्याय् सितुया थौंया उद्घोषं क्वाःलखं लुनाब्यू थें जुल । निम्ह म्ह्याय्पिनिगु ज्या थःगु हे पहःकथं क्वचायेके खंगुलिं सन्तुष्टी कयाच्वंम्ह अमीरमानया नुगलय् चीधिम्ह म्ह्याय्या ज्याखँ नं अभं बांलाक क्वचायेकेगु म्हगस, तासया छँ फसं भराम भुरुम्म जुइक थुनाब्यू थें जुयाबिल ।

न्ह्यलय् ला ज्वलय् ला, म्हगसय् हे इतिमिति कनाः, भुनुभुनु हालाहल । निगू दशक न्ह्यःया उगु निर्णय गलत जूगु जुल ... न मां अबुया माःकथं सुसाःकुसाः यायेखन, न मांदेय्या त्यासा हे पुले खन । आःसां लाःनि मां अबु मदये धुंकूसां मांदेय्या सेवा यानाः ल्यंगु जीवन नेपालय् हे वनाः हं वने । तर दुनुगलय् ग्याःचिकु ब्वःगु थें खंकल, गनं नेपाःया थःथितिपिसं अले पासापिसं म्हिगःयाम्ह हे अमीरमानकथं नाला काइ ला मकाइ ला ? थःथम्हं हे थःयात न्वात हैत् ... न्ह्याग्गु जूसां यःपिसं यग्गु धाःसां थन नं ज्याथ जिथि हे खत, लिहां वंसां ज्याथ जिथि हे खत, का लिहां वनेगु का नेपालय् हे । फुसा थन च्वनाः सयेका सीकागु ज्ञां नेपालय् इने, नेपाःया सर्वाङ्गीण विकासया निंतिं छुंकथं योगदान याये, छुंकथं मफुत धाःसा लिपांगु इलय् थःपिनिगु हे सनाः गुथिया ग्वाहालिं थःगु हे दीपया सिँपँय् ला द्यने दइ ... का जि ला लिहां हे वनेगु का यत्थे जुइमा । वने धालकि वँ हे वनेगु का !

“ओह् ड्याड ! ड्याड !”, अमेरिकन पहः वयेक म्ह्याय् सितुं सःतूगु सलं भसंग वन, न्ह्यलं चाःम्ह थें जुल, छचाःख्यलं मिखा ब्वल, मसः मसः म्ह्याय्म्हं नेवाः भासं “केक ना धयागु गबाय्त जाये धुंकल ? गन तनागु ?” धाःगु सलं छ्यं दिनिक्क च्वंकल, ख्वाः पाउँक तयाः केक थम्हं हे ल्हातं कयाः नये भाय् यात ।

suresh.tayeju@gmail.com

नेवाः आर्थिक बिकासया लँपु

अनुप सिं सुवाल, यें, नेपाः

न्ह्यखँ

नेवाःयात राज्यस्तरं हे न्हंकेगु षडयन्त्र जुयाच्वंगु थौंया इलय् नेवाः नश्ल हे सुरक्षित जुइगु उपाय नेवाः एकता हे जक छगूयां छगू जक बिकल्प खः। नेवाः एकता सांस्कृतिक व आर्थिक आन्दोलनं हे जक सम्भव दु। सांस्कृतिक आन्दोलन पुनर्जागरण कालंनिसें भाषिक आन्दोलननाप नापं हे न्ह्यानाः जातिय आन्दोलन तक थ्यनेधुंकल। आः द्रुतगम गतिं आर्थिक आन्दोलन यायेगु पाः वःगु दु।

देसयात संघीय गणतान्त्रिक नेपाल दयेकेत, देसया राजनैतिक ह्यूपाःया कालखण्डपतिकं हे नेवाः नेतृत्व व नेवाः जनता प्रत्येक आन्दोलनय् प्रत्यक्ष सहभागी जुयाः, ताःलाःसां राज्यया निर्णय यायेगु थासय् थ्यने मफयाः नेवाः समाजया माक्व बिकास जुइ मफुत।

आःया अवस्थाय् नेवाःत देसया मूल राजनैतिक दलया नेतृत्वंनिसें राज्यपाखें तकं विभेद याकाः देय्या निगूगु तगिंया नागरिक थें च्वंक मूल शासन सत्ता, धार व पहुँचपाखें तापाका च्वनेत बाध्य। मेखे जातिय पहिचान दूगु नेवाः स्वायत्त राज्यया माग व पैरवि यानाच्वंगु नेवाः समाज हे थःगु थासं बिस्थापन जुया वनाच्वंगु सकस्यां वाःचाः।

वंखँ

नेवाःत आर्थिक रूपं अतिकं सम्पन्न जाति खःगु इतिहासं प्रमाणित याः। नेपाल देय् निर्माण हे तिब्बतया भारतय् पाटलिपुत्रनिसें कलकत्ता तकया दथुइ बन्द ब्यापारया इलय् बिकास जूगु खनेदु। तिब्बतया उत्पादन फै व च्यांग्राया सं दयेकातःगु ऊन भारतय् म्यू वनाः अनं चि व नसाज्वलं थःथाय् यंकेगु इवलय् बस्ति बिस्तार जुजुं देय्या रूप कयाः ङक्पार / ङक्पाल / नेपाल जूवंगु खः।

मल्ल कालय् तिब्बतंनिसें पश्चिम बंगालतक राजनैतिक व आर्थिक अतिकं दवदवा ब्वलंकातःपिं नेवाः ब्यापारीया ब्यापारिक सफलता व नेवाः जुजुया छाप दूगु म्हहः तिब्बत व बंगालया तिरहुततक प्रचलनय् वःगु खनाः हे लोभं कयाः पृथ्वी नारायण शाह स्वनिगः त्यलेत हथाय् चाःगु खः। षडयन्त्र यानाः नेपाःगाःया राज्य सत्ताय् थ्यनेत पृथ्वी नारायण ताःलाये धुंकाः वया प्रशाशनं दयेकाः तिब्बतय् छ्वःगु म्हलय् वहःया भाग क्वपाःगु त्वहलय् भोत नेपाल युद्ध जूगु खः। तिब्बतयात चीनं नं बः ब्यूगु थ्व हे युद्धय् शाह पराजित जुइधुंकाः न्यागःमणिइ जूगु सन्धि सम्झौता धुंकाःनिसें नेपालया बन्द ब्यापार अन्त्य जूगु खः। थ्व देय्या आर्थिक स्थिति ने.सं. ८८८ सं पृथ्वी नारायण शाह काल शुरु जुइन्ह्यःतक अतिकं बल्लाःगु सकसियां स्यूगु खँ खः। शाह कालय् नेवाःतय् पतन क्रम शुरु जुल।

ब्यापार ब्यवसायसं अतिकं च्वन्ह्याःपिं नेपाःमितय् प्राचीन कालंनिसेंया अन्तराष्ट्रिय ब्यापार बन्द जुइधुंकाः नं पतनया क्रम मद्यू। छथ्वः नेवाःत पृथ्वी नारायाणयात थःपिसं जुजु दयेकागु भ्रमय् च्वंसां वं धाःसा तच्वयेक हःताः याये म्वायेक हे नेपाः त्याकूगु तायेकूगु खः। पृथ्वी नारायणं थः नेवाः जुयावनेगु धकाः बचं ब्यूसां थम्हं हे क्रिश्चियन नेवाःत पितिनेगु, रणबहादुर शाहया पालय् आपालं जनतायात देश निकाला यायेगु निसें कालान्तरय् राणा काल थ्यंकाः शाहबंशया हे ग्वाहालि कयाः बूपिन्त त्याःपिंसं रजाँइ याः थें नेपालभाषा, नेपाल संस्कृति अले नेपालमण्डलया बुँ हे न्हंकाः अतिकं बर्बरपूर्वक नेवाःतय्त शोषण याःगु खः। ब्यापार धुंकाः नेवाःतय् आर्थिक सुदृढताया मूलिधंसा बिश्वय् हे बिस्कं पहःया अतिकं बैज्ञानिक तायेकातःगु बुँज्या खः। राणाकालय् नेवाःतय्त शोषण यायेगु इवलय् नेवाः जग्गाय् ब्यापक अतिक्रमण, नेपाल सम्वतया छ्यलाबुला दिकाः बिक्रम सम्वतया छ्यला लिसें सरकारी कामकाजय् छ्यलाच्वंगु नेपालभाषा व लिपि छ्यलेगुली नं प्रतिवन्ध तयाः खस भाय् व देवनागरि लिपि छ्यलेगु शुरु यात। थथे नेवाःभाय्यात प्रतिवन्ध तयेवं नेवा भासं च्वयातःगु तमसुक

लिखत फुक्कं बुलुहुं सरकारि स्तरं अमान्य जुयावन ।

थनया चायात ल्वःकथं बिकास जुइधुंकूगु ज्यापुतय् बिशेष कृषि पद्धति व नेवाः बुँइ राणाकालय् थुमिसं तधंगु गिद्ध दृष्टि तयाः दरवार दयेकेगु नामय् नेवाःतय् आपालं जग्गा मुआब्जा हे मब्युसे लाका काल । थ्व क्रम देसय् ७ सालया प्रजातन्त्र स्थापना धुंकाः भं तीब्र जुल । बिशेष यानाः बुँज्या यायेत अतिकं हे बांलाःगु बुँ अधिग्रहणया नामय् राज्यं गुलिखे बुँ सितिकं गुलिखे अतिकं दंक अतिक्रमण यात । किपूया त्रिभुवन बिश्वबिद्यालयया जग्गा, तिंख्यः, तिंख्यःक्वय्, कुलेश्वर, डल्लु, खुसिबुँ, ग्वंगःबुँ आवास क्षेत्र थुकिया दसु खः ।

०४६ सालया प्रजातन्त्र पुनर्स्थापन धुंकाः नं थ्व क्रम मद्यू । राज्यं षडयन्त्रमूलक पहलं याःगु नेवाः स्वामित्वय् दूगु बुँया अतिक्रमण थौं तकं मद्यूनि । आः नं बस्ति बिस्तारया त्वहलय् जग्गा अधिकरण जुया हे च्वंगु दु । चःमति, मनोहरा एकिकरण आयोजना थुकिया दसु खः ।

शाह लिसे वःपिं क्षेत्री व बर्मूतय्के थ्व देय् त्याकूगु अहम तच्वकं ब्वलन । उमिगु नजरय् बूपिं नेवाःतय्त त्यलातयेत थौंतक थ्व स्वनिगलं नेवाःतय्त पितिनेगु षडयन्त्र निरन्तर याना हे च्वंगु दनि । प्रजातन्त्र पुनर्स्थापना धुंकाः स्वनिगलय् पत्याः याये हे थाकुइक जग्गा नेवाःतय् ल्हाःतिं पिहां वन । वबलय् म्हुकंचा थें नीस्वंगु वाणिज्य बैंकतय्सं जग्गा न्यायेत ब्यूगु सरल कर्जा व भूमाफियातय् दवावया हुनिं नेवाः स्वामित्वय् दूगु बुँ बुलुहुं चुलुयाः वन । थौंया स्थितिइ भयावहताया चरम सिमा जुयाः राज्यं हे नेवाः भूमिं नेवाःतय्त हे पूर्ण विस्थापन यायेत फास्ट ट्राक, बाहिरी चक्रपथ, मेगा सिटि, राज्यया स्वेत आतंक सतक बिस्तार यानाच्वंगु दु ।

जग्गा अधिकरण यानाः छें दनेत जग्गा दयेकाः गैर नेवाःतय्त मीगु, जग्गा मीकाः वःगु ध्यबा बैंकय् तयेकाः व हे ध्यबां हाकनं मेगु जग्गा न्यायेत छ्यलीगु, नेवाःतय्सं जग्गा मियाः वःगु ध्यबा अनुत्पादक ख्यलय् खर्च यायेत प्रेरित जुइगु वातावरण ब्वलंकेगु षडयन्त्रमूलक पहलं हे याःगु खनेदु । नेवाः लागाय् थुकथं हे द्रुततम गतिं अतिक्रमणया क्रम न्ह्यानावन धाःसा पुलांगु बस्तिइ जक सिमित जुइधुंकूपिं नेवाःत नं च्वनेथाय् मगानाः व थाय् त्वःताः बाय् राज्यं हे अनं बिस्थापन यानाः नेवाः अस्तित्व मदयेकाछ्वइ, थ्व स्पष्ट खनेदूगु उमिगु रणनीति खः ।

थ्वज्वःगु श्रृंखलाबद्ध षडयन्त्रया बिरुद्धय् नेवाःतय्सं सः तयेगु इवलय् भाषिक पुनर्जागरण कालंनिसें सांस्कृतिक आन्दोलनया रूप काकां जातिय एकता लिसें राजनैतिक रूपं हे नेवाःत छधी प्रमाणित यासें जनस्तरं हे नेवाः स्वायत्त राज्यया स्थापना घोषणा तक थ्यन । अय्नं वंगु स्थानिय चुनावय् नेवाः लागाय् नेवाःतय् ल्याः प्यब्वय् छब्व जक ल्यंदनिगु बास्तबिकतां थःगु लागाय् तकं नेवाःतय्गु पकड छुं नं ख्यलय् मदयेधुंकूगु यच्चुक हे क्यन ।

प्राचिन कालय् अतिकं च्वन्ह्याःगु ब्यापार यानाच्वपिं नेवाःतय्त आः वयाः परम्परागत लजगाः, ब्यापार ब्यवसाय लिसें थःगु मूलभूमिं तकं राज्यं हे बिस्थापित यायां वनाच्वंगु थ्व इलय् राज्यया षडयन्त्रया बिरुद्धय् न्ह्यूपहःया संघर्ष यायेगु अपरिहार्य जुइधुंकल । थ्व इलय् नेवाःतय् आर्थिक यथास्थितिया संरक्षण अले पुलांगु धारय् नविनतम प्रयोग यानाः बिकास क्रमय् न्ह्यज्यायेत नेवाः अर्थशास्त्र हे प्रतिपादन याये माले धुंकल । उकिं नेवाः इकोनोमिक्सया श्रृजना यानाः थुकियात कयाः ब्यापक बहस, प्रयोग अले कार्यान्वयण यायेगु इलं ल्हानाच्वंगु सः खः । ब्यापार ब्यवसाय यायां हे बिस्तार जूगु थ्व नेपाल देसय् थौं नेवाःत लजगाः व भूमिं तकं बिस्थापन जुइत बाध्य जूगु थ्व अवस्थाय् नेवाः जकया आर्थिक सुदृढिकरणया निंतिं हे नेवाः इकोनोमिक्सया अवधारणाय् सहलह ब्याकेमाःगु खः ।

नेवाः इकोनोमिक्स छाय् व छु ?

राष्ट्रिय राजनैतिक व आर्थिक धारय् नेवाःया निंतिं छुं नं कथं सम्वोधन जूगु मदु । बरु नेवाःतय्त नेवाः लागां हे थी थीकथं विस्थापन यायेगु योजना सरकारी संरक्षणय् हे जुयाच्वंगु दु । थ्वज्वःगु परिवेशय् सामाजिक अर्थशास्त्रया बहस व कार्यान्वयण यायेगु अपरिहार्य जूगु दु ।

नेवाः लागाय् थःगु पहिचान ज्वनाः राष्ट्रिय आर्थिक राजनैतिक धारय् समाहित जुइत राज्यया पाखें आशा जक यानाः च्वनेगु प्रबृति त्याग यासें माःसा थुगु सामाजिक आर्थिक अभियानया बिरुद्धय् सुनां नं षडयन्त्र व युद्ध याः वःसा उकिया बिरुद्धय् प्रतिबाद व संघर्ष यायेत नेवाःतय्सं हे शंखनाद याःगु नेवाः समाज जकया आर्थिक बिकास यायेगु अभियान खः नेवाः इकोनोमिक्स ।

नेवाः इकोनोमिक्सं नेवाः समाजया लागिं अर्थशाश्त्र प्रतिपादन यायेत अध्ययन अनुसन्धान सहलह बहस पैरवी लिसे लिसें जन जागरण अभियान, नेवाः समाजयात भिं याइगु आर्थिक ज्याइवः तिफ्यानाः माःकथं आर्थिक गतिविधि तकं न्ह्याकी । थ्वज्वःगु ज्या यायेत नेवाः लगानीं नेवाः बजार बिस्तार नेवाः समाजया बिकासया निंतिं धइगु मूलमन्त्रया अवधारणा ज्वनी ।

सुभाय् ।

The Newars in Sikkim: A Perspective – Some Reflections
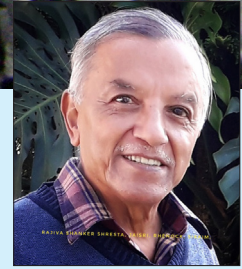
Rajiva Shanker Shresta
Sikkim, India

This book is about the advent, rise and progress of the Newars in Sikkim ever since they made the tiny Himalayan State of Sikkim their newfound home some 150 years ago. Some believe that they were here from the very beginning. That might be an opinion, a subject of dissent thereby for discussion and further research but here is an account to document whatever is known to the Author from family sources and limited materials/resources he could lay his hands on during his journey of life spanning 75 years.

Prologue

Historical day May 27, 1982, when the clarion call by the Author had the message, "Realizing the need to protect and promote literature, tradition and culture of us Newars in Sikkim we felt it necessary to initiate an organization under the name of 'Sikkim Newar Guthi' (SNG) wrote Bal Gopal Shrestha. (1) This communal awareness was unbearable to the Chief Minister of Sikkim Nar Bahadur Bhandari*. Later on, the people involved in this work were dealt with severely. Thus, no work for this movement for the communal rights of the Newars in Sikkim could be started."(2) Their socio-cultural activities were accorded government nod with the approval of the SNG as a non-political entity

Lady Linlithgow at the Chandra Nursery, Rhenock on 12th December 1940.

in the year 1994. Otherwise, whenever such activity was thought of, it was looked upon with suspicion/disdain as if some uprising on communal lines was on the way.

Historical Background

Paying tribute to our forefathers, the concept of a Guthi was nothing new for the Newars in Sikkim as we had one at Rhenock since the days of yore. Sri 3 Dhaneshwar Shivalaya Mahadev Mandir established by Taksari Chandrabir Newar with the foresight to well-knit the society together continued to be the venue to share the weal and woes of the people. No wonder, the word 'Guthi' has been a synonym for the Newar in Sikkim.

Time Change

While for Sikkim, the watermark was the year 1975, for the Newars in Sikkim, it was much later since the yeoman task done by sowing the seed of SNG in 1982 by this Author - Daya Prasad Pradhan* (3) Somehow ignored so far, it was only during the Silver Jubilee Celebrations SNG realized and invited to felicitate the Pioneers enlisted but not in the proper order (4) *Kaam garne Hanuman, Jas Paaune Dhendoo.* No offence, but an eye-opener to set right and correct in time!

Nascent Stage

Newa: Varna, Lipi ra Bhasha Parichaya 1996/2001, this little book but with the great social aim co-authored with my wife Ranjana and edited by Raja Shakya of Asha Safu Kuthi Nepal was well-received not only here in Sikkim and Darjeeling Hills but also in mainland Nepal.

Newa: - Mouthpiece of the SNG Author's brainchild done single-handedly for the society did not bode him well subsequently as things turned and unfolded with *Newa: # 6 January 1998* brought out.

Sikkim Herald Newar Edition - During the same period the proposal by this Author as the Secretary, Information and Public Relations Department to bring it out as the Government of Sikkim official newsletter was 'willy nilly' approved by the Chief Minister.

Besides the Newa Pavillion at the Sikkim Trade Fair 1996, the Photo Exhibition in association with the Royal Anthropological Institute, Royal Geographical Society of London, Great Britain and British Council was organised in the heritage White Memorial Hall at Gangtok. Glorious days from the pages of Sikkim History displayed there included photograph of the Vicereine of India, Lady Linlithgow at the Chandra Nursery, Rhenock on 12th December 1940.

Language Barrier

An interesting episode from this era, the SNG was invited and it sent its first-ever official delegation comprising of two active members viz., Bhim Singh Pradhan* and Baikuntha Raj Shrestha* to Kathmandu to connect/interact with the fellow Newars in the mainland in the Convention organized by Newah Dey Daboo but returned disgruntled. Language came in between them.

This scribe, therefore, conceived of bringing out the Sikkim Herald Newar Edition with text both in the Newar/Nepal Bhasha and Nepali in two corresponding columns to ease read, comprehend, follow and understand the content. Forget about the scripts, even the language was foreign to us. So, the Devnagari script was used. For reasons best known to them, succeeding officials discontinued this mode here altogether. Whereas the same style was adopted/replicated in Nepal for the *Layakoo NepalBhasha Fortnightly* continues. My tribute in fond memory of

Rohit Kumar Pradhan, past president of the SNG was published thus in the *Layakoo* and also appeared in the *Nepalbhasa Times Daily* recently.

Golden Days

"By 1997, SNG had expanded its activities across Sikkim by establishing branches and held conventions in a number of districts. It began adopting traditional aspects of the original Newar guthis by carrying out religious activities and funeral duties. They initiated celebrating the Nepal Samvat New Year, by observing Mha Puja. Inviting Newar activists from Nepal as guests to such public activities and organizing visits to Nepal in order to participate in Newar gatherings have become regular events."(1) Cultural troupe under *Nepal Bhasa Manka: Khala* with Padma Ratna Tuladhar* and Naresh Bir Shakya was invited for celebrating Golden Jubilee of India's Independence at Gangtok.

Success of *Newa: Varna, Lipi ra Parichaya* prompted the first-everNewar language class attended by ladies of the Sikkim Women's Council. Overall, those were the golden days of the SNG, indeed!

Exiled

The SNG during its exile saw many high and low but the saddest was parting ways with the Namthang Kothi family. Khagendra Mani Pradhan met his match in Dharma Pratap Kasaju. Otherwise, Durga Kasaju played a prominent role when most needed to head the Institute of Newa Language and Culture. The other victim was the ambitious project of the Newar Bhavan for which they received Government Grants.

An attempt to change the name of SNG thereby affiliate to a Darjeeling-based organization led to dilute/hurt the innate sentiments of the people. They could not palate the State Apex registered body to be submerged thus.

Homecoming Indra Jatra

By mid-2010 the SNG was ultimately brought back to its place where it belonged, i.e. the bastion Gangtok. This happened after a tumultuous decade with a series of events seen-unseen, good or bad. To mitigate the stalemate, an ad-hoc committee was constituted (later to continue) with Rohit Kumar Pradhan as the President. New zeal and pursuit drove them to give a grand performance by organizing Indrajatra for the first-time-ever in the capital that turned all red to take a note of it by all concerned! So much so, Indrajatra was declared a public holiday by the Government of Sikkim - another significant milestone after the recognition of Newar language. No exaggeration, this festival could be a right claimant to represent Sikkim for the destination of *Incredible India* as a tourist attraction in this part of the Himalayas in near future!

Newars in Sikkim 1925-1939

Looking back to this page from history, we have a sketchy idea of our predecessors contributed to the State and appreciate how crucial role they all played in the society.

Connecting the Dots NESOCA

The first-ever initiative in the internet phase of our life for bringing together the Newars world over to get connected through e-mail correspondence to happen was the Newar Solidarity Campaign, i.e., NESOCA. This Author was in touch with them aware of their activities those days opening the world and helping thus to connect the dots. It was just prior to social media like Facebook, Skype, etc. and World Newah Organization (WNO) yet to happen and the key person to keep in touch was Maheswor Shrestha of Lalitpur.

WNO - By that time, social activities

under the aegis of Karuna Devi Smarak Dharmarth Guthi brought recognition to us making the Newars in Sikkim popular in Kathmandu as well. *Newa: Varna, Lipi ra Bhasha Parichaya* was in the *Vivaranamatmak Granth-Kosh* (6) and *Newa: No. 6* followed. In 2010 we were visiting our daughter Rachna in the USA for the first time. Even before leaving the shores, the invitation reached us to attend the 9th Annual General Meeting and Convention of the Newah Organization of America (NOA) from its General Secretary Season Shrestha and deliver a talk on the Newars in Sikkim. Daya Ratna Shakya known since the *Newah Vijnana* days was there on his way to Portland Oregon. This Author was invited to get together over breakfast at Tribhuvan Tuladhar's residence at Hanover in Maryland and discuss matters regarding formation of the WNO that we had been contemplating for quite some time now. That morning, we were talking to Bal Gopal Shrestha at Oxford University through Skype. Shrestha known since 2004 when he first came to Gangtok for his research studies on the Newars in Sikkim, opined me not working in liaison with SNG - myself on a mission to connect the dots on the untrodden path, the state affairs left to those back home. 'Thinking local, acting global' as the adage goes. Tribhuvan Tuladhar invited me to his residence at Hay Market, Virginia to meet Govinda Shrestha from Calgary, Alberta in Canada, Roshan Shrestha and others - keeping in touch in worldwide teleconferencing as well.

Prof. Dr. Kamal Prakash Malla - During WNO teleconference on August 31 that year our website www.karunaguthi.com had its formal launch. Historian and linguist Dr. Malla* from California appreciated our efforts thus: "Thank you for kindly posting me an update on your guthi's web page. ... Your experiences may serve as examples to others living in several parts of the world where our compatriots have lately moved in search of better life opportunities. Thanking you for this favour." My article dedicated to this great gem of a person, rather an institute in himself, *As we bid adieu - Prof. Dr. Kamal Prakash Malla (1935-2018) - Some Reflections in Tribute* appears on the Thinking local page of our webpage archived November 2018.

Bakhan Daboo - On New Year's Day 2011, we were at Madhyapur Thimi for an award-giving and felicitation ceremony for *Shankhdhar Sirpa Samiti* invited by Ganesh Ram Lachhi. Karuna Guthi publication *Newah Bhaye Learner with CD Rom* by Daya Ratna Shakya was launched by the Newah icon Padma Ratna Tuladhar* in presence of Laxman Rajbanshi* and many others. Before this, I had met Bakhan Daboo friends at the residence of Laxman Rajbanshi. Later that year Raja Shakya and others were in Sikkim for Indrajatra.

Chwasapasa and the Newa Amerian Dabu - During the 'Lukhachayekadigu jhyajhwa' i.e. Inaugural function of Chwasapasa building by the living legend Satya Mohan Joshi at Kulanbhulu / Raktakali, Shashikala Manandhar giving a copy of the *Chicago Newah*, invited me to contribute an article that connected me to Keshar Man Tamrakar, presently the President WNO USA Chapter. *Chwasapasa and the Newa American Dabu – Connecting the Dots* was published in the *Chicago Newah* 2013.

NOA and NPPA - The opportunity to extend a goodwill message personally from the Newars in Sikkim came our way five years later in 2015 again when we were with the Newah Organization of America (NOA) invited for the Indrajatra celebrations. There we met the then President of Nepal Pasa Puchah Amerikaye (NPPA) Saroj D. Prajapati, who invited us to the Nhu Dan Celebrations in October as also by the NOA the following week. While on both

occasions, this writer was felicitated for his remarkable contributions to society. Each of the functions was our once-in-a-lifetime experience to cherish and treasure till eternity! Gai Jatra, the first-ever in America, was also performed by NOA in 2018.

Experiences in the shape of the book *The Newars World~Wide Connecting the Dots : Sikkim* to thank and express our gratitude to one and all including the dignitaries Ambassador Dr. Arjun K. Karki and *Nhyaluwa* Malla K. Sundar with the host WNO President Season Shrestha, WNO Vice-President Daya Ratna Shakya, NOA President Ram Shrestha, NPPA Founder-President Ram Malakar and his daughter then-President Saroj Devi Prajapati, (presently President Nepal Education and Cultural Center – NECC) released in the USA during the 2nd World Newah Convention 2016; Co-host Nareshbir Shakya of *Elohan Publications* and Sarad Kasa at *Asha Safu Kuthi* in Kathmandu the very next day. Back home at Rachna Books, we had the rare opportunity to ever be grateful to all our well-wishers/SNG in that historic gathering with the Living Legend Keshab Chandra Pradhan gracing that wonderful auspicious Preview ceremony blessed by my Muma, Thulo Maiju and Sanu Maiju for the warm affectionate send-off for its ventures ahead abroad.

E-Daboo / Newah Civilization - Another outstanding pioneering task being done in the USA through the forum *e-Daboo* under the aegis of the *Newah Civilization* from Dallas, Texas deserves a mention here. Keeping in touch with the Newars worldwide picking up current issues to discuss, deliberate and rationalize in present-day perspectives inviting concerned eminent personalities dedicated in their respective fields have been well received. The person behind is the moderator Pramesh Shrestha aided by his able team to reach followers world over every month-end. This author had shared about the Newars in Sikkim in 2017. Its #78 Episode on the World Newah Convention II is slated for 16th July 2022. Basav Juju Rajopadhyay, whom we met at the NOA Indrajatra 2015 has greatly helped the cause as the priest and is rightly recognised as the Cultural Ambassador of Nepal there.

Texas Nepalese Medical Association (TNMA) - Health and Wellness programmes with updates/advice from eminent Doctors/Specialists presented during the Pandemic by Pramesh Shrestha as host were of great help worldwide in raising awareness about the dreaded Covid-19 and other diseases.

Nepalbhasa Times USA – Similarly, the Nepalbhasa Times USA /Amerikaye Newah with Suresh Kiran as the Editor, have been organizing the Talk Programme on Facebook live inviting distinguished guests from various fields home and abroad with the host Prabin Tamrakar giving 121st Episode on the 10th July 2022,

Akhil Bharatiya Newar Sangathan (ABNS) - We were there for Khagendra Pradhan, President of the SNG and met its Head D. N. Pradhan*. We were in touch with each other but too late as he breathe his last within months as we were trying to get him and his ABNS roped in the WNO.

Invited by Nand Narayan Maske Pradhan, Yogbir Shakya with *Lyamha Puchah* of ABNS Kalimpong Anchal attended the Felicitation Programme on 28 February 2018 to honour Nabha Ratna Pradhan, National Teacher Awardee 2016 from Scottish University Mission Institute. This Author along with Prof. Dr. Pratap Chandra Pradhan and Suryabir Tuladhar Guruji were felicitated.

Nepal Yet Again!

Visit to Nepal, the Fatherland means a pilgrimage as well as something very special to me ever since I first visited the

place with my Buba way back in January 1961 as a young lad in the final year of school. Ties bonded up well after my marriage to Ranjana from Tengal in 1975. This visit covered Kantipur Conclave 2020 and historic Kirtipur famous for 'ChhyakahLwahan' the Spit stone besides Kupondol/Sanepa, the place I had come to with friends from Birgunj during King Birendra's wedding.

Entering the New Era

Year-end 2021, SNG had a new Executive Committee with Nirmal Kumar Pradhan as its 6th President. A younger lot this time, to steer ahead brilliantly, winning the heart of one and all, overcoming the hitches and delivering their best for the overall welfare of the State in general and of the fellow Newars in particular, taking the organization to greater heights of glory at the national level as well in coming days.

View from my window

Running a social organization like SNG at the State level successfully being watched by fellow Newars the world over needs not only dedication but also strong zeal and enthusiasm to deliver the result in the right perspective. Not easy either to win the heart of one and all as well as the trust of the co-workers. Something just inborn talent which everyone cannot surmise even, generally. Camaraderie, as well as resourcefulness, helps a lot to charm your way, perhaps.

Epilogue

So far, so good! No regrets or grudges whatsoever but proud of being here in Sikkim together with the rest of the fraternity/community the world over to share our weal and woes together to put forward 28-points to be considered emphatically entering the 28th year of the SNG.

Milestones

Its 40 chapters matching 40 long years since 1982 – deal with various issues like Census, Appreciations, Audacity, Shortcomings, Inferences and Crucible Tests, Challenges, Diaspora, Plagiarism at its Best, etc. The highlight chapter Milestones records the journey so far chronologically well-documented for further updates in the days ahead as it never ends. The path, in fact, has never been smooth and easy either but whithered/seasoned by vagaries of nature over time – but not to be disheartened ever the way strides the Newars in Sikkim have made and trodden so far. As the Wise said, "The show must go on ...!"

References:

1. Shrestha, Bal Gopal (2015) *The Newars of Sikkim: Reinventing Language, Culture, and Identity in the Diaspora*
2. Ram, Subhash, Editor (January 2005) Madhyapur Bahubhashik Patrika - *Sikkimye nhyat Newa: Jagran*
3. Pradhan, Daya Prasad (1997) *Pakimka Taksari Chandravir Pradhan (Maskey)-ko Jiwan*
4. Sikkim Newar Guthi *Smarika 2019 – Souvenir Celebrating 25 Glorious Years*
5. Nepal Rajakiya Pragya Pratishthan (BS 2060) *Vivaranamatmak Granth-Kosh*

Disclaimer:

*This is the Author's personal account of memories, passages extracted from his forthcoming book '**The Newars in Sikkim : A Perception - Some Reflections**', the last of the Trilogy to cherish and treasure, often on a detour here and there en route to share the joy of the journey called life. Some names (asterisk* for those no more), quotes, places and events mentioned are just to connect with and no malice whatsoever intended. He can be reached at shrestars@gmail.com. connect with and no malice whatsoever intended. He can be reached at shrestars@gmail.com*

अंशबण्डा

महेशमान डंगोल 'लँजुवाः', यैं, नेपाः

रत्नमानया निम्ह काय् । काय्पिं निम्हेसियां बैङ्कय् जागीर । इमिगु परिवारय् खास हे मगाः/मचाः धइगु मदु । रत्नमानं काय्पिन्त इलय् हे अंशबण्डा यानाबीगु बिचाः यात ।

छन्हु बहनी ब्यलि याये सिधयेकाः निम्हं काय्पिन्त थःगु क्वथाय् सःतल । अबुम्हेसिया क्वथाय् वयाः काय्पिं निम्हं कुनय् च्वंगु मेचय् फ्यतुल । रत्नमान थः द्यनेगु पलङ्गय् फ्यतुल ।

तःधिम्ह कायं तीजक नवानाहल "बाःनं छाय् सःतादियागु थें ?"

"अँ जेठा, स्व जि नं बुरा जुइधुंकल । छिपिं थःथःगु तुती दने हे धुंकल । आः इलय् हे छिम्त अंशबण्डा यानाबीगु बिचाः याना । छिमि छु बिचाः ?"

चीधिम्ह काय्या ब्यागलं च्वने मास्ते वइच्वंगु, वयात ला सोह्रय् सालां सत्र धइ थें । वं ला उघ्रिमय् हे बौम्हेसिगु खँय् सहमति प्वंकल । "आः बाःया अथे हे बिचाः खःसा जि हे ज्यू नि ! छन्हु ला अलग्ग च्वने हे मानि ।"

"अले जेठा, छंगु छु बिचाः ले ?"

जेठाया छु धाये छु धाये जुयाच्वन । व खालि बंय् स्वयाः क्व जक छुनाच्वन ।

"मस्यु जिं ! बाःनं स्वयाः छु यायेमाः यानादिसँ ।"

"का अयूसा थ्व वइगु सनिबार अंशबण्डा यानाछ्वयेगु । छिमि पाजु छम्ह सःतेगु । भ्मी पुलांम्ह वकिल छम्ह सःतेगु । भ्मीके दूगु सम्पति फुक्कं निगू भाग यायेगु ।"

"अले मां/बाःयात भाग म्वाःला ले ?" चीधिम्हेस्यां तीजक नवाना हल ।

"जिमित छुकिया भाग, थौं ला कन्हय् ला जुइधुंकूपिं जिमित भाग कयां छु याये ? निम्ह/निम्ह काय्पिं द हे दु । पालंपाः छिमिथाय् हे च्वनेगु, छिमिथाय् हे नयेगु का मज्यु ला ?"

तःधिम्हं नवाना हल, "मज्यूगु ला मखु, अयूनं थःथितिपिंसं मां/बाःयात भाग मब्यू धाइगु खःला !"

"मेपिंसं छु धाइ व खँ त्वःताछ्व । छिमि मांयात कान्छाया थाय् तयेगु जि चाहिं जेठाया थाय् च्वनेगु का मज्यू ला ?"

"थुज्वःगु बैंसय् नं निम्ह निखे च्वनेगु ला ?" चीधिम्हं तीजक नवाना हल ।

"नापं च्वनां नं छु याये ? न्ह्याबलें कचकच जक यानाच्वनी छिमि मामं !"

थुबलय् लाक्क पिने च्वनाः खँ न्यनाच्वंम्ह मांम्ह घाराक्क धायेक खापा चायेकाः दुहां वल । वयेसातं बुरायात भ्मत्य् यात, "जि कचकच यानाच्वनीम्ह जुल का मखुला छितः ? ज्याथबैंसय् नापं च्वनेगु धायेगु ला गन गन, अंशबण्डा यानाः कान्छाया थाय् तयेगु हं दः ! गुज्वःम्ह पापीम्ह बुरा !!"

व सुकुसुकुं खवयाहल । रत्नमानं बुरियात ह्ययेके थें यानाः धाल, "मखु बुरि, अंशबण्डाया त्वहः दुबलय् अलग्ग/अलग्ग च्वंसा छ न्हापा वंसां, जि न्हापा वंसां मन ची फइ । न्हापा नं याकचा हे च्वनाच्वनागु खः धइ थें मन त्याके फइ ।"

"सु न्हापा वनी, सु न्हापा वनी का ! सी/म्वाइया खँ सुनां स्यू ? अयूनं म्वात्तले नापं च्वनेदःसा ज्यू का दः ला !"

"मखु बुरि, जि तापालय् वनेत्यनागु मखु थें, जि जेठाया थाय्, छ कान्छाया थाय् । प्यपुंगु छें, नापं हे खः थें । छं लय्ताः वःसा जिथाय् वःसां जिल, जि नं न्ह्याःबलय् छंथाय् व हे वये । छन्त त्वःताः हे वनेत्यनागु ला मखुनि बुरि !"

"का का, जिं छुं मस्यू, छिं स्वयाः छु यायेमाः यानादिसँ ! छि जिद्दिवालं जिगु खँ न्यनीगु ला ख हे मखु !" धाधां मांम्ह ध्याम्म धायेक खापा तिनाः क्वथां पिहां वन ।

बौद्ध धर्म व हिन्दू धर्म छ्यता हे लाकि ब्यागलं खः ?

राजेन मानन्धर, यँ, नेपाः

चिकीचा धंगु देय्या चिकीचा धंगु स्वनिगः गालय् तकं अल्पमतय् लाइ थें जुयाच्वंपिं नेवाःत सङ्ख्यात्मक रूपं न्ह्याक्व म्हव जूसां थुमिगु हरेक पक्षय् दूगु विषेशतां संसारयात हे ल्वःवंकाच्वंगु दु । थन अःपुक प्रा. माणिकलाल श्रेष्ठजुया धापू लुमंके – “गुलिं नेवाःत आर्य, गुलिं नेवाःत मङ्गोल व गुलिं अष्टाद्रविद नश्लयापिं दु । संसारया स्वंगू नश्ल नेवाःत दुने दु । खयेत ला ९० प्रतिशत स्वयाः यक्व तिब्बतो बर्मन अथवा मङ्गोल दु, नेवाःतय् ९० प्रतिशत स्वयाः यक्व आदिबासी खः व मङ्गोल मूलया (तिब्बती-बर्मी पुचःयापिं) खः, तर मेपिं आगन्तुकत नं नेवाः जूवःगु दु ।”

नेवाःत थी थी नश्ल अथवा हियापिं जुयाः नं छथाय् हे च्वनाः छगू मंकाः संस्कृतिया निर्माण यानाः वयाच्वंपिं धइगु थुकिं क्यं । थौंकन्हय् नेवाःत तःता खँय् विभाजित जुइगु भ्रीसं खना वयाच्वना । थ्व हे हुनिं जकं न्हापांनिसें नेवाःत एकजुट व सङ्गठित जुयाः न्ह्याः वने मफूगु खः ला धकाः अनुमान यायेछिं । विविधता दुने एकता धाये गुलि अःपु, स्वाभाविक रूपं थ्व एकता गुलि सार्थक, गुलि बल्लाः धकाः मालेकुले याना स्वयेबलय् थुकिया गथः छ्वासुसे खनेदइ ।

आः धर्मय् वने । भ्री नेवाःत नश्लया ल्याखं जक मखु धर्मया ल्याखं नं थी थी दु । प्रा. माणिकलाल श्रेष्ठया विश्लेषण लिसा कायेबलय् “धर्मया हिसाबं नं आः नेवाःत शैव व बौद्ध धर्म माने याइपिं दु । पृथ्वीनारायण शाहं उपत्यका त्याकेन्हयः शैव, बौद्ध, इस्लाम व इसाई धर्म माने याइपिं नेवाःत दूगु खः ।”

नश्ल व धर्म छता हे मखु । नश्ल हिलेफइ मखु, (ल्वाक ज्यायेफु) तर धर्म हिलेफइ । नश्ल जन्मलिसे स्वाःसा धर्म धइगु विवेकलिसे । छगू नश्लयापिं मनूतय्सं छगू धर्म ज्वज्वं कालान्तरय् मेगु धर्म ज्वनेफु । थी थी नश्लयापिं मनूतय्सं छगू हे धर्म माने यानाः उपिं छगू हे धार्मिक समुदाय जुइफु । अथे हे छगू हे नश्लयापिं मनूतय्गु समुदाय दुने निगू व निगू स्वयाः यक्व धर्म हनीपिं दयेफु, थ्व उमिगु स्वतन्त्रता, रुची व विवेकया खँ जुल ।

नेवाःतय्त नश्लया खिपतं नं चिनातःगु मदु, धर्मया खिपतं नं चिनातःगु मदु । नश्ल छगू हे मजुइबलय् उमि दथुइ विचार इत्यादिइ भिन्नता वइ, अले व भिन्नता दुने स्वतः धर्म नं लाःवनी । खतुं नेवाःतय् दुने खनेदूगु धार्मिक विविधताया आधार नश्ल मखु – नेवाःतय् दुने छगू नश्लयापिं मनूतय्सं छगू जक धर्म ज्वनाच्वंगु मदु, व पाःगु नश्लयापिं मनूतय्सं अलग धर्म ज्वनेमाः धइगु बाध्यता नं मदु । अथे धइगु नेवाःतय् धार्मिक विभाजन नश्लया आधारय् जुयाच्वंगु मदु । बरु निगू नश्लयापिं नेवाःतय् छगू हे धर्म खनेदुसा छगू हे नश्लयापिं नेवाःतय्सं नं अलग अलग धर्म माने यानाच्वंगु खनेदु । थ्व हे विविधताया हुनिं नेवाःतय्गु धर्मया बारे खँ ल्हाये अःपु मजू ।

च्वय् न्ह्यथना थें नेवाःत दुने प्यंगू धर्म माने याइपिं दु धकाः स्थापित जूगु खःसां आः परम्परागत रूपं न्ह्यानाच्वंपिं इशाईत मदये धुंकूगु व नेवाः मुस्मांत अपवादकथं जक दनिगु जूगुलिं आःया अवस्थाय् नेवाःत कि बौद्ध, कि शैव-वैष्णव-शाक्त (हिन्दू) हे जक खनेदु ।

नेवाःतय्गु धार्मिक विभाजन नश्लया आधारय् जुयाच्वंगु मदु । अथे खःसां सामान्यकथं स्वयेबलय् छगू समुदाययापिं मनूतय्सं न्हापा गुगुं अवस्थाय् गुगुं हुनिं नालाकाःगु छगू धर्मयात आःतकं हे निरन्तरता बियाच्वंगु खनेदु । अथे जुयाः नेवाःतय् दुने उमिगु थरया आधारय् धर्म थ्व जुइ धकाः अन्दाज यायेफइगु अवस्था आः नं दनि । गनं गनं बौद्ध जुइमाःगु समुदाययापिन्सं हिन्दू धर्म कया वयाच्वंगु व हिन्दू जुइमाःपिन्सं बौद्ध धर्मया अनुशरण याना वयाच्वंगु अपवाद नं दु ।

धर्मया खँ ल्हायेबलय् दर्शनया खँ वइगु स्वाभाविक खः । दर्शनं धर्मयात निर्देशन याइ । हरेक धर्म दर्शनय् आधारित जुइ । अथे जूगुलिं छगू धर्मयापिं मनुतय्गु बिचार, जीवनशैली, स्वभाव छगू कथंया जुइ । धर्म धइगु स्वभाव धकाः अथे जुयाः हे धाःगु । अले धर्म दयेकातःगु वा धर्मया कारणं समुदाय अलग जूगुया कारण थ्व हे जुइ ।

नेवाःतय् दुने बौद्ध समाज दु, हिन्दू समाज दु । दर्शनया ल्याखं बौद्ध व हिन्दू धइगु आकाश जमिन थें हे पाः । गन बौद्धत अनिश्वरवादीत खः, उमिसं संसार सुं द्यवं श्रृष्टि याःगु, उमिगु भाग्य द्यवं च्वयाब्यूगु अले उमिके अजर अमर आत्मा दु धइगु खँ माने याइ मखुसा व हे खँ हिन्दू धर्मया आधार खः । थथे जुइबलय् उमिगु सोचाइ पाइगु स्वाभाविक खः । उकिं बौद्धतय्गु व हिन्दूतय्गु सोचाइ, जीवनप्रतिया दृष्टिकोण, मस्त ब्वलंकेगु तरिका, ध्यबाया महत्व, सीगु व म्वाइगुया कारणयात, सीधुंकाः छु जुइ धइगु मान्यतायात थुइकेगु लँपु ब्यागलं ।

खतुं बौद्ध धर्म व हिन्दू धर्म यक्व ल्याखय् सत्ती । बौद्ध धर्म व हिन्दू धर्म निगुलिं भारतवर्षय् हे प्रादुर्भाव जूगु खः । निगुलिं संसारचक्रयात माने याइ, कर्मया सिद्धान्त ज्वःलाः, मोह वा तृष्णायात दुखया कारण धाइ, ध्यानयात जोड बी, सकस्यां भिं जुइमा धाइ अले परोपकारयात महत्व बी ।

थुखे सामाजिक ल्याखं स्वयेबलय् नेवाः समाजय् बौद्धत व हिन्दूत थुलि सतिक, मिले चले जुयाः, ल्वाकज्यानाः हे न्ह्याः वनाच्वंगु दु कि अन विभाजनया पःखाः बाय् ध्वःतक नं लुइके न्ह्याबलें अःपुइ मखु । छखे थ्व सुखद पक्ष खःसा मेखे थ्व अज्ञानता खः । धायेत ला व थें व थें खः, धर्म धइगु न्ह्यागुं व हे खः, धर्मया नामय् बहस याये मज्यू बाय् ल्वाये मज्यू धकाः धाये गुलि अःपु, गुलि न्ह्यइपु तर पाःगुयात पाःगु धकाः स्वीकार यायेमाः । दुसिचुं व चिकं ल्वाकछ्यानां छुं हे बने जुइ मखु ।

बौद्ध धर्म व हिन्दू धर्मया दथुइ अन्तर

बौद्ध धर्म व हिन्दू धर्म लिक्क लाः तर छगू हे मखु । थन बौद्ध धर्म व हिन्दू धर्म गुकथं पाः धकाः सङ्क्षेपं कने आवश्यक ताया ।

क. बौद्ध धर्मय् ध्यान, आर्य अष्टाङ्गिक मार्गय् आधारित जुइ, हिन्दू धर्मय् ध्यान, योग, यज्ञ, द्यइत छायेगु बाय् लय्तायेकेगुयात अभ्यास याइ ।

ख. बौद्ध धर्मय् चित्र व मूर्तियात ध्यान यायेगु व प्रेरणा कायेगु वस्तुया रूपय् काइ, हिन्दू धर्मय् साक्षात द्यःया रूपय् काइ ।

ग. बौद्ध धर्मय् पुनर्जन्मय् विश्वास याइ तर थुकियात

निर्वाणय् थ्यंकाः अन्त्य याये फइगु विश्वास दु । हिन्दू धर्मय् देवलोकय् वा द्यःयाके लीन मजूतले जन्म पुनर्जन्म जुयाच्वनी ।

घ. बौद्ध धर्मय् न्ह्याबलें दयाच्वनीम्ह व न्ह्याथासं थ्यनीम्ह श्रृष्टिकर्ता भगवान दइ मखु । हिन्दू धर्मय् ईश्वर दु, व सर्वश्रेष्ठ खः, अले ३३ कोटी द्यः दु धइगु विश्वास यानातइ । बौद्धतय्सं विष्णु लगायतया द्यः हे मदु धाइ । हिन्दूतय्सं बुद्धयात विष्णुया अवतार खः धाइ ।

ङ. बौद्ध धर्मया प्रणेता धइम्ह बुद्ध खः । हिन्दू धर्मय् अथे छम्ह जक प्रणेता मदु ।

च. भगवान बुद्धया शिक्षायात अबलम्वन याइपिं दक्व बौद्ध खः । उखे वेद स्वीकार याइपिन्त आर्य धाइ । उपिं व उमिगु प्रभावय् लाःपिं जक हिन्दू खः ।

छ. बौद्ध धर्मय् धर्मया निर्देशन भिक्षु भिक्षुणीपिनिगुपाखें जुइगुलिं उमिगु महत्व दु । उमिसं स्यंकथं सामान्य गृहस्थपिन्सं बौद्ध धर्मयात नालाकाइ । हिन्दू धर्मय् भिक्षु भिक्षुणीपिनिगु थाय् मदु । उमि गुरु योगी, ऋषि, ब्राम्हण, पण्डित आदिपिनिगु निर्देशनकथं धर्म न्ह्याइ ।

ज. बौद्धतय् सयेकेगु सीकेगु थाय् बौद्ध गुम्बा, बहाः बही, विहार व द्यःगः खः । अन उमि थः माःकथं बुद्धयात लुमंकाः वं स्यनातःगु जीवनशैली हनी । हिन्दूतय्गु निंतिं द्यःगः हे सकतां खः, उमि अन सयेकेत स्वयाः द्यःयात नाप लायेत वनी, अले द्यःया आशिर्वाद फ्वं वनी । गुरुपिन्सं छु यात धाःसा सु द्यःया गज्याःगु आशिर्वाद दइ धकाः स्यनी ।

झ. बौद्ध धर्मकथं छुं नं नित्य व अमर दइ मखु । हिन्दू धर्मय् नित्य व अमर आत्माया कल्पना यानातःगु दु ।

ञ. बौद्धतय्त शत्रुयात नं माफ या धकाः स्यनातइ । हिन्दूतय्त उद्देश्यपूर्तिया लागि थःथितियात स्यायेगु नं धर्म खः धकाः स्यनातइ ।

ट. बौद्धतय्सं थजात क्वजात अले थीत्यः थी मत्यः धइगु मदु धाइ । हिन्दू धर्म हिन्दूतय्गु समाजयात प्यंगु वर्णय् विभाजन यानाः विभेद याइ । क्वय् च्वंगु वर्णय् जन्मे जूम्हसित थी मखु, द्यःगलय् दुकाइ मखु ।

ठ. बौद्ध धर्म नेपाल लगायत भारत, भुटान, चीन, मङ्गोलिया, कोरिया, जापान, म्यानमार, लाओस्, भियतनाम, क्याम्बोडिया, हङकङ, ताइवान (अफगानिस्तान, पाकिस्तान, मलेशिया, इण्डोनेशिया आदि देसय् मदये धुंकल बाय् तकसं कम जक दनि) देसय् दु । हिन्दू धर्म भारत व नेपालय् (थाइल्याण्ड, मलेशिया, इण्डोनेशियाय् मदयेधुंकल वा भचा भचा दनि) जक दु । युरोप व अमेरिकाय् निगुलिं धर्म भचाभचा प्रचार जुयाच्वंगु दु ।

ड. बौद्धतय्सं मेमेगु धर्मयात स्वीकार याइमखु वा

तटस्थ च्वनी । हिन्दूतयसं बौद्ध लगायत मेमेगु धर्मयात थःगु हे अंश धकाः दाबी याइ ।

त. बौद्धतयसं त्रिपिटकयात थःगु मूग्रन्थया रूपय् काइ । हिन्दूतय् थःथःगु सम्प्रदायकथं वेद, उपनिषद्, पुराण, गीता, स्मृति वा श्रुतियात थाय् बी ।

ढ. बौद्ध धर्मय् बुद्धबचन वा बौद्ध ग्रन्थय् धयातःगु खँयात तप्यंक पत्याः मयासे उकियात विश्लेषण यायेत प्रोत्साहन दु । हिन्दू धर्मय् शास्त्रयात शङ्का यायेगुयात पाप धाइ ।

ण. बौद्ध धर्मय् मखुगु ज्या यानाया बिपाक दइ, व भोगे याये हे माः । हिन्दू धर्मय् पाप याःसां द्यःयाके फ्वनाः उकिया मोचन यायेज्यू ।

त. थाइल्याण्ड, म्यानमार, लाओस्, क्याम्बोडिया, श्रीलङ्का आदि देशय् बौद्ध धर्मयात राज्यधर्मकथं थाय् बियातःगु दु । हिन्दू धर्मयात गनं राज्यधर्म धकाः धयातःगु अवस्था मदु ।

खः, संसारय् करोडौं मनूतयसं हनीगु बौद्ध धर्म व हिन्दू धर्मया विशेषतायात थथे भिगू नीगू खँय् सीमित यायेगु, अले उमिगु तुलना यानाः क्यनेगु छगू धृष्टता जक खः । थथे याये सम्भव हे मदु, उकिं थुकी यक्व हे मगाः मचाः दु । थन छगू धर्म बांलाः व मेगु धर्म बांमलाः धकाः नं धायेत्यनागु मखु । थन क्यनेत्यनागु थुलि हे खः कि बौद्ध धर्म व हिन्दू धर्म छता हे मखु, उपिं सैद्धान्तिक व व्यावहारिक रूपं पाः ।

बौद्ध धर्म व हिन्दू धर्मया थ्व अन्तर नेवाःतय्गु सन्दर्भय् त्याजीक धाये अःपु मजू । छाय् धाःसा ई, देय्या राजनैतिक अवस्था, सामाजिक अवस्था व आर्थिक अवस्थाया हुनिं नं बौद्ध नेवाःत व हिन्दू नेवाःत थुलि ज्वःलायेधुंकल कि उमित आः बौद्ध व हिन्दू धकाः पाकेगु वा पाःगु क्यनेगु लगभव असम्भव हे जुइ । निगू धर्मया निगू समुदाय छगू हे भौगोलिक सीमा दुने नापनापं म्वायेमाःगु अवस्थाय् छगुलिं मेगुयात प्रभाव याइगु स्वाभाविक खः । थ्व ल्याखं थनया बौद्धत गन गुलि बौद्ध धकाः धाये हे मछिंगु अवस्था दु । लिच्छवी कालंनिसें लगभग दक्व हे जुजुपिं हिन्दू जुयाः उमिसं खनेदयेक मदयेक जनतायात थःगु धर्म अपने याकेत बाध्य याःगु धइगु थी थी घटनावलिं क्यं ।

थी थी हुनिं भारतय् ७गूगु शताब्दीनिसें १२गू शताब्दीया दुने मौलिक बौद्ध धर्मया अवसान जुल । अले बुलुहुं बुलुहुं अन हिन्दू धर्मलिसे स्वाःगु, मूर्ति पूजा व पूजा पाठय् बः बीगु, तन्त्रमन्त्रया प्रभाव दूगु अले भक्तिमार्गपाखे उन्मूख जूगु न्हूगु कथंया बौद्ध धर्मया प्रचार जुल । थ्व हे धर्मया विस्तार नेपालय् नं जूबलय् थन नं हिन्दू धर्म व बौद्ध धर्म ल्वाकःबाकः जुयाः निगुलिं व हे खः धइगु भ्रम सिर्जना जुल । थुकिया ल्यूने राज्यं बौद्ध धर्मयात असहयोग याःगु, भारतंनिसें कट्टर हिन्दू धर्मगुरुपिं वयाः थन त्रासया वातावरण हःगु, अले थनया बौद्ध आचार्यतय्के हे विनय क्वातु मजूगु व अध्ययन फ्यासूगु धकाः इतिहासकारपिन्सं धाइ ।

नेवाःत मौलिककथं हे तसकं सिर्जनात्मक, उमि न्ह्यागु खँ नं बांलाक्क, हिसिचा दयेक, न्यने यइपुक ब्याख्या यायेमाः । बौद्ध ख्यलय् नं हिन्दू ख्यलय् नं भी नेवाःतय् सैद्धान्तिककथं स्वयाः मिथक बाय् बाखं कनाः ब्याख्या वर्णन यायेमाःपिं वा न्ह्याःपिं जुयाः थन अज्याःगु पाःगु निगू धर्मया सिद्धान्तयात नं चतुरतापूर्वक ब्याख्या यायेगु चलन नेवाःतयसं हःगु खः । उकिं नेवाःतय्गु ल्हातिइ लाःबलय् बौद्ध धर्म नं हिन्दू धर्म नं मेमेथाय् स्वयाः भचा पात । अथे ला न्ह्यागु धर्म नं स्थानीय प्रकृति, संस्कृति व राज्य व्यवस्थाकथं भचा भचा पाइगु स्वाभाविक खः । नेवाःतय्गु समाजय् बौद्ध धर्मयात नं हिन्दू धर्मयात नं मिथकया जालं थुलि भुत्तु भुनातःगु दु कि थन धर्मया नामय् आः सैद्धान्तिक बहस निरर्थक हे जूवनी ।

अथे जुयाः नेपालय् मेमेगु जाति दुने स्वयाः नेवाःतय्गु समाजय् निगुलिं धर्मया अलग्ग विशेषता दु । थन नेवाः बौद्धतय् दुने थेरवाद, नेवाः बौद्ध धर्म व हिमाली बौद्ध धर्म दथुइ छगू कथंया सतीगु स्वापू दु । अथे हे हिन्दूतय् दुने नं शैव, वैष्णव व शाक्ततय् दुने उकथं हे स्वापू दु । यदि स्वनिगलं वा नेपालं पिने खःसा नेवाः बौद्धतय् दुने व नेवाः हिन्दूतय् दुने दूगु स्वापूयात अजूचायापूगु धकाः धाइ । बौद्धतय् थी थी निकाय दुने विभेद दयाः नापं हे च्वने मफइगु अवस्था वःगु दृष्टान्त भारत व तिब्बत बाय् चीनय् वःगु भीसं ब्वनातया । अफ हिन्दूतय् ला उमिगु निंतिं शैव, वैष्णव व शाक्त धइगु आगरां देगरां पाःगु धार्मिक सिद्धान्त व समुदायत खः, गुगु लिपा वयाः मेमेगु धर्मलिसे गुकथं थःगु पहिचानलिसें सहकार्य यानाः न्ह्याःवनेगु धइगु सन्दर्भय् जक दक्वस्यां स्वीकार्य हिन्दू शब्द छ्यःगु धकाः भीसं ब्वना वयाच्वना । थज्याःगु सहकार्य बाय् सह-अस्तित्व भीसं स्वनिगःया नेवाःतय्गु दुने सामान्य रूपं अनुभूति यायेफु ।

छगू हे गालय् द्वलंद्वः दंतक नापं छगू हे भाय् ल्हानाः म्वानाच्वंपिं जुयाः नेवाः बौद्ध व हिन्दूतय् दथुइ

समानता, सामञ्जस्यता व सहकार्य दइगु अस्वाभाविक मखु । थुकियात गनं गनं सहिष्णुता नं धायेगु याः । थःथःगु अस्तित्व म्वाका तयेफुसा, सुनां नं सुयातं क्वमत्यःसा सहः याये माली मखु, अले अन सहिष्णुता धइगु खँग्वः छ्यले हे माली मखु । उकिं थन भ्भीथाय् सकारात्मक पहः वयेक छ्यलीगु खँग्वः सहिष्णुता दुने चातुर्य दु । उकियात बांलाःगु ढंगं जक काये ।

नेवाः बौद्ध व हिन्दूतय्गु सहकार्य बाय् सह-अस्तित्व उमिगु संस्कारया खँय् स्पष्ट जुइ । नेवाःतय्गु निंतिं आःया अवस्थाय् नं धर्म धयागु संस्कार नालेगु पहः बाहेक दर्शन व सिद्धान्तया रूपय् वयाच्वंगु खने मदु । उकिं धर्म क्यनेगु, म्हसीकेगु धइगु हे संस्कार जुयाच्वन । अथे जुयाः ला सुं नेवाःयात बौद्ध ला कि हिन्दू धकाः न्यनेगु इलय् लिसः बी थाकुइगु अवस्थाय् अथे न्यनेगु स्वयाः छिमि संस्कारया ज्याय् गुरूजु सःतेगु ला कि द्यःबाज्या सःतेगु धकाः न्यंसा गाः । भ्भीसं थुलि हे जक स्यू कि नेवाःतय् दुने हिन्दूतय्सं द्यःबाज्या सःती अले बौद्धतय्सं गुरूजु सःती । व बाहेक ला नेवाःत दक्व ल्वाकःबाकः जुयाच्वंगु रोचक अवस्था दु । दसुया निंतिं इही यायेगु, बाःराः तयेगु, बुसँ खाकेगु, कय्तापुजा व इहिपाः हे नं दक्व नेवाःतय्सं याइ, तर व हे संस्कार गुरूजुं याकीबलय् व द्यःबाज्यां याकीबलय् मुलभूत रूपं हे पाइ । अथे जुयाः ला विद्वानतय्सं नं थ्व विशेषतायात वालास्वयेगु स्वयाः थुकियात नेवाः धर्म धकाः नां बियाछ्वयेगु हे श्रेयकर तायाच्वंगु दु । काशीनाथ तमोटं धयादीगु दु – "थ्यं मथ्यं २५ सय दँ दुनेया नेपालमण्डलबासीतय्सं अपने याःगु धर्म हे वर्तमान नेवाःतय्गु धर्म खः । अथे जुयाः प्राचीन, मध्यकालिक नेपाःया धार्मिक समन्वयया इतिहास धायेगु हे नेवाःतय्गु धर्मया इतिहास खः ।"

संस्कार हे नेवाः म्हसीका खःसा थुकिया मार्गनिर्देशक धइगु धर्म खः । धर्मकथं संस्कार न्ह्याइ अले नेवाःतय्सं मेगु न्ह्यागु त्वःतूसां संस्कार मत्वःतू अथवा त्वःते थाकु । थ्व ल्याखं नेवाःतय्गु धर्म न्ह्याक्व ल्वाकःबाकः जूसां संस्कार छता पाना हे च्वंगु दइ अले थ्व हे पाःगु संस्कारया धरातलय् व नेवाःयागु धर्म क्वःजी । न्हापां ला च्वय् धया थें नेवाः बौद्धतय्सं गुरूजु व नेवाः हिन्दूतय्सं द्यःबाज्यायात पुरोहित थापना याइ । नितां उपलब्ध मजूगु विशेष अवस्थाय् व स्वनिगलं पिने नितां मदइगु जूसा जक हे पहाडी ब्राम्हणयात पुरोहित थापना याइ । हानं नां व हे बियातःसां बौद्ध नेवाःयात बीगु संस्कार व हिन्दू नेवाःयात बीगु संस्कार पाः । थ्व हे छगू अज्याःगु मापक खः गुकिं बौद्ध व हिन्दू नेवाःया म्हसीका बियाच्वनी । थुकिं हे नेवाःतय्गु धर्मया निपु लँ सीदइ ।

नेवाःतय्गु बौद्ध धर्मयात विशिष्ट धकाः विदेशीतय्सं धया वयाच्वंगु दु । थ्व थुलि विशिष्ट कि संसारय् मेथाय् माले थाकुइकथं नेवाः बौद्धतय् दुने थजाः व क्वजाः दु । गुलिसितं ला लः हे चले मजू धकाः तकं धयातःगु दु, अथे धाइपिन्त बौद्ध आचार्य धकाः तकं नां बियातःगु दु । थज्याःगु हिन्दू धर्मया हुबहू प्रतिलिपि दयेकातःगु धर्मयात नेवाःतय्सं बौद्ध धर्म धकाः नां बियाच्वंगु अवस्था दु । व बाहेक नेवाः समाजय् थेरवाद बौद्ध धर्म माने याइपिं नं दु तर उपिं पिनें पिनें थेरवादया प्रशंसक वा अभ्यासकर्तात थें खनेदुसां दुनें व्यवहारय् समाजय् ल्वयेकेमाः धइगु भावनां ग्रसित हे तिनि । अले च्वय् न्ह्यथनागु नेवाः बौद्ध धर्मया प्रभाव जक मखु हिन्दू धर्मया प्रभावं तकं मुक्त जुइ मफुनि । अथे हे छुं भचासां महायानी बाय् हिमाली बौद्ध धर्मया अभ्यास याइपिं नेवाःत नं थन दु । तर उपिं संख्यात्मक कथं तसकं म्हव जुयाः उमिगु प्रभाव नेवाः समाजय् नगण्य हे जक खनेदु ।

अहे हे नेवाः हिन्दूत नं थःगु कथं हे विशेष खनेदु । च्वय् न्ह्यथना थें हिन्दू धइगु भ्भीगु सन्दर्भय् शाक्त, वैष्णव व शैवत खः । नेवाः समाजय् आः वयाः थ्व स्वंगुलिं सम्प्रदाय थुलि ल्वाकःबाकः जुइधुंकल कि थःथःगु सम्प्रदायकथं जीवन हनाच्वंपिं हिन्दूत आः लुइके थाकुइगु अवस्था दु । व हे मनू वैष्णव व शैव द्यःगलय् थ्यनाच्वनी अले व हे मनू मोहनिबलय् भगवतीयात पशुबली ब्यू वना नं च्वनी । गन गन नेवाः गां दु अन अन अजिमा भैरवयात पुज्यायेगु पुलांगु चलन दूगु व पशुबलीयात अनिवार्यकथं हे कयाच्वंगु हुनिं नं नेवाःत दुने शाक्त सम्प्रदाय व तन्त्रया प्रभाव तसकं बल्लाःगु खने दु । अथे धइगु न्ह्यागु न्ह्याथे धाःसां नेवाःत सामान्य भासं मूर्ति पुजकत हे जक खः, उमिसं न्हापा थम्हं माने यानाच्वनागु अजिमा, पीठ, छ्वास, ल्वहं, सिमा, हिति, धः आदि पुज्यायेगु, बलि बीगु इत्यादि पुलांगु परम्परायात धर्मया नां बियाः अभ्यास याना हे वयाच्वंगु दनि ।

थुखे वयाः आः धर्मया अध्ययन, दर्शनया विश्लेषण नेवाःतय् दुने बौद्ध व हिन्दू निखलकय् नं खने मदु । हिन्दू जुइमा बाय् बौद्ध जुइमा, थः पुरोहितं छु या धाल व यायेगु बाहेक मेगु सयेका सीका च्वनेत सामान्य नेवाःतय् मलाः, अले गुरु पुरोहितपिनि नं उकिया ब्याख्या विश्लेषण यानाच्वने म्हाः, मसः बाय् कने मज्यू धकाः चिलावनेगु प्रवृति खनेदु । थज्याःगु खँ ल्हातकि भ्भीगु

समाजय् यक्वसित पचे जुइ मखु, तर विदेशय् वंपिन्सं वा विदेशीतलिसे स्वापू तयाजूपिन्सं धर्मया खँ ल्हाइबलय् जि हिन्दू वा बौद्ध धालकि छ छाय् हिन्दू वा बौद्ध अले छं छंगु धर्म गज्याःगु धकाः न्यनीगु सामान्य खः धइगु अनुभव याःगु दइ । आःया युवा पुस्ता धर्म धायेवं उकिया ब्याख्या व विश्लेषण यायेगु वा याकाकायेगु कुतः यानाच्वनी । थ्व कौतुहलतायात क्वत्यलेगु आः सम्भव मजू ।

थ्व हे त्वाकःबाकः धारणाया बलय् नेवाःत दक्वं छगू हे धर्म हनीपिं खः, उकिं थुकियात नेवाः धर्म धायेमाः धइगु अवधारणा नं इलय् ब्यलय् मवःगु मखु । जनगणनाबलय् नेवार धर्म च्वकेमाः धकाः नं प्रचार जूगु खः । थ्व थें ज्याःगु अवैज्ञानिक, गैरजिम्मेवारी व आत्मघाती हल्ला नेवाः आन्दोलनकारीतय्सं आःतक मयाःनि धाःसां ज्यू ।

आः थुकियात थी थी इलय् थी थी थासं स्वनिगलय् दुहां वःपिं मनूतय्सं थःथःगु धार्मिक पहिचान त्वःताः थन समन्वय यानाः म्वानाः छगू न्हूगु हे धर्मया निर्माण यात धइगु थज्याःगु सतही धारणा पित बीगु खःसा मेगु हे खँ जुल, मखु धइगु जूसा थनया अन्तय् धार्मिक मनूत बौद्ध व हिन्दूत दक्वस्यां थःगु धर्म, सिद्धान्त, दर्शन दक्व त्वःते धुंकल, गुरुपिन्सं तकं कना मबिल अले थःगु धार्मिक पहिचानया हत्या थम्हं यानाः द्यःया मूर्तिइ हि म्हुके दुसा द्यवं रक्षा या हे याइनि धइगु आदिम स्वरूपय् हे म्वायेत नेवाःत लालायित जुयाच्वंगु धकाः धायेमाःगु अवस्था दु ।

थ्व २१ गूगु शताब्दी खः । आः न्हापांनिसें याना वयाच्वंगु बाय् कनातःगु जक धायेवं न्हूगु पुस्तां दक्व मिखा तिसिनाः अनुशरण यायेत बाय् विश्वास यायेत सुं तयार जुइ मखु । धर्म धइगु नं छगू पहिचान खः । थम्हं छु धर्म कयाच्वना धकाः धायेबलय् नं राष्ट्रिय व अन्तरराष्ट्रिय ख्यलय् छगू पहिचान बने जुइगु अवस्था दु । उकिं आः धर्मया विषयय् न्यनेकने यायेमाल, सयेके-सीके माल, विश्लेषण व तर्क-वितर्क जुइमाल । थम्हं छु धर्म कयाच्वनागु व धइगु छु, उकिया बाबांलाःगु पक्षत छु छु दु, उकी गनं विकृति जकं वयाच्वन ला, उकियात गलत ब्याख्या जकं यानातल ला धकाः मालेकुले यायेमाःगु ई वयेधुंकल । आः नं न्हापा थें छता हे खः छधी हे खः धकाः थःगु अज्ञानता तपुइगु लिपाया पुस्तायात ख्युंथाय् कुनातयेगु थें जुइ । नेवाः जुयाः नेवाः समाजया विविधताय् गर्व यायेगु वातावरण हयेत सकलें जायेमाःगु दु । थथे हे यानाः जक नेवाःतय्गु धार्मिक पहिचानया इज्जत च्वनी, अले रक्षा नं जुइ ।

इताः

रूक्मिणी अमात्य, बेल्जियम

पाल्वाय् च्याना च्वनागु
जि इताः खः
च्यायेगु जिगु जीवन खः
च्यायेगु जिगु ध्येय खः ।

जिगु च्यानागु जलय्
सुनां छु छु अनुभुति यात
जिं मस्यू, जिं मखं
अले सुनां चिकं फुइ धकाः
च्यूताः तयाः जिगु पाल्वाय्
चिकं तयाः बी, व नं जिं मस्यू ।

मद्दिक च्यानाः च्वना
गुलि दुघाः जिं सहः याना
जिं ल्वःमंके धयाः नं
ल्वःमंके मफु ।

गबलय् तक च्यायेफइ व नं मस्यू
थूपिंसं छकः धयाब्यु
थ्व जिगु संस्कृति खः
थ्व जिगु परिभाषा खः ।

गबलय् तक ल्यनाच्वनी
व नं जिं मस्यू
अथेसां नं जिं च्यायेगु त्वःते मखु
कुतः जिं मद्दिक हे यानाच्वने
सकसिनं मिखा त्यय्लाकाः स्वयाब्यु
जिगु स्वनिगःया
मतिना न्ह्यंकाब्यु
पाल्वाया इताःया जलय्
संस्कार ल्यंकाब्यु ।

धरहरां खनेदक्व जक मखु - काठमाडौं !

आर. मानन्धर, यें, नेपाः

थ्व सहर मात्र मनूतय्गु छगू बस्ती मखु
खंके मते थुकियात मात्र छकू घडेरी
थुइके मते थुकियात मात्र छखा छैं
तायेके मते थुकियात मात्र ध्यबा मुनेगु थाय् ।

थुइकि,
थ्व गुलि मनूतय्गु देस खः
उलि हे द्यःपिनिगु नं खः
आजु-अजिमापिनिगु नं खः
लाखय्-लसिंतय्गु नं खः
ख्याः व कवंचातय्गु नं खः
थ्व सहर बुद्ध व बोधिसत्वपिनिगु नं खः
थ्व मात्र यान्त्रिक सहर मखु
बरु तान्त्रिक सहर खः, उकिं थ्व
जा नइपिनिगु जक देस मखु
जामनः गुभाजुया नं देस खः ।

थुइकि,
थ्व सहर मेमेगु सहर थें
गाडी न्ह्याइगु जक सहर मखु
थ्व द्यःपिनिगु खः न्ह्याइगु सहर नं खः
द्यःपिं खतय् च्वनाः चाःहिलीगु देस नं खः
थ्व ल्वहंया द्यःपिनि जक देस मखु
जीवित द्यःपिनि देस खः ।

शायद छिमिसं थन
मात्र छेँबुँ खं
अवसर खं
लजगाः खं
बजार खं
छिमिसं धरहरा गयाः थ्व देय् स्वइ
तर थ्व देय् उलि जक मखु
गुलि धरहराच्वं खने दै ।

थ्व सहर पिनें स्वयाः मखु
दुने, दुने अझ दुने
दुस्वयाः तिनि म्हसी
थुकिया दुबिस्ता मथुइकं
थुइ मखु थ्व
छाय् धाःसा, थ्व ला
मूर्त व अमूर्त कलाया देस खः
मौलिक संगीतया देस खः
थःपिनिगु हे बाखं दुगु देस खः
धात्थें ला थ्व बाखंया देस खः
बाखनय् च्वंगु देस खः
थनया बाखं मथुइकं
थ्व सहर भ्याः नं थुइ मखु ।

थ्व मात्र छेँ जक दुगु देस मखु
देगलं जाःगु देस खः
बहाः व बहिलिं जाःगु देस खः
थ्व केवल प्लटिंग व सतकया देस मखु
बुँ, खुसि व ज्यापुतय्गु नं देस खः
थ्व सम्पत्तिया जक देस मखु
बरु अमूल्य सम्पदाया देस खः ।

थ्व मात्र छगू आधुनिक सहर मखु
पौराणिक सहर नं खः
परापूर्व कालनिसें
मनू, द्यः, आजु व लाखय्
नापनापं ह्वनाः च्वंच्वंगु देस खः
इपिं सकलें नापं प्याखं ल्हुइ
नापं चाःहिली
छइवलय् च्वनाः भ्वय् नइ ।

थनया दृश्य-अदृश्य आस्थानाप
बुलाः म्वाये मसःतले मथुइगु
हलिमय् गनं मदुगु
छगू विशिष्ट मौलिक सहर खः थ्व !

नेपाः राष्ट्रिय पार्टीया भूमिका
विगत, वर्तमान व भविष्य
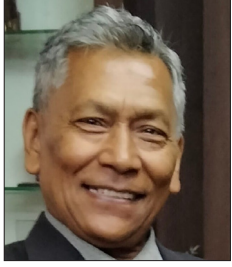
डा. विजय प्रकाश सँयुजु, यें, नेपाः

न्ह्यखँ

नेवाः राजनीतिया खँ ल्हायेबलय् २००७ सालन्ह्यः हे कम्युनिष्ट पार्टीया संस्थापक महासचिव पुष्पलाल श्रेष्ठ, निरञ्जन गोविन्द वैद्य, नरवहादुर कर्माचार्य, मोतिलक्ष्मी, तुल्सिलाल अमात्य नापं थी थी नेवाः नेतातय्गु योगदान विशेष कथं लुमंके बहःजू । व इलय् पहिचान सहितया सङ्घीय सरकारया विषयस वहस मजूसां नेवाःत प्रत्यक्ष राजनीतिइ कुहां वयाः २००७ सालया क्रान्ति सफल जुल तर संविधानसभा घोषणा यायेत धाःसा ताः मलात । अबलय् दिल्ली सम्झौताकथं चर्चा जूगु जुजु त्रिभुवन, विपि कोइराला व जवाहरलाल नेहरू दथुइ त्रिपक्षीय सम्झौता यानाः २००७ सालया गणतन्त्रय् न्ह्याः वंगु पलाः दिकुगु खः । थ्व हे हुनिं सात सालयात असफल क्रान्ति धकाः वामपन्थी खेमाया नेवाः हस्ती पुष्पलाल श्रेष्ठलिसें सकल नेतात तम्वःगु खः । संविधानसभा घोषणा जुइ धाधां २०१५ साल तक लाथे पाथे अन्तरिम सरकार न्ह्याः वन । लिपा २०१५ सालय् बहुदलीय व्यवस्थाकथं चुनाव घोषणा जुयाः नेपाली कांग्रेसं अत्यधिक बहुमत हयाः सत्ता ल्हाती लाकल । थ्व वहुदलीय सरकार ताःईतक न्ह्याः मवन । २०१७ सालय् जुजु महेन्द्रं कू यानाः सत्ता ल्हाती कयाः पञ्चायती व्यवस्था जवर्जस्ती लागु यात । अले पुस १ गते न्हूगु संविधान पितबी धुंकाः यकःति यानाः अथे हे ३० दँतक पञ्चायती व्यवस्थां एकछत्र सत्ता न्ह्याकल ।

२०४६ सालया जन आन्दोलनय् नेवाः नेतातय्गु भूमिका

२०४६ साल स्वयां छगू दशक न्ह्यः २०३६ सालय् पञ्चायती व्यवस्थाविरूद्धय् आन्दोलन तच्वये धुंकाः जुजु वीरेन्द्रं जनमत सङ्ग्रह यायेगु क्वःछित, पञ्चायती व्यवस्था हे ल्यंकातयेगु कि बहुदलीय व्यवस्था हयेगु धकाः । जनमत सङग्रह नं जुल तर लिच्वः बिस्कं पिहां वल । बहुदलीय व्यवस्था पक्षीय जनता व भूमिगत राजनीति पार्टीतय्गु मागकथं षदयन्त्रमूलक ढङ्गं जनमत सङ्ग्रहया नाटक लिपा १० दँतक पञ्चायती व्यवस्था हे कायम यात । थ्व हे दथुइ वहुदलीय व्यवस्थाया निंतिं राष्ट्रिय पञ्चायतयात उपयोग यायेगु नीति ज्वनाः बामपन्थीत कुहां वल । थुकी विशेष यानाः अबलय्या भूमिगत पार्टी मालेनापं स्वापू दुम्ह भाषा आन्दोलनया नायः पद्मरत्न तुलाधरं जनपक्षीय उम्मेदवारकथं रापसय् त्याकाः संसद् दुने हे वहुदलीय व्यवस्थाया निंतिं सः थ्वयेकूगु खः । वय्कलं उबलय्या छम्ह नेवाः राजनीतिज्ञकथं छिनादीगु पाय्छिगु पलाः लोकतन्त्र प्राप्तिया निंतिं च्वछायेबहःगु ज्या जुल । वय्कलं मेपिं स्वम्ह जनपक्षीय उम्मेदवारपिं छसीकथं द्रोणप्रसाद आचार्य, जागृतप्रसाद भेटवाल, सोमनाथ अधिकारी प्यासीपिन्त कःघानाः स्थापित नेवाः नेताकथं संयोजन यानादिल । २०४६ सालया आन्दोलनय् मेम्ह बाम नेवाः नेतृ साहना प्रधानया नेतृत्वय् बाम आन्दोलन न्ह्यातसा मेखे लौहपुरुष नेवाः नेता गणेशमान सिंया नेतृत्वय् नेपाली कांग्रेस पार्टीया गतिविधि न्ह्यात । नेवाः नेता साहना प्रधान व गणेशमान सिं निम्ह नेवाःतसें आन्दोलनया नेतृत्व मकाःगु खःसा २०४६ सालया आन्दोलन असफल हे जुइगु जुइ । नेपाःया राजनीति पुष्पलाल श्रेष्ठ धुंकाः थ्व हे निम्ह नेतातय्गु भूमिकाया अति विशिष्ट स्थान दु । लिपा २०४६ सालया आन्दोलन सफल जूसां गणतन्त्र पलिस्था यायेगुली धाःसा असफल जुल । नेपाली कांग्रेसलिसें सकल वाम पार्टीत हे संवैधानिक राजतन्त्रयात माने यायेगु पाखे वन । अबलय्तक स्वनिगःदुने माले नांगु पार्टी खनेदत । आपाः धयाथें जुझारु नेवाः युवातय्सं माले पार्टी दुने हे च्वनाः भूमिगत वा अर्ध भूमिगत राजनीति न्ह्याकल ।

नेवाः राजनीति भाषिक व जातीय अधिकारया निंतिं

संवैधानिक राजतन्त्र अन्तर्गत २०४६ सालया वहुदलीय व्यवस्था पलिस्था यायेधुंकाः राजनैतिक अधिकार ला दत तर भाषिक व जातीय अधिकार सुनिश्चित जुइ धकाः जनजाति न्ह्यलुवाःतसें याःगु परिकल्पना पू मवन । वहुदलीय व्यवस्था फगत दलीय स्वार्थय् दुबिना वनसा दलया कार्यकर्ता व पार्टीया च्यःत जक जन्मे यायेगु ज्या जुयाबिल । पार्टीया प्रत्यक्ष दुजः मखुपिं नेवाः राजनैतिक अभियन्तातय्त ध्याक्वय् लाकेगु ज्या जुल, गुकिं यानाः बहुदल हे छगूकथं अफाप सिद्ध जुल । थ्व हे हुनिं २०५६ सालंनिसें माओवादी आन्दोलन चर्के जुल, नेपाःया राजनीति हानं अस्तव्यस्त जू वन । थुकिया हे लबः कयाः जुजु ज्ञानेन्द्रं कू यानाः सत्ता थःगु ल्हाती लाकल । तर ज्ञानेन्द्रया लिक्क ज्या याइपिं आसेपासेत व थः हे परिवारया सङ्कुचित व्यवहारं यानाः २०६२।०६३ या आन्दोलन न्ह्यात, विशेष यानाः थ्व आन्दोलनय् दिके हे मफइकथं गणतन्त्रया नारा थ्वल । लिपा २०६२ साल वैशाख ११ गते जुजु ज्ञानेन्द्रं पत्रकार सम्मेलन यानाः सत्ता त्वःतेगु निर्णय यात । लिपा सर्वदलीय वैठकं माओवादीयात नं दुथ्याकाः अन्तरिम सरकार नीस्वन, नापं अन्तरिम संविधान दयेकाः संविधानसभा घोषणा जुल । करिव ६० दँ न्ह्यःया संविधानसभा मागया घोषणा निक्वःगु जन आन्दोलन धुंकाः जक पूवन । थ्व हे इवलय् नेवाः स्वायत्त राज्य पूवनीगु म्हगस नेवाःतसें खंकल ।

२०५२ सालं शुरू जूगु माओवादी विद्रोह व २०६२/०६३ या गणतान्त्रिक आन्दोलन

जन आन्दोलन २०६२/०६३ या इवलय् गठन जूगु लोकतान्त्रिक नेवाः सङ्घर्ष समितिं जातीय अधिकारयात सशक्त धंगं ल्ह्वनेधुंकाः थुकियात हे मूर्तरूप बीगु निंतिं सफल आन्दोलन धुंकाः वःगु नेपाःया ह्यूपाःकथं जातीय स्वशासनया निंतिं नेवाःत नं राजनीतिइ प्रत्यक्ष रूपं ब्वति कायेमाः धइगु सन्दर्भय् दकलय् न्हापां 'नेवाः पार्टी' स्वनेगद्र खँय् सकसिगु अवधारणा थुइकेत ३६ म्हेसिगु मंकाः पर्चा पिहां वल । संविधानसभाया चुनाव घोषणा जुइधुनेवं पिदंगु थ्व अवधारणाप्रति छुं छुं नेवाः न्ह्यलुवाःतय्गु बिस्कं अवधारणाया खनेदुसां आपाःसिगु हे सकारात्मक प्रतिक्रिया वःकथं लिबाक्क हे जूसां संविधानसभा चुनावया निवाःन्ह्यः नेपाः राष्ट्रिय पार्टी नीस्वनाः निर्वाचन आयोगय् विधिवत दर्ता जुल । थ्व छगूकथं चिधंगु उपलब्धि मखु । न्हापांखुसी नेवाःतसें आँत

यानाः बिस्कं नेवाः पार्टी चायेकुग खः । वाम समर्थकत, प्रजातान्त्रिक खेमाया न्ह्यलुवाःत नापं राजतन्त्रप्रति आस्था दुपिन्त तक नं थुगु पार्टी दुथ्याकेगु ज्या जुल । अन्तरिम संविधानय् व्याख्या यानातःकथं जातीय नामं पार्टी नीस्वने मज्यू धयागु खँ पिहां वःगुलिं नेवाः खँग्वः मजुसें नेपाः राष्ट्रिय पार्टीया नामं पार्टी दर्ता जूगु खः । न्हापाया अवधारणाकथं ला नेवाः पार्टी हे नां तयेगु तातुंगु खः तर अथे मजुल ।

संविधान सभा चुनावय् नेवाःतय् ब्वति

नेपाः राष्ट्रिय पार्टी दर्ता जुइ धुंका वःगु दकलय् न्हापांया हात्थ्या खः- प्रत्यक्षया नेवाः उम्मेदवार । न्हूगु पार्टी जूगुलिं थी थी सत्तीपिं नेवाःतसें हे पत्याः मयाः । अबलय्या नारा "फ्रीगु थःगु शासन नेवाः स्वशासन" व "राष्ट्रिय एकताया आधार जातीय स्वशासन" क्वःछिनाः पार्टीपाखें दुग्यंक छलफल लिपा प्यम्ह उम्मेदवारपिं यें जिल्लां तयार जुलसा, यल जिल्लां निम्ह । प्रत्यक्ष चुनाबय् ब्वति कयादीपिं खः - यैंया प्यंगू क्षेत्र ६, ७, ८ व १० पाखें छसीकथं सुवर्णकेसरी चित्रकार, नरेश शाक्य, डा. विजयप्रकाश सँय्जु, विष्णु प्रसाद श्रेष्ठ । अथे हे यलपाखें दनादीपिं निम्ह जक उम्मेदवारत क्षेत्र नं २ पाखें पुष्परत्न शाक्य व क्षेत्र नं ३ नं पाखें धनभक्त शाक्य "लुमन्ती" खः । नापं पार्टीया समानुपातिक उम्मेदवारपिं ७२ म्ह दुगु खः । शुरुवाती इलय् थ्व छगूकथं पहिचान व सङ्घीयता विरोधि ब्रम्हूपार्टीतय्त वज्रमुक्का खः । तर समानुपातिक उम्मेदवारया सवालय् धाःसा आपाःसिनं इच्छा व्यक्त याःकथं मुक्कं ७२ म्ह नेवाः

अभियन्तात दुथ्याःगु खः । थुकियात छगू नेवाः राजनीतिया ज्वः मदुगु उपलब्धि धायेमाः ।

संविधानसभाया चुनावया लिच्वलं नेवाः अभियन्तात उत्साहित

संविधानसभाया चूनावया लिच्वलय् पत्याःहे मयानाकथं नेपाःदेय्या मनाङ छगू जिल्ला त्वःताः ७४ गू जिल्लां हे नेपाः पार्टीयात समानुपातिक भोट वल । करिव ३९ द्वःया ल्याखय् मत वसैंलि पार्टी सुयात सभासद् दयेकेमाली धइगु विषयलय् नेवाः अभियन्तातय् दथुइ व्यापक चर्चा जुल । पार्टीदुने नं थी थी वहस ब्वलन । नेवाःतय् दथुइ थुकथंया अनुभव सायद् न्हापांगु हे जुइफु । समानुपातिकया न्हापांम्ह उम्मेदवार जुया द्यूम्ह बुद्ध साय्मियात पार्टी सभासद् दयेकेगु क्वःजित ।

नेवाः नेतातय्गु थी थी राजनैतिक मोर्चानापंया नेतृत्वदायी भूमिका

जन आन्दोलन धुंकाः नीस्वंगु माओवादीया अध्यक्ष पुष्प कमल दाहालया सरकार, अले एमालेया नेता माधव कुमार नेपालया सरकार, अले एमालेया हे अध्यक्ष झलनाथ खनालया सरकारयात नेवाः पार्टी अर्थात् नेपाः राष्ट्रिय पार्टीपाखें नं समर्थन व ग्वाहालि यानाः नेवाःतय्गु बिस्कं पार्टीया महत्व स्थापित यायेगु ज्या जुल । नेवाः राजनीतिइ नेवाःतय्गु महत्व व साख झन थहां वन । थ्व हे सन्दर्भय् थी थी दल व जनजातितय् दथुइ मंकाः आन्दोलनय् थी थी कथं ब्वति कयाः नेवाः अभियन्तातसें नेतृत्व ब्यूगु खः । थ्व सन्दर्भय् छुं छुं दृष्तान्त थथे दु :

१. लिम्बुवान थारूवान पुचःया सङ्घीय लोकतान्त्रिक राष्ट्रिय मञ्चनाप ऐक्यवद्धता

दकलय् न्हापां ला जनजातितय्गु छगू मोर्चाकथं न्ह्याः वनाच्वंगु सङ्घीय लोकतान्त्रिक राष्ट्रिय मञ्चनापं थी थी सतक आन्दोलनय् उगु मञ्चया थारुवान व लिम्बुवान नेतात नापं थी थी ज्याइवलय् ब्वति कयाः नेपाः पार्टीमार्फत थःगु शक्ति क्यनेगु ज्या जुल । थुकिं यानाः पार्टीया छवि जनजातितय् दथुइ थहां वन । जनजाति महासङ्घं पितिंका च्वनेमाःपिं नेवाःतय्त थुगु उपलब्धि च्वछाये बहःजू ।

२. आदिवासी जनजातिया बृहत मोर्चा

अनं लिपा नेपाः पार्टीया हे क्वःछिनाकथं किरात याकथुंग चुम्लुंग भवनय् सम्पन्न बृहत बैठकं आदिवासी जनजातिया बृहत मोर्चाया अध्यक्ष मण्डलय् च्वनाः सक्रिय भूमिका नेवाः अभियन्तातसें म्हितल । थ्व मोर्चा छुं ईतक नेपाल बन्द तकया ज्याइवलय् सफल व सक्रिय जुयाः नं लिपा मोर्चाया गतिविधि न्ह्याः मवन । थुकिया छगू मू हुनि अबलय्या एनेकपा माओवादीया विभाजन नं खः । नेवाः राजनीतिइ थ्व वृहत मोर्चाय् नेवाः पार्टीया भूमिका च्वछाये बहःजू ।

३. नेवाः स्वायत्त राज्य मंकाः सङ्घर्ष समितिइ बिस्कं भूमिका

नेवाः स्वायत्त मंकाः सङ्घर्ष समितिया छगू घतककथं नेवाःतय्गु छगू ऐतिहासिक गठवन्धन नेवाः स्वायत्त राज्य मंकाः सङ्घर्ष समितिइ पार्टी दुनेया नेवाः पार्टीया अभियन्तातय्सं पार्टीगत आवद्ध जुयाः राष्ट्रिय सभागृहय् जूगु न्हापांगु जनसभाय् सक्रिय ब्वति काल । लिपा पार्टीया भातृ संस्था नेवाः राष्ट्रिय ल्याय्म्ह न्ह्यलुवाःपाखें ब्वति कयाः नेतृत्व बीगु ज्या जुल । नेवाः स्वायत्त राज्य मंकाः सङ्घर्ष समिति छुं ई लिपा थी थी विवादं यानाः निस्क्रिय जुल । बुलुहुं नेवाः स्वायत्त राज्यया परिकल्पना फ्यासुया वन ।

४. थी थी दलत नापं मंकाः सङ्घर्षया ज्या

आदिवासी बृहत मोर्चाय् दुथ्याःपिं थी थी प्रतिनिधितय् दथुइ पार्क होटेल बुढानीलकण्ठय् जूगु छगू मुंज्यां च्यागू पार्टीया घतक स्वनाः जातीय आन्दोलन न्ह्याकेगु क्वःजित । थुकी नेपाः पार्टीया अभियन्तातसें नं सक्रिय ब्वति काल । थ्व गठवन्धन नं छुं ई तक भेला, सभा, गोष्ठीया ज्या न्ह्याकाः लिपा अथें दित । माओवादी पार्टीइ वःगु फुट लिपा थ्व गठवन्धनयात हानं न्ह्याकेगु कुतः जुल । च्यागू पार्टीया मंकाः समर्थनय् वैद्य पुचःनापं दुथ्याःगु गठवन्धनपाखें राष्ट्रिय नाचघरय् जूगु पत्रकार सम्मेलनय् पार्टीया वार्तापुचः दथुइ जूगु सहलहकथं सैद्धान्तिक मतभेद ब्वलंगुलिं नेपाः पार्टि ब्वति मकायेगु खँ क्वःजित । थ्वधुंकाः नेपाः पार्टीया अबलय्या च्यागू पार्टी नापंया सम्वन्ध त्वाःदल तर नेवाःत राजनीतिइ पोख्त जुजुं वन, नापं राजनैतिक अभ्यास न्हिया न्हिथं क्वातुतुं वन ।

नेपाः पार्टी शहर विस्तार व विनासया विरोधय् थ्वयेकुगु सः

यँदेय्या शहर विस्तारया नामय् डोजर आतङ्क सिर्जना यानाः थी थी लागाय्, खास यानाः खोकना, ल्हुति

(बालाजु), लाजिम्पात, महाराजगञ्ज, टङ्केस्वर, ताहाचः, कुलेश्वर इत्यादि थासय् अबलय्या भट्टराई सरकारं याःगु छेँथुने ज्याया विरोधय् स्थानीय जनतां ग्वसाः ग्वःगु धर्ना, जुलूस व विरोध सभाय् नेपाः पार्टीया अभियन्तातसें सक्रिय ब्वति कागु खः । थ्व हे सन्दर्भय् शहर विस्तार मखु विनासया ज्या खः, थ्व तत्काल दिकेमाल धकाः समूहगतकथं बाय् व्यक्तिगतकथं नं नेपाः पार्टीया नेता कार्यकर्तातपाखें तःक्वः हे पहल यायेगु ज्या नं जुल । टङ्केश्वरया छगू विरोध जुलुसय् भी सभासद भाजु बुद्ध साय्मिनापं थी थी नेवाः अभियन्तात प्रहरीया लाथिचार्जय् घाःपाः नं जुल । थ्व घटना धुंकाः आन्दोलन झन चर्के जूगुलिं छुं ईतक डोजर आतङ्क सामसुम नं जूगु खः ।

नेवाः अभियन्ता न्हापां खुसी मन्त्रिमण्डलय्

न्हापांखुसी नेवाः पार्टीया प्रतिनिधि प्रधानमन्त्री डा. बावुराम भट्टराईया सरकारय् दुहां वनेगु ज्या जुल । नेवाः राजनीतिइ थ्व न्हापांगु उपलब्धि खः । नेवाःतय् थःगु हे पार्टी स्थापना यानाः मन्त्रिमण्डलय् थ्यंकेगु ज्या ज्वः मदुगु उपलब्धि खः । नेवाः पार्टी पलिस्था मजूगु खःसा थ्व उपलब्धि गनं वइ ! पुष्प कमल दाहाल प्रचण्डया अध्यक्षताय् सङ्घीय लोकतान्त्रिक गणतान्त्रिक गठवन्धनय् नेपाः पार्टी नं दुथ्याकेगु धकाः क्वःज्यूकथं नेवाः अभियन्तात दुथ्यात । थ्व गठवन्धनय् आपाः यानाः सभासद् बुद्ध साय्मिजुं बांलाःगु भूमिका निर्वाह यानादिल ।

नयां शक्तिनाप छथ्व अभियन्तात विलय् जुइधुंकाः

नेपाः राष्ट्रिय पार्टी नीस्वनेधुंकाः नेवाःतय्गु राजनीति थहांकुहां वयाः वःगु थी थी ह्यूपालं राजनीति छु खः धयागु खँ बांलाक्क थुइका बिल । न्हापांगु संविधानसभा भङ्ग जुइधुंकाः जूगु निक्वःगु संविधानसभा निर्वाचनय् करिव २८ द्वःति जक भोत वल । हानं छम्ह जक सभासद छ्वयेफइगु अवस्था वल । सहलह यानाः लक्ष्मण राजवंशीयात सभासद् दयेकेगु ज्या जुल । लिपा वनाः थी थी पार्टीनाप वैमनस्यता ब्वलना वसेंलि पार्टीया संस्थापक अध्यक्ष लगायत छपुचः नेतात नयाँ शक्ति पार्टीइ व्यक्तिगत कथं विलय जुयावन । लिपा सभासद राजवंशी नं बिस्कं हे पार्टी चायेका नेवाःतय् राजनीतियात गद्दारी यानाः वन । थ्व छगू नेवाः अभियन्तातय्गु निंतिं पाठ जुल ।

लिपा निक्वःगु अधिवेशनं डा. विजय सँय्जुया नेतृत्वय् पार्टी न्हूधाः जुल । बुलुहुं हानं नेवाः राजनैतिक
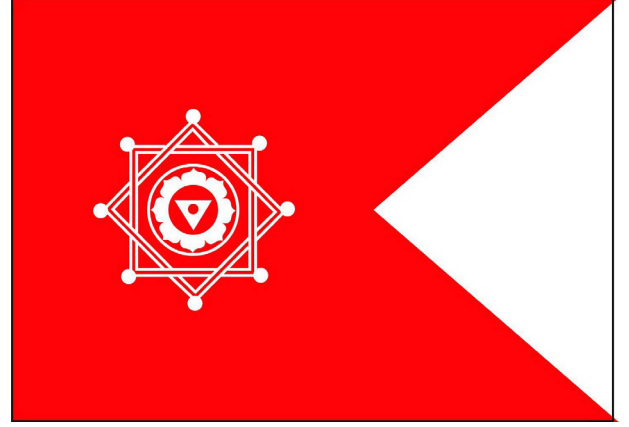
गतिविधि न्ह्यात । तर स्वदँतक कोरोनाया कहरं यानाः पार्टीया ज्या ठप्प हे जुल । पार्टी दनि ला वा मन्त ला धइगु खँय् हे न्ह्यसःचिं ब्वलन । लिपा निर्वाचन आयोगं पार्टी खारेजीया अवस्थाय् थ्यंका बिलसा पहिचानया मुद्दा ल्ह्वनीपिं तक नं मदया वन । माओवादीं मुद्दा त्वःतल, एमालें ला सङ्घीयता हे त्वःतेमाःगु थ्यंकया खँ पित हल, काँग्रेसयाके ला पहिचानया मुद्दा हे मदु । थ्व हे हुनिं पहिचानया मुद्दायात ल्ह्वनीगु नेपाः राष्ट्रिय पार्टीयात जीवन्त यायेत पार्टीया सकल नेवाः अभियन्तातय्गु ग्वाहालिं सर्वोच्चय् आयोगया विरूद्धय् मुद्दा तयाः अन्तरिम आदेश जारी याकाः हानं नेपाः राष्ट्रिय पार्टीयात जीवन्त यात ।

लिखं

नकतिनि क्वचाःगु स्थानीय चुनावय् ब्वति कायेया निंतिं स्वतन्त्रतय् नापं सहलह ब्याकेगु ज्या जुल । स्वतन्त्र अभियन्तातसें नेपाः पार्टी मुक्कं हे पुस्ता हस्तान्तरणया खँ हल । तर पार्टीया विधान व निर्वाचन आयोगया नियमावलीकथं प्रक्रियागत ढङ्गं वनेमाःगु जुयाः लिपा स्वतन्त्र अभियन्ता लिचिला वन । बिस्कं हे उम्मेदवारी बीगु क्वःजित, अले स्वतन्त्रतय्त पार्टी प्रवेश याकेगु ज्या दित । स्थानीय चुनावया लिच्वःकथं पार्टीया पक्षय् नगण्य भोट जक वल । अथेसां पार्टी जीवन्त यानाः तयेगुली पार्टीया नेतात धाःसा ताःलात, छाय्कि व इलय् पार्टीया चिं तक नं मदइगु स्थिति वःगु खः । आः हानं छथ्वः स्वतन्त्र अभियानकर्तात नापं सहलहया ज्या न्ह्याः वनाच्वंगु दु । थुकिं भविष्यय् पार्टीयात सशक्त ढङ्गं न्ह्याः वनेत ताः लाइ जुइ । भलसा काये, नेवाः राजनीति हानं स्थापित जुइ, पहिचान सहितया स्वशासित प्रदेश भविष्यय् पलिस्था मजुसें मगाः ।

Showcasing Newa Culture and Traditions at the International Stage in Edmonton

Dr. Hemanta Joshi, Edmonton, Canada

The Newa Cultural Society of Alberta (NCSA) is a non-profit local voluntary organization in Edmonton, Canada. It was established under the *Societies Act* of the Government of Alberta in April 22, 2013. One of the main objectives of NCSA is to bring all the Newa people living in the province of Alberta in one platform to practice, promote and preserve Newa culture, traditions, heritage and identity in Edmonton, Canada.

Since its inception in 2013, NCSA has been organizing various cultural events and activities annually in the community to practice, promote and preserve Newa culture and traditions. One of the main cultural events that NCSA organizes in the community is the Community Mha Puja and New Year (Nepal Era Calendar) Celebration. The other annual cultural events that NCSA organizes are: Yomari Punhi cultural event; Gun Punhi and Yenya Punhi cultural event; Sithi Nakha and Bungdyah Jatra cultural event; Pahachhare, Janbaha Dyah Jatra and Biskha Jatra cultural event; and Buddha Jayanti cultural event.

Besides annual cultural events, NCSA also celebrates International Mother

Dhimay dance performance by NCSA artists at the 42nd Edmonton Heritage Festival in Edmonton, Canada: August 5, 2017

Language Day; conducts Newa language, music and dance classes for children and youths, and Ranjana script writing classes for adults; and participates in the annual Edmonton Heritage Festival to showcase Newa culture and traditions at the international stage. This article briefly focuses on NCSA's participation in the Edmonton Heritage Festival.

The Edmonton Heritage Festival is one of the largest multicultural festivals in the world. The Edmonton Heritage Event Association currently oversees this legacy festival, which was founded in 1976 and celebrates Alberta's rich cultural diversity and heritage. The venue for this festival is Edmonton's Hawrelak Park. Each year, hundreds of thousands of people from different ethnic background attend this heritage festival in Edmonton.

In the Edmonton Heritage Festival, communities come together to showcase their unique culture and traditions by offering traditional ethnic cuisine, entertainment, arts and crafts to the visitors. Each year, communities from more than 100 countries participate in the Edmonton Heritage Festival. Nepal has been participating in the Edmonton Heritage Festival by presenting ethnic dances and displaying photos, posters and artifacts as well as selling ethnic food items, handicrafts, and clothing since 2000. The Nepalese Canadian Society of Edmonton (NECASE), a local Nepalese organization in Edmonton, manages the Nepali pavilion and stage in the heritage festival to showcase Nepali culture and traditions with the support from other Nepalese organizations (including NCSA) in Alberta.

NCSA started participating in the Edmonton Heritage Festival in 2015 supporting NECASE by showcasing traditional, ancient and modern ethnic Newa music and dances at the Nepalese stage free of cost. These ethnic Newa music and dances were performed by local artists who were given training and resources by NCSA under the Newa Language, Music and Dance Heritage Project. Below are brief descriptions of some of the unique ethnic Newa dances performed by local artists in the Edmonton Heritage Festival since 2015.

Lakhey mask dance

In 2015, NCSA successfully introduced Lakhey mask dance at the 40th Edmonton Heritage Festival in Edmonton (https://www.youtube.com/watch?v=UZOJkkODuXk). This was the first time Lakhey mask dance performed in Canada. The Lakhey mask dance is one of the most popular and terrifying ethnic dances of Nepal. This mask dance is characterized by wearing a ferocious mask, colorful costume and mane of black and white hair and performing wild movements with thumping music. This Lakhey mask dance gained popularity among visitors, especially among children, in the heritage festival. NCSA has been showcasing this Lakhey mask dance in the Edmonton Heritage Festival since 2015.

Lakhey mask dance performance by NCSA artists at the 42nd Edmonton Heritage Festival in Edmonton, Canada: August 6, 2017

Dhimay dance

NCSA artists successfully performed Dhimay dance at the 40th Edmonton Heritage Festival in 2015 (https://www.youtube.com/watch?v=1fSRri-l3hY). This was the first time Dhimay dance performed in Canada.

Dhimay dance performance by NCSA artists at the 42nd Edmonton Heritage Festival in Edmonton, Canada: August 5, 2017

Dhimay dance is one of the popular ethnic dances of Nepal, is especially performed by Jyapus of Kathmandu valley playing the musical instrument of Dhimay along with Bhusyah.

Dhimay dance is one of the popular ethnic dances of Nepal, is especially performed by Jyapus (people with agricultural occupation) of Kathmandu valley playing the musical instrument of Dhimay (a special ethnic drum) along with Bhusyah (a pair of cymbals). NCSA has been showcasing this Dhimay dance in the heritage festival since 2015.

Bhairab mask dance

NCSA introduced Bhairab mask dance at the 42nd Edmonton Heritage Festival in 2017 (https://www.youtube.com/watch?v=xRl2aJtx75s&t=405s). Visitors at the heritage festival were amazed by this magnificent Bhairab dance performance. The Bhairab mask dance is an ancient mask dance performed by Newa people of Kathmandu valley and Pokhara in Nepal. This mask dance is named after Bhairab, the god of strength. This mask dance is usually performed in Nepal during Indra Jatra festival in September.

Kumari charya dance

In 2018, NCSA introduced Kumari charya dance at the 43rd Edmonton Heritage Festival (https://www.youtube.com/watch?v=R6FM8u2sWxw). Visitors at the heritage festival enjoyed this ancient charya dance very much. The Kumari charya dance is one of the ancient classical ethnic dances of Newa people of Nepal. This sacred spiritual dance is named after Kumari, the virgin living goddess and a representation of goddess Bhagwati

Bhairab mask dance performance by NCSA artist at the 42nd Edmonton Heritage Festival in Edmonton, Canada: August 7, 2017

Kumari charya dance performance by NCSA artists at the 43rd Edmonton Heritage Festival in Edmonton, Canada: August 4, 2018

(the mother of the Hindu universe). This dance is based on Vajrayana, the practice of visualizing oneself as the deity. The postures and finger positions (mudras) in the dance have significant meanings. NCSA has been showcasing this Kumari charya dance in the Edmonton Heritage Festival since 2018.

Besides traditional and ancient Newa dances described above, NCSA also showcased other Newa music and dances in the heritage festival to promote culture and traditions. For example, NCSA artists performed *Rajamati Ku Mati Ji Ke Wosha Pirati*, an ethnic melody in flute, at the 40th Edmonton Heritage Festival in 2015 (https://www.youtube.com/watch?v=oJ8Kli37dpQ). Similarly, NCSA artists performed *Rajamati Wa Matina Ya Ye Wa*, a modern Newa dance, at the 41st Edmonton Heritage Festival in 2016 (https://www.youtube.com/watch?v=7y_kFoVhV5k). Visitors at the heritage festivals enjoyed these Newa ethnic performances.

The Edmonton Heritage Festival in 2020 and 2021 were impacted by the COVID-19 pandemic and the events were organized virtually with limited activities and reduced capacities. NCSA did not participate in the virtual heritage festivals. This year, the Edmonton Heritage Festival will be in-person as the COVID-19 pandemic related restrictions were recently lifted in Edmonton. However, NCSA has decided not to participate in the Edmonton Heritage Festival this year due to existing fear related to COVID-19 pandemic among community members. NCSA hopes to resume showcasing Newa culture and traditions in the Edmonton Heritage Festival starting from next year.

'Unity in Diversity'

World Newah Organization

Best Wishes for a success of

4th

World Newah Convention!

Udaya Maharjan and family
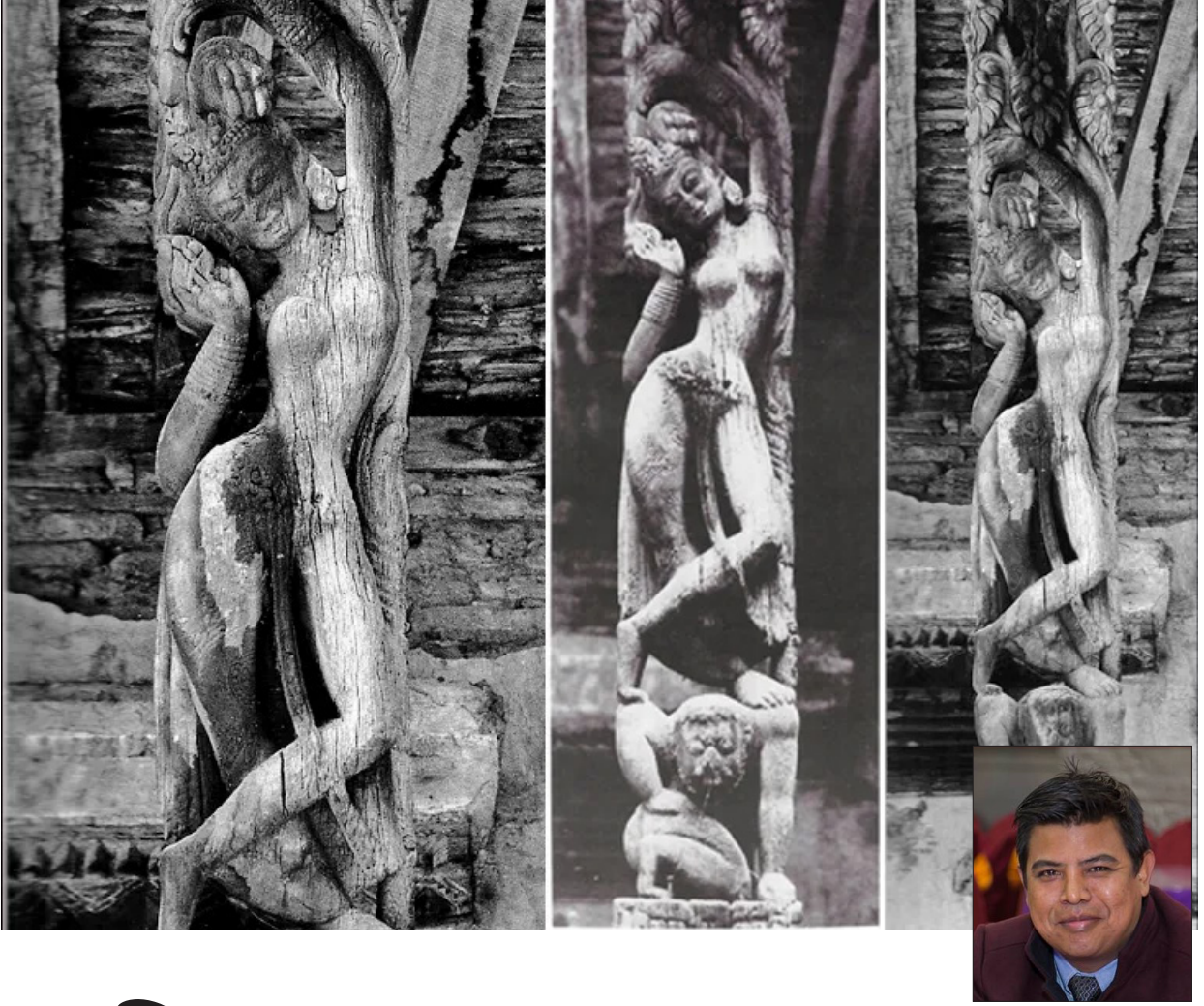
तुनांसि

दर्शनवीर शाक्य, यें, नेपाः

नेपाःगाःया पारम्परिक वास्तुकलाकथं छेँ, दरवार व देगः खः । वास्तुकलाया मूल निर्माण सामग्री अप्पा व सिं खः । निर्माण पद्धतिइ धातु नं छ्यलातःगु दु । थुज्वःगु निर्माण सामग्री छ्यलाः दयेकातःगु मूर्तरूप हे विशुद्ध नेवाः मौलिकताया वास्तुकलाकथं नालेमाः । छेँया निर्माण याइबलय् नेवाः शैलीकथं पौ दइ, कःसि दइ, पाखा दइ । पाखा नं यग्गानाच्वनिगुलिं 'यग्गाः पाखा' धाइ । थ्व हे विशुद्ध नेवाः शैली खः । नेवाः शैलीया संरचनाया पौ, सिं, चा, सिजः, आँप्पा तँचिना छेँया पौ दयेकी । पौ पाः लुइफु, बाय् मलुइ नं फु । छेँया मूल अंगःसिबें पिहां वयेक पौ दयेकीगु इलय् पौयात लिधंसा बीगु निंतिं सिं धेचुइकाः पौ व छेँया हे अंगलय् लिधंका तइ । थथे धेचुइकातःगु सिं हे तुनाःसिं खः । उकिं तुनाःसिँया स्वापू नेपाःया वास्तुकलालिसे दु ।

तुनाःसिँयात परिभाषाकथं नेपालभाषा तःखँग्वः धुकू सफुती थुकथं च्वयातःगु दु- तुनाः सिखः/तुनाः (तुनाल), (ना) पाखा दिकेत आड बीगु थां सिं विशेष । देगःया क्व पाखाया भार फयकेत संतुलन मिलय् यानाः ब्यक्वयेक थनातइगु आपालं बाबांलाःगु मूर्ति बाय् बुट्टा कियातःगु बल्लाःगु थां सिं ।

थुगु परिभाषाकथं तुनाःसिं नेवाः वास्तुकलाया छगू अज्यःगु ब्वकथं कयातःगु दु गुकिं माःगुसिबें भचा तकू थाय् दयेकेत लिधंसा बीत छ्य्लीगु लिसें कलात्मक सिँग्वः थुइके छिं । तर थज्यःगु सिँग्वनय् कलात्मकता मदुगु नं तुनाःसिं दु । तुनाःसिँया मू ज्याखँ हे पौयात तिबः बीगु खः ।

थथे जक मखुसें तुनाःसिँया मेगु ज्याखँ धइगु वर्षाया मौसमय् वा वइगु इलय् पल्लिइ लः मथाकेगु निंतिं धेचुइका तःगु पौयात तिबः बीगु खः । पौयात बः बीमाःगुलिं तुनाःसिँया आकार प्रकार पानाच्वनी । गनं
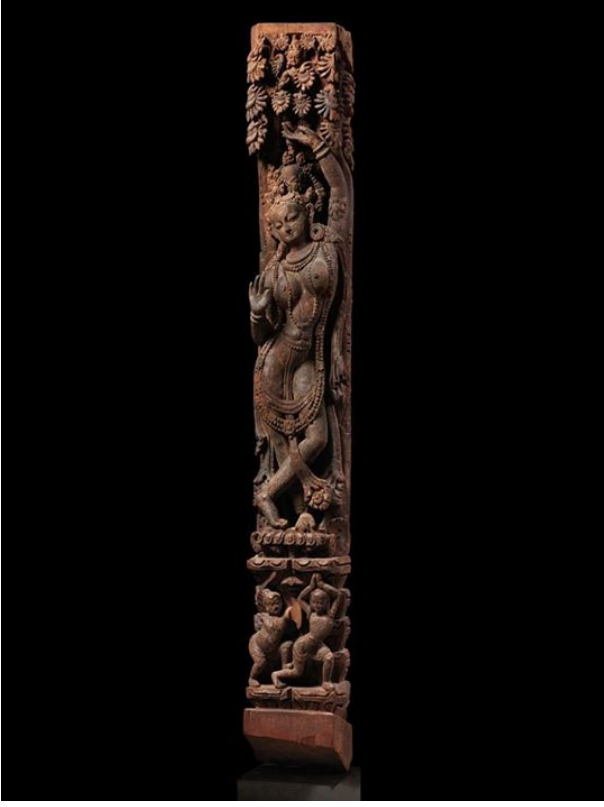
तुना:सिँया नमुनाकथं नेपा:या दकलय् पुलांगु तुना:सिं सन ६६० या खनेदु । यलया भेलाछेँय् कियात:गु थुगु तुना:सिँइ दु । थुगु तुना:सिँइ छम्ह बांला:म्ह मिसा बाय् प्रकृति (यक्षी, यक्षिनी) सिमा हलं सि वा स्वां थ्वयाच्वंगु दु ।

तुना:सिं त:त:ग्व: जुयाच्वनीसा गनं तुना:सिं भचा चित्या: व चिग्व: नं जुयाच्वनी । व हे कथं तुना:सिं देगलय् तइगु व छें निर्माणय् तइगु नं आकार पानाच्वनी । इयातुगु वा विशाल संरचनाया निंतिं त:त:ग्व:गु हे तुना:सिं छ्यलीसा छेंया बार्दलियात जक तिब: बीगु निंतिं देग:या थें तुना:सिं आवश्यक जुइ मखु ।

तुना:सिंया गुहालिं हे छगू निश्चित स्यल्ला:गु संरचनाय् नं थाय् तकू याना: दयेके ज्यू । तुना:सिंया छ्यलाबुला वास्तु अन्तर्गत भचा बिस्कं हे खनेदु । देग: दयेकेबलय् तँ तनेत तुना:सिं मदयेकं हे मगा: तर थज्य:गु वास्तुलिसे हे ज्व:ला:गु वास्तु जापानय् नं दु । जापानय् नं नितँ दुगु पौया देग: निर्माण जुयाच्वंगु दु । तर जापानय् तुना:सिं तया: नितजा:या संरचना दयेकात:गु मदु । नेपालय् तुना:सिँयात ब: बिया: दयेकेगु या:सा जापानय् धा:सा थांया लिधंसाय् देग: दनेगु या: । थथे जूगुलिं जापानया देग: बाय् छतँसिबें अप्व: तँ दुगु देगलय् नेपा:या देगलय् थें च्वय् याउँक च्वनेत थाय् मदु ।

वास्तुया ल्याखं तुना:सिंया थी थी हे ज्याखँ दु । तर थ्व बाहेक नं तुना:सिंया महत्व ज्याखँ जक मखुसे सौन्दर्य नं उतिकं हे दु । देग:या तोरण लिपा तुना:सिं हे देग:या मेगु दकलय् कलात्मक आकृति ख: । तुना:सिंया ब्व न्ह्याबलें हे न्ह्याम्हेसिनं स्वये फइगु वा खने दयाच्वनी । थ्व हे हुनिं छुं कथंया कला वा सुं छम्ह कलाकारयात थ:गु क्षमता ब्वयेगु छगू बांला:गु अवसर नं जुयाच्वं । देग: स्वलकि हे तुना:सिं खने दइ । तुना:सिंया मेगु विशेषता नं थ्व हे ख: । थ्व हे अवसरया हुनिं तुना:सिँइ तसकं हे महत्वपूर्ण वा तसकं हे मज्जिमगा:गु विषय केन्द्रित कलाकृति किया तइ । थ्व हे हुनिं तुना:सिंया विषयबस्तु थी थी द्य:या चित्रण जुयाच्वनी ।

तुना:सिँयात मुक्कं प्यब्वय् ब्वथली । तुना:सिंया प्यब्वय् छब्व च्वय्या ब्वय् थी थी वातावरणीय चित्रण दइ । थुकी स्वां बाय् सिमाह: कियात:गु दइ । प्यब्वय् निब्व धा:सा मूद्य: कियात:गु दइ । ल्यं दुगु ब्वय् उम्ह हे द्य:या थी थी बाहान नं कियात:गु बाय् आसन कियात:गु दइ । उकिया क्वसं हे न्हूगु पुस्तायात हस्ताणतरण यायेगु निंतिं कामकलाया चित्रण तकं नं कियातइ । तुना:सिंया दकलय् क्वय्या ब्वय् कामकला हे जक कियातये मा: धइगु नं मदु । थी थी अभिलेख, बाखं, सामाजिक घटनानिसें कामकलाया चित्रणतकं नं कियातइ । अफ गुलिं गुलिं तुना:सिँइ क्वय्या ब्व खालि वा छुं बुट्टा जक तया: जायेका तइ ।

तुना:सिंया नमुनाकथं नेपा:या दकलय् पुलांगु तुना:सिं सन ६६० या खनेदु । यलया भेलाछेँय् कियात:गु थुगु तुना:सिँइ दु । थुगु तुना:सिँइ छम्ह बांला:म्ह मिसा बाय् प्रकृति (यक्षी, यक्षिनी) सिमा हलं सि वा स्वां थ्वयाच्वंगु दु । वया तुति पादभस्तिका मुद्रा अथे धइगु दना: तुति हल्का धेचुइका: दनाच्वंगु दुसा वया हे मिजं वा मेम्ह यक्षीया द्य:ने व मिसाम्ह दनाच्वंगु दु । तुना:सिँइ थथे छम्ह मिसां स्वां थ्वयाच्वंगु वा सिमा ह: ज्वनाच्वंगुयात मिसाम्ह ख:सा वनदेवी व मिजंम्ह ख:सा वृक्षदेवता धायेगु या: । थुम्ह हे वृक्षदेवतायात शालभञ्जिका धाइ । थुकिया शाब्दिक अर्थ शालवृक्षया कचा त्वा:थलीम्ह ख: । थ्व ल्याखं तुना:सिं कियात:पिं हरेक मिसा व मिजं यक्षी वा वृक्षदेवता शालभञ्जिका धा:सा मखु । तर तुना:सिँइ

कियातःगु हरेक शालभञ्जिका धाःसा यक्षी वा वृक्षदेवता खः । शालभञ्जिकाया ज्याखँ तुनासिँइ खनेदुगुकथं सिमाया कचा त्वाःथलेगु मखुसें सिमाया कचायात स्वां बाय् सि खाये जीकेकथं क्वय् सालेगु जक हे खनेदु ।

पुलांगु तुनाःसिँया थुगु संरचना अर्थात सिमा, मिसा, बागःचाम्ह मनू व ल्वहँतय् मिसाम्ह दनाच्वनी । थुगु क्रमय् प्यंगू ब दु । तर थुज्वःगु तुनाःसिँ भचा स्वरूप हीकाः प्यखेरं हे बुट्टा कियाः काल्पनिक मिसाया थासय् काल्पनिक प्राणी दयेकाः कुंसल देगःया प्यकुनय् कियातःगु खनेदु ।

शालभञ्जिका खंग्वः भारतपाखें उत्पत्ति जूगु खः । तर थुगु खंग्वः भारतया वाङ्मयलय् भिगुगु शताव्दी न्ह्यः धाःसा खने मदु । शालभञ्जिका खँग्वः वास्तुकला व मूर्तिकलालिसे स्वापू दुगु तक्निकी नां कथं सिबें साहित्यय् छ्यलाबुला दुगु खँग्वः खः । शालभञ्जिका छ्यलातःगु तुनाःसिँइ छम्ह मिसां सिमाक्वसं च्वनाः सिमाया कचा ज्वनाच्वंगु दइ । वया तुतिं द्यतिनाः छपा तुति भचा ब्यक्वयेकाः तइ । वया तुति दिकीथाय् वहान नं दइ । वहानया थी थी प्रतिक दु । गनं काल्पनिक बाय् धात्थेंया पशुपक्षि दइ, गनं कमल, गनं भारवाहक बाय् बागःचाम्ह मनू इत्यादि ।

नेपाःया परिप्रेक्ष्यय् नं तुनांसिँइ सिमा कचा व सिमा हः कियातःगु यक्व हे खंके फु । नेपाःया तुनाःसिँया च्वय्या ब्वय् सिमाहः व सिमाकचा दुगुया अर्थ भीगु धर्मय् वृक्ष पुजाया तःधंगु प्रभाव दुगु खंके फइ ।

शास्त्र कथं अथर्व वेदय् सिमादुने बास याइगु आत्मायात गन्धर्वया अप्सरा धकाः उल्लेख यानातःगु दु । वेदय् वृक्ष देवता धकाः च्वयातःगु मदुसां थुकिया स्वापू धाःसा प्रकृति व उर्वराशक्ति लिसे दु । च्वमि दीप कथं हे कालीदासया मेघदूतय् निर्वासित यक्षं थः प्रियतमाया ख्वाः स्वयेत क्यंगु व्याकुलता अशोक वृक्षं थः आत्मानुकुल यौवना सुन्दरीलिसे संसर्ग कायेत व्याकुलता प्वंकूगु खँ उल्लेख याःगु दु । थुगु खँ नारीया मूर्ति व सिमालिसे स्वापू दु धइगु थुइके फइ । मेरी स्लसरं शालभञ्जिकाय् कियातःम्ह मिसा वनदेवी वा प्रकृतिया आत्मा (यक्षी बाय् यक्षिनी) नालातःगु दु । वनदेविं सिमाया फल बाय् स्वां थ्वयाच्वनी । थुम्ह हे वनदेवी छथी पादभस्तिका मुद्राय् च्वन धाःसा उकियात शालभञ्जिका धकाः धाइ ।

मायादेवी सिद्धार्थ गौतमया जन्मया इलय् शालवृक्षया कचा ज्वनातःगु परिप्रेक्ष्य तसकं हे महत्वपूर्ण जू । सिमायात सजीव जक मखु अनेकौं चमत्कारी जूगु विश्वास नं याइ । वृक्ष देवताया पुजा यायेगु विधानया जन्म नं थज्यःगु हे विश्वासं सिर्जना याःगु खः । गन तक वृक्ष व वृक्ष सुन्दरीया थी थी कथंया स्वापूया न्ह्यसः दु उकी शिव पार्वती, कृष्णलिसें राधा, तथागतलिसें तारा थें वृक्षलिसें वृक्षिका अर्थात् वृक्ष देवतालिसें वृक्ष सुन्दरी दइगु नं स्वाभाविक सृष्टि धर्मया छगू तसकं सुन्दर प्रतीकया रूपय् कायेफइ ।

वृक्षयात मानव पुरूषया रूपय् चित्रण यायेगु परम्परा भीगु मदु तर सिमा सृष्टिया स्रोत खः । तुनासिँइ कियातःपिं नारी तसकं हे आकर्षक व मनमोहक जुइ । सर्लक्क च्वंगु सम्पुष्ट शरीर, ततःप्वःगु दुरूप्वः, भन्दै नांगां थें खनेदुगु पारदर्शी वसः पुनातःगु, म्हुतुसिइ न्हिलासू, अर्थपूर्ण मिखां स्वयाच्वंगु, गनं गनं न्हायकं स्वयाः थःगु हे श्रृङ्गार यानाच्वंगु, रूपसिया शान्त, स्निग्ध व सौम्य रूप स्वयेधुंकाः आनन्दविभोर मजुइपिं सु मदइ ? थज्यःपिं नारीयात अथर्व वेदय् आयुष्मया संज्ञा बियातःगु दु ।

नेपाःया परिप्रेक्ष्यय् नं तुनांसिँइ सिमा कचा व सिमा हः कियातःगु यक्व हे खंके फु । नेपाःया तुनाःसिँया च्वय्या ब्वय् सिमाहः व सिमाकचा दुगुया अर्थ भीगु धर्मय् वृक्ष पुजाया तःधंगु प्रभाव दुगु खंके फइ ।

नारीइ सौन्दर्यबोधया म्हति जुल धाःसा सृष्टिइ खोट वइगु खँय् अनुमानयोग्य जू ।

वैदिक संस्कृतिया ज्ञाता हील ब्राण्टया कथं वेदकालीन यक्षपिन्त वृक्षदेवताया उपासककथं नाला कयातःगु खः । वेदय् वृक्षपुजाया खँ मवःगुया हुनि धइगु आर्यतय्सं वृक्षपुजाया इलय् नरबलि नं बीगु याः गुगु आर्यतय्त मयः । तर लिपा वनाः वृक्षदेवतायात वेदय् वरूणया रूपय् दुथ्याकातःगु दु ।

शिशिर ऋतुया उराठ मौसमं स्वांमा सिमाया हः फुक्कं हायाः नांगा जुयावंगु माय् वसन्त ऋतु वयेवं हाकनं चुलि ह्वइ, अले मानव जातिया नं नखः चखः शुरु जुइ । वसन्तोत्सव शालभञ्जिका (शालया वनय् वनाः स्वां व कचा त्वाःल्हानाः बाजं थानाः, म्ये हालाः, प्याखं हुलाः न्यायेकीगु उत्सव) नखः न्हापांनिसें हनाच्वंगु दु । भीगु संस्कारय् शालभञ्जिकाया महत्व थुगु खं क्यनाच्वंगु दु ।

Nepalese Cultural Centre New Zealand Inc. (NCCNZI)
1/167 Birkenhead
Birkenhead, North Shore
Auckland 0626, New Zealand

The NCCNZI wish for the great success of 4th World Newah Convention 2022 Organized by World Newah Organization

Kamal Prasad Shrestha
President
Email: presidentnccnzi@gmail.com
Website: nepalculturecentre.co.nz
Facebook: www.facebook.com/nepaleseculturecentrenz

Buddhangar, Mahilwar, Lumbini, Nepal
Tel: 071-580145, 622155
Fax: +977-71-580045

MAIL/RESERVATION
38 Chhusya (baha) Galli, Jyatha Tole
PO Box: 1253, Kathmandu
Tel: 01-5904561, 5904311
Email: sales@newcrystalhotels.com

www.newcrystalhotels.com

Contact Us :
New York , New York
Matina Entertainment
Matina Entertainment
info.matinaent@gmail.com
www.matinaent.com

सुभाय्

अञ्जना ताम्राकार, यें, नेपाः

हलिंया सर्गतय् नगु थें थिनाच्वंपिं
कःघानाः मांभाय्, संस्कृति व तजिलजि
थःगु नुगःया आगमय् नःलास्वां थें नेवाः भाव स्वनाः
नेपाः मांया मस्त थी थी देसय् वनाच्वंपिं
छिकपिनिगु मांभाय् व संस्कृतिप्रति
सद्भाबया निंतिं द्यछाना
दुनुगलं सुभाय् !

जन्मभूमिं तापाक्क च्वनाः
कर्मभूमिइ आपत बिपतं क्वच्युं वइबलय्
थःगु भूमिइ माःमाःथासय् यायेत ग्वाहालि
नुगः क्वसाःपिं
संखधर साख्वालं थें ग्वाहालि याये न्ह्याःपिं
छिकपिनिगु मांभाय् व संस्कृतिप्रति
सद्भावया निंतिं द्यछाना
दुनुगलं सुभाय् !

स्वां थी थी दुगु क्यब थें
धाः भः भः न्यंक हलिं
स्वाँनं नस्वाः ह्वली थें ह्वलाः
नेवाः म्हसीका च्वंगुलिं
सिद्धिदास महाजुया धापू
“भाषा म्वाःसा जाति म्वाइ” लुमंकाः
हिनू हिनूपतिकं नेवाः हि न्ह्याका च्वंपिं
छिकपिनिगु मांभाय् व संस्कृतिप्रति
सद्भावया निंतिं द्यछाना दुनुगलं सुभाय् !

तापाःसां थः देय्या मतिनां
नुगः भयब्यूपिं
नेवाः जातिया ध्वाँय् फरफर ब्वयेका च्वंपिं
“हलिमय् न्ह्याथाय् च्वंसां भी नेवाः” नारा थ्वयेकाः
छधी छप्पाँय् जुइमाः धकाः हाला जुयाच्वंपिं
छिकपिनिगु मांभाय् व संस्कृतिप्रति
सद्भावया निंतिं द्यछाना दुनुगलं सुभाय् !

चित्तधर ह्रदयं थें
मांभाय् संस्कृतिप्रति जुयाः समर्पित
नेवाः जुयाः गौरव तायेका च्वंपिं
भी दाजु किजा तताकेहें
हलिं न्यंक च्वंपिं
नेपाःमांयात हलिमय् गौरवं छ्यं धस्वाका तयेत ताःलाःपिं
छिकपिनिगु मांभाय् व संस्कृतिप्रति
सद्भावया निंतिं द्यछाना दुनुगलं सुभाय् !

पासा गथे धायेगु ?
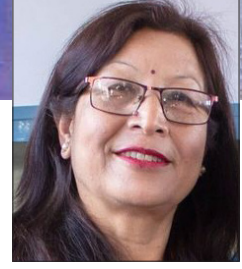
बिमलप्रभा बज्राचार्य, यल, नेपाः

प्यम्ह तसकं मिले जूपिं पासापिं इलय् ब्यलय् नापलाना च्वनी । स्कुलनिसेंया पासापिं आःला सकलें मःतय् बौ जुइधुंकल । सकसियां थःथःगु लजगाः दु । छेँय् स्वयेमाःपिं जिम्मेवारी दुपिं खः । अय्नं इलं लाकाः लय् छकः निलाय् छकः नापलाना च्वनी । थौं नं न्ह्याबलें च्वनीगु च्यापसलय् च्वनाः खँ ल्हानाच्वन । प्यम्ह मुनकि ई वंगु हे चाइ मखु । खँयाखँय् छम्ह पासा ज्ञानिचिया मनय् वःगु छता खँ प्वंकल ।

"पासापिं जि छ्ता ज्या याये मास्ति वयाच्वन । जिके यक्व ला मखु भिगु लाख ति दां दु । व लगानी यानाः छुं ज्या याये ला धकाः बिचाः वःगु । छु याःसा जी, पासापिं सल्लाह ब्यु जितः ।"

न्ह्यःने तयेहःगु च्या छकः घुतुक्क त्वनाः पासा सनिल न्ववात, "बांलाःगु बिचाः ! ध्यबा बैङ्क्य् तया नं यक्व ब्याज वइ मखु । सहकारी यक्व ब्याज दु । तर भलसा मदु । छ अफिस नं वनेमाःम्ह, मेमेगु पसः तया नं ई बीफइ मखु । पसः तयेत भिगु लाखं गाःगु नं मखु । छन्त जिं १८ प्रतिशत ब्याज बी । न्यागु लाख जितः ब्यु । छन्त स्वलाय् स्वलाय् ब्याज बीहये ।"

थ्व खँ वं पायछि तायेकल । पासायागु खँ बांमलाःगु मखु । छुं हे याये म्वायेक १८ प्रतिशत वइगु धइगु कम मखु । ज्ञानिं छ्यं ल्हुकुल्हुकु संकाः समर्थनया सुचं बिल ।

हकनारांनं बिचाः प्वंकल, "ज्ञानि छं बिचाः याःगु तसकं बांलाःगु खँ खः । थौंकन्हय् भिगु लाख धयागु ला छुं मखु । बःचाधंगु ब्यापार यायेत हे गाःगु मखु । बरु छं न्यागु लाख धिकुति म्हितेगुली छ्यःसा बेस जुइ । लय् लय् ध्यबा पुलेगु । भिम्हसिगु छगु पुचः दु । जिं हे सञ्चालन यानाच्वनागु खः । छं छुं धन्दा कयाच्वने म्वाः । छथुं जितः ध्यबा बियातःसां ल्याः मदु । छं लाइबलय् वा मलाःसा जिं हे मितिङ जुइबलय् स्वयाबी । थुकी छुं हे याये म्वायेक छथुं लबः दइ १८ प्रतिशत ला छु ३० प्रतिशत मयाक फाइदा दइ । आः थथें छं ज्या याइमखुगु जुगुलिं ब्याज नयाः जक च्वंसां जिल नि !"

हकनारांया खँ न्यनाः ज्ञानिबाबु तसकं लय्ताल ।

"ओहो ! थ्व ला झन हे बांलाःगु जुलका ! पासाहे थुकी दुसा जित छु धन्ना !"

छ्वय्‌ला बजि मुस्मुरु न्ह्ययाच्वंम्ह न्हाचःनिसें न्वमवाःनिम्ह पासा जुजुकाजिया नं म्हुतु सन, "पासापिनिगु बिचाः बांलाः । ध्यबाया खँय् तसकं बिचाः यानाः छ्यलेमाः । छथुं थुलि ब्याज वइ धकाः तिंतिं न्हुइ नं मज्यु । जिं स्वयेबलय् छं थःथम्हं हे छगु चीधंगु पसः चायेकि । छँय च्वंम्हसित नं ज्या दइ । अफिसं लिहां वयाः छ च्वँ । थः हे चायेकुसा बेस जुइ । थः हे साहु थः हे मालिक । द्याःसां त्याःसां थःगु हे जुइ । थःगु जुलकि गथे यानाः बांलाकेगु बिचाः वइ ।"

"पासा छंगु बिचाः नं तसकं च्वछाये बहःजु । तर थथे सनाच्वनेत आःयात थाकुइ । लिपा अफिसय् रितायर्द जुलकि थथे हे यायेमाली । आःयात सनिल व हकनारानं धाःथें हे यायेगु बिचाः याना ।"

पासापिं लय्‌ताल । छुं न्हि लिपा हे सनिलयात न्यागु लाख अले हकनारांयात न्यागु लाख जिम्मा बिल । ज्ञानिं मुंकातःगु दक्वं ध्यबा फ्यात । अले वं कल्पना यानाच्वन । १८ प्रतिशतं दछिया ९० द्वः वइसा ३० प्रतिशतया ल्याखं छगु लख व न्ययद्वः वइगु जुल । धायेबलय् दछिया निगु लख व पीद्वः वल । आहा ! न्हिं न्हिं अफिस यानाः नं उलि मदु । ज्या हे याये म्वायेक थुलिमछि वइगु जुल । कलाःचा नं दंग जुइ का ! न्ह्याबलें वयागु फर्माइस पुवंके मफुगुलिं तं घुर्कि स्वया च्वनेमाः । छु छु यायेगु धकाः कल्पना यानाच्वन, मनमनं लयताया !

न्हि न्ह्यानाच्वन, ला बिनावन, दँ नं दत । ज्ञानिचिया ल्हातय् ध्यबा छगः हे मलाःनि । निम्ह पासापिन्त नं तःकः तःकः फोन याये धुंकल । फोन मल्ह्वं । छँय् नापलाः वंसां नापलाये मफु । न्ह्याबलें च्या पसलय् मुनेत वइम्ह सनिल नं मवः, हकनारां नं मवः । मनय चसक्क मिन वया । गनं पासापिसं बेमान यायेत्यंगु ला मखु ला ? गजाःगु मिखा तिसिनाः विश्वास याये लात । त्वाय्‌नं झन क्वायेयः धाःगु धाथें खःगु हे जुल का ! छुं भ्वं यानाः बियागु नं मखु । गुलि विश्वास यानाः बियागु । लुमंकु लुमंकुं ज्ञानिचिया म्ह क्वालखं लुम्ह थें वाथावाथा कन ।

कलातं छथी क्वात्तु क्वानाच्वन, "ग्व छं पासापिं ? उलिमछि ध्यबा पासापिन्त विश्वास यानाः बिल ।"

ज्ञानिचिया हीमी चाल । दिक्क चायाः व हे च्या पसलय् वन । मेचय् च्वनाः कपाः तियाच्वन । "च्या हयेगु खः?", न्ह्याबलें वइबलय् च्या निं त्वनीगु जुयाः पसःया साहुजिं न्यन । वं ताःगु मखु । मनय् खँ वायेका च्वन ।

"थुइक्क जिगु बुद्धि ! अथे याइ धइगु ला मनय् हे मदुगु । आः ला मोबाइल हे अफ यानातल निम्हस्यां नं !" गबय्‌तक सुंक च्वनाच्वन ।

लँय् न्यासि वयाच्वंम्ह जुजुकाजिं तापाकं पासायात खन । "ज्ञानि" धकाः नापं फ्यतु वल । पासायात खनाकथं धाल, "जुजु, जि इवाकलय् दुन । छु याये पासा, छं धाःगु खँ न्यंगु जूसा थौं जि थुलि च्युताः कयाच्वने माली मखुगु जुइ । छु याये, थुलि जुइकेत हे छंगु खँयात वास्ता मयाना । ज्या याये म्वायेक ध्यबा वइगु स्वयाः दां त्याय् बिया । थौं लोभं लाभ, लाभं बिलाप जुइ धाः थें जुलका", वं दुःख प्वंकल ।

"ज्ञानि, अपिं अजाःपिं ला मखु थें च्वं ! जिं स्वये अमिसं बी हइ तिनि जुइ । छं धन्दा कयाच्वने मते । तापाकं छ खंगुलिं जक वयागु । ज्या छगु दु", थुलि धयाः पासां खुस्खुरु पलाः न्ह्याकल ।

ज्ञानिचिया छु याये छु याये जुल । जुजुकाजिं धाः थें धन्दा मकासे च्वनेगु ला ? बा अमिसं ध्यबा बी हइगु ल्याःचाः ल्याः खानाच्वनेगु ला ! वया मनय् कुनुकुनु तं दासि वयाच्वन । नुगः सोत्तुमतु स्वयाच्वन । मनं धयाच्वन, "अजाःपिं नं पासापिं ला ? पासा गथे धायेगु ?" वं बिचाः यात, "थन मवैपिन्त पियां छु याये ? थन च्वनाः मनय् जक खँ ल्हाकाच्वनां छु याये ? बरु छँय् हे छकः वने माली का ।"

थथे मती ततं वयागु पलाः वं मचायेक हे पासापिनिगु छेंपाखे स्वयाः न्ह्याः वनाच्वन।

बैङ्ककया ग्रायण्ड प्यालेस लागाय् खनाम्ह

वाउँम्ह बुद्ध

शशिकला मानन्धर, यें, नेपाः

थाइल्याण्ड देय्या राजधानि बैङ्कक शहरया उत्तरपाखे क्यासेटसा यूनिभर्सिटि छगू दु। तसकं नां जाःगु व यूनिभर्सिटिइ सन् २०१० मे १७ - जून १८ तक जिगु अफिसपाखें छगू अन्तरराष्ट्रिय तालिमय् ब्वति कायेगु ह्वःताः चूलात। तालिमया नां खः - प्रडक्ट डेभलपमेन्ट एण्ड क्वालिटि एसुरेन्स अफ सेलेक्टेड एग्रो इण्डष्ट्रियल प्रडक्ट।

थी थी देसं मुक्कं भिंच्याम्ह प्रशिक्षार्थीपिन्सं ब्वति काःगु व तालिमय् थी थी विषयया विज्ञपिन्सं क्लास काइगु लिसें प्राक्टिकल नं याकीगु जुयाः तसकं न्ह्यइपु। बिदाखुन्हु थी थी थासय् चाःहीके नं यंकीगु। छन्हु जिमित थाइ टिचर व कोअर्डिनेटर पेन्कवान माय्डमं बैङ्कक शहरया नां जाःगु दरबार ग्रायण्ड प्यालेस चाःहीके यंकल।

नां जाःगु पर्यटकीय स्थल ग्रायण्ड प्यालेसय् जिमित बसं ब्वनायंकल। प्यालेसया तद्वाःगु ध्वाखा न्ह्यःनेसं छम्ह थाइ मिजंमचां पोष्टकार्ड मियाच्वन। पासापिन्सं पोष्टकार्ड न्यायेगुली ध्यान मब्यू। जितः धाःसा छपाः निपाः पोष्टकार्ड न्याये मास्ति वल। जिं स्यू, क्यामरां कायेगु फोटो उलि बांलाइ मखु, गुलि पोष्टकार्डय् बांलाइ।

क्लासया सुरुइ जिमित साधारण थाइभाय् नं स्यनातःगु जुयाः जिं ग्रायण्ड प्यालेसया पोष्टकार्ड छपाः कया।

"नी टाव राइ खा ?", थाइभासं मू गुलि धकाः न्यना।

"टू हन्ड्रेड भाट्", थाइ मिजंमचां निपतिं क्यनाः धाल।

जिं मनमनं थःगु ध्यबा गुलि तुल धकाः उघ्रिमय् ल्याः स्वया। प्यसः तुल, थिके ताल। व पोष्टकार्डया पाकेट न्याये कि मन्याये जुल। व हे इलय् टिचर विचिदां जितः सःतल। पोष्टकार्ड स्वयाच्वनागुलिं जि लिपा लात खनिं। टिचरं जितः पियाच्वंगु खनाः मन मच्वन। पोष्टकार्ड मन्यासे जि ब्वाँय् वना।

तद्वाःगु ध्वाखां दुने वनेवं खनेदुगु छगू काउन्टरं मेम्ह टिचर डा. जेनं जिपिं दक्वसिया निंतिं टिकट न्यानाहल। तर

अन दुने वनेत थाइ जनताया निंतिं टिकट म्वाः धाःगु न्यना ।

तब्यागु लँय् दनाः प्यखेरं स्वया, तःधंगु खुल्लागु थाय्, लँया जवंखवं सिथय् सिथय् वाउँसे च्वंगु सिमात इवःलिक दनाच्वन । व सिमा झलक्क स्वयेबलय् चायेके न्ह्यःया कुसा बांलू । जितः ताल, जिमित व इवःलिक दनाच्वंगु सिमां लसकुस यानाच्वंगु दु ।

छमा सिमा न्ह्यःने दनाः फोटो कया । उबलय् अन छम्ह बाज्यःवंम्ह थाइ मिसा छम्ह थ्यंकः वल । पाइन्ट शर्ट लनय् भचा ल्ह्वंम्ह व मिसा अनया गाइड खनिं, टिचर छम्हस्यां म्हसीका ब्यूलय् सिल । व गाइड मिसां जिपिं दक्वसित स्वयाः "सवादीखा" धाधां नमस्ते यात । जिमिसं नं "सवादीखा" धाधां नमस्ते याना । अले व मिसां ल्हाः छपा संकाः अनया नियम कन । वयागु भाय् थाइ भाय् ल्वाकज्याःगु अङ्ग्रेजी खनिं, उकिं जिमित थुइकेत अःपुल । जिं न्हाय्पं तिं स्वाकाः वं धाःगु खँ न्यना ।

"आः निताः ई जुल । थौं दरबार दुने जुजुया छगू ज्याइवः दु, उकिं निताःत्या इलय् भीपिं थनं पिहां वयेमाः । ग्रुपनाप जुइमाः, ग्रुप त्वःताः सुं नं उखेंथुखें वनेदइ मखु । फोटो काये मज्यूगु थाय्या फोटो कायेदइ मखु । सुयातं ट्वाइलेट वनेमाःसा आः हे हुँ, हुंकन ट्वाइलेट दु । थनं दुने वनेधुंकाः चाःहिलेगु इलय् ट्वाइलेट वनेदइ मखु । दुने लः त्वने मते । खँ थुल ? नो वाटर नो ट्वाइलेट", गाइड मिसां सर्रर धाल ।

वयागु खँ न्यनाः जिपिं दक्व हर्रर न्हिला ।

निभाः दन्न त्वयाच्वन । हपहप तांन्वः । अथे ला जितः बैङ्कय् निभालंसिबें अप्वः फसं पुनाच्वंगु दु । फय्या ह्यूमिडिटि अप्वः खनिं । न्हासय् वःगु चःति स्नालं हुहुं जि गाइडया ल्यू ल्यू वना । पासापिन्सं नं तांन्वयाः गुम्हस्यां कापिं गाला च्वनसा गुम्हस्यां स्नालं !

लँय् लाःगु चिचीधंगु ह्याण्डिक्राफ्टया पसलय् थयक छकः हे स्वये मलाक जिमित लाइनय् तल, अले छगू लुखां छम्ह छम्ह यानाः दुत ब्वनायंकल । करिडोरया अंगः जायेक जायेक आकर्षक चित्रत ! गपाय्सकं बांलाःगु चित्रत ! चित्र स्वस्वं मख्ख जुया जि !

सन् १७८२ स थ्व बैङ्कक शहर पलिस्था जुल । थ्व शहरयात अङ्ग्रेजी भासं "द सिटि अफ एन्जेल्स्" धाइ, थाइभासं "कुङ् थेपु" धाइ । कुङ् माने शहर, थेप माने द्यः । थुकथं बैङ्कक शहर "द्यःया शहर" खः । अले थन थी थी कलाकृति व आर्किटेक्चरया न्हून्हूगु नमूनाया चैत्य व विहार निर्माण जुजुं वन ।

जिं थी थी चित्रया फोटो कायेगु सुरु यानाबलय् गाइड जिसिबें भचा तापात । अंगलय् च्वयातःगु चित्र स्वस्वं वं धाःगु खँ जिं थुइके मफुत ।

अनं जिपिं छगू तःधंगु चुकय् थ्यन । प्यखेरं स्वया, आहा .... गुलि बांलाःगु कलात्मक चैत्य व विहारत ! व चैत्य व विहारया पलिं च्वामुसे च्वामुसे च्वंगु गजू च्वय् सर्गःपाखे स्वयाच्वंगु दु । छगू म्हासुगु चैत्य दु, व चैत्य निभाःया जलय् मिखा हे तिरमिर जुइक प्वालाप्वालां थिनाच्वंगु दु, लुँया चैत्य धाःगु न्यना, सायद लुँया जलप तयातःगु जुइमाः धकाः जिं अड्कल याना ।

व लुँया चैत्य धुंकाः मेगु छगू चैत्य दु, व चैत्यय् हीरामोति, पन्ना व स्नबि थुनातःगु दु । व चैत्य न्ह्यःने च्वनाः छपाः फोटो कयाबलय् गाइडं जितः न्वतू वल ।

"थन छकः थिया स्व सा", गाइडं धाल ।

गाइडं धाःकथं जिं चैत्यय् थुनातःगु हीरामोति, पन्ना

सन् १७८२ स थ्व बैङ्कक शहर पलिस्था जुल । थ्व शहरयात अङ्ग्रेजी भासं "द सिटि अफ एन्जेल्स्" धाइ, थाइभासं "कुङ् थेपु" धाइ । कुङ् माने शहर, थेप माने द्यः । थुकथं बैङ्कक शहर "द्यःया शहर" खः । अले थन थी थी कलाकृति व आर्किटेक्चरया न्हून्हूगु नमूनाया चैत्य व विहार निर्माण जुजुं वन ।

व स्नबि थियास्वया, ख्वाउँसे च्वं । अजू चाया जि । थपाय्च्वः निभाः त्वयाच्वंगु दु तर चैत्यय् थुनातःगु थी थी रत्न धाःसा ख्वाउँसे च्वं ।

"थ्व रत्नत निभाःया जलं क्वायेमाःगु, क्वानाः पुइमाःगु मखु ला ?", जिं गाइडयाके न्यना ।

"थ्व इटालियन सिमेन्टय् थी थी रङया पोर्सेलियन न्हाय्कं कुचात तिकातःगु दु । मेशीनं मखु, कालिगढया ल्हातं छकू छकू यानाः तिकूगु, यक्व हे मिहिनेत यानाः दयेकूगु ....", गाइडं धाल ।

बल्ल जिं चैत्यय् तिकातःगु हीरामोति, पन्ना व स्नबिया रहस्य थुल । रहस्य थुइधुंकाः न्हिला, मनमनं व कालिगढतय्त च्वछाया ।

भूटानं वःम्ह पासा सुरज खवास भुजेलयात चैत्यय् तिकातःगु रत्नया रहस्य जिं खँय् भासं कना । वं नं थियास्वल, ख्वाउंसे च्वं धाल । जिमिसं खँय् भासं खँ ल्हानागु अफ्रिका, केन्या देसं वःम्ह अर्नेस्टं न्यनाच्वन ।

“छिमिसं क्लासय् नं छगू हे भासं खँ ल्हाःगु न्यना। छिमिगु भाय् गथे मिले जूगु ?”, अर्नेस्टं अजू चायाः न्यन।

“जि नं नेपाःमि हे खः, जिमि तापाःबाज्या नेपालं भूटान वंगु, अले अने च्वनाछ्वःगु हं। जिमि छँय् खँय् भासं हे खँ ल्हायेगु। अफिसय् जक भूटानया जोङ्खा भाय् ल्हायेगु”, सुरजं अङ्ग्रेजी भासं धाल।

अथे ला सुरजं जक जिनाप खँय् भासं खँ ल्हाइगु खः, मेपिं दक्वनाप जिं थें अङ्ग्रेजी भाय् हे ल्हाइगु।

व चैत्य न्ह्यःने अफ्रिका युगाण्डां वःम्ह मारियनं जितः पाच्युं वल, सुरजं जिमिगु फोटो कयाबिल।

अनं जिपिं मेगु चुकय् थ्यन। अन थी थी कलात्मक मूर्तित थनातल। बच्छि गरूड, बच्छि मनू बांया मूर्ति। भचा उज्यां हानं च्वय् ग्वंगः, क्वय् मनू बांया मूर्ति। थी थी मूर्तित गजब गजबगु, स्वस्वं स्वये मगाः।

ग्रायण्ड प्यालेसया तद्धाःगु लुखां पिने वना। न्हाचः पोष्टकार्ड मियाच्वंम्ह थाइ मिजंमचां दक्वसिगु ख्वाः छकः छकः स्वल। जितः खनेवं व जिगु न्ह्यःने वल, पोष्टकार्ड प्याकेट क्यनाः धाल - “वन हन्ड्रेड भाट्।”

छथाय् छगू विहारया लुखापिने तजाःगु, ल्हातं बन्दूक ज्वनातःपिं उत्थें च्वंपिं निम्ह पालेतय्गु मूर्ति खना।

“थ्व मूर्ति ६ फिट तजाः, थी थी रङया पोर्सेलियन कुचात तिकाः दयेकातःगु खः। थ्व मूर्तियात गार्डियन डेमोन्स धाइ, गुकियात थ्व थाय्या सुरक्षाकर्मिया छुमांकथं कायेगु याइ”, गाइडं व मूर्ति क्यनाः धाल।

अफ्रिका, बोत्स्वानाया के, मङ्गोलियाया इटगेल, फिलिपिन्सया जुलिया, मादागास्करया सोलु, थाइल्याण्डया पाट्रा व जारिया, दक्व मिसा पासापिं अन मुंवल। इपिं नाप च्वनाः फोटो कया।

अनं जिमित मेगु विहार क्यनेयंकल। गपाय्सकं बांलाःगु, फ्रलमल्ल व विहारया न्ह्यःने जिपिं थ्यन।

“थ्व विहारयात वाट् फ्रा कयउ धाइ। थन दुने इमराल बुद्ध दु, भिंगु सुद्ध पन्नां जक दयेकातःगु वाउँम्ह बुद्ध! थन स्वंगू ऋतु दु, तांन्वःगु, वर्षा व चिकुला। थौंकन्हय्या ऋतु तांन्वःगु खः। स्वंगू ऋतुइ इमराल बुद्धया वसः स्वंगू हे ताजिया जुइ। छगू ऋतु सिधलकि मेगु ऋतु सुरु जुइ, सुरु जुइबलय् थन छगू ज्याइवः याइ। व ज्याइवलय् जुजु वइ, जुजुं हे इमराल बुद्धया वसः हिलाबी। थन दुने लाकां न्ह्यानाः वने मज्यू, फोटो काये मज्यू, सुंनाप न्ववाये मज्यू, थन छिमित जिं फिन्यागू मिनेटया ई बी”, गाइडं विहार न्ह्यःने दनाः धाल।

दक्व पासापिन्सं लाकां त्वःतल, जिं नं त्वःता। विहारया चीधंगु स्वाहाने त्वाथः गया। लुखा पिनेसं छगू लबय् छगः तग्वःगु सिजःया थलय् जल तयातल। मेपिन्सं याः थें जिं नं स्वां छ्थु लखय् थुनाः थःत हा हा याना, अले जक लुखां दुहां वना। अफ्रिका, रोआण्डा, इरिक नापं लात।

आहा..... ! गपाय्च्वः फ्रलमल्ल थीम्ह वाउँम्ह इमराल बुद्ध ! थस्वयाः स्वयेमाःगु तजाःगु थासय् दयेकातःगु आसनय् इमराल बुद्ध थपक्क फ्यतुना च्वंगु दु। बुद्धया जवय् स्वम्ह, खवय् स्वम्ह, हानं क्वसं निम्ह, मुकं च्याम्ह बुद्ध दनाच्वंगु दु। गन निं स्वये ! अंगः ज्वःछि नं चित्रै चित्र च्वयातःगु दु। बुद्धया तप्यंक जि फ्यतुना। व फ्रलमल्ल वाउँम्ह बुद्धयात क्वथीक स्वया, मिखा तिसिना, छभ्राः ध्यान च्वना।

मिखा चायेकाः घडि स्वयाबलय् वनेगु ई जुइन। जितः धाःसा इमराल बुद्ध स्वये मगाःनि, बुद्धया वसः व तिसा स्वये मगाःनि। छभ्राः स्वत्तले पासापिं वनेधुंकल। जि बल्ल फ्यतुनाच्वनागु थासं जुरुक्क दना। विहारं पिहां वनाबलय् जितः मारियन व उजेविकेस्तानं वःम्ह मनसूर निम्हेस्यां पियाच्वन। मेपिं वनेधुंकल खनिं। जिपिं स्वम्हं ब्वाँय् ब्वाँय् वनाः गाइडयात नापलाकः वना।

जिपिं छगू भव्य दरबार न्ह्यःने थ्यन। थाइ आर्किटेक्चरया हानं मेगु न्ह्गु बांलाःगु नमूना, ग्रायण्ड प्यालेस व तुयूगु कलात्मक दरबार स्वंगू तल्ला, इवःलिक इयाः दु। दथुं, उखेर सिथं व थुखेर सिथं स्वथासंया पलिं च्वामुसे च्वामुसे च्वंगु गजू सर्गःपाखे स्वयाच्वंगु दु। न्ह्यःने यइपुगु क्यब दु, क्यबलय् थी थी स्वां ह्वयाच्वंगु दु।

“थ्व ग्रायण्ड प्यालेस सन् १७८२ पाखे निर्माण जूगु खः। जुजु नं च्वनीगु थ्व दरबारय् सिंहासन दुगु हल नं दु, लिसें थ्व दरबार लागाय् थी थी सरकारी अफिस, विहार, हल, देगः व मूर्तित दु। नकतिनि छिमिसं स्वयावःगु नां जाःगु इमराल बुद्धया देगः नं थन हे दु। थ्व दरबार लागाया चाकःछिं १९०० मिटर ति ताःहाकःगु पःखाः दु”, गाइडं सर्रर धाल।

व दरबारया न्ह्यःनेसं आर्मित छ्ज्वः दनाच्वन। लुखापिवाः जुइमाः। पाकिस्तानं वःम्ह अब्दुल सतारं जिगु क्यामरा काल।

“छ इपिंनाप दं हुं सा, जिं फोटो कयाबी”, अब्दुलं धाल।

छभ्राः जितः वने ला मवने ला जुल। थयक इमित स्वया, ग्वःम्ह दु धकाः निनास्वया, नीम्हति ल्यूने, छम्ह न्ह्यःने, तयूगु कोट, हाकुगु पाइन्ट, तुयूगु तपुलि अले ल्हातय्

बन्दूक । थुपिंनाप च्वनाः फोटो कायेगु ह्वःताः हानं गबलय् वइ धकाः मनय् खँ ल्हात । अले जि व आर्मीतयगु पुचःया न्ह्यःने याकःचा दनाच्वंम्ह आर्मिनाप दं वना । अब्दुलं फोटो कयाबिल । फोटो कायेधुंकाः जिं व आर्मियात पुलुक्क स्वया । व नकतिनिम्ह थाइ ल्यायम्ह, तप्यंक स्वयाः फिटिक्क हे मसंसे इवाता थें टक्क दनाच्वन ।

दरबार लागाय् मेमेथाय् नं आर्मित दनाच्वंगु खना तर पुचः मुनाः दनाच्वंगु अन छथाय् जक खना, सायद अनसं दुगु लुखा मूलुखा जुइमाः ।

दरबारया क्यबय् इवःलिक गबलें गनं मखनानिगु सिमा दु, व सिमाया हःहलय् भकुंवारा थें ग्वलाःगु वाउँगु सि सयाच्वंगु थें खनेदु । वास्तवय् व सि सयाच्वंगु मखसे सिमाया बां हे अज्याःगु खनिं, स्वयेबलय् अजू चायापु ।

बैङ्ककया एआइटि यूनिभर्सिटिइ फिंच्यादँ न्ह्यःनिसें ज्या यानाच्वंम्ह कलेजया पासा ज्ञानेन्द्र स्थापितया छेंय् वनाबलय् वं धाःगु खँ लुमन, व सिमाया नां “बोनसाइ” खः, थज्याःगु सिमा थाइल्याण्डय् जक दु, मेमेगु देसय् गनं मदु ।

व सिमा न्ह्यःनेया फलय् फ्यतूवंम्ह मिश्र देसं वःम्ह अलियागु फोटो जिं कयाबिया । वं जिगु नं फोटो कयाबिल । तःपाः फोटो कयाबलय् याशिका क्यामेराय् रील सिधल, हानं मेगु रील तया, व नं सिधल ।

ग्रायण्ड प्यालेसदुने चाःहिलेगु ई क्वचाल धकाः गाइडं धाल । अले जिमित थाइ टिचरपिन्सं छगू चिकचाधंगु हलय् ब्वनायंकल । अन टिचरपिन्सं छगः तग्वःगु बाय्गं प्वः लिकात । जिमित ग्रायण्ड प्यालेस स्वयेत गाइड याःम्ह, बाज्यः वंम्ह व थाइ मिसायात गाइड याःगुलिं जिमि कोअर्डिनेटर पेन्क्वान मायडमं सुभाय् द्यछात, अले व उपहार छप्वः जोर्डन देसं वःम्ह पासा बसामया ल्हातं गाइड मिसायात बीकेबिल । जिमिसं लापा थाना । अनं जिपिं ग्रायण्ड प्यालेसया लुखापाखे वना । दरबार लागादुने जिगु फोटो कयाब्यूपिं भूटानया सुरज, पाकिस्तानया अब्दुल, मिश्रया अलि, उजेविकेस्तानया मनसूर, रोओण्डाया इरिक, बर्माया उहु, केन्याया अर्नेस्ट, मङ्गोलियाया इटगेल सकलसित जिं सुभाय् बिया ।

जिपिं ग्रायण्ड प्यालेसया तद्वाःगु लुखां पिने वना । न्हाचः पोष्टकार्ड मियाच्वंम्ह थाइ मिजंमचां दक्वसिगु ख्वाः छकः छकः स्वल । जितः खनेवं व जिगु न्ह्यःने वल, पोष्टकार्ड प्याकेट क्यनाः धाल - “वन हन्ड्रेड भाट् ।” न्हाचः टू हन्ड्रेड धाःगु, आः वं हे बच्छि मू क्वकाल । अले जिं नं बच्छि मू क्वपालाः धया, फिफ्टि भाट् जक बी । व माने मजू । जिं न्हाचः थें दकलय् लिपा लाइ धकाः मद्युसे न्यासि वनाच्वना । जि नापनापं वयाच्वंम्ह व मिजंमचां ल्हातं इशारा

यायां धाल - “का अय्सा सेभेन्टि भाट् । ट्वान्टि भाट् जा नयेत माः, जिं जा मनयानि । फिफ्टि ला जिगु हे तूगु दु ।” वयागु खँ न्यनाः हानं मू क्वपालाः हालाच्वने मंमन्त । ब्यागं पर्स लिकया । पर्सं सत्तरि भाट् नोट लिकया, निनाः बिया । वं जितः इमराल बुद्धया पोष्टकार्डलिसें मेगु ग्रायण्ड प्यालेसया जक फिंछपाः, मुकं फिंनिपाः पोष्टकार्डया छगू पाकेट बिल । अले व लय्तायाः छखे वन, जि पासापिं नाप बसय् च्वंवना । कोअर्डिनेटर पेन्क्वान मायडमयात जिं न्यानागु पोष्टकार्ड प्याकेट क्यना । इजिप्टया पासा अलिं नं पोष्टकार्डत स्वल ।

“इमराल बुद्ध दकलय् बांलाः”, अलिं च्वाक्क धाल ।

अन पोष्टकार्ड न्याःम्ह ला जि छम्ह जक जुयाच्वन । लिपा विचिदा मायडमं धाःबलय् सिल, पासापिनि सुयां नं पोष्टकार्ड न्याये मयः खनिं । जि ला चाःह्यू वनाथाय् पोष्टकार्ड छपाःसां न्याये हे माःम्ह, अले थःम्हं न्यानागु दक्व पोष्टकार्ड छथाय् मुनेमाःम्ह ।

जिमिगु बस क्यासेटसार यूनिभर्सिटि वनेत न्ह्यात । बस केयू होम, जिपिं च्वनेगु होटेल, यूनिभर्सिटिया लागा दुने लाः, सत्तिक दिकल । जिपिं बसं कुहां वना, के यू होमया लुखां दुहां वना । जितः ताल, थौं ग्रायण्ड प्यालेस लागाय् खनाम्ह, फोटो काये मज्यूम्ह, वाउँम्ह इमेराल्ड बुद्धयात जिं जिगु नुगलय् तयाः नापं ब्वनाहयागु दु ।

'Unity in Diversity'

World Newah Organization

Best Wishes for a success of

4th

World Newah Convention!

Bhupendra Shrestha

Greenford, UK

निपु चिबाखं

नरेश अमात्य, यल, नेपाः

१) थः आः कतः जुल

तुंथिइ च्वंम्ह ब्यांचा जमिनय् तिंन्हुयाः थाहां वल ।

व अजू चाल, थथे यचुगु पिचुगु बांलाःगु संसार दइ धइगु वं कल्पना तकं मयाःगु तर वं लुइकल, वं थः थम्हं ब्यांचा जगतया कोलम्वस तायेकल ।

- व अनया वातावरणं यचुसे पिचुसे च्वनावल ।

- भरायधंगु समुद्रय् म्हिते खन लाल काये खन ।

- वं थःथम्हं थःत धन्य तायेकल !

उकें ला थौ वं,

- थः बूगु तुं चिग्वः तायेकल ।

- व तुंथी लाल काये मछिं तायेकल ।

- वं थःत थम्हं थः धायेगु मछायेकल ।

२) विस्थापित

इमर्जेन्सी मितिङ च्वनाच्वन-

- इखुंचात तारय् च्वनाः

- चखुं बखुं छेंया तप तपय् च्वनाः

- क्वःत पलिया बारय् च्वनाः ।

चुइ चुइ, घुर घुर, क्वाः क्वाःया तःसः चिसःया सलय् इमि मनूप्रति रोष खनेदु, जोश खनेदु, विद्रोह खनेदु ।

इखुंचां धाल, “जिपिं तारय् च्वनेमाःगु स्थिति तकं वल, जिमिगु मौलिक स्वँ दयेकाः च्वने गु परम्परा व संस्कृति तनावन.....”

बखुं चखुनं धाल, “न्हापा नेवाःतयसं ने वाः मौलिक शैलिं छें दयेकी, जिमित धकाः बखुं प्वाः, चखुंप्वाः दयेका तइ, जिमिगु पुस्ता वहे प्वालं ब्वलन....”

क्वखं धाल, “सिमा छमा छमा दतले पालाबिल, न ताइबःसि मा दु, न खाइ बःसि मा, न तःसि मा दु न बःसि मा ! दक्वं फुक्कं सिमा पालाः जिमित विस्थापित यानाबिल थ्व मनूतयसं ...”

छलफल जुल, बिचार बिमर्श जुल, निरास जुल, निश्चिन्त जुल...

रोष क्यन, जोश क्यन, दोष क्यन....

लिपतय् इमिसं क्वःछित, “आः थ्व स्वनिगः त्वःताः न्ह्याबलेंया निंतिं चारकोसे झाडी च्वं वने गु..... ”

...... तर इमिसं मस्यू .... चारकोसे झाडी दुने नं विमानस्थल, अले फास्टट्राक दयेकेगुया नामय् जङ्गल फँडानी जुइत्यंगु दु धकाः !

Labour Pain Experienced at the Birth of World Newah Organisation

Krishna S Chakhun, Wales, UK

The Idea of International Newah Conference or World Newah Organisation was conceived around year 2000[1], mainly by its founder Tribhuvan Tuladhar (TRT). The concept took a long journey in numerous brainstorming among the Newah activists, specially in the US.

Meanwhile, in 2009, under the coordinatorship of Artha Tuladhar (AT), NESOCA, a kick-off meeting was held to form World Newah Conference (WNC) ad-hoc preparatory committee in Kathmandu Nepal. On this, TRT published an Article with certain suggestions[2] in Nepal. Here are some extracts, summarised from that article.

1. World Newah conference needs to be a standalone, independent, and proud Newah event.
2. As a world event a centrally located venue, could be selected, so that people from all over the world can convene without traveling around the globe.
3. The responsibility of financing the event shall lie on the newah people residing outside Nepal.
4. If the Exploratory Study Team recommends the US shall consider hosting the conference in the US.
5. Only as a last resort, the Kathmandu venue may be considered.
6. The conference needs to establish two important institutions:
    a. World Newah Organization – that will promote Newah interest around the globe and interact with international bodies in time of peace and in time of crisis of the community.
    b. World Newah Fund – a financial institution that will bring the resources of the Newah people and other world financial resources and institutions together to support and finance important endeavor of the community in Nepal and Nepal Mandala.

On TRT's, above article, AT clarified[3] that *the conference will be a standalone Newa event. But, preliminary interaction will be needed with Newa NRNs for the Exploratory Study Team during upcoming NRN conference (in Kathmandu)*. AT's response also revealed that *NESOCA had tabled the proposal outlining the framework of such a world organization when interacting with Newa International Forum Japan (Suwarnjyu) on the subject in 2007. A copy was also sent to NOA at a later date.* On the same subject DARASA and Suwan Vajracharya had also written in various platforms[4].

Although the idea of WNO was conceived in year 2000, the actual movement became visible since year 2009[5]. Skype

1 Reference from Tribhuvan Tuladhar's email of 21/10/2011

2 Tribhuvan Tuladhar's Article on the Preparations of World Newa Conference, published in Laykoo on NS 1129 Dilla/Gunla

3 Artha Tuladhar's email of 13/09/2009

4 TRT's email of 09/10/2009

5 The Author does not have information before year

was the platform used for meetings and discussions with people from different parts of the world, which was quite frequent and regular. By then WNO Ad-hoc committee[6] was already in place. Discussions and meetings were frequently held with many prominent personalities of Nepal on various issues related to Newah, specially in relation to the emerging federal republic of Nepal.

After all this, WNO continued to remain in labour since past ten years or so, not born. The challenge was where and how to give the birth of WNO. Due to various reasons, it was not happening in the US.

Although the WNO Ad-hoc committee was in place long time, but its first meeting was held on 20/11/2010 only, where 27 people Ad-Hoc Committee members were invited to discuss on various agenda, but that did not include conducting the first convention of WNO. **Apparently not yet time to be born for WNO!**

After numerous discussions and interactions with ad-hoc committee and Pasa Puchah Guthi UK (PPGUK)[7] made a decision on the 08/05/2011 to host the First WNO Convention in London. Main host would be PPGUK, London and it's president was Dr. Sachetan Tuladhar. This decision did not come that easy as one might have expected. PPGUK founders and its well-wishers were sceptical about the role whether WNO would overrule and keep PPGUK under its control and so on. It took a while to convince that PPGUK would remain independent as it was and WNO work jointly together with PPGUK, and it would supplement the activities to reach a wider population in the World.

The First Convention of WNO in London UK on 29 – 31 October 2011 was announced on 22 May 2011.

After this, another difficult task of preparing for the convention started. One of the tasks was to bring UK Newah community together, on the other hand in Nepal, WNC team was not yet ready to support the WNO convention. It took quite some time until AT sent their concern in his email on 02/10/2011. The key concern was to include Newars from Nepal and not to limit it to the non-residents Newars only.

AT further had confirmed that these concerns were **conveyed** to Dr. Bal Gopal Shresthajyu the WNO Coordinator Daya Ratna Shakyajyu and they both had

---

2009, and this is when the Author has joined the stream.

6 Chair- Daya Ratna Shakya; and Vice Chair- Tribhuvan Tuladhar; General Secretary- Roshan Shrestha; and members from different countries like, USA, UK, The Nederlands, Japan, Germany, Belgium, Australia and others.

7 The author was the Chairman of the Board of Trustees of PPGUK, and PPGUK already had 5 branches in different parts of UK, including London.

accepted to accommodate the concerns in the upcoming convention. Subsequently, the WNC team in Nepal became prepared to share the vision and thoughts in all matters, processes and procedures relating to a balanced representation, aims and objectives, institutional and organizational setup and overall management of WNO.

There was an aspiration that the first WNO convention should be a grand program so that whole world will notice it. Accordingly, the local London convention organising committee jointly with the central WNO team expedited the actions like,

There were voices when there was already an ad-hoc committee, why did we seek for another Caretaker Team. And many things could have sorted out in mutual discussions.

fixing the convention program, invitations for the guests, facilitating for the UK visas, accommodations for the guests and so on.

On 19/10/2011 the Ad-hoc committee Chair, Daya Ratna Shakya (DRS) circulated an email asking who would want be in upcoming the executive committee of the WNO, and suggested some names of potential candidates for the EC. TRT did condemn the email from DRS, and sent an email on 20/10/2011, where he has mentioned, *the issue of an Election as well as the issuance of the London declaration has to be well discussed and agreed upon before anything can be done within the limited group.... we need to have a transitional team transiting into the full Executive board with a broad mandate... The CARETAKER COMMITTEE will work as a committee for one year broaden the support of WNO and appoint an election committee to carry on the Election process properly. At the end when the Executive board is elected it will be legitimate and will have a broad and full mandate form the people and it will follow the Constitution. ..... If things are done without due process people will not support it. Likewise if any EB is nominated in this way I will never support it..... I will not be in London for sure because of such things happening without proper coordination and consultation.*

There were voices when there was already an ad-hoc committee, why did we seek for another Caretaker Team. And many things could have sorted out in mutual discussions. The Author, as Convener of the convention organising committee responded TRT's email on 21/10/2022. Here are some extracts:

This is certainly disappointing communication - a real demonstration why Newah could not be united. Not a minimum level of tolerance, no capacity of listening to others, top level of egoism, no democratic or inclusive nature - if things do not happen as one wants to see, then give up, no matter how serious the matter is or no matter what could be the consequence. There is no enthusiasm to take forward, but suppress back until one's decision or direction is followed. And this is the main reason why WNO could not convene even in a decade or more.

I am in utter despair and feel that we have been betrayed. A key promoter of WNO is announcing, not for the first time, that he is not participating unless his conditions are met. Certainly I can foresee a big damage that can be caused in personal image and more worryingly to WNO..

Now more than 22 guests are arriving from Nepal, 4 from Germany, 1 from Holland, 1 from Belarus, about 12 from Belgium, zero from Canada (Govinda ju has sent apology) how many from US is participating 3 or 4? I am ashamed in front of PPGUK and Newah community of UK whom I had to pursue by singing great songs about values of WNO and its promoters in US. Now a genuine question

arises, then why we have to do this convention not in Nepal. It involves huge expense of 22 or more peoples' travel from Nepal, draining out, spending their hard earned money in the name of Newah and WNO. Are we doing the justice by demeaning our own convention?

If nothing to achieve other than just a caretaker committee, no declaration to be made, no actions to be planned, then why all this drama has been initiated under the illusion of worldwide Newah conference.

Now we are at the stage where we cannot take it back. Have this scenario arose a month back certainly I would have pursued cancellation of this event. But it is too late, and I am determined to make it a success, no matter who participates and who not. One thing must be clear that the idea of WNO might have been germinated in USA but could not give birth, now we are trying to give its birth in UK and Newah around the world will flourish this organisation. It does not have to be only USA. We do not need bureaucratic organisations with thick constitution to fight for Newah cause.

So I appeal everybody to come forward show your enthusiasm like you have shown in the initial Skype meeting. It is still not late to make it a success. We are going to discuss the issues in the event, not draft them for just endorsing by the convention. Draft declarations are in circulation, add your views, and ideas and let us make one declaration which will be practical and palatable to all. We do not want to increase enmity but we need to develop understanding and harmony. We do not want to sing big slogans which cannot be fulfilled, but we would set basic principles of understanding and action.

About the draft constitution I have two things to say -

The tenure of EC body should be 2 years and may be re-elected again. It would be better than asking for an endorsement for continuity after two years. Not endorsing the EC, if that comes, will invite more enmity and splits. We do not want to lose the activists for anything.

We already have Ad-hoc committee for one year, We do not need another Care taker committee for another year. We must form an EC now who should run 2 years. Let us not waste time.

As far as the participation and disqualification are concerned, important is the attitude and opinions. Leaders are not born, they are made by the events. So if members have faith and trust on somebody then why anybody would be disqualified. But if somebody stays away voluntarily then we can only pursue, we do not have any tool to force or compel. This is a voluntary organisation and everything should come voluntarily, then abide by the rules those are set by the team.

Let us show respect to the big numbers of participants coming from Nepal and some from other countries. I am sure they are coming with a big anticipation, and must not disappoint them.

I look forward for your positive response.

Now I have to sit for work of WNO, there is a lot of preparations to be made, and please do not waste time on these ego related matters. Again I repeat PLEASE LEAVE YOUR EGO BEHIND THE DOOR.

I will do all my best for the success of WNO convention and hope it will be run by able hands and brains. I am going away in an international assignment for long years and also doing a research works. So after the convention I will not be able to contribute my time in WNO executive committee. I will contribute for Newah cause to my level best from wherever, but not in the EC.

According to the preset plan, the guests from Nepal and other countries arrived in time on 28/10/2011 and even before the time. Big hearted Newah Community of London welcomed and accommodated all the guests into their homes in a family environment. A hall for the convention was made available by

SOAS, London. In the gracious presence of the Chief Guest Dr. Satya Mohan Joshi, Dr. Padma Ratna Tuladhar, Key Note Speaker, Prof. Manik Lal Shrestha, and many more very important guests from Nepal and others, and UK Newah crowd in the hall, the Acting Nepalese Ambassador to UK Mrs. Ambika Manandhar Luintel inaugurated the First Convention of World Newah Organisation on 29 October 2021. The Programme continued for three days, having the second day great Mhapuja celebration, organised by PPGUK London. On the Third day, a special excursion program in London was organized for the guests. Local restaurants owned by Newah in London and outskirts of London hosted dinners for the guests. WNO declaration was made on the third day. On the fourth day, Prof. Dr. David Gellner invited the guests for an excursion in Oxford University and Oxford city.

This is how final World Newah Organisation was born in London UK after a long labour. But now the pain is forgotten. And now all of us are engaged in bringing up the organization to a true aspiration. The multiple activities run by WNO, specially ongoing daily activities like Google Translation, WDB programme, Nepal Bhasa Dictionary Project, Nhyasa Lisa Kasa, Newah conferences and so many more, numerous contributions for various causes in Nepal and on and on are the true introduction of the WNO. The team members who worked so hard, tirelessly to bring WNO to the current stage deserve big applaud and respect. Let us look forward, and do not be stumbled by minor differences of opinion. This is a voluntary organization, and nobody should be hungry for a position in the team. If you a heart for the Newah cause then you can serve from anywhere. So stop pulling legs, instead encourage people to enable for more contributions to the Organisation!

Jay WNO! Jai Newah!
kchakhun@yahoo.com

यथार्थ
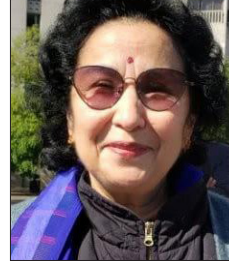
रीतादेवी प्रधान (जोशी), क्यालिफोर्निया, अमेरिका

१. ध्यबाया फुइँ
बैंस रूपया फुइँ
थीर मजुइ !

२. थुइके फ्मीसं
त्व:ता वनेमा: छन्हु
थ्व देहयात !

३. कोरोनां याना:
जूमया चमत्कार
मनूत लय्ता: ।

४. जूमया छ्यला
संसार छथाय् तया:
प्याखं ल्हुइत ।

५. बोक्सी कोरोना
मग्या: छ खना: मनू
दु बुद्धि वया !

६. मोबाइलं याना:
तापा:पिं सतिल का
सतीपिं तापा: !

७. न्हाय्कंया न्ह्य:ने
थ:यात स्वयेबलय्
गर्व जुइमा: !

८. कलिया लिच्व:
पापित मालामाल
धर्म बेहाल !

९. ई थ:या ल्हाती
उकिं ज्वँ वयात निं
सार जिन्दगी !

१०. मांया खुसि ला
मस्तय् खुसि खना:
ल्या: खाय् फै मखु ।

थौंया छुं
हाइकू

हिसिलिना शाक्य, यें नेपाः

१) ल्हवये वइ थें
राजनैतिक गन्ध
सासः ल्हाये गय् !

२) भिंगु चित्त जः
पञ्चशीलया लिच्वः
ह्वले थः जःखः ।

३) पिनेया नसा
जुल थौं ल्वय्या पुसा
म्वायेगु गथे !

४) ख्वाः ब्वयाः बय्बय्
थौंकन्हय्या मनूत
नुगः क्वपुंपिं ।

५) म्हुतु पिचुपिं
नुगः वंचुसे च्वंपिं
हलिमय् च्वय् च्वय् ।

६) द्रब्यया बलं
ल्यहें ल्यहें पुयाजू
कुकर्म सुचुकाः ।

७) घच्यापु नसा
राजनैतिक कासा
नेता न्यवःसा ।

८) धनं सालायं
फुस्लु समाजसेवी
दलदलय् दुं ।

९) मतिना सवाः
नस्वाः ह्वल छचाःलिं
भम्बःया नसा ।

१०) मांबौया पुता
सीकि काय्म्ह्याय् उत्तिग्यं
सिद्धिदासं धाः ।

११) मांबौ नुगलय्
आसिका सदां शीलय्
च्वजाः जीवन ।

१२) नमिं ग्वाः सर्गः
किसि दम्ब्वः लू सुपाँय्
प्रकृतिया लु ।

१३) करुणा मैत्री
ब्वलंक् बुलुहुं न्हां
मानव आज्जु ।

नेवाः भाय् पायछि जुइक ब्वनेच्वये सयेके !

पौभाः सायमि, यें नेपाः

१. झीगु भासय् मूर्धन्य ट ठ ड ढ ..-में थक्वय् थियाः पिज्वइगु न्वसः) व दन्त्य त थ द ध .. (में वाय् थियाः पिज्वइगु न्वसः) नितां मदु, झीगु मौलिक दन्तमूलीय न्वसः त थ द ध .... (में वाया हाय् थियाः पिज्वइगु न्वसः) जक दु । लिसें 'श' व 'ष' नं मदु, 'स' जक दु ।
२. झीगु मांभाय् नेवाः भाय् गथे न्ववाना अथे हे अःपुक व यइपुक च्वयेज्यूगु भाय् खः, छतानिता अपवाद त्वःताः !
३. सिन्हःफुति 'ं', मिलाफुति 'ँ', लिफुति 'ः' व हलन्त (तुतिपाला) '्', अले ह्रस्व दीर्घ इकार उकार छु खः, गन तयेगु खः बांलाक थुइके । थम्हं नं न्ववानाः बांलाक चायेके । गथेकि - खँ (subject–matter/talk), खं (saw/खनेदु), खः (Yes/chariot), जि (I/Individuality), जी (Cumin), लँ (Way), लं (Garment), लः (Water), लु (View), लू (लुया वः), लुँ (न्यमि), लुं (from gold), तुं (Well/तुंथि), छुं (Mouse), छुं (Some/by mouse), सा (Cow), सां (by cow), साः (Tasty), काय् (Son), भाय् (Language) ।
४. थौंया भाषावैज्ञानिक पहः व हिलासू अले झीगु न्ववायेगु मौलिक पहःकथं च्वये सयेके ! झीसं ह्रस्व न्ववायेथाय् ह्रस्व व दीर्घ न्ववायेथाय् दीर्घ हे च्वये, अले बाग्वः आखः न्ववायेथाय् हलन्त (तुतिपाला) तये । गथे - जि (ji) व जी (jii), सि (si) व सी (sii), नि (ni) व नी (nii), कु (ku) व कू (kuu), जु (ju) व जू (juu), सु (su) व सू (suu), काय् (kaae), म्हयाय् (mhyaaye), माय् (maae), बाय् (baae), क्व (kwa) व क्वः (kwa:), थ्व (thwa) व थ्वः (thwa:), च्व (chwa) व च्वः (chwa:), स्व (swa) व स्वः (swa:), द्यु (dyu) = दिनाब्यु व द्यू (dyuu) = दिनाबिले, स्यु (syu) व स्यू (syuu), ज्यू (jyuu), म्यु (myu) = मियाब्यु व म्यू (myuu) = मियाबिले, न्ह्या (nhya) = flow व न्ह्याः (nhya:) = flowed, interested
५. सिन्हःफुति, लिफुति व दीर्घ ईकार ऊकार झीगु भासय् दीर्घ (ताहाः न्वसः) खः, ल्यंगु मेगु ह्रस्व (चिहाः न्वसः) खः । सिन्हःफुति व मिलाफुतिया न्वसः न्हासं पिदनीसा मेगु म्हुतुं पिदनी । गथेकि - कँ (kan)/कं (ka:n)/कः (ka:), किँ (kin)/किं (kiin), कु (ku)/कू (kuu)/कुँ (kun)/कुं (ku:n), खँ (khan) /खं (kha:n)/खः (kha:), खिँ (khin) / खिं (khiin), खु (khu) /खू (khuu)/खुँ (khun) / खुं (khuun), सा (saa) / साः (saa:), चा (chaa)/चाः (chaa:), ला (laa)/लाः (laa:), सँ (san)/सं (sa:n)/ सि (si)/सिँ (sin)/सिं (siin)/से (se)/सेँ (sen)/सें (seen)। थुपिं फुक्क आखःग्वःया थी थी हे अर्थ व न्वसः दु । लुमंके – 'जिं ज्या याना' धायेबलय् थन 'याना'य् लिफुति दइ मखु । तर 'जि ज्या यानाः पिहां वना' धायेबलय् 'यानाः'य् लिफुति दइ । अथे हे 'जि दना' धायेबलय् 'दना'य् लिफुति दइ मखु सा 'जि दनाः लः त्वना' धायेबलय् 'दनाः'य् लिफुति दइ ।
६. सिन्हःफुति व लिफुति अले दीर्घ ईकार ऊकार निथी छथासं गुबलें च्वनी मखु, छाय् धाःसा अपिं थः हे दीर्घ खः । अथे हे एकार 'े' इकार 'ि', 'ी', उकार 'ु', 'ू', ओकार 'ो', औकार 'ौ' दुथाय् गुबलें नं लिफुति च्वनी मखु । गथेकि - सीं, सीं, सीः, सिः, केः, कुः, कूः, कूँ, कूं, ख्यूँ, ख्यूं, कोः, कौः, गुबलें च्वये मज्यू - सिँ (sin), सिं (siin), सी (sii), क्यः (kya:), कू (kuu), कुँ (kun), कुं (kuun), ख्युं (Khyun) क्वः (kwa:), कौ (kau) जक च्वयेगु खः ।
७. सिन्हःफुति, लिफुति, ताहाः न्वसः पिदनीगु व तुतिपाला दुथाय् न्ह्याबलें छगः आखः सुलाच्वंगु दइ । गथेकि - लं (लन), कं (कँथ), पं (पँथ), लः (लख), सः (सल), जः (जल), पौ (पति/पलि), भौ (भति/भलि), सौ (सलि), धौ (धलि), म्ह्याय् (म्ह्याच), थाय् (थास), माय् (मास), बाय् (बास), भाय् (भास), ल्वय् (ल्वच) ।

गुगु विभक्तिइ छ्यलेबलय् सी दयावइ । गथे - लः त्वन, लखय् की दु, नेवाः भाय्, नेवाः भासं खँ ल्हा, जिगु थाय् गन दु ?, छंगु थासय् च्वं हुं, ल्वय्पाखें तापाक हे च्वनेमाः, वयात ल्वचं कल ।

८. ल्वःमंके मज्यूगु छता खँ - नुगः, लः, जः, क्वः, साः, ई, कं, पं, म्हयाय्, थाय्, भाय्, आदि खँग्वलय् ल्यूनेया आखलय् लिफुति/दीर्घ इकार/सिन्हःफुति/हलन्त (तुतिपाला) आदि च्वंवःसां बिभक्तिइ छ्यलेबलय् उकिया सुलाच्वंगु आखः लुया वयेधुंकीगु जूगुलिं उगु लिफुति/दीर्घ इकार/सिन्हःफुति/हलन्त (तुतिपाला) च्वनी मखु । गथे – नुगः/नुगलं/नुगलय्, लः/लखं/लखय्, जः/जलं/जलय्, क्वः/क्वखं/क्वःयाके, साः/सालं/सालय्, ई/इलं/इलय्, कं/कँथं/कँथय्, पं/पँथं/पँथय्, म्हयाय्/म्हयाचं/म्हयाय्याके, थाय्/थासं/थासय्, भाय्/भासं/भासय् । थुकथं तृतिया विभक्ति व सप्तमि विभक्तिइ छ्यलेबलय् सुलाच्वंगु आखः लुयावयाः न्हापाया चिं मच्वनीगु खः । उकिं नुगः - नुगःलय्; लः - लःखय्; जः - जःलय्, क्वः - क्वःखं; साः - साःलय्; ई - ईलय्; कं - कंथं; पं - पंथय्; म्हयाय् - म्हयाय्नं; थाय् - थाय्नं; भाय् - भाय्नं गुबले च्वये मज्यू ।

९. ह्रस्व दीर्घ अले सिन्हःफुति, मिलाफुति व लिफुति तयाः थी थी हे अर्थ पिदनीगु छुं छुं दसु हानं लुमंके - कँ (Tell) व कं (Thorn), कनी (Tells) व कःनि (Maize), खँ (Thing, Subject) व खं (Saw खन), खा (Fowl) व खाः (Glass), ख्या (ख्यानाब्यु Fear) व ख्याः (ख्याक, ख्यालि Joke), ग (Climb up) व गः (Climbed, Place), गल (Climbed), गलः (Goitre), गा (Shawl) व गाः (Pit, Sufficient), जा (Cooked rice) व जाः (Net), झिगू (Ten) व झीगु (Our), तु (Sugarcane) व तू (Mustard), ता (Type, Cut) व ताः (Lock, Heard), ति (Keep it, Juice झोल) व ती (Mole, In juice), थ (Keep it) व थः (Relatives), थ्व (This) व थ्वः (Group), दँ (Year, Get up) व दं (Stalk), निदँ (Two year) व नीदँ (Twenty year), पँ (Pile, Obstacle) व पं (Bamboo), पा (Axe, Feather) व पाः (Turn, Slope), पालु (Ginger, Hot spicy) व पाःलू (Steep भिरालो), प्या (Leech) व प्याः (Wet), फ (फयाब्यु, Extend your hand) व फः (Plinth), बँ (Floor) व बं (Fine), ब्या (Width) व ब्याः (Wood–apple), म्हिगः (Yesterday) व म्हीग (Day before yesterday), लँ (Path, Way) व लं (Cloth), ला (Month, Meat) व लाः (Saliva), सा (Cow, Pull) व साः (Joint, Oil–press, Delicious), सि (Louse) व सी (Dies, Knows), सँ (Hair) व सं (By hair, moved), स्यु (सिलाब्यु, Wash) व स्यू (सिलाबिल, Washed, Know), स्व (Look) व स्वः (Looked), हल (Brought) व हलः (हर्रो)

१०. झीगु थःगु मौलिक न्वसःकथं चिनाआखः हे च्वये, एकार ओकार मखु । क्य (Kya) व के (Ke), ख्य (Khya) व खे (Khe), क्व (Kwa) व को (Ko), ख्व (Khwa) व खो (Kho), ज्व (jwa) व जो (jo) व हे न्वसः मखु, झीगु न्ववायेगु पहःकथं चिंकाः क्य, ख्य, क्व, ख्व, ज्व हे च्वये । तर यासु (क्रिया) खँग्वःया ल्यूने धाःसा एकार हे च्वये । गथेकि - याके, स्वके, खने, धायेके, च्वने, वने, धाये, स्वये, काये ।

११. खँग्वः (शब्द) गन स्वायेगु गन मस्वायेगु धयागु खँय् नं छता निता खँ सीके माः । निगू क्रिया खँग्वः नापं वःसा स्वानाः च्वःसां ज्यू । विभक्ति व विभक्ति प्रत्यय थें जाःगु खँग्वः धाःसा न्ह्याबलें स्वानाः हे च्वयेमाः । गथे - वया, वयात, वयाके, उखेपाखे, वय्कःपिन्सं । थन 'वयात' च्वयेबलय् स्वाइ, 'वं यात' धायेबलय् 'यात' स्वाये मज्यू, छाय्धाःसा थन 'यात' क्रिया खः । तर अव्यय, निपात खँग्वःत गथेकि - ग्व, जक, व, नं, का, ला, रे, हे, सा, नि, थें ज्याःगु खँग्वः गुबलें नं स्वाये मज्यू ।

१२. मेगु छता सीका तयेमाःगु खँ धयागु विभक्ति चिं/प्रत्यय खः । झीगु भासय् तृतिया विभक्ति चिं धयागु सिन्हःफुति '`' व सप्तमि विभक्ति प्रत्यय 'य्/स' व 'याके' खः । गथे - दाइचां जितः 'कथिं' दाल । वं 'लाकामं' प्यंकल । थन 'कथिं' व 'लाकामं'या सिन्हःफुति तृतिया विभक्तिया चिं खः । अथे हे सप्तमि विभक्तिया दसु - जि 'ख्यलय्' वना । 'लखय्' म्हिते मते । 'वयाके' यक्व ध्यबा दु । थन 'ख्यलय्', 'लखय्', 'वयाके'या 'य्' व 'याके' सप्तमि विभक्ति प्रत्यय खः । थन ज्यान मदुगु खँग्वलय् सप्तमि विभक्ति प्रत्ययकथं 'य्' व ज्यान दुगु खँग्वलय् 'याके' च्वं वइ ।

१३. थुजाःगु निता प्यता खँ वाः चायेकल धाःसा झीगु मांभाय् नेवाः भाय् मद्वंक पाय्छि जुइक अःपुक हे च्वये फइ । झीगु मांभाय् ब्वने च्वयेत व्याकरणया सिखलं कस्सिक चिका हे च्वनेमाः धयागु मदु ।

नेवाः लोक साहित्यया म्हसीका

शरद कसाः, यें, नेपाः

नेवाःत स्वनिगःया आदिवासी खः । नेपाःयागु सांस्कृतिक इतिहासय् मू भूमिका थुमिगु हे जुयाच्वंगु दु । नेवाःतय्सं प्राचीनकालंनिसें नेपाःगाः अर्थात उपत्यकायात थःगु निवास स्थान याना वयाच्वंगु दु । थौंकन्हय् वयाः बछि धया थें नेवाःत स्वनिगलं पिने च्वंवनेगु यानाहल । नेपाःन्यंकं सक्रिय व्यापारी धकाः नांजाःपिं थुपिं नेवाःतमध्यय् आपाःसिनं हे स्वनिगलं पिने थी थी जिल्लाय् बजारय् बनेज्या लजगाः यानाच्वंगु दु । गुलिं गुलिं नेवाःतय्सं बुँज्या हे सनाच्वन । भारतयागु ततःधंगु शहरय् नं नेवाः व्यापारीत च्वंच्वंगु दु । स्वनिगःप्रति इमिगु ममता तच्वःगुलिं इपिं ततःधंगु नखःचखः व रीतिथितियागु समारोह जुइबलय् स्वनिगलय् थःथितिपिंथाय् वः ।

स्वनिगःदुने नेवाःत आपाः यानाः मेमेगु जातीय समूहलं अलग्ग थःथः सत्तिक पुचः मुनाः च्वनी । नेवाः बस्ती नगर पह वइगुली नां जायाच्वन । सामान्यतः थुमिगु बस्तीइ सतक पक्की जुइ व अप्पां सियातःगु चुक, लाछि, ननि आदिया छचाःखेरं दनातःगु स्वतँ प्यतँ जाःगु पक्की छेँ स्वात्तु स्वानाच्वनी । थुगु सम्बन्धय् यें, यल व ख्वप शहर स्यल्लाःगु नमूना खः । बस्तीया थुज्वःगु शैली जक स्वयाः हे गुलिं मनूतय्सं छु धाइ धाःसा नेवाः जीवन पद्धति व व्यवसाय नं नगर पहःयागु हे खः । थुगु खँ आपाः नेवाःत ततःधंगु शहरय् च्वनाः व्यापारी, शिलाकार, सरकारी कर्मचारी, निजी कम्पनीया कारिन्दा इत्यादि व प्राध्यापक, शिक्षक, चिकित्सक जुयाः वा सम्मान मदुगु लजगाः याइपिं जुयाः बुँज्या बाहेकया व्यवसाय ज्वनाच्वंगु स्वयेबलय् छुं हदतक सत्य हे खः धायेमाः ।

नेवाः समुदायया मनूतय्के न्हापांनिसें हे छगू तःधंगु विशेषता दु । थुमिसं स्वनिगलय् बुँइ कँगाः म्हुयाः कँ कायेसयेकल, कँयात साःया रूपय् छ्यले सयेकल, स्वनिगःयात उर्वराभूमिस परिणत यात । थथे बुँज्या याये ससेंलि थुमिसं नेवाः सभ्यता व संस्कृतिया क्रम न्ह्याकल । थुमिसं वास्तुकला, शिल्पकला, ललितकलायात च्वन्ह्याकाः आपालं बांबांलाःगु छेँ, देगः, बहाःबही, सतः दयेकल । थी थी सांस्कृतिक मूल्यया थिति, जात्रा, नखःचखः, गुथि हनेगु यात । लिपा थुमिसं हे थःपिसं ल्हाना वयाच्वंगु मांभाय्यात थःपिनिगु हे लिपि दयेकाः च्वयेगु, ब्वनेगु व सुरक्षित यायेगु पद्धति नं ब्वलंकल । ऐतिहासिक हलंज्वलनं जायाच्वंगु शिलापत्र, ताम्रपत्र, सुवर्णपत्र, तालपत्र च्वयेगु प्रचलन पिकाल । अथे हे ज्ञान-विज्ञान, धर्म-दर्शन, तन्त्रमन्त्र आदि थी थी विषयवस्तुया थ्यासफू, पौसफू च्वयेगु यात । नीलपत्रय् लुँयागु, वहःयागु मसिंतकं नं धर्मग्रन्थ च्वयेगु पद्धति

ब्वलंकल । थुकथं नेवाः समुदाययागु सांस्कृतिक व साहित्यिक धुकू क्वातुक्क दुग्यन । साहित्य धयागु उजाःगु वाङ्मय खः गुकी समाजयागु प्राण सुलाच्वनी, उत्थान निर्भर जुयाच्वनी, अस्तित्व कायम जुयाच्वनी । हानं मेकथं धायेबलय् साहित्य धयागु उजाःगु वाङ्मय खः गुकी भूतकालयागु इतिहास व किचः ल्यहें पुयाच्वनी, वर्तमान कालयागु आदर्श व यथार्थ चित्रित जुयाच्वनी, भविष्य कालयागु सङ्केत व मोड नं खनेदयेकेत स्वयाच्वनी । नेपालभासाया साहित्य क्षेत्रय् मेमेगु भाय्या साहित्यया प्रभाव स्वयाः नं अप्वः प्रभाव थःगु परम्परा दुगु अथवा थःगु हे संस्कार दुगु साहित्ययागु जुइमाः । अले थ्व हे प्रसङ्गय् नेवाः लोकसाहित्य न्ह्यःने च्वंवइ । छाय्धाःसा नेवाः लोकसाहित्य धयागु नेवाःतय्सं आदि कालंनिसें थःपिनिगु ब्वहलय् क्वबिया हयाच्वंगु साहित्य खः । थुजाःगु लोकसाहित्य नेपाःदेय्या चां प्यानाच्वनी । वास्तवय् नेवाः लोकसाहित्य धयागु उजाःगु साहित्य खः गुकी नेवाःतय्गु विशुद्धगु लोकसंस्कृति दुथ्याना च्वनी, उन्नतगु कला दयाच्वनी । अथे हे च्वन्ह्याना च्वंगु शैली लुयाच्वनी । थुलि जक नं मखु, नेवाः लोकसाहित्यस 'सत्यम् शिवम् व सुन्दरम्' या रूपय् क्वाः, छुनाखँ, खँत्वाःखँभाय्, लोकबाखं, लोकम्ये, लोकप्याखं आदि दयाच्वनी, फुक्क नेवाः पहःयागु, नेवाः जनजीवनस चुलि जायाः प्यपुनाच्वनी ।

आः छगू न्ह्यसः थन न्ह्यःने च्वं वइ । नेवाः लोकसाहित्यया उत्पत्ति गन गुथाय् जुल अथवा थ्वयागु स्थिति छु जुयाच्वन ? थुकियागु लिसः खः – नेवाः समुदायया मनूतय्सं नेवाःभाय् ल्हाये सयेकूबलय्निसें हे नेवाः लोकसाहित्य नेवाः समाजय् मंकाःगु श्रीसम्पत्ति जुयाच्वंगु जुल, अले थ्व हलिंया दकसिबय् तजाःगु च्वापुगुँया च्वकादुगु नेपाः देय्या पहाडय् स्वनिगलय् व तराईलय् उखेथुखे बसोबास यानाच्वंपिं नेवाः समाजय् म्वानाच्वंगु जुल, मौखिक रूपय् सुरक्षित जुयाच्वंगु जुल, गनं गनं न्हना वनाच्वंगु नं जुल ।

समाजय् परम्परानिसें लःल्हाना वयाच्वंगु अभिव्यक्ति हे उगु समुदायया लोकसाहित्य खः । प्रत्येक भासाभासी समुदायं थःगु परम्परापाखें लोकबाखं, लोकम्ये, लोकगाथा, लोकोक्तिया थी थी रूप प्राप्त यानाच्वंगु दइ । परम्परानिसें प्राप्त याःगु हुनिं थुजाःगु साहित्ययात परम्परागत साहित्य (Traditional Literature) धाइ । थ्व परम्परागत साहित्यया स्वरूप मौखिक जइ । उकिं थुकियात मौखिक वा श्रुति परम्परा (Oral Tradition) धाइ । लिखित साहित्यया सन्दर्भय् थुकियात मौखिक वा श्रुति साहित्य (Oral Literature) धाइ । मौखिक परम्पराय् दुगु लोकबाखं, लोकगाथा व मेगु वर्णनात्मक विधायात मौखिक आख्यान (Oral Narrative) अथवा लोकाख्यान (Folk Narrative) धयातःगु नं दु । थुकथं लोक साहित्यया विकासया इवलय् थुकिया थी थी नां छ्यलाबुलाय् वयाच्वंगु खनेदु ।

थौंकन्हय् लोकसाहित्यया लागा न्यनावनाः 'लोकवार्ता' खँग्वलं थाय् काकां वयाच्वंगु दु । लोकवार्ता धायेबलय् नं अप्वःसिया न्ह्यपुइ थानाच्वंगु थ्व हे खः कि थ्व छगू न्ह्याइपुकेगु व न्ह्याइपुके बीगु दृष्टिकोणं स्वयाच्वनी । आः लोकवार्तायात नं थुलिं जक स्वयां मगाः । थुकियात थुइकेबलय् मौखिक परम्परा, लोकसाहित्य जक मखु, मानवीय दृष्टिकोणयात नं

नेवाः लोकसाहित्यस 'सत्यम् शिवम् व सुन्दरम्' या रूपय् क्वाः, छुनाखँ, खँत्वाःखँभाय्, लोकबाखं, लोकम्ये, लोकप्याखं आदि दयाच्वनी, फुक्क नेवाः पहःयागु, नेवाः जनजीवनस चुलि जायाः प्यपुनाच्वनी ।

ध्यान तयेमाःगु जुइ । लोक धयागु छु खः ? वार्ता धइगु छु खः ? न्हापा लोक धायेबलय् गामय् च्वनीपिं अथवा तप्यंक धायेबलय् भल्या, गोठाला, किसानी आदियात जक धाइगु । तर थौंकन्हय् लोक धायेबलय् ब्वनीम्ह, ब्वंकीम्ह, तःमिपिं सकलें लोक खः । उकिं थुकिया लागा गामय् जक लिकुना मच्वं । वार्ता धइगु नं खँल्हाबल्हा धकाः जक थुइकाच्वनी तर थ्व उलि जक मखु । वार्ता धइगु स्थान वा थाय्बाय् नं खः, सर्वसाधारण व ज्ञानया दृष्टिकोण खः ।

लोकवार्ता अन्तर्गत भाषिक कला (बाखं, चिनाखं, छुनाखँ, क्वाः आदि), चित्रकला, मूर्तिकला, थी थी व्यवहार उपयोगी हस्तकलात दुथ्याना च्वनी । थुपिं थी थी विषयया थःथःगु हे लोकपरम्परा दु धाःसा थुपिंमध्यय् गुलिखे शास्त्रीय परम्पराया नापनापं लोकपरम्परापाखें वःगु कलारूप नं दु । थ्वया गुलिखे ख्यलय् छगुलिं मेगुली वा मेमेगुया प्रभाव जक खनेदइसा उप्वः थें स्थितिइ पर्याप्त रूपय् कालबिल नं जुइ । अथे जुयाः लोक धायेबलय् थौंकन्हय् कविता, उपन्यास वा

साहित्यया मेमेगु विधाय् नं लोकतत्व ल्वाकछ्याये फइ । थुकियात विस्तृतकथं स्वयेबलय् लोकया सिर्जना ज्ञानया सिर्जनाया रूपय् थुइकेगु हे लोकवार्ता खः । थ्व सिर्जना छेँय् छेँय्, गांगामय्, शहर शहरय् न्ह्याथाय् नं दइ ।

लोक धइगु स्रष्टा खः । गुगुं नं सिर्जना छम्ह मनूपाखें शुरु जुइ । उकी मेपिसं तनांतुं यंकी, थ्व हे लिपा मंकाः वा सामूहिक जुयाबी । छगू दसु काये, गथे आधुनिक म्ये धायेबलय् उकी फलानाया सः, फलानाया खंग्वः व फलाना लय् धइगु दयाच्वनी । तर लोकम्येय् थथे धइगु दइ मखु । अन मुंम्ह व लाःम्ह जक दयाच्वनी । अङ्ग्रेजी भाय्या फोकलोर खँग्वःया अर्थ लोकवार्ता खः । फोक (Folk)या उत्पत्ति एङ्लोसेक्सन भाय्या फोक (Folc) पाखें जूगु खः । जर्मन भाय्या थ्व खँग्वः खयपि जुयाब्यूगु दु । अङ्ग्रेजी भाय्या फोक (Folk) या सामान्य अर्थ ग्रामीण, असंस्कृत व अशिक्षित

फोकलोर अन्तर्गत लोकसाहित्य, लोकम्ये, लोकगाथा, लोकबाखं, लोकप्याखं, लोककाव्य, खँत्वाःखँभाय्, छुनाखँ, क्वाः आदि जक लाइमखु लोकव्यवहार, लोकरीति, लोकधर्म, लोककला आदि विषय नं लाः वइ ।

जाति खः । लोर (Lore) या सम्बन्ध नं एङ्लोसेक्सनया लार (Lar) लिसे दु । थुकिया अर्थ खः - ज्ञान अथवा सयेकेमाःगु खँ । थुकथं Folk–lore मिले जुयाः Folklore खंग्वः जूगुया अर्थ जुल - ग्रामीण समाजया ज्ञान अर्थात् असंस्कृत जातितय्गु ज्ञान । अङ्ग्रेजीभाय्या फोकया उथेंच्वंगु खँग्वःया रूपय् लोक खँग्वःया प्रयोग यानातःगु दु । लोक धइगु नागरिक वा नगरया अले गांया जक धइगु अर्थ नं मखु । थुकिं गुगुं भूभागय् न्हापांनिसें बसोबास याना वयाच्वंपिं फुक्कं कथंया जन-समुदाययात कःघाःगु दु ।

लोक जीवनया विविध सङ्कलन व अध्ययन जुयाः वःसांतबि लोकवार्ता (Folklore) खँग्वःया न्हापां छ्यलाबुला याःम्ह व्यक्ति विलियम जोन थोम्स (William John Thoms) नांया छम्ह अङ्ग्रेज खः । व छम्ह पुरातत्वशास्त्री खः । उगु इलय् प्रचलनय् दुगु लोकप्रिय पुरावशेष (Popular Antiquities) खँग्वःया लागि वं फोकलोर (Folklore) थें जाःगु एङ्लोसेक्सन खँग्वः छ्यलेगु प्रस्ताव तःगु खः । थ्व खँ वं एथेनियम (Athenaeum) पत्रिकायात छपु पतिइ च्वःगु खः । थ्वं लोकवार्ता खँग्वःया स्पष्ट परिभाषा मब्यूसां नं प्रयोग मयाःगु चालचलन, वास्ता मयाःगु रीतिथिति, बुलुयावंगु वा ल्वःमनेत्यंगु जनश्रुति व न्यनाच्वंगु वा छरे जुयाच्वंगु लोकगाथा थें जाःगु थ्वया कथनपाखें सीके फु । वं छ्यःगु फोकलोर खँग्वलं छु गजाःगु विषययात दुथ्याकूगु दु धइगु खँय् थौंतक नं विवाद द हे दनि । अथेसां सन् १८४६ य् विलियमं छ्यःगु थ्व फोकलोर खँग्वः थौं नं उलि हे लोकं ह्वाःनि, अले उलि हे छ्यले ययेकाच्वंगु दु ।

फोकलोर अन्तर्गत लोकसाहित्य, लोकम्ये, लोकगाथा, लोकबाखं, लोकप्याखं, लोककाव्य, खँत्वाःखँभाय्, छुनाखँ, क्वाः आदि जक लाइमखु लोकव्यवहार, लोकरीति, लोकधर्म, लोककला आदि विषय नं लाः वइ । उकिं फोकलोरया समानार्थी खँग्वः लोकसाहित्य जुइफइ मखु धइगु छथ्वःसिया धापू दु । उमिगु कथं लोकसाहित्य खँग्वः अङ्ग्रेजी भाय्या फोकलिटरेचर (Folkliterature) या समानार्थी खः ।

'फोकलोर' या निंतिं 'लोकसंस्कृति'या खँग्वः छ्यलेमाः धाइपिं नं दु । भारतीय विद्वान कृष्णदेव उपाध्याय अथे हे नेपाःया सत्यमोहन जोशी, धर्मराज थापा, कालीभक्त पन्तपिंसं थ्व खँग्वःयात व्यापक छ्यःगु दु । लोकसंस्कृतिया समानार्थी अङ्ग्रेजी खँग्वः फोककल्चर (Folkculture) जुइ । 'फोकलोर' व 'फोककल्चरं' व हे विषयवस्तुयात कःघाःसां नं निगुलिसं तात्विक अन्तर दु । फोकलोर खँग्वःया रूपान्तर लोकवार्ता उप्वः उपयुक्त माने यानातःगु दु । लोकवार्ताया अध्ययन यायेगु विषययात लोकवार्ता विज्ञान (Folkloristics) धयातःगु दु । नेवाः ख्यलय् नं लोकसाहित्य वा लोकवार्ताया अध्ययन यायेगु विषय यक्व हे दु । थुकियात भ्धीसं बांलाक्क न्ह्यज्याके माःगु दु ।

नेवाः लोकसाहित्य धयागु उजाःगु साहित्य खः, गुगुया उत्थान व पुनरूत्थानया निंतिं, उन्नति व प्रगतिया निंतिं अन्वेषण व अनुसन्धानया निंतिं, सङ्गठन व प्रचारया निंतिं नेपालभासा साहित्य क्षेत्रं अग्रस्थान बियाः दकसिबय् न्हापां थ्वयागु जागृति लोकय् अर्थात जनताय् हयाः न्ह्यलं चायेका तइ चाहे नेवाः समाजय् च्वंपिं मनूत स्वनिगलय् हे च्वनाच्वंपिं जुइमा अथवा स्वनिगलं पिने पहाडय्, तराईलय् अथवा नेपाःदेसं पिने मेमेथाय् हे ! छाय्धाःसा नेवाःतय्गु लोकसाहित्य धइगु नेवाः समाजय् दुने च्वनाच्वंम्ह मनूयागु देन खः ।

भाय् संरक्षणया निंतिं डिजिटलाइजेशन

अस्मीत मल्ल, यें, नेपाः

नेपाः वइपिं विदेशी नागरिकतय्सं थ:गु देय् लिहां वनीबलय् प्राय: थनया सामानत ज्वना: लिहां वनी । तर जापानया छम्ह बौद्ध पुरोहित स्यूचो टाकाओकां धा:सा केवल नेवा: भाय्या सफूत जक ज्वनावनीगु । ल्याय्म्हबलय् निसें नेपा: वयाच्वनीम्ह टाकाओकायात नेवा: भाय् ल्यंकातयेमा: धइगु त:धंगु च्यूता: । वय्कलं नेवा:भाय् व संस्कृति संरक्षणया निंतिं त:धंगु योगदान नं यानादीगु दु । नेवा: भाय्प्रति उलिग्यंक च्यूता: तइम्ह टाकाओका नेपा: वइगु इलय् यैंया कुलांभुलुइ च्वंगु आशा सफूकुथिइ नं बरोबर वनेगु या: । आशा सफूकुथिया पुलांगु छैं खना: वय्क:यात न्ह्याबलें चिन्ता । भुखाय् ब्वया: छैं दुनावंसा अनया फुक्कं सफू, पाण्डुलिपि, ताडपत्र नापं थी थी ऐतिहासिक ज्वलंत नष्ट जुयावनी । थ्व हे बिचा:या हुनिं टाकाओकां छगू जुक्ति पिकाल । थन च्वंगु पाण्डुलिपि, ताडपत्र, सफू आदि फक्व स्क्यान बाय् फोटो कया: संरक्षण यायेगु ।

थ्व सन् १९९७ या खँ ख: । सायद उगु इलय् म्हव हे जक देशय् थुकथं डिजिटलाइजेशनपाखे वना: भाय् संरक्षण यायेफइ धइगु बिचा: व:गु जुइ । अज्या:गु दूरदर्शी बिचा: दुम्ह टाकाओकाया ग्वाहालिं हे न्हापांगु खुसी नेवा:तय् पाण्डुलिपि डिजिटलाइजेशन यायेगु ज्या न्ह्यात । जापानया बुद्धिष्ट लाइब्रेरीया ग्वाहालिं सन् १९९७ या डिसेम्बरनिसें स्वदँतक न्ह्या:गु न्हापांगु चरणय् ५,३०९ पा: पाण्डुलिपि स्क्यान याना: हार्डड्राइभय् सुरक्षित यायेगु ज्या जुल । वयां लिपा सन् २००१ य् अझ अप्व पिक्सेल लिसें द्व:छि व न्हय्स: पालं मयाक स्क्यान जुल । बुद्धिष्ट लाइब्रेरीया ग्वाहालिं निगू चरणतक जूगु कुतलं मुक्कं न्हय्द्व: व नीन्यापा: डिजिटल आर्काइभिङ जुल ।

सन् २००३ पाखे पेपर कन्जरभेशन अनलिमिटेड नांया संस्थापाखें तँसा द्व:छि व निस:पा: डिजिटलाइज यायेगु ज्या जूगु ख: । थौंकन्हय् ह्याम्बर्ग विश्वविद्यालयया पाण्डुलिपि विभागया कुतलं द्व:छि व स्वस:पा: पाण्डुलिपि सफा याना: किपा कायेगु ज्या जुयाच्वंगु दु । थुकथं आ:तक आशा सफुकुथि दुनेया जक गुद्वलं मल्याक: पुलांगु महत्वपूर्ण पाण्डुलिपि व ताडपत्र डिजिटलाइज याना: सुरक्षित यायेगु ज्या जुइधुंकूगु दु ।

अथेहे जापानिज बौद्ध पुरोहित स्यूचो टाकाओकां थःनाप जापानय् यंकातःगु बुद्ध धर्म व नेवाः भाय्या सफूयात स्क्यान यानाः डिजिटलाइज यायेगु ज्या नं जूगु दु । सन् २०१३य् आशा सफूकुथिया दुजःतय्त जापानय् सःताः अन यंकूगु सफूत डिजिटलाइज याःगु खः । आशा सफूकुथिया प्रमुख शरद कसाः व सहायक नारायण श्रेष्ठ जापानया नागोयलय् स्वला च्वनाः स्वद्वः सफूत डिजिटलाइज याःगु खः ।

थुकथं डिलिटलाइजेशनया न्हापांगु ब्व आर्काइभिङ यायेगु महत्वपूर्ण ज्या जूगु खः । डिलिटलाइजेशनया मेगू छगू महत्वपूर्ण ब्वकथं नेवाःतय् लिपिया युनिकोड निर्माण खः । सन् २००१ निसें हे नेपाःया माईक्रोसफ्ट इन्नोभेसन सेण्टरया कुतलय् युनिकोड निर्माणसम्बन्धी ज्या न्ह्याःगु खः । तर थुकिं मूर्त रूप कायेत धाःसा तःदँ बित । न्हापा जूगु सुरुवाती ज्यां सफलता चूलाके मफुसां सन् २०१२य् वयाः माईक्रोसफ्ट इन्नोभेसन सेण्टर व नेपाल लिपि गुथिया मंकाः कुतलं याःगु ज्यां थुकिं मूर्त रूप काल । सन् २०१४य् युनिकोड टेक्निकल कमिटिया दुजःत नाप जूगु बृहत सहलह लिपा नेवाः लिपिया युनिकोडयात स्वीकृति बीगु ज्या जुल । सामान्य छ्यलाबुलाय् धाःसा सन् २०१६ निसें वःगु खः ।

डिजिटलाइजेशन केवल आर्काइभिङ व लिपि निर्माण यायेगु ज्यां जक पूवनीगु मखु । थुकियात माःगु अटोमेशनया ज्या, भाय्या व्याकरणत दुथ्याकेगु ज्या नापनापं भाय् अनुवाद यायेगु ज्याया नं मू भूमिका दयाच्वनी । थथे मूवंगु निता ज्या वंगु निदँया दुने जुयाच्वंगु दु । हलिं नेवाः दबूया कुतलय् गुगल ट्रान्सलेशनय् नेवाः भाय् नं दुथ्याकेगु तसकं महत्वपूर्ण ज्या न्ह्यानाच्वंगु दु । गुगुल ट्रान्सलेसनया बेटा भर्सनय् आः नेपालभासाया खँपुत प्रमाणीकरण यायेगु ज्या जुयाच्वंगु दु । आः नेपालभासाया गुगल ट्रान्सलेशन च्यागूगु मोडलय् थ्यनेधुंकूगु दु ।

थवया नापनापं सन् २०२१य् दबुलि नेपालया कुतलय् नेपालभासाया अनलाइन खंग्वःधुकू पिथनेगु ज्या जुल । नेपालभासाय् सफूकथं पिहां वयाच्वंगु फिगुलिं मल्याक सफुती दुथ्यानाच्वंगु खँग्वः, उकिया अर्थ, उत्पत्ति, पूर्व रूप, प्रत्यय, उपसर्ग लगायतयात अनलाइन डिक्स्नरीया रूपय् पितब्वयेगु ज्या जुइधुंकूगु दु । थुकी खँग्वःयात थुइकेत अःपुकेगु निंतिं किपा नापं उच्चारण यायेत स्यनीगु अडियो नापं दु । आःतक

थुकी सुइस्वद्वलं मल्याक खँग्वःत व उकिया अर्थ दुथ्यानाच्वंगु दु ।

गुगुलं दच्छि न्ह्यः जक खतराय् लाःगु भाय्त संरक्षणया निंतिं 'उलारु' धाःगु ओपन सोर्स प्लाटफर्म निर्माण याःगु दु । थुकी आःतक फिगू भाय्या खँग्वःत व उकियात उच्चारण स्यनेगु ज्या जुयाच्वंगु दु । फीसं छुं नं वस्तुया किपा कयाः उगु एपय् तःसा आर्टिफिसियल इण्टेलिजेन्स (एआई)या माध्यमं उगु वस्तुयात छु धाइ धकाः फीगु भासं क्यनी । नेपालभासाया ख्यलय् थज्याःगु एआईया माध्यम छ्यलाः यायेफइगु व यायेमाःगु यक्व ज्याखँ ल्यं दनि । फीसं छगू आज्जु ज्वनावःसां गुगुलया थज्याःगु प्रविधिपाखें फीसं नं फाइदा कायेफइ ।

युनेस्कोया तथ्याङ्ककथं हलिं न्यंक न्ववाइगु न्हय्द्वः भाय्तमध्ये ४३ प्रतिशत भाय् तनीगु खतराय् दु । थुगु शताब्दीया अन्त्यतकय् बच्छिं मल्याक भाय्त तनावनीगु अनुमान दु । थज्याःगु अवस्थाय् भाय् संरक्षण यायेगु निंतिं डिजिटलाइजेशन छगू सशक्त माध्यम जुइफइगु अनुमान भाय्विद्‌तय् दु । आःया अवस्थाय् स्वयेगु खःसा अनलाइनय् ९९ प्रतिशत ज्वलंत केवल ३५ गू भाय्या जक दु । उकी नं ६२ प्रतिशत अङ्ग्रेजी भाय्या जक दु । उकिं भाय् संरक्षणया निंतिं अप्वःस्वयां अप्वः डिजिटलाइजेशनपाखे न्ह्याः वनेत भाय्विद्‌तय्सं हलिंन्यंक इनाप यानाच्वंगु खनेदु । गुलि अप्वः विविध भाय्या स्रोत डिजिटलाइजेशन जुइ उलि अप्वः भाय्या प्रवर्द्धन व संरक्षणय् ग्वाहालि जुइ ।

भाय् डिजिटलाइजेशनया निंतिं आवश्यक तःगू

त्वाथः भ्मीसं पूवंकेधुनागु दु । गुलिखे ज्या जुयाच्वंगु दु । आः भ्मीसं मयासें मगाःगु छताः खँ धइगु डिजिटल पाठ्यक्रमया विकास खः । यँ महानगरपालिकानिसें मेमेगु स्थानीय निकायं नेपालभासाया पाठ्यक्रम सुरु यायेधुंकूगु दुसा आः अज्याःगु पाठ्यक्रम नापं मेमेगु पाठ्यक्रमयात डिजिटल प्लाटफर्मय् गुकथं दुथ्याकेगु धयागु खँय् पलाः छी आवश्यक जू ।

'लेट्स रिड' धाःगु संस्थापाखें मस्तय् डिजिटल सफू छुं भचा पिकानाच्वंगु भ्मीसं खनाच्वना । नेपाःया थी थी मांभासं पिहाँवःगु मस्तय् डिजिटल सफूमध्ये नेपालभासाया किपा नापंया सच्छिं मल्याक डिजिटल सफूत उगु संस्थाया वेबसाइटय् तयेधुंकूगु दु । थथे मस्तय् बाखं नापं पाठ्यक्रमया हे विकास यायेफुसा थुकिं भाय् संरक्षणय् तःधंगु ग्वाहालि जुइ । अथे हे थौंकन्हय् डिजिटल कण्टेण्ट कथं मस्तय् कार्टुन, अनिमेशन लिसेंया ज्वलंत नं आवश्यक जू ।

नेपालभासायात म्वाकातयेत व संर्वद्धन यायेगु निंतिं डिजिटलाइजेशनया तःगू कुतःत जुयाच्वंगु दु । डिजिटलाइजेशन तसकं रफ्तारय् ब्वाँय् वनाच्वंगुलिं वया ल्यू ल्यू वनेत धाःसा भ्मीगु पलाःयात अभ्म अप्वः च्वयेके बियाः पलाः छी मानि । अभ्म नं नेपालभासायात माःगु खँग्वःत, भाय्लचंत, भाय् हिलेगु प्रविधिया बृहत विकास यासें एआईया माध्यम छ्यलाः न्हूगु एप, एनिमेशन, गेम आदि दयेकाः थुकिया माध्यमं हे आय् आर्जन याये फइगु अवस्थाय् तक थ्यंके माःगु दु । आःया भ्मीगु ध्यान धइगु भाय् संरक्षणया निंतिं डिजिटलाइजेशनया ज्याय् केन्द्रित जुइफःसा थुकिं तःधंगु जनसङ्ख्यायात छक्वलं कःघाये फइ । २५ दँ न्ह्यः जापानया नागरिक टाकाओकां नेपालभाषा व नेवाःतय् इतिहासयात ल्यंकेगु निंतिं छगू दुर्दशी बिचाः तयाः न्ह्याकूगु पलाःयात आः भ्मीसं ईया मागकथं न्ह्याके फुसा पक्कां नं थुकिं भाय्या विकास व संरक्षणय् तःधंगु योगदान जुइ ।

निपु चिनाखं

ज्ञानी सोभा तुलाधर, बेलायत

दुपिं

नेपाः देय्या नेवाः भ्मीपिं
नेपाः लकसय् ब्वलना च्वनापिं
ईनापं थौं अन थन लाःपिं
नेपाः मस्त नेवाः भ्मीपिं ॥
थौंया इलय् हलिं न्यंक
अन थन देसय् गन गन भ्मीपिं
अथे नं भ्मीके भ्मी दुपिं
हाइ गुलि दु भ्मीके भ्मीपिं ॥
हलिं न्यंक सः थ्वयाच्वंपिं
छ, व जि सकलें भ्मीपिं
खः खः भ्मीके भ्मी दुपिं
न्ह्याक्व तापाःसां भ्मी दुपिं ॥

मिले जूसा गाः

नेवाः हलिमय् न्ह्याथाय् जूसां मन मिले जूसा गाः
तेक्नोलोजिया थौं थ्व इलय् सकलें छथाय् माः ।
एकता दुने अनेकता दु हाइ थ्व इलय् न्हां
छम्हं मेम्हसित माया दया सकस्यां दयेके माः ॥
पिने एकता दुने ब्यागलं मयः थ्व इलय् न्हां
तेक्नोलोजिं छथाय् तइतल ल्वःमंके मते न्हां !!
एकता धकाः पिने सः थ्वयेकल, दुने ब्यागलं म्वाः
थौंया थ्व बांलाः लकसयात थज्याःगु ब्वसा म्वाः !!
छम्हं मेम्हसित फूगु तिबः बिइगु इल थ्व न्हां
हलिमय् त्वइ शान्तिजः - सकस्यां आसा न्हां ॥

न्हनावन
नेवाः कासा

प्रजित शाक्य, यैं, नेपाः

हलिंया फुक्क देसय् थःगु स्थानीय कासा दयाच्वनी । समाज, संस्कृति, भाय्, थाय्, साहित्यं थें कासां नं देय्, समुदायया परिचय बियाच्वनी । नेवाःतय्गु नं थःगु हे मौलिक कासात दु । नेवाः लोक कासात हे नेवाः कासा खः । नेवाःतय्गु समाजया संरचना स्वयेगु खःसा छचाःलिं छैं दथुइ चुक व दबू दयेकातःगु दइ । थज्याःगु दबू, चुक निर्माण जूगु छगू हुनि कासा म्हितेत नं खः ।

नेवाः कासात यक्व दु - नागया पुखू, माय्दाया, त्यलकासा, आसपास, दाङदुङ, ताः च्वयाः, खैँय् खुइगु थ्व छु ध्वाखा, खिपः, फसि ग्वारा ग्वारा, कुं कयाः, अप्पा पँचिनाः, ताउँचा माकुं, नां कासा, चाकःलिं पांपां, घःचाः, पाँय्, खोपि, बुंगद्यः सालेगु, खुया, छुँभौ, कपर्दी, भुतुमालि बयेकाः आदि । थुपिं फुक्क कासा छैंपिने म्हितेगु कासा ९इगतमययच नकभक० खः । अथे हे छैंदुने म्हितेगु कासा ९क्ष्लमययच नकभक० नं दु । पतु पतु, तां तिं ग्वःजा, ल्वँहं दाया, न्याल्ला ब्यां, कानकान पिच्चा, ति व पि पंखा, यकं धाला, स्वाँय्, कतांमरि, छुँ कासा, लापा थानाः आदि छैंदुने म्हितेगु कासाया छुं दसु खः । प्रवृत्ति स्वयेगु खःसा फुक्क नेवाः कासात म्हिते अःपुगु खनेदु । कासाया नियम नं थाकु मजू । म्हिते बलय् हलंज्वलंत नं यक्व छ्यलेम्वाः ।

दुःखया खँ, थौंकन्हय् नेवाः कासा म्हितेगु चलन म्ह्व जुया वनेधुंकल । फुटबल, बास्केटबल, टेबलटेनिस, टेनिस थें ज्याःगु अन्तरराष्ट्रिय कासात लोकंह्वाना वःलिसे झीगु समाजय् नेवाः कासात म्हितेगु चलन मदया वंगु खनेदु । अझ टिभी, कम्प्युटर, मोबाइल थें ज्याःगु थी थी 'ग्याजेट'या उपलब्धतां मनूतय्त परम्परांनिसें न्ह्यानावःगु कासात म्हिते मंमदयेका बीधुंकल । थुकिं यानाः नेवाःतय्गु पुलांपुलांगु कासाबारे थौंकन्हय् अप्वःसिनं मसीधुंकल । नेवाः कासात न्हना वनेत नं बेर मदये धुंकल । अथे ला आधुनिक कासां नेवाः कासा थें जाःगु मेमेगु समुदायया कासायात नं शिकार

दयेकाच्वंगु दु ।

स्पोर्ट्स साइन्सय् पिएचडी यानादीम्ह न्हापांम्ह नेपामि खेलविज्ञ प्रकाश प्रधानया धापूकथं नेवाः कासात फुक्क मौलिक कासा खः । ई छ्यायेत व मनोरञ्जनया निंतिं म्हितीगु कासा मौलिक कासा खः । नेवाः कासा नं थुकी हे लाः । मेम्ह खेलविज्ञ रमेश खनालया कथं नेवाःतय्गु मौलिक कासायात आदिवासी कासा (इन्डिजिनियस गेम) धकाः परिभाषित यानातःगु दु । लोक जीवनय् आधारित जुयाः म्हितीगु कासायात इन्डिजिनियस गेम धाइगु खः । थज्याःगु कासाया सामान्य नियम जक दइ । ई छ्यायेत व न्ह्यइपुकेत जक थज्याःगु कासाया जन्म जूगु खः ।

नेवाः कासात अल्याख दु । अथे खःसां अप्वः नेवाः कासात मस्तय्गु निंतिं म्हाइपु छ्यायेगु निंतिं जक दु । नेपालय् छगू नं नेवाः कासायात राष्ट्रिय खेलकुद परिषद्‌य् कासा धकाः तोके यानातःगु मदु । नेपालय् नेवाः कासातय्त सम्बन्धित निकायं खेलकुदया ब्व कथं तकं नालातःगु मदु । अथे हे नेवाःतय्सं नं नेवाः कासा म्वाका तयेमाः धयागु कुतः याःगु मदु ।

नेवाःतय्गु थज्याःगु मौलिक कासाया प्रवर्द्धन नं जुइ मफुनि । नेवाःतय्गु छगू नं कासायात राष्ट्रिय वा अन्तरराष्ट्रिय तगिमय् यंके फुगु मदुनि । नेवाः कासात ओलम्पिक, एसियाड वा साग थें ज्याःगु अन्तरराष्ट्रिय खेल महोत्सवय् दुथ्याके फुगु खःसा नेवाः कासामितय्सं अझ अप्वः अन्तरराष्ट्रिय पदक हयेफइगु खः । दसुया निंतिं झीगु जःलाखःला देय् भारतं थःगु मौलिक कासा खोखोयात अन्तरराष्ट्रियकरण यायेधुंकल । भारतं खोखोयात दक्षिण एसियाली खेलकुदय् सामेल यायेत ताःलाके धुंकल । भारतं खोखोयात एसियाली खेलकुद, ओलम्पिकय् थ्यंकेगु कुतः यानाच्वंगु दु । पुलांगु खेलयात परिमार्जित मयायेकं थुकिया प्रवर्द्धन यायेफइ मखु । दक्षिण कोरियां तेक्वान्दो, जापानं जुडो, चीनं उसु, कराँते कासायात थथे हे परिमार्जन यानाः थःथःगु मौलिक कासायात अन्तरराष्ट्रियकरण यायेधुंकल । थुपिं कासात ओलम्पिकय् नं दुथ्याये धुंकूगु दु ।

नेवाःतय्गु कासा नं अन्तरराष्ट्रियकरण जुइ मफइ धइगु मदु । त्यल कासा, भुतुमालि ब्वयेकेगु, भुइँकासा, धुँकासा थें ज्याःगु कासाया नियमत भचा परिमार्जित यानाः थुपिं कासायात अन्तरराष्ट्रिय ख्यलय् नं ब्वयेफु । तर नेपाःया सन्दर्भय् देय्या मौलिक कासा प्रवर्द्धन मजुयाच्वंगु अवस्थाय् नेवाः कासायात राष्ट्रिय व अन्तरराष्ट्रिय स्तरय् थ्यंयेगु थाकुगु ज्या खः धाःसां पाइ मखु ।

नेवाः कासा लोप जुइगु अवस्था थ्यंगु नेवाः समुदाय,
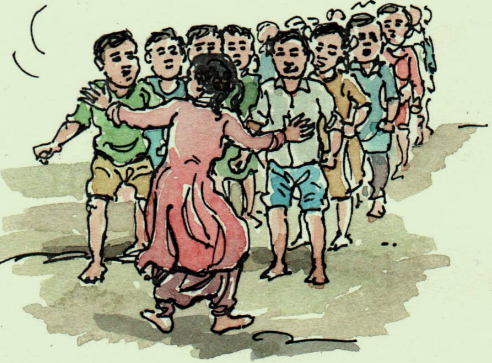
संस्था, क्लबतय्सं वास्ता मयाःगुलिं खः । नेवाः कासायात म्वाका तयेत इलय्ब्यलय् थुकिया ब्वज्या याना च्वनेमाः । नेवाःतय्सं नेवाः कासा समुदाय, समाज व क्लबं पिने हयेत स्वःगु मदु ।

जीवनराम श्रेष्ठ राष्ट्रिय खेलकुद परिषद्‌या सदस्यसचिव जूगु इलय् थज्याःगु मौलिक कासाया पहिचान यानाः राष्ट्रिय व अन्तरराष्ट्रियकरण यायेफइ ला धइगु आज्जु ज्वनाः अध्ययन यायेत छगू समिति नं नीस्वंगु खः । व समितिं तत्कालीन १४ अञ्चल ७५ जिल्लाया मौलिक कासाया अध्ययन नं यात । नेवाःतय्गु कासाबारे नं अध्ययन यात । नेवाःतय्गु छगू, निगू कासा ल्ययाः थुकियात राष्ट्रियकरण अले अन्तरराष्ट्रियकरण यायेगु सम्भावना दु ला धकाः अध्ययन नं जूगु खः । अथे खःसां थज्याःगु मौलिक कासातय्गु नियम दयेकाः एक्सपोज यायेत यक्व ई काइगु जुल । अले थ्व ज्या मदिक्क न्ह्याःवने मफुत ।

अथे हे नेवाःत थःपिंसं नं थःगु मौलिक कासाया प्रवर्द्धन यायेत कुतः याःगु खने मदु । अझ नेवाःतय्सं थःगु कासा म्हितेगु हे त्वःतेधुंकल । मांअबुपिंके थः मस्तय्त नेवाः कासा म्हितकेमाः धैगु बिचाः तक नं मदु । मस्तय्त म्हितकेत फुटबल, क्रिकेट, ब्याडमिन्टन, टेबलटेनिस थें ज्याःगु कासाया सामाग्रीत उपलब्ध यानाबी । उकिं यानाः नेवाः कासात लोप जुइत बेर मदु ।

खेलविज्ञ प्रकाश प्रधानया धापूकथं नेवाः कासाया इतिहास यक्व पूलां । वय्कलं धयादिल - नेवाःतय् धर्म व संस्कृतिपाखे लगाव दु । अथे खःसां कासा नं धार्मिक क्रियाकलापनाप स्वाः धकाः नेवाःतय्सं मस्यू । ७७६ बीसीस प्राचीन ओलम्पिकया उत्पति धर्मपाखें हे जूगु खः । भगवानयात लय्तायेकेत कासाया धें धें बल्लाः जुइगु खः । भगवानयात कासा म्हितीगु यःगु जूगुलिं युनानीतय्सं खेलकुद महोत्सव याइगु खः । कासाया इतिहास हे धर्मपाखें सुरु जूगु खः । व इलय् रथ सालीगु, घोडसवारी, दौड आदि जुइगु खः । थुकिं हे ग्रीकया समाज विकसित जुइत नं यक्व तिबः बिल । नेवाः समुदायया इतिहास नं अथे हे पुलां । धार्मिक व सांस्कृतिक क्रियाकलाप नं नेवाःतय्सं व हे इलंनिसें यानावःगु खः । नेवाःतय्गु रथयात्रा नं कासा हे खः । थुकी पुचः पुचःया सहभागिता जुइ । निश्चित दूरी दइ । नियम दइ । गुलिं कासा त्याःबूया निंतिं जक जुइ मखु । मानसिक, शारीरिक क्रियाकलाप व ई छ्यायेत, न्ह्यइपुकेगु निंतिं नं जुइ । उकिं नेवाःतय्गु सलंसः दँ न्ह्यवंनिसेंया रथ सालेगु परम्परा मुक्कं खेल महोत्सव खः । प्राचीन ओलम्पिकया रथ सालीगु व नेवाःतय्गु रथ सालीगु दौड ज्वः लाः । नेवाःतय्सं थःगु पौराणिक मौलिक खेल म्हसीके नं मफुत ।

नेवाः कासायात लोप मजुइकेत दकलय् न्हापां थज्याःगु कासायात परिमार्जित यानाः आधुनिकीकरण यायेमाः । अले निश्चित समुदाय, स्कुलय् नेवाः कासा म्हितकेमा । समुदायदुने नं न्हापां खुसी धें धें बल्लाः याकेमाः । अले व कासाया बारे सञ्चार माध्यमपाखें बय्बय् यायेमा । दकलय् न्हापा नेवाः कासाबारे जनमानसं सीमाल । वयां लिपा नेवाः समुदाय व क्लबपाखें थुकिया प्रवर्द्धन यायेमाल । अले बुलुहुं नेवाः कासा मध्यय् नं लोकं ह्वाःगु कासायात ल्ययाः राष्ट्रिय स्तरय् नं यंकेफइ ।'

थज्याःगु प्रतिकूल अवस्थाय् छगू आशाया जः खनेदुगु दु । २०७८ सालंनिसें यें महानगरपालिकां थःगु लागाय् गुलि नं स्कुल दु अन छगूनिसें च्यागू तगिंतक नेपालभासां स्थानीय पाठ्यक्रम अनिवार्य ब्वंकेगु क्वःछ्यूगु दु । थ्व नेवाःतय्गु निंतिं शिक्षाय् छगू क्रान्ति खः । झी नेवाःतय्गु भविष्यया दकलय् तःधंगु आधार नेवाः भाय् खः, अले थुकिया बल्लाःगु आशा धइगु शिक्षाय् नेवाः भाय् खः । अथे ला संविधानय् शिक्षासम्बन्धी हककथं मातृभाषा ब्वनेगु अधिकार बियातःगु दु । व हे संविधानय् दुगु अधिकारकथं यें महानगरपालिकां मेगु शैक्षिक सत्रनिसें येंया सामुदायिक व निजी स्कुलय् स्थानीय पाठ्यक्रम ब्वंकेगु निर्णय याःगु दु ।

स्कुलय् ब्वंकेत स्थानीय पाठ्यक्रमया लिधंसाय् नेपालभासां सफू पिकाःगु दु । थ्व सफूया प्रत्येक तगिमय् स्वास्थ्य, शारीरिक व कासा विषय नं तयातःगु दु । दसुया निंतिं छगू तगिमय् यकंधाला कासा, प्वाःस्याल्ल्ल पी स्याल्ल् कासा, घः कासा, ल्वहं दाया खौ दाया कासा, निगूग तगिमय् घ्वाइँकासा, त्यलकासा, सुलाकासाबारे ब्वनेमा:, म्हितेमाः । स्वंगू तगिमय् कानकानपिच्चा, च्याम्पत्ति त्वाकेगु, पानदस, इमाकासा अले प्यंगूगु तगिमय् कबर्दि व दाङ्दुङ कासा विषय सुचिइ तयातःगु दु । आः येंया सामुदायिक व निजी प्रत्येक ब्वनेकुथिइ नेवाः कासा ब्वनेमा:, म्हितेमाः । थज्याःगु क्रियाकलाप दछितक ब्वनेकुथी जुइबलय् नेवाः कासा लोप मजुइला धइगु आशा यायेफु ।

Thrilling Dance Drama, Perpetuating for Centuries

Sylvia Razopadhyay, Lalitpur, Nepal

Since the 17th century, Nepal has been performing the famed Kartik dance, also known locally as 'Katti Pyakhan'. It is still an electric act to watch the exhilarating music and dancing routines. The Kartik dance is said to have been initiated by King Siddhinarsingh Malla of Lalitpur in Nepal Sambat 761 (AD 1641) after he heeded advice from his teachers, Hari Bansa Razopadhayay and Bishwosnath Upadhyaya, as a protective measure for his kingdom and to dispel the general despondency his kingdom had descended into. Since that time, the dance drama has been presented annually in the month of Kartik on the public platform known as Kattik Dabali in front of the world-heritage-listed Patan Palace from the seventeenth century for the benefit of the populace and the nation.

In 1723, King Srinivas Malla extended the dance play, which had initially been performed for 5 days under the reign of King Siddhinarsingh Malla, to 15 days by adding dances to Bath tales, Sudama tales, and Surdas tales. Later, Usha Haran, Dadhi Lila, and other stories were added to the drama by King Yog Narendra Malla, the grandson of King Siddhinarsingh Malla, who extended it to 27 days and the entire Kartik month.

The democracy movement of 2007 restricted Baraha Avatar and Nrisimha

Avatar's 30-year dance, which lasted until 2037 BS, to just two days.

In order to methodically oversee the dance, the Kartik Nach Prabandha Samiti was established in 2038 BS, extending the performance period from two to eight days. Kartik Nach Samrachhan Samiti was also established in 2071 BS with the intention of preserving the century-old dance drama, but it was only allowed to operate for 12 days before being imprisoned for 2 days in 2076 because to a corona epidemic and 8 days this year.

Every day, the Kattik dance incorporates a dance drama based on a different story, such as Yuddha Kala The Art of Water, Devi Pyakha Dance of Devi, Jalsayan Defeat of Demons Madhu and Kaitav, Varaha Avatar Defeat of Hiranyaksa, and Nrishimha Defeat of Hiranyakashipu, while also accommodating dancers and musicians from various castes of the Newah community such as Razopadhyay, Shrestha, Pradhan, Amatya, Joshi, Shakya, Bajracharya, Tandukar, Malla and so on.

The dance-main drama's draws are Jalasayan, in which Lord Vishnu is depicted lying on the cosmic serpent Ananta Sesh Nag, as well as the legend of Barah Avatar, in which Lord Vishnu takes the form of a pig to battle the demon Hiranyaksha, who brought the earth to the bottom of the cosmic ocean.

The prime highlight of the dance drama, with all the lights, music, and action, is none other than the tantric dance, *Nrisimha Avatar*, the myth of Lord Vishnu's reincarnation as *Nrisimha* to defeat *Hiranyanksha*'s brother *Hiranyakaship and awakening the artist , from Chitrakar caste, who played the role of Hiranyakaship and gone to deep sleep, after a tantric touch by the artist, from Razopadhyay caste, playing the role of Nrisimha by sprinkling holy water by the priest of Patan Taleju from Razopadyay of Patko clan. Even though the performance took place at midnight, curious onlookers flocked to the ancient Patan Darbar area to watch.*

In fact, this dance drama was performed in accordance with religious and tantric rites to demonstrate the king's presence and to portray the strong bond between the king and the populace. In order to honor King Siddhinarsingh Malla, the golden window of the Patan Palace has continued to be opened on the day of the Nrisimha Avatar display. It is said that the King continues to watch the spectacle from that window, which is kept closed on other days.

The dance-main drama's draws are Jalasayan as well as the legend of Barah Avatar who brought the earth to the bottom of the cosmic ocean.

The Newar community plays authentic instruments such the Ponga, Khin, Taaha, and Jhyali while enacting this dance and lighting the customary Chirag flames. This dance is significant from a cultural standpoint as well since it offers a glimpse of the historical art and culture of the Malla era and serves as a time capsule for that era. The Malla dynasty's golden age of sculpture is depicted through fascinating attire, jewellery, delicate postures, movements, and heavy garlands.

Of course, this dance, one of the longest dances in the world, witnessed many hurdles like major earthquakes, political upheavals, various epidemics, and other various reasons, without a stop for a single year, marking 381 year - long edition this year, Nepal Sambat 1142.

'न्यूयोर्क वनेनु, झीगु म्हसीका हलिमय् ल्यंका तयेनु'

'Let's Go to New York and Preserve
Our identity in the world'
we wish success of the
4Th WNO convention in New York 2022 !

We provide language related service in
Nepali, Newah, Hindi, Urdu and Sanskrit
For Instruction, Translation and interpretation

Nepalese ITI SERVICE

4353 NE 85th Ave, Portland OR 97220
drasha@aol.com | www.itiservice.net

'न्यूयोर्क वनेनु, झीगु म्हसीका हलिमय् ल्यंका तयेनु'

'Let's Go to New York and Preserve
Our identity in the world'
we wish success of the
4Th WNO convention in New York 2022 !

Himalayan Gifts & Candy Store

2000 NE 42nd Ave.
42nd Station Portland, Oregon 97213
Phone: 503-284-8409
www.himalayangiftsandcandy.com

भाषाथुवा:

रिता महर्जन, यल, नेपा:

ग:पतय् प्लेकार्ड यखाना त:गु दु । भ्वाथ:गु साइकल छगू ज्वज्वं व मनू वँय् थें मंग: लाय्कू न्ह्य:नेसं हालाच्वन । मनूतय्सं वयात लाखय्नं मस्त स्वइ थें भ्वय् भ्वय् कना: स्वइच्वन । अय्नं व मनूयात सुयागुं छुं च्यूता: मदु । व थ:गु तालय् हालाच्वन, " जिगु भाय् ल्यंसा जि ल्यनी । जिगु थाय्बाय् ल्यंसा जि ल्यनी, जिगु नख:चख: ल्यंसा जि ल्यनी, जिगु सभ्यता म्वा:सा जि म्वाइ, भाषा म्वा:सा जाति म्वाइ, जय नेवा:, जय मांभाय्....."

थथेभनं व याक:चा हालाच्वन । दँबदँ दयेधुंकल थथे याक:चा व साइकल छगू ज्वना: हालाजूगु, अय्नं सुयातं छुं च्यूता: दुगु हे मखु । सकलें थ:थ:गु ज्याय् तक्यना च्वन । वं सकसितं धयाजुल, " गुब्लय् भी नेवा: मदइ, उब्लय् थ्व थाय्बाय् नं दइमखु, उकें भी नेवा: जुया: म्वाये, भी नेवा: भाय् ल्हाये ।" सुनां थूगु हे मखु वयात ! व ख: सँझ्या: साय्मि । सँझ्या: दाइ धाइ सकसिनं वयात !

सुनां न्यं सुनां मन्यं वयागु खँ, अय्नं वं सकसितं थुइकाच्वन - नेवा: भाय्, नेवा: संस्कृति, नेवा आख:ग्व:त । युवा पिंढीयात थुइके फुसा जक भीगु सभ्यता ल्यनी धका: सँझ्या: दाइनं बांलाक थू, उकें वं युवा पिंढीयात थुइकेभनं गन गन नेवा: मस्त मुनाच्वनी अन अन थ: वना: थुइका च्वनी । लाछिया फल्चा जुइमा बाय् मंग:या देग: जुइमा सकसितं सयेका सीका बीभनं न्हि चा मधासे नसें मनसें ब्वाँय् ब्वाँय् जुयाच्वनी - व सँझ्या: दाइ, अय्नं मस्त ला छु थ:त विद्वान धाइपिं मनूत नं सँझ्या: दाइ खनकि "थ्व मनुखं क्लास काइन" धका: बिस्युं वनीगु जुयाच्वन, सखे व सँझ्या: दाइ धाइम्ह इमित नयेत वयाच्वंगु ख: ।

थजा:गु व्यबहार खना: सँझ्या: दाइया नुगलय् मुलुं सुइ थें तिक्क मिनीगु नं जुयाच्वन । अय्नं छन्हु ला न्हूज:या ह्याउँगु निभा: छाय् मत्वइ, सकसियां नुगलय् थ:गु जातिया मतिना छाय् लुया मवइभनं थ:गु प्रतिज्ञाय् प्रतिबद्ध जुजुं उखें थुखें वँय् थें जुया हे च्वन ।

ई न्ह्याब्लें थ:म्हं धा: थें गनं जुइ ? सँझ्या: दाइ ज्याथ जुजुं वन । व छँय्नं पिहां वने मफुत । मिखाय् ख्वबि जायेका: भविष्यया खँ लुमंकाच्वनी न्ह्याब्लें, "छुं जुया: थ:गु थ्व स्वर्ग समान थासय् पिनेयापिं वया: शासन या: वल धा:सा छु जुइ थ्व थाय् ? अपाय्च्वं बांला:गु मल्लकालीन धरोहर मंग: लाय्कू, ल्वहंहिति, लुँहिति ल्यनी ला ? पिम्बहा:या अपाय्धंगु पुखू, पुन्चलिपुखू ल्यनी ला ? व कृष्ण देग:, व बालकुमारी देग:, अपाय्च्वं तिनिख्य: थें जा:गु गुतपत द्वँ ल्यनी ला ? अहोहो ..... मखु मखु पिनेयापिं मनूत दुहां वल धा:सा थ्व छुं ल्यनी मखुत । अय् नेवा:त आ: ला न्ह्यलं चायेकि, भी सकसिया नुगलय् नेवा:नुग: छाय् मदन ? भी नेवा: मजुल धा:सा छन्हु भीगु थाय्बाय्नं भीपिं पिहां वनेमाली । भी थ:गु थासय् शरणार्थी थें जुइमाली । भविष्यया लिच्व: नं थुइकेमा: ।" थथे थ:गु क्वथाय् च्वना: याक:चा मिखाय् ख्वबि हायेका: भुनुभुनु हाला जुया हे च्वन.... भाषा म्वा:सा जाति म्वाइ, जय नेवा: भाय्, जय मांभाय् ।

काय् भौंपिं नं दिक्क चायेधुंकल । थ: अबु धका: म्हस्युसांनिसें थ:गु पहिचानया निंतिं जुयाजुल, अय्नं सुनां थ: अबुया खँ न्यंगु मखु । छें परिवारपिनि नं थ: अबुयात सुनां म्हसीका बिया: वइगु ज्याय् साथ ब्यूसा ज्यू धइ थें, तर सुं मव:, व हे मव: ! ज्याथम्ह सँझ्या: साय्मि थ: मस्तय्त अर्ति उपदेश ब्युब्युं थ:गु थाय्बाय्, थ:गु भाय्यात लुमंकु लुमंकुं मिखाय् ख्वबि जायेका: थ्व संसार त्व:तावन ।

ई न्ह्यानावन । उब्लय् तक नेवा: संस्थात भति भति जुरुमुरु जुइक दना वयाच्वंगु ई । सकसिनं सँझ्या: दाइयात लुमंकल, म्वातले सँझ्या: दाइयात सुनां सम्मान बी मफु । सुनां लुमंके तक नं लिमला: । लिपा जुसेंलि नेवा: संस्थात मिले जुया: सँझ्या: दाइया अभियान न्ह्याकेगु क्व:छित । अय्नं उब्लय्तक नेवा: संस्कृति, भाय्, थाय् यक्व न्हनावने धुंकल । सँझ्या: दाइ मदये धुंका: निगू स्वंगू नेवा: संस्थात मिले जुया: सँझ्या: दाइयात मरणोपरान्त सम्मान यात "भाषाथुवा: सँझ्या: साय्मि" धका: पदवी बिल । वँय् थें याक:चा हालाजुइम्ह थौं भाषाथुवा: सँझ्या: साय्मिभनं अमर जुल । सखे थौं थ:गु भाय्, थ:गु संस्कृति, थ:गु सभ्यता म्वाइ ला धइ थें च्वन जुइ सँझ्या साय्मियात । सर्गतय् च्वना: नं नेपा: देय् स्वयाच्वन जुइ, स्वयाच्वन जुइ !

गूगललिसें नेपालभासां भाय् हिलेगु यात्रा

संयुक्त श्रेष्ठ, लण्डन, बेलायत

चाहे स्वयम्भू पुराणय् पुखूया रूपय् जुइमा बाय् गोपालराज वंशावलीस पशुपतिया ज्योतिर्लिङ्ग, संस्कृतनाप ज्वःलानाः नेपाःया प्राचीननिसें मध्यकालीन इतिहासयात छुं छगू भासं ल्यंकातःगु दुसा व नेपालभासा हे खः ।

२० गूगु शताब्दीथुखे राज्य दमन फःगु थुगु भासं हे उगु ई न्ह्यःया मुक्कं स्वनिगःया प्रशासन चले जुयाच्वंगु माक्वं प्रमाण लुइके फइ । युनेस्कों न्हना वनेत्यंगु भायुया धलखय् दुथ्याके धुंकूगु नेवाःभासं खँ ल्हाइपिनिगु ल्याः थौं स्वनिगःदुने हे पीगू प्रतिशतं क्वय् कुहां वइगु बिडम्बना खः ।

सूचना-प्रविधिया विकासनापं स्थानीय तहलय् भाषिक संरक्षणप्रतिया जागरण जनमानसय् न्हियान्हिथं थहां वनाच्वंगु दु । यें महानरपालिकां नं वंगु लानिसें विद्यालयस्तरय् नेपालभासाया शिक्षा अनिवार्य याःगु छगू महत्वं जाःगु पलाः खः । तर माःगु थासय् व इलय् भाषिक ज्ञान कायेत आधुनिक प्रविधिया छ्यला वनेगुया मेगु लँपु मदु । सांस्कृतिक संरक्षणया हाथ्या सामना यायेत हलिमय् उपलब्ध व प्रमाणित उपाय नालेगु खँय् भी ल्यूने लाये मज्यू ।

खँ ५ डिसेम्बर २०२० या खः । हलिं नेवाः दबूया निंतिं आयरल्यान्डया दीपेश शाक्यया नेतृत्वय् विकसित अनलाइन नेपालभासा खँग्वः धुकू उलेज्या यैंया मेयर विद्यासुन्दर शाक्यया ल्हातं जुइगु ज्याइवः दुगु खः । अमेरिकाया सिजन श्रेष्ठया नायःसुइ जूगु उगु गोष्ठीस क्यानाडा, नेपाल, बेल्जियम, बेलायत लगायत थी थी देय्या प्रतिनिधिया सक्रिय ब्वति दुगु खः । थुगु सहलह ज्याइवःस तसकं हे उत्सुक जुयाः ब्वति काःम्ह छम्ह गुगलया ल्यायम्ह इञ्जिनियर उज्ज्वल राजभण्डारी नं खः ।

लोकंह्वाःम्ह बाखंच्वमि विजय मल्लया छय् राजभण्डारीं नेपालभासा न्ववाये मसःसां नं थःगु मांभाय्प्रति तसकं हे मतिना दुम्ह व थःगु प्राविधिक सीपं न्ह्याय् दुथायत्तक्क नेपालभासायात गुगलं अनुवाद याकेगु कुतः यायेगु इच्छा प्वंकल ।

उगु प्रस्तावयात सकसिनं दुनुगलं लसकुस ्यात

सा उकिया लिसें अमेरिकां दया शाक्य व डा. सुभाष प्रजापति, नेदरल्यान्डं डा. बालगोपाल श्रेष्ठ व बेलायतं जि थः हे दुथ्याःगु छगू ज्यासना पुचः नीस्वन । गुगल ट्रान्सलेट धइगु अनुवाद प्रणाली नेपालभासा दुथ्याकेत इञ्जिनियर राजभण्डारीयात माःकथंया ज्वलं ल्हातय् लाका बियाः गुणात्मक व सङ्ख्यात्मक आवश्यकता पूवंका बीगु भालासहित हलिं नेवाः दबूया ज्यासना पुचलं उगु पुचः ल्यःगु खः ।

न्हापांगु चरण - अङ्करूपण

अङ्करूपण अर्थात् डिजिटाइजेसनया अर्थ जुइ भौतिक वस्तुया डिजिटल प्रतिलिपि विकास यायेगु । थ्व न्हापांगु चरणया आज्जु अप्वः स्वयां अप्वः नेपालभासां पिदंगु ज्वलंत मुंकेगु खः । नेपाल भासा थें जाःगु ऐतिहासिक रूपं सीमान्तकृत भासं थुज्वःगु आवश्यकता पूवंकेगु उलि अःपुगु ज्या जुइ मखु । राणाकालीन नेपालय् थुगु भासं च्वयेगु व न्ववायेगुली प्रतिबन्ध तयातःगु खःसा थुकथं मांभाय्या निहित मानव अधिकारपाखें वञ्चित गुलिखे मनूतय्गु सर्वस्वहरण, जेल सजाय व देशं पितिना छ्वःगु सहः यायेमाःगु इतिहास साक्षी दु । इतिहासया थुगु ख्युंगु कालखण्डय् नेपालभासाया ल्हातं च्वयातःगु थ्यासफू मालाः मालाः हे च्याकेगु यानाच्वंगु खः । नेपालय् प्रजातन्त्र वयेधुंकाः जक जनतां मांभासं च्वयेगु व न्ववायेगु अधिकार चकनावःगु खः ।

लगभग छगू शताब्दी ताःहाकःगु भाषिक दमन धुंकाः हलिमय् छगू तसकं विकास जुइधुंकूगु संस्कृति तीव्र गतिं लोप जुयावनीगु क्रमय् दु । तर नीछगूगु शताब्दीया शुरुइ देवनागरी युनिकोड विकास जुयाः नेपालभासायात सूचना प्रविधिया माध्यमं छ्यलाबुलाय् हयेगु उलि थाकु मजुल ।

नेपालभासाया लेखन व प्रकाशनय् हाकनं सासः तने थें जुल । लिच्वःकथं थी थी डिजिटल पत्रिकाया जन्म जुलसा सर्वसाधारणं थुगु प्रविधियात फक्व छ्यलाबुलाय् हल । थुकथं पिदंगु ज्वलंत मुंकेगु इवलय् दशकौनिसें सक्रिय ईलोहं प्रकाशन व भीगु स्वनिगः न्हिपतिं न्ह्यथनेबहः जुइक ग्वहालि यात ।

गुगल ट्रान्सलेटय् द्वलंद्वः ल्याखय् नेपालभासां पिदंगु ज्वलं दुथ्याकेत अभं कुमगात । अन्ततः सङ्ख्यात्मक हाथ्या पूवंकेत भौतिक रूपं पिदंगु सफू स्क्यान यानाः यक्व हे ल्याखं दुथ्याकेत केन्द्रीय नेपालभासा विभाग (त्रिवि) या उपप्राध्यापक रवि शाक्यया ज्वः मदुगु कुतलं सम्भव जुल ।

थ्व चरणय् थी थी फाइल फर्म्याट व टाइपसेटिङया हाथ्यायात इञ्जिनियर राजभण्डारीलिसेया सहकार्यं ज्यासना पुचलं ज्या यानातुं वन । थ्व न्हापांगु चरणया मूति धयागु गुगल सर्च इञ्जिनं इन्टरनेटय् लुयावइगु द्वलंद्वः भाय्मध्यय् नेपालभासायात बिस्कं हे भाय्कथं म्हसीकेगु खः । थुकी भ्गीसं ७५ प्रतिशत सफलता ल्हातय् लाका । अले मेमेगु भाय् स्वयां थ्व उपलब्धि अतिकं उत्साहजनक जूगु गुगलं पुष्टि यात ।

निगूगु चरण - अनुवाद सङ्कलन

निगूगु चरण खः, नेपालभासां मेमेगु भासय् अनुदित ज्वलं मुंकेगु । राजभण्डारीया कथं अङ्ग्रेजी अनुवादयात प्राथमिकताय् तल धाःसा गुगल प्रणालीइ अपुइगु खनेदत । छाय्धाःसा छुं भाय्यात गुगलया कृत्रिम बुद्धि प्रणालिं न्हापां अङ्ग्रेजी अनुवाद याइगु जुयाच्वन । अले जक मेमेगु भासय् विधिवत रूपं हाकनं अनुवाद यानायंकाः भाषिक दूरीयात चरणबद्ध रूपं पार यानावनीगु खँ प्रष्ट जुल । थ्व हे रणनीतियात लिधंसा दयेकाः ज्यासना पुचलं फक्व अङ्ग्रेजी अनुवाद मुंकेगुली बः बिल । मेगु विकल्प धाःसा नेपालीइ अनुदित ज्वलं जुल ।

नेवाः संस्कृतिया संरक्षण व संवर्द्धनया निंतिं विदेशय् नीस्वनातःगु संस्थामध्यय् अमेरिकाया नेवाः अर्गनाइजेसन अफ् अमेरिका व बेलायतया पासा पुचः गुथिं वंगु निगू दशकय् असङ्ख्य विज्ञप्ति व समाचार पिथंगु इलय् अङ्ग्रेजीं नं अनुवाद याना वयाच्वंगु खः । उकीमध्यय् अप्वलं अप्वः सामग्री थुगु चरणया निंतिं प्रत्यक्ष रूपं ज्याख्यलय् वःगु खः । नेपालभासा संकिपाया खँल्हाबल्हाया अङ्ग्रेजी सबटाइटल तकं ज्याख्यलय् वल । अभ्र थःगु व्यावसायिक रूपं पिदंगु सफू तक्क नं बियाः बालगोपाल श्रेष्ठ व मथुरा सायमि थें जाःपिं मूर्धन्य रचनाकारं भासाप्रेमया ज्वः मदुगु दसि न्ह्यब्वयादीगु खः ।

अन्ततः लच्छितिया ग्यसुग्यंगु कुतलं सङ्ख्यात्मक दृष्टिं सन्तोषजनक लिच्वः पिदन, अले योजना स्वंगू व अभं थप हाथ्याया तगिनय् दुहां वन । स्वंगूगु चरण भन हे हाथ्यां जायाच्वन ।

ग्वसाः यक्व हे न्ह्याः वनेधुंकूगुलिं गुगलय् न्हू भाय्या रूपय् धलखय् दुथ्याके हे माःगु बिचाः राजभण्डारीं तयादिल । नेवारी, नेवाःभाय्, नेपाल भाय् थें जाःगु थी थी नामं म्हसीका तइगुलिं नांया बारे छगू हे रूप व परिचयात्मक सहजताया न्ह्यसः ब्वलनीगु स्वाभाविक हे खः । थी थी नां दुसां नं नेपालभासा हे पाय्छिगु नां खः धयागु हलिं नेवाः दबूया ज्यासना पुचलं क्वःछित । थुकथं

हे गुगलपाखें अनुबन्धित भासा धलखय् नेपालभासा नामं हे दुथ्याकेगु ज्या जुल ।

स्वंगूगु चरण - परीक्षण तालिका

स्वंगूगु चरण अज्या:गु चरण ख:, गन थ्व हे ज्याखँया निंतिं धका: न्हू ज्वलंत दयेकेगु ज्या जुल ।

१९ जनवरी २०२१ कुन्हु गुगलपाखें पार्टनरसिप टिमया सुसन च्याननाप छगू सम्झौता पतिइ हलिं नेवा: दबूया पाखें जिं ल्हा:चिं तया । सम्झौताकथं गुगलयात मा:कथंया १,२०० पु अङ्ग्रेजी खँपुया नेपालभासां अनुवाद यायेमा:गु जुल ।

थुपिं खँपु सामान्य बोलीचाली छ्यलीगु जक मखसे आपालं धया थें प्राविधिक व वैज्ञानिक धापू नं जुइगु या: । समाजशास्त्र व राजनीतिनिसें कया: ज्यामितीय गणित व भौतिकशास्त्र थें जा:गु प्राज्ञिक विषयपाखें नं जुइगु या: । हाकनं छपु खँपुलिसेया मेगु खँपुलिसे छुं स्वापू मदइगुलिं सन्दर्भ हिलावनीगु जुयाच्वन । थाकूगु विषय व लकसय् नं अङ्ग्रेजी थें हे धें धें बल्ला:लिसें नेपालभासां नं च्वयेगु-न्ववाये फइगुया कसि थें हे ख: थ्व चरण । घौछिं मयाक बिचा: यायेधुंका: नं झित्वा: खँपुया अनुवाद यायेत न्हासं च:ति पिहां व: । थ्व थाकूगु ज्याया स्वंगूगु चरणया ज्या भालायात प्रजापति व जिं लगभग बच्छि बच्छि इनाकया ।

लच्छि ई वनेधुंका: थ्व चरण पार यायेत जिमित अझ नं वेल्सपाखें कृष्ण चखुं व नेदरल्यान्डपाखें बालगोपाल श्रेष्ठया तकं ग्वहालि कायेमा:गु जुल । मध्य मार्च थ्यंबलय् तक्क जब जिं सुसनयात सम्झौताकथंया लिच्वः ल:ल्हाना, वयागु हे पुच:या मेम्ह इञ्जिनियर इसाक कास्वेलं लय्तातां च्वयाहल, “दिस इज वन्डरफुल, थ्यांक यू !”

थुपिं १,२०० पु खँभाय्या छगू परीक्षण तालिकाय् दुथ्याकल । गुगलं या:गु अनुवादया जाँच यायेगु आजुं थ्व परीक्षण धल: विकास या:गु ख: । थुकिया शुद्धतां भविष्यय् गुगल प्रणालिं याइगु नेपालभासा अनुवादया स्तर क्व:जीगु स्वाभाविक हे जुल ।

न्ह्यागु थजु, थ्व चरणलिपा नेपालभासा नं गुगलया सामुदायिक सक्षमतायुक्त भाय् धलखय् दुथ्यात । थ्व दँया निंतिं जक हलिंया निस: स्वयां अप्व: भाय् गुगलपाखें अनुवादया निंतिं इव: छुनात:गु दुसां नेपालभासा व आइसल्यान्डिक याना: निगू भासं जक स्वंगूगु चरण पुलावंनेत ता:ला:गु तथ्य न्यनेदया: झी सकसित सन्तोष व गर्व छगू सासलं हे अनुभव जुल ।

प्यंगूगु चरण - सामुदायिक सक्षमता

नेपालभासा अनुवाद प्रणालीया गुगललिसेया यात्रा आ: अन्तिम चरणय् दु । थ्व सुं मनू बाय् पुच:या मजुसे थ्व भाय्यात म्वाकातयेत सकल समुदायया हे योगदान मा: । करिब करिब १२,००० पु अङ्ग्रेजी खँपुया नेपालभासां अनुवाद यायेत सकल नेवा: समुदाय हे न्ह्या: वनेमा:गु दु ।

न्हापांगु स्वंगू चरण पूवनेधुंकूगुलिं गुगलं न्ह्यथनात:गु लिंक https://translate.google.com/contribute य् वना: सुनानं अनुवाद याना: गुलि फु उलि खँपु दुथ्याकेत लुखा चायेकाब्यूगु दु ।

थुगु चरणय् थ्यनेधुंका: गुगलं झीत छु भलसा बिल धा:सा गबलय् निसें १२,००० खँपुया आज्जु पूवनी, युनेस्कोय् ‘निश्चित रूपं लोपोन्मुख’ धका: धयात:गु व थ:गु हे देसय् छगू शताब्दीतक्क क्वत्यलात:गु नेपा:या छगू राष्ट्रिय भासा झीगु भावी सन्ततिया निंतिं अङ्ग्रेजी अनुवादया निंतिं तयार जुइ ।

थ्व चरणया सफलता आ: झी सकसियागु ल्हातय् दु । प्रविधिनाप मिले जुया: झीसं थ्व भाय्या भविष्य हिलेफइ । थ्व लँपु नेपा:या मेमेगु १२७ भासां नं नालेफु । थुपिं सकसिनं प्रविधियात ख:कथं छ्यले फयेमा धयागु हे थुगु च्वसुया आज्जु ख: ।

मनूत सङ्गठित जुल धा:सा छम्ह निम्ह मनुखं याये मफइगु थाकूगु ग्वसा:यात ता: लाके फु । हलिं नेवा: दबू थुज्व:गु हे छगू सङ्गठन ख: ।

न्यागूगु चरण - संस्करण नविकरण

नेवा: समुदायया मंका: ग्वाहालिं जुयाच्वंगु सामुदायिक सक्षमताया चरण हलिं नेवा: दबूयापाखें न्ह्याकेगु इवलय् पौभा: साय्मि ल्वहं मालेबलय् द्य: लूगु थें जुया: झायादिल । न्यागूगु चरण न्ह्या:बलय्‌निसें पौभा:जुं न्हियान्हिथं मदिक्क अनलाइन जूम मिटिंगय् झाया: गुगलं बीगु अङ्ग्रेजी-नेपालभासा खँपुत ट्रान्सलेट व भ्यालिडेट यानादीगु थौं दच्छि पुलेधुंकूगु दु । वयक:यात ग्वाहालि यानादीत नेपालं बिद्या दलि, क्यानाडां द्वारिका राजभण्डारी, बेलायतं लोचन मानन्धर व अमेरिकां सुशील ताम्राकार, तीर्थमैयाँ मानन्धर, नेपालं हिसिलिना शाक्यया लिसें मेपिं यक्व ग्वाहालिमिपिं झायादीगु दु । अले हलिं नेवा: दबूया फेसबुक पेजय् यक्वं ग्वाहालिमिपिं अनलाइन झायेगु यानादीगु दु ।

अथे हे सन् २०२१ या डिसेम्बरनिसें न्यूयोर्कनिसें नरेश शाक्यजुं न न्हूगु अनलाइन पुचः दयेकादीगु दु धाःसा थुगु पुचलय् अमेरिकां मनोहर श्रेष्ठ व अञ्जना ताम्राकार, नेपालं लुमु श्रेष्ठ व नितु डङ्गोल लिसें यक्व पासापिंसं न्हियान्हिथं अनलाइन झायाः भाय् हिलेगु ज्या यानादीगु नं थ्यंमथ्यं च्याला दयेधुंकूगु दु । थ्व हे वंगु जुलाइ २०२२ निसें नेपालय् नं शाक्य सुरेनया सक्रियताय् नेपालभासा गुगल ट्रान्सलेटया न्हूगु पुचः नीस्वंगु दु । थथे हे थी थी देसं थुगु योजनाय् ग्वाहालि जुइगु क्रम मदिक्क वनाच्वन धाःसा थ्व लिपांगु चरण नं याकनं हे सुथां लाइ धइगु भलसा कायेगु गाक्क थाय् दु ।

वयकःपिनिगु ग्वाहालिं आः तकः पिदनेधुंकूगु नेपालभासा गुगल ट्रान्सलेटया न्हू न्हू संस्करण धइगु सन् २०२१ अगष्टय् स्वंगूगु संस्करण, सेप्टेम्बरय् प्यंगूगु संस्करण, अक्टोबरय् न्यागूगु संस्करण, डिसेम्बरय् खुगूगु संस्करण, २०२२ फेब्रुअरीइ न्हय्गूगु संस्करण व जूनय् च्यागूगु संस्करण खः । अथे हे सेप्टेम्बर २०२१ निसें गुगलय् नेपालभासाया बिटा संस्करण नं पिदंगु दु । बिटा संस्करणया उपयोगिता गथे धाःसा भाय् हिलामिपिंसं अङ्ग्रेजी भासं खँपु दुथ्याकाः नेपालभासां हिलातःगु खँपु लिसःकथं कायेफइगु जुल । गुलि सामुदायिक ग्वाहालिपाखें ट्रान्सलेट व भाय्लिडेटया योगदान अप्वना वनी, उलि हे थुगु बिटा संस्करणया गुणस्तर नं बांलाना वनी । थुकिया गुणस्तर छगू उपेक्षित मापदण्ड थ्यनेधुंकाः बिटा संस्करण हे लिपा वनाः मू संस्करण जुइगु जुइ । व चू लाकेत झीसं थुगु न्यागूगु चरणय् अप्वः सिबें अप्वः नेपालभासा हिलाः व भ्यालिडेट यानाः न्हू-न्हूगु संस्करणय् नविकरण जुयावनेगु हे झीगु छगू हे जक लँपु खः- मू संस्करण पिथनाः लिपांगु चरणतक थ्यंकेत !

थुगु चरण आःतक न्हयाना वनाच्वंगु दु धाःसा न्हियान्हिथंया कुतलं हे नेपालभासा गुगल ट्रान्सलेटया संस्करण म्हिगः स्वयाः थौं, थौं स्वयाः कन्हय् अप्वः हे जुयाच्वंगु दु । उकिं हे थुगु संयन्त्रयात भिंकेगु ज्या याइ व छन्हु वनाः स्वचालित रूपय् नेपालभासायात अङ्ग्रेजी भासं हिलेगु झीगु म्हंगस नं अवश्य हे पूवनी । आःतक झीसं थ्यं मथ्यं २७,००० स्वयां अप्वः खँपु अङ्ग्रेजीं नेपालभासाय् हिलेगु यायेधुन धाःसा तसकं बांलाक भाय् हिलेत अभं यक्व सिबें यक्व खँपु हिलाः गुगलय् दुथ्याके माःगु दु । झासँ, थुगु भिंगु ज्याखँय् नेवाः जुयागुया गर्व यासें थःम्हं फुगु ग्वाहालि यानादिसँ !

पहिचान

रामगोपाल आशुतोष, नेपाः

जिगु अन्तिम आज्जु
गन थ्यंकाः पूवनी जिगु लडाई
तर, ल्वानांच्वनी
जि मस्त, सन्तान दरसन्तान
जि थें तुं हे
मामां दिपू, म्हसीका व अस्तित्व
अले च्वनेत छखा समतामूलक मंकाः छें !
जि ला छगू कचा खः
जिगु पुर्खाया धरोहर !!
जिं
वाफय्, ग्वःफय्, खुसिबाःपाखें
बचे यानाः जिगु पुर्खाया हा ल्यंका तयेमाः
जिं
भुखाय्, चलः व गुंमिपाखें
थः शाखा सन्तानयात बचे यायेमाः
जि
मुर्कत्ता, नरमुण्डधारीतनाप ल्वाल्वां
थाहां वयेमाः
जिं
भुखाय्, खुसिबाः, चलः, प्वँवापाखें
थःगु अस्तित्व रक्षाया लडाइँ ल्वाल्वां
थः सन्तानतय् पुसा जुइमाःगु दु ।
जिं स्यू
जिं थःगु हा त्वःफिकूगु दिनय्
जिगु अवसान जुइ
जिं थःत सलंफलं ब्वलंके मफुगु न्हिइ
थःगु सौन्दर्य न्यंके मफुगु न्हिइ
जिगु पहिचानया मृत्यु जुइ ।

छम्ह सलया द्यना

नारद वज्राचार्य, यैं, नेपाः

आतंकं
गन गुबलय् सलाइ की
धायेफइ मखु ।
शत्रुं
गुगु इलय् गुगु दिशां हमला याइ
धायेफइ मखु ।

शहरय् दुब्वां वःपिं खुँ डाँकातय्त
गुबलय् ल्यू वनेमाली
धायेफइ मखु ।
छायधाःसा
इमर्जेन्सि गं थानाः वइमखु
उकें ड्यूटी
सदां दुरूस्त
तयारी अवस्थाय्
दयेमाः । च्वंच्वनेमाः ।

ड्यूटी खः ड्यूटी
ड्यूटी धयागु
सदां हे
पायूछि दुरूस्त अवस्थाय्
दये हे माः ।
आदेश जुइवं
हस् धकाः
पिब्वायेमाः ।
उकें
वयागु द्यना तकं
दनाः दनाः हे जुइ
छम्ह सलया द्यना ।

नेपाःया लःफसय् ह्वःगु

नेपाल संवत्

बिनोद सायुमि (आल), अमेरिका

तःजिगु आपालं ब्वलन थ्व चाय्
नेपाल संवत् छगू खः दसु
देय्या नामं संवत् खनेदत
नेपाःया लःफसय् ह्वयाब्यूगु ॥१॥

सकल नेपाःमिया त्यासा पुलाः
संखधर साख्वालं भिंज्या यात
भिंज्याया लसताय् न्ह्याकुगु
नेपाल संवत् खुसि थें न्ह्यात ॥२॥

हलिमय् न्ह्याथाय् जन्म काःसां
जः खयेका वनी भिंचित्त दुम्हं
भिंचित्त थीकाः संखधरं न्ह्यंक
मतिना इन, हलिमय् छगू बिस्कं

महिताः दुस्वः वल स्व च्याय् हाःगु दँय्
नेपाल संवतयात दुःखं भुन
संवत्‌लिसें सकल नेपाःमिं
घाः व स्याः लहिनाः म्वायेमाल ॥४॥

My feelings

Nugah Shrestha, Netherlands

I find it difficult,
difficult to share my
emotions.
Difficult to talk about
difficult things like
how I feel.

As a man
you learn at
a young age
that you have
to be tough.

Don't show
your feelings,
be like a man.
But I have so many feelings,
feelings that I
don't know
how to share right now.

Does not know
how to interpret.

I prefer
to keep them inside,
I remain silent
about the pain I feel.

The feelings bottle
up and then
sometimes
suddenly come out.
This is not healthy.

I want to learn
to be vulnerable.
Learn to talk about feelings
and emotions.
I am human too.
How do I learn
to deal with my feelings
in a healthy way?

How do I share my feelings
with my loved ones without
fear?

The fear of being less of a man.
I want to learn
to live without that fear.
Being able to share
my emotions.

Because being a man
doesn't mean
you have to hold back
your emotions,
that you can't be vulnerable.
Who decides that?

The system?
Then away with this system
if this system
makes people unhappy.
Learn to live according
to your own happiness.

Talk about the things
that are bothering you.
Talk about your feelings.
Talk about your emotions.
I share my emotions.
I am vulnerable.

I cry.
I smile.
I'm a man.
I am a human.

Amsterdam, the Netherlands
September 25, 2020

कातिप्याखंया
नुगःचु मंगःहिति

सुनिता राजभण्डारी, यल, नेपाः

मूति

मानवजीवन हनेत मदयेकं मगाःगु छताजि तत्व लः खः। लः विना शायद हे सुं मनू म्वायेफइ। प्राणी जीवनलिसे स्वानाच्वंगु लःया थी थी स्रोतमध्यय् हिति नं छगू महत्वपूर्ण पक्ष खः। हिति निर्माण यायेगु ज्या विकसित देय्या छगू सुसंस्कृत सभ्यताया चिं खः। परिष्कृत जनजीवनया छगू उत्कृष्ट व ज्वलन्त नमूना खः। थ्व हे जनजीवन व संस्कृतिलिसे स्वानाच्वंगु यलया मंगःहिति नं छगू खः। जल तत्वलिसे स्वापू दुपिं जलचरया परिष्कृत प्रस्तर मूर्तिया कलाकृत्तिं जाःगु थ्व हितिया थःगु हे मौलिकता व विशेषता दु। स्वधाः हितिया स्वथीकथं लः हायाच्वंगु थःगु हे विशेषता दुगु थ्व हितिया सांस्कृतिक पक्ष तसकं च्वन्ह्याः।

यल काति प्याखंया मू आकर्षणया पक्ष धइगु नृसिंह अवतार खः। थ्व प्याखंया सशक्त पक्ष धइगु नृसिंहं हिरण्यकश्यपु दैत्ययात क्वःथलीगु व व हे क्वःथलाः वेहोश जुयाच्वंम्ह दैत्ययात हाकनं म्वाकीगु पक्ष खः। दंय्दंसं कछलाथ्वः त्रयोदसिया कुन्हु यल काति दबुली नृसिंह अवतारया प्याखं न्ह्यब्वइ। थ्व हे प्याखनय् नृसिंहं हिरण्यकश्यपु दैत्ययात वध यायेगु भाःपा क्वःथली। थ्व धइगु प्रतीकात्मक रूपं तलेजुमाजुं हे नृसिंहया रूप कयाः दैत्ययात क्वःथलीगु खः। परिसरृया विधि छ्यलाः बलि प्रथा निवृति यायेगु हेतुं ब्यूगु प्रतीकात्मक बलि जक खः। छगूकथंया धर्म विधानय् चिनाः मनूतय्या हिंसा व पशुभावयात म्ह्व यायेगु तातुनां प्रतीकात्मक रूपं बलि ब्यूगु खनेदु (खँल्हाबल्हा : निरन ज्वालानन्द राजोपाध्याय, विसं २०७८ पुस २७)।

पृष्ठभूमि

मंगःहिति :

विश्व सम्पदादुने लाःगु यल लाय्कू अन्तर्गतय् दुगु लाय्कूया नापसं उत्तरपाखे मंगःहिति दु। थन स्वधाः हिति दु। न्हापांगु हिति दक्षिणपाखे च्वंगु हिति खः, गुगु हितियात देवहिति धाइ। अथे हे दथुइच्वंगु हितियात मानवहिति, अले स्वंगूगु उत्तरय् च्वंगु हितियात यक्षहितिकथं नालातःगु दु। मंगः परिसरय् छुं नं धर्मकर्मया ज्या यायेत देवहितिं हाःगु लः छ्यली। नयेत्वनेया ज्या यायेत दथुइच्वंगु हिति, अले म्वः ल्हुइत, वसः हीत व बुँज्या यायेत दकलय् लिपांगु उत्तरय् च्वंगु हिति छ्यला वयाच्वंगु दु। थ्व हितिं हाइगु लःया मूल स्रोत फूच्व हे खः। फूच्वं तिका भैरव जुनाः लगंख्यःया सप्तपाताल पुखुली मुंकाः अनं वितरण जुयाच्वंगु दु (खँल्हाबल्हा : निरन ज्वालानन्द राजोपाध्याय, विसं २०७८ पुस २७)।

कातिप्याखं :

नेसं ७६१ दँय् जुजु सिद्धिनरसिंह मल्लया पालय् वयकः व वयकःया शिक्षागुरु हरिवंश उपाध्याय (शर्मा) व दीक्षागुरु विश्वनाथ उपाध्याय (शर्मा)पिं निम्ह नापं स्वम्ह जानाः यल कातिप्याखं नीस्वंगु खः । देय् व देसय् च्वंपिं सकल जनताया रक्षा जुइमा धइगु हेतुं न्ह्याकूगु थ्व प्याखं हलिंया हे छगू ताःहाकःगु साङ्गीतिक भाव नृत्यकथं आःतकं मद्दिक न्ह्यानाच्वंगु दु (जोशी; ११२७ : १४५ - १४८) । थ्व प्याखं थनिं ३८१ दँ पुलां । नृसिंह जुयाः दैत्य क्वःथलीपिनिगु खलः जुजु सिद्धिनरसिंह मल्लया शिक्षागुरुया वंशज खःसा दैत्ययात म्वाकीपिं जुजुया दीक्षागुरुया वंशज खः । थौंतक नं वयकःया वंशजं दैत्य म्वाकेगु परम्परा न्ह्याना वयाच्वंगु दु । प्याखनय् दैत्य जुइम्ह नुगः कवःया पुं (चित्रकार) हे जुइमाः धइगु दु ।

दँय्दँसं कछलाथ्वः त्रयोदसिकुन्हु कातिदबुली नृसिंह अवतारया प्याखं न्ह्यब्वइ । दबुली प्याखं ल्हुल्हुं मन्त्र कयातःम्ह नृसिंहं दैत्य हिरण्यकश्यपुया नुगःपाय् थीसातं अनसं ग्वतुली । ग्वतूम्ह दैत्यया प्वाः फानाः आतापति (प्रतीककथं दयेकातःगु तुयूगु भ्वंया आतापति) लिकानाः क्वखाइ । अले थुखे दबुली रौद्र मुद्राय् दुम्ह नृसिंहया तं शान्त यायेत तलेजुया मू पुजारीं पूजा बी, नापं तं क्वलाकेत अप्सरां थःगु श्रृङ्गारिक नृत्य न्ह्यब्वयाः नृसिंहया तं शान्त याइ । उखे वेहोश जूम्ह दैत्ययात वया गुथियारतय्सं तुयूगु कापतं फायेकाः काति दबूया लिक्कसं च्वंगु पुँबाय् चुकय् यंकाः धलिं फांगा यानाः सुया द्यःने तयाः छ्यं फुसय् सुकुन्दा मत छ्प्वाः नं च्याकाः तयातइ (सायमि; ११२१ : १८) । दैत्यया छेँय् दैत्य पिहां वये न्ह्यव च्याकाः वःगु पालाया मत सीके बी मज्यू धकाः छम्ह पिवाः अन नं च्वनाच्वंगु दइ (राजभण्डारी; ११३९ : ४५) ।

विषयप्रवेश

हलिंया छगू ताःहाकःगु साङ्गीतिक भाव नृत्य नाटिकामध्यय् नेपाःया यल देय्या कातिप्याखं नं छगू खः, गुगु प्याखं जुजु सिद्धिनरसिंह मल्लं देश व जनताया रक्षार्थ हेतुं थः शिक्षागुरु व दीक्षागुरु निम्ह गुरुपिंनापं जानाः कृष्ण व नारायण लीलालिसे सम्बन्धित कातिप्याखं निर्माण यात । शिक्षागुरुपाखें मन्त्र सिद्धि व दीक्षागुरुपाखें तन्त्र सिद्धि नितां दुथ्याकाःलिं थ्व शाःत्रीय भाव नृत्य नाटिकाया सिर्जना जूगु खः । थःगु काव्य सिर्जनाय् गोपीनाथ नामं म्हसीके यःम्ह कृष्णभक्त जुजु सिद्धिनरसिंह मल्लं २१ गः गजूया कृष्ण देगःया निर्माण सम्पन्न जूगु लसताय् तलेजु द्यः थः आगंद्यः
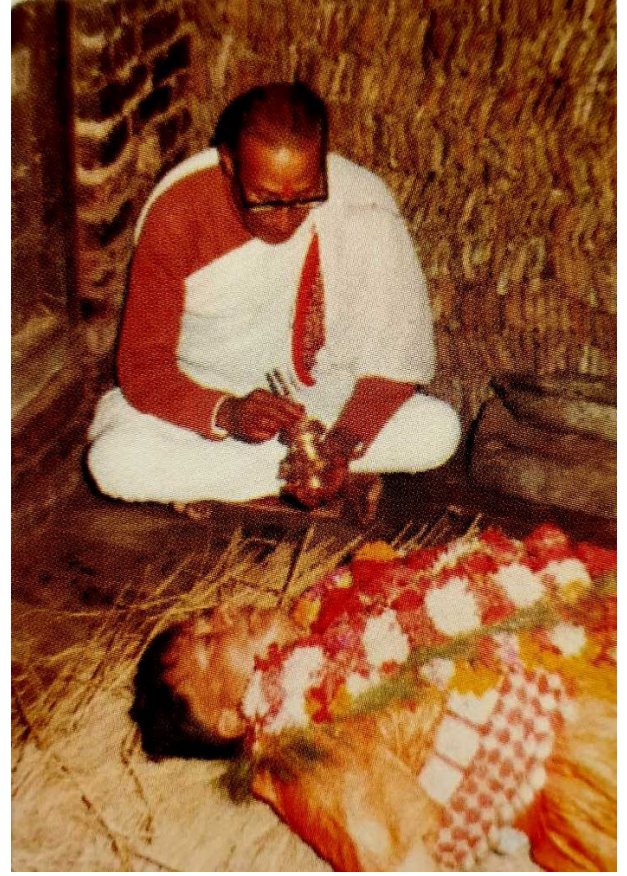
दैत्य म्वाकाच्वंम्ह यल तलेजुया पुजारी राम ज्वालानन्द राजोपाध्याय ।

तलेजु माजुयात नं लय् तायेकेत प्रतीकात्मक रूपं बलि बीकथं थ्व प्याखं निर्माण जूगु खनेदु । थुकिया अन्तर्गत मेमेगु प्याखं न्ह्यागु तिथी क्यंसां जलशयन, वराह अवतार व नृसिंह अवतार, छसीकथं कार्तिक शुक्लपक्ष (कछलाथ्वः) एकादसि, द्वादसि व त्रयोदसिकुन्हु हे क्यनेमाः धइगु नियम दु । थ्व नं छगू थ्व प्याखंया सबल पक्ष हे खः धायेमाः ।

दैत्य क्वःथलीगु धइगु साङ्केतिक रूपं वध यायेगु हे खः । व न्हिकुन्हु छन्हु यल लाय्कूया आगंद्यः तलेजु माजुं नृसिंहया रूप धारण यानाः दैत्य हिरण्यकश्यपुया वध याइगु खः, प्रतीकात्मक रूपं बलि काःगु हे खः । बलि खँग्वः हिंसालिसे स्वापू दु । थ्व हे हिंसायात निवृति यायेगु भावनां परिसर्‌या विधि छ्यलातःगु थ्व प्याखंया छगू मेगु सबल व सशक्त पक्ष खः । प्याखं ल्हुल्हुं जब नृसिंहं दैत्य हिरण्यकश्पुया नुगःपाय् थी, दैत्य अनसं ग्वतुली । दैत्य खलकया गुथियारपिंसं वेहोश जूम्ह दैत्ययात तुयूगु कापतं त्वपुयाः दबूया लिक्कसं च्वंगु चुक, पुँबाय् चुकय् यंकाः सीम्ह तय् थें सुइ द्यःने तयाः धलिं फांगा यानाः ग्वतुइका तइ । दैत्यया च्वसं छ्यं फुसय् मत छ्प्वाः नं तयातःगु दइ । गुथियार व पासाभाइपिंसं दैत्य ख्वाउँया वनी धकाः पाल्हातय् व तुती क्वाजः बीत ल्हातिं थानाच्वनी । उखे रौद्र नृसिंहयात शान्त यायेत तलेजुया

दैत्य म्वाकीगु कर हस्त, यल तलेजुया पुजारी निरन ज्वालानन्द राजोपाध्याय।

पुजारीं पूजा बियाःलिं थुखे पुँबाय् चुकय् वेहोश जुयाच्वंम्ह दैत्ययात म्वाकेत दुहां वइ ।

दैत्य म्वाकेगु विधि

व न्हिकुन्हु दैत्य म्वाकीम्ह पुजारी नं थःत नीसी यानाः प्याखं शुरु जुइ न्ह्यव लायकूया आगंद्यः तलेजु माजुयात विधिवत् पुजा बी । थ्व न्हिकुन्हु तलेजु माजुयात नृसिंह भाःपाः हे पूजा बी । व पूजाधुंकाः नृसिंहया ख्वाःपाः पुज्यानाः नृसिंह जुइम्हेसित ख्वाःपाः लःल्हाइ । अनलिं नृसिंहं दैत्य क्वःथले धुनेवं रौद्र नृसिंहया तं क्वलाकेत तलेजुया पुजारीं पूजा बी । व धुंकाः पुजारी दैत्य म्वाकेत पुँबाय् चुकय् थ्यनी । अले अन सिद्धिनरसिंह मल्ल खलःया सन्तानं सिजःया आम्खोराय् मंगः हितिया दक्षिणपाखे च्वंगु देवहितिं हाःगु नीलः कयाहःगु दइ । व लः पुजारीं ज्वनावःगु कस्वाय् प्वंकाः उकी दुने कर्तरिं (चक्कूं) लखय् यन्त्र च्वयाः मन्त्र ब्वनाः स्वकःति त्वंकी । छुं ई लिपा वेहोशय् वनाच्वंम्ह दैत्य होशय् वइ । अनंलि तलेजुया पुजारी तलेजु माजुया पूजा विसर्जन यायेत हाकनं आगंद्यः तलेजुमाजुया देगलय् वनाः विसर्जन पूजा यानाः अनया मेपिं मुख्य पुजारीपिं नापं च्वनाः चिपं थियाः थःगु छेँय् लिहां वनी ।

मंगः हितिया देवहितिं हाःगु लः हे छाय् माःगु ? मेगु हितिं हाःगु लः ज्यू कि मज्यू धइगु न्ह्यसलय् वय्कलं थथे धयादी - दकलय् न्हापां लः हाइगु हिति व देवहिति जूगुलिं खः । नापं मंगः परिसरय् दुगु दक्वं देगलय् व पूजाया निर्तिं थ्व हे हितिं हाःगु लः छ्यली ।

आःतक थथे दैत्य म्वाकेगु ज्वलय् छुं विघ्न बाधा वःगु दु ला धइगु न्ह्यसःया लिसलय् वय्कलं थथे धयादी - आःतक अज्याःगु छुं विघ्न बाधा न्हापा नं वःगु जिं मस्यू, आः नं वःगु मदु । व हे खः थ्व प्रक्रिया न्ह्याकीबलय् अन नृसिंह खलकयापिं व मिसात न्ह्यःने च्वने मज्यू, व छाय् धाःसा अथे म्वाकेगु धइगु तन्त्र व शक्तिं न्ह्याके माःगु प्रक्रिया खः । अले नेवाः समाजय् मिसा छम्ह शक्तिया प्रतीककथं कयातःगु जूगुलिं थ्व प्रक्रिया शक्तिनापं सम्बन्धित जूगुलिं थ्व प्रक्रिया जःछि सुं नं मिसा दैत्य तयातःथाय् जःखः च्वने मज्यू, च्वनाच्वंगु दःसा दैत्ययात म्वाके थाकुइ यः, बस् उलि हे खः मेगु खास हे पंगः विघ्न बाधा वःगु आस्तकं इतिहासंनिसें मदु ।

लिखँ

तलेजुया पुजारीं तान्त्रिक विधि छ्यलाः दैत्य जूम्ह प्याखंम्वःयात न्हूगु जीवन लःल्हाइ । दैत्ययात वयकःया छेँय् दुचायेकाः थाकुलि नकिनं खेँय्सगं लःल्हाइ । अले थःथिति व जःलाखःलापिन्त भ्वय् नकी (राजभण्डारी; ११३९ : ४५-४६) । मंगःहितिलिसे दैत्यया जीवन स्वानाच्वंगु दु धइगु वयकःयात प्राप्त जूगु न्हूगु जीवनं क्यनाच्वंगु दु । हितिलिसे स्वानाच्वंगु यल देय्या सांस्कृतिक धरोहरकथं धस्वानाच्वंगु कातिप्याखं आःतकं जीवन्त जुयाः दनाच्वंगु दु । थ्व ल्याखं धायेफइ कि कातिप्याखंया नुगःचु मंगःहिति खः ।

लिधंसा ज्वलं

खँल्हाबल्हा व सन्दर्भ धलः :

निरन ज्वालानन्द राजोपाध्याय, पतको, यल ।
(विसं २०७८, पुस २७)
जोशी, सत्यमोहन (नेसं ११२७), 'एथेन्सको आम्पिथिएटरदेखि ललितपुरको कात्तिक नाचको डबलीसम्म', भृकुटी, १ : १ : पृ.१ ४५-१४८ ।
राजभण्डारी, सुनिता (नेसं ११३९), कातिप्याखनय् नृसिंह अवतार; यल : बाबुराजा महर्जन ।
सायमि, सन (नेसं ११२१), कातिप्याखं; यल : नेपालमण्डल घःचाः धुकू ।
httpsM//baahrakhari.com/news-details/ 39818/2017-10-30 (retrieved on datedM 25, Jan 2022)

हलिं नेवाः दबूया नीस्वना व नेपालय् दबूया पलाः

सुरेन्द्रभक्त श्रेष्ठ, यँ, नेपाः

'हलिमय् न्ह्याथाय् च्वंसां झी नेवाः' धइगु मू नारा ज्वनाः हलिं नेवाः दबू न्ह्यज्याना च्वंगु दु । 'हलिन्यंकया नेवाःत छप्पँ छधी जुइगु, झीगु भाय्, तजिलजि व म्हसीका ल्यंका तयेगु' धइगु खँयात मू मन्त्रकथं नालाः विशेष यानाः विदेशय् छम्ह नेवालं मेम्ह नेवाःयात म्हसीकेगु व थवंथवय् ग्वाहालि कालबिल यायेगु हलिं नेवाः दबूया आज्जु खः ।

झी न्ह्याथाय् वंसां झीगु स्वापू दयाच्वन धाःसा नेवाःतय्गु भाय्, संस्कृतिया निंतिं ज्या यायेगु जक मखु, नेवाःतय्गु दथुइ लजगाः, शिक्षा, बसोबासय् वयेफुगु समस्या ज्यंकेत ग्वाहालि यायेगु व नेवाःतय् दथुइ नेटवर्क बल्लाकेगु ज्याय् न्ह्यचिले फइ । देसय् लजगा मदयाः विदेश वनाच्वंपिंमध्ये सलंसःया ल्याखय् नेवाःत नं दु । थज्याःगु परिस्थितिइ विदेसय् वनाः कसा नयाच्वंपिं नेवाःत नं अल्याख दु । उकिं सुं नं नेवाःतय्त दुःख जुल, नये मखन बाय् छुं नं कथंया समस्या जुल धाःसा उमित हलिं नेवाः दबूपाखें ग्वाहालि नं जुया वयाच्वंगु दु । हलिं नेवाः दबू हलिंन्यंकया मू मू देसय् थःगु कचा स्वनाः नेवाःतय्त छधी छप्पँ यायेगु लँपुइ न्ह्यज्याना च्वंगु दु ।

नेवाःतय्सं न्ह्याका वयाच्वंगु संस्थात अप्वः धइ थें स्वनिगः केन्द्रि जुयाच्वंगु दु । स्वनिगः दुने नेवाःतय्सं न्ह्याका वयाच्वंगु संस्था सलंसःया ल्याखय् दु । स्वनिगलं पिने नं थी थी संस्था दु तर इपिं क्षेत्र विशेषय् हे सीमित जुयाच्वंगु खनेदु । व धइगु उगु संस्थाया आज्जुकथं हे जूगु जुल । राष्ट्रिय स्तरया, देय्न्यंकया नेवाःतय्त सङ्गठित यायेगु तातुनाः नेवाः देय् दबू नं नीस्वने धुंकल ।

लजगा, शिक्षा आदिलिसें थी थी हुनिं नेवाःत विश्वया कुंकुलामय् थ्यनेधुंकल । नेवाःत मदुगु देय् माले हे थाकुइ धुंकल । थज्याःगु अवस्थाय् हलिंन्यंकया नेवाःतय्त छपाः कुसाया क्वय् हयेगु, थवंथवय् ज्ञान, अनुभवया कालबिल यायेगु, अन्तरक्रिया यायेगु, थःथः दथुइ दुगु समस्याया समाधान यायेत ग्वाहालिया निंतिं सहकार्य यायेत मंकाः दबूया आवश्यकताकथं हलिं नेवाः दबू न्ह्यज्याना च्वंगु दु ।

हलिं नेवाः दबुलिं न्ह्याकूगु थी थी गतिविधिमध्ये हलिंया सकलें नेवाःत सङ्गठित जुइत पलाः न्ह्याकूगु न्हि हलिं नेवाः न्हि नं छगू दसुकथं न्ह्यब्वये छिं । सन् २०२२ या मार्चतकया दुने न्याक्वः थ्व न्हि हनेज्या जुइधुंकूगु दु । नेपालं हे थुगु न्हि घोषणा जुइधुंकाः थ्व न्हियात नेपाः देसं दँय्दँसं छगू महोत्सवकथं हे हनेगु ज्या जुयाच्वंगु दु । कोभिडया इलय् जक थुगु दिवस भर्चुअल माध्यमय् लिकुंगु खः । लिपा लिपाया दँय् थ्व न्हियात अझ झः झः धायेक हनेगु ग्वसाः दु ।

थौंकन्हय् झी न्ह्याबलें ज्या यायां लिमलाः । झीगु नखःचखः, भाय्, संस्कृतिया संरक्षण, निरन्तरतालिसें व्यापकता अले झीगु अधिकार, झीत राज्यपाखें जुयाच्वंगु दमन आदिया निंतिं खँ ल्हायेगु हे फुर्सद मदया च्वंगु दु । उकिं दँय् छन्हु बिस्कं हे न्हि मालाः भाय्, संस्कृतिया खँ ल्हायेगु, झीगु अधिकारबारे सचेतना अप्वयेकेगु ज्या यायेफइ ला धइगु आज्जु ज्वनाः हलिं नेवाः दबूया बाल्टिमोर तःमुँज्यायात लुमंकाः सन् २०१८ निसें 'हलिं नेवाः न्हि' हनेगु शुरु जूगु खः ।

न्हापांगु हलिं नेवाः न्हि सन् २०१८ स नेपालय् 'ग्लोबल नेवाः सम्मेलन' ग्वसाः ग्वयाः हंगु खः । उकिया ग्वसाः हलिं नेवाः दबू केन्द्रपाखें जूगु खःसा नेपाः च्याप्टरं व्यवस्थापन यायेगु भाला काःगु खः । सन् २०१९ य् हलिं नेवाः दबूया स्वक्वःगु तःमुंज्या नं नेपालय् हे यायेगु धकाः ग्लोबल नेवाः सम्मेलनय् हे घोषणा याःगु खः । उकिं हलिं नेवाः दबूया स्वक्वःगु तःमुंज्या नेपालय् जूगु खःसा थी थी ज्याइवः यासें स्वन्हुतक्क तःजिक ज्याइवः जूगु खः ।

निक्वःगु हलिं नेवाः न्हिया मू ज्याइवः नं नेपालय् हे हलिं नेवाः दबूया स्वक्वःगु तःमुंज्याया इवलय् सन् २०१९ स बसन्तपुरं थी थी सांस्कृतिक बाजं व झांकिसहितया ऱ्यालि न्ह्याकाः जूगु खः । उकिया मूकजिकथं पुष्कर माथेमां ज्या यानादीगु खःसा जि व रश्मिला प्रजापति कजि जुयागु खः । कोभिड १९ या हुनि हलिन्यंक हे असर लाःगुलिं स्वक्वःगु हलिं नेवाः न्हि जूममार्फत जक हनेत बाध्य जूगु खःसां प्यक्वःगु व न्याक्वःगु हलिं नेवाः न्हि तःजिक हे हनेत ताःलाःगु दु । हलिं नेवाः न्हि हनेगु इवलय् थी थी विधाया झिम्ह व्यक्तित्वपिन्त हनेगु ज्या नं मद्दिक न्ह्याका वयाच्वनागु दु । थुकियात वर्तमान कार्य समितिपाखें नं मद्दिक न्ह्याकेगु जुइ ।

दबूपाखें न्ह्याकागु मेगु न्ह्यथनेबहःगु ज्या धइगु

कोरोना महामारीया इलय् हलिमय् न्यनाच्वंपिं नेवाः दाजुकिजापिसं मनस्वां ह्वयेकाः ग्वाहालि छ्वया हयादीगुयात नेपालय् तसकं आवश्यक जूपिन्त लःल्हायेगु ज्या खः । थथे ध्यबा छ्वया हयादीम्ह नेवाः आयरल्याण्ड सोसाइटीया दीपेशमान शाक्य, केन्द्रपाखें नायः सिजन श्रेष्ठ, नेपाली जनसम्पर्क अन्तरराष्ट्रिय समन्वय समिति खःसा नेवाःलिसें नेपाःया आदिवासी जनजातिपिं यानाः थ्यं मथ्यं २०० म्हेसित आर्थिक ग्वाहालि लःल्हायेगु ज्या जूगु दु ।

न्याक्वःगु हलिं नेवाः न्हि तःजिक क्वचाये धुंकाः ने.सं. ११४२ चौलागाः सप्तमि, सनिबार (२०७९ बैशाख १० गते) जूगु हलिं नेवाः दबू, नेपाः च्याप्टरया तःमुंज्यां जिगु नेतृत्वय् न्हूगु ज्यासना पुचः ल्यल । थुगु पुचलय् यक्व धया थें ल्याय्म्हपुस्ताया दुजःपिं हे दु । थुकिया निंतिं भूमिका म्हितादीगुलिं न्हापाया ज्यासना पुचःयात यक्व यक्व हे सुभाय् द्यछाये हे माः । युवा पुस्तायात नेतृत्व लःल्हायेत निवर्तमान नायः शाक्य सुरेनया योगदानयात नं जिं थन लुमंका च्वना ।

जिगु नेतृत्वय् न्हूगु ज्यासना पुचः वये धुंकाः 'नेवाः पहिचान : थी थी आयाम' विषयस निन्हुयंकंया राष्ट्रिय सम्मेलन तःजिक यायेगु ज्या जुल । थुगु राष्ट्रिय सम्मेलन न्ह्याकेत दबूया नेपाः च्याप्टरया पुलांम्ह नायःलिसें वर्तमान मूज्यासना पुचःया न्वकू पुष्कर माथेमाजुं म्हितादीगु भूमिका लुमंकेबहः जू । वय्कःया हे संयोजनय् न्ह्यज्याःगु राष्ट्रिय गोष्ठिं नेवाःतय्गु म्हसीका ल्यंकेगु निंतिं आवश्यक लँपु ज्यायेत तिबः जूगु दु । गोष्ठीया इवलय् यें महानगरपालिकाया पूर्व मेयर विद्यासुन्दर शाक्य, दबूया नेपाः च्याप्टरया निवर्तमान नायः शाक्य सुरेन व लोककवि राजभाइ जकःमिजुपिन्त हनेगु ज्या नं जुल ।

थुगु हे राष्ट्रिय गोष्ठीया दथुइ लोककवि राजभाइ जकःमिया सम्पादन व रत्नकाजी मनया सह-सम्पादनय् 'नेवाः पुर्खा' सफू पिथनेगु ज्या जुल । थुगु सफुतिइ नेवाःतय्त थौंया अवस्थाय् तक थ्यंकेगु निंतिं भाषिक, सांस्कृतिक, राजनैतिक, साङ्गीतिक, स्वास्थ्य, शिक्षा, खेलकुद, सञ्चार आदि थी थी ख्यलं योगदान बियादीपिं २६४ म्ह व्यक्तित्वपिनि किपा मुनाः पिथनेगु ज्या जूगु दु । नेवाः ख्यलय् योगदान बियादीपिं यक्व ल्याखय् दयां नं वय्कःपिनि म्हसीका न्हूपुस्तायात बी मफया च्वंगु इलय् थ्व न्हापांगु पलाः खः । नेवाः जाति व भासा थकायेगु निंतिं योगदान यानादीपिं मेपिं नं यक्व हे हनेबहःपिं दुसां नं वय्कःपिनि अभिलेख मदुगु व किपा तक नं माले मफुगुलिं व मुनाय् दुथ्याके मफुगु अवस्था दु । थुकियात वाःचायेकाः अफ दुग्यंक सकसियां बःचाहाकःगु म्हसीकालिसें इ-सफू पिथनेगु नं योजना दु ।

म्वायेनु भी हर्ष थवंथव

ज्ञानेन्द्ररत्न वज्राचार्य, यें, नेपाः

मांया मूलय् ख्वबिधाः हायेकाः
हिहिलं सुं ख्वयाच्वन !
भाय् साहित्य संस्कृति धकाः
चिल्लाय् दनाः हालाच्वन ।
तर नं भीपिं ताःख्वायँ जुयाः
च्यूताः छखेरिखे तयाच्वन
नये त्वनेया लिमलाः पहलं
आज्जु भीगु थौं मदइच्वन ।
अन्ति सलिखय् पीजा कंकाः
सकलें धेधे चुलाच्वन
छ्वय्ला कचिला आहा धकाः
सवाः काकां नयाच्वन ।
भाय् साहित्यया सिसाबुसा फुक्कं
ध्वगिनाः प्याताप्याता वनीन
संस्कार संस्कृतिया दुरु धौ फुक्कं
खार्पा वनाः सित्तिं वनीन ।
थुइकि नेवाः अय् भीसं थुइकि
भीपिं नेवाः थौं मखइन
पूर्खा भीपिं स्वतन्त्र खयाः नं
थौं थी थी पार्टीया कवः जुइन ।
थी थी कवः, खलः पुचः जूसां
भीगु पहिचान म्हसीकेनु
सम्पदा संस्कृति संस्कारया
तजिलजि भीसं म्वाका तयेनु ।
थुइकि नेवाः अय् भीसं थुइकि
जुइ स्व मजिल थी थी कवः
वयात बीनु भीसं ग्वाहालि
माःगु मदु छुं भीत लबः ।
भ्वखाचं मदुंगु छें थौं दुनीन
सकलें जानाः बीनु तिबः
नेपाःदेय्या नेवाः भी धायेकाः
म्वायेनु भी हर्ष थवंथव ॥

१५ हाइकु

किरण केन, अमेरिका

१) प्यक्वःगु मुंज्या
हलिं नेवाः दबूया
न्यूयोर्कय् ज्वी ज्या !

२) ला गार्डिया थाय्
न्यागू अगष्टनिसें
स्वन्हु भ्वज याय् !

३) यू. एस. कवः
नेवाः गुथि न्यूयोर्क
च्वं जव खव !

४) पलिस्था जूगु
थ्व संस्थाया च्याप्टर
हलिमय् गुगु !

५) नेवाः संस्कृति
भासा व तजिलजि
मयः बिकृति !

६) गुगल ट्रान्स्लेट्
इंग्लिशं नेपाः भासा
तिके पम्फलेट् !

७) नेवाः म्हसीका
हलिमय् थी थी देसय्
सकस्यां भिंकाः !

८) नेवाः विदेशय्
च्यूताः नेपाः व नेवाः
च्वँ थ:गु देशय् !

९) देय्यात तिबः
पिने नागरिकता
नयेनु मेवा !

१०) भिंकि नेपाः देय्
जिपिं लिहां वये न्हां
याये स्वर्ग देय् !

११) ज्याइवः सिधय्काः
चाःह्यु नायग्राफल्स
थुखे अम्रिका !

१२) कायेनु भिसा
क्यानाडा चाःह्यू वने
यंके थः मिसा !

१३) मुंज्या सिधय्काः
नेपाः लिहां वने न्ह्यः
डी.सी. वने का !

१४) नेपाल थ्यंकाः
धाये मते फोहर
बिचाः मवय्काः !

१५) थ:गु जन्मथाय्
अम्रिका स्वयां बांलाः
गथे मखु धाय् !

नेवाः स्वंगुगुलिङ्गीत

पूर्णिमा शाक्य, यल, नेपाः

नेवाः समाजयात मेगु समाजसिबें भचा बन्द प्रकृतिया समाज धाइ । अर्थात् नेवाःतय् थःगु वैभव, थःगु समृद्धि व थम्हं थःत कतःपिनि न्ह्यःने ब्वये मयः थें थःगु कमजोरी, थःगु असफलता व थःगु खराबी नं कतःपिनि न्ह्यःने क्यने मयः । अथे जुयाः नेवाःतय्सं थःपिनि छेँय् सुं अपाङ्ग वा सुं ब्वये बहः मजूम्ह मनू दुसा वयात फयांफछि सुचुका हे तयेगु याइ, पिने क्यनेगु याइ मखु ।

पायछि उकथं हे नेवाःतय्सं थःपिनि छेँजः खःसां स्वंगुगुलिङ्गी पिने मब्वसे सुचुका तइम्ह छताजि प्राणी खः । थःपिनि छेँय् सुं स्वंगुगुलिङ्गी सदस्य दुसा वयात पिने ब्वइ मखु । कर्पिंसं सी धकाः वयात पिने तकं छ्वइ मखु । थौंकन्हय् मेमेगु समाजया स्वंगुगुलिङ्गीतय्सं थःपिनि पहिचान पिब्वयाः पिहां वयेगु साहस यायेधुंकूसां नेवाः स्वंगुगुलिङ्गीत धाःसा अथे पिने खने मदुनि ।

तर खुले मजूगुया अर्थ नेवाः समाजय् स्वंगुगुलिङ्गी धइपिं हे मदुगु धाःसा मखु । नेवाःतय् आदिभूमि धाःगु स्वनिगः दुने जक मखु स्वनिगलं पिने नं नेवाःतय्गु वस्ती दु थासय् नेवाः स्वंगुगुलिङ्गीत दयेमाः धइगु दावी थ्व ख्यलय् ज्या यानाच्वंपिनिगु दु । थ्व समुदाययात थौंकन्हय्या भासं यौनिक व लैङ्गिक अल्पसङ्ख्यक समुदाय धाइ । अल्पसङ्ख्याय् दुगु हुनिं यानाः नं थ्व समुदाय मेपिं थें इवात्त खने दइ मखु ।

स्वंगुगुलिङ्गी मनूत जातीय रूपं न्ह्यागु हे समाजयापिं खःसां उमिसं थःगु पहिचान धाःसा जातीय रूपं स्वयां नं यौनिक लैङ्गिक रूपं हे ब्वयेगु यानाच्वंगु दु । मुक्कं नेपाःदुने थुमिगु ल्याः करिब गुगु लाख ति दयेमाः धइगु दावी दु । नेवाः समाजय् ग्वःम्ह दु धकाः सी मदुनि । हलिंया न्ह्यागु समाजय् नं कुल जनसङ्ख्याया छगु प्रतिशत स्वंगुगुलिङ्गी, अले समलिङ्गी, निगुलिङ्गी, अन्तरलिङ्गी, स्वंगुगुलिङ्गी समेत यायेबलय् १० प्रतिशतया सङ्ख्याय् दइ धइगु अनुमान यानातःगु दु । अय् जूगुलिं नेवाः समाजय् नं नेवाःतय् कुल सङ्ख्याया १ निसें १० प्रतिशत हे स्वंगुगुलिङ्गी दयेमाः धकाः अनुमान यायेफु ।

स्वंगुगुलिङ्गी समलिङ्गीतय् आधिकारिक संस्था नीलहीरा समाजया दुजः मनिषा ढकालं कनादीकथं स्वनिगःया यैं, यल व ख्वपय् जक मखु काभ्रे, कास्की, बाग्लुङ्, पाल्पा, नारायणघाट, हेटौंडा, रूपन्देही, नवलपरासीइ घोषित रूपं हे नेवाः स्वंगुगुलिङ्गीत नापलायेधुंकूगु दु ।

थौंकन्हय् गुलिखे नेवाः स्वंगुगुलिङ्गीत नीलहीरा समाजय् नं ज्या यानाच्वंगु दु । गुलिं ला थी थी सरकारी ज्याकू व गैरसरकारी संस्थाय् नं ज्या यानाच्वंगु दु । गुलिखे नेवाः स्वंगुगुलिङ्गीतय्सं धाःसा थःपिनि नां व जात समेत हिलाः तयेगु यानाच्वंगु कारणं उमित म्हसीके थाकु ।

थज्याःगु इलय् नं थःगु म्हसीका मसुचुकुसे साहस हे यानाः पिहां वयाच्वंम्ह छम्ह नेवाः स्वंगुगुलिङ्गी खः रुक्साना कपाली । वय्कलं थःगु म्हसीका पिब्वयादीगु जक मखु, थःगु नामं छगू ब्लग हे चायेकाः स्वंगुगुलिंगी व समलिङ्गीबारे नेवाःभासं च्वसुत च्वयाः प्रचार प्रसारया ज्या समेत याना च्वनादीगु दु । वय्कः छम्ह नेवाः अभियन्ता नं खः । वय्कलं नं आपालं नेवाः स्वंगुगुलिङ्गीत म्हस्यू तर उपिं खुले जुयाः धाःसा मवः । वय्कः यलय् च्वनादी । यलय् हे वय्कलं आपालं स्वंगुगुलिङ्गीत म्हस्यू तर उमिसं थःत उकथं परिचय धाःसा मब्यूगु खँ कनादी ।

नेवाः स्वंगुगुलिङ्गीमध्यय् इलय् ब्यलय् चर्चाय् वयाच्वनीम्ह छम्ह खः - मय्जु भूमिका श्रेष्ठ । ख्वालं नं तसकं बांलाःम्ह वय्कः यैंया नैकापय् च्वनादीम्ह खः । छक्वः वय्कः संविधानसभाय् तकं मनोनीत दुजः जुइगु धकाः चर्चाय् वःगु खः । स्वंगुगुलिङ्गीतय् पहिचानयात राज्यपाखें मान्यता दयेकेगु व सुलाच्वंपिं स्वंगुगुलिङ्गी समलिङ्गीतय्त खुले जुयाः पिकायेगु ज्याय् वय्कःया तःधंगु योगदान दु । दँय्दसकं जुइगु स्वंगुगुलिङ्गीतय् सुन्दरी कासा मिस पिङ्कय् सन् २००७ या उपाधि वय्कलं हे त्याकादीगु खः ।

मिस पिङ्कया उपाधि त्याकूम्ह नेवाः स्वंगुगुलिङ्गी वय्कः याकःचा मखु । नेपालय् सन् २००४ निसें मिस पिङ्क ज्याइवः जुयावयाच्वंगु खः । उकिया न्हापांगु उपाधि त्याकूम्ह स्वंगुगुलिङ्गी नं नेवाः हे खः, मय्जु अमिशा श्रेष्ठ । सन् २००७ या उपाधि भूमिकां त्याकूगु खःसा सन् २०१२ या उपाधि पूर्णिमा श्रेष्ठं त्याकल । सन् २०१६ य् मय्जु गोइन बाटाजुं ब्वति काःगु खःसां उपाधि धाःसा त्याके मफुत ।

स्वंगुगुलिङ्गी अले यौनिक व लैङ्गिक अल्पसङ्ख्यकतय्गु अधिकार प्राप्तीया निंतिं सक्रिय अधिकारकर्मीतय्त नई प्रकाशनपाखें दँय्दसकं नई रामलक्ष्मी सिरपाः बीगु याना वयाच्वंगु दु । थ्व सिरपाः नं छगू इलय् छम्ह नेवाः स्वंगुगुलिङ्गी मय्जु डली महर्जनयात ल:ल्हाःगु खः ।

थ्व ल्याखं स्वयेबलय् छु सीदु धाःसां नेवाः स्वंगुगुलिङ्गीत समाजय् उलि खुले मजूसां गुलि नं खुले जुयाः वयाच्वंगु दु उपिं शारीरिक व मानसिक रूपं अतिकं तीक्ष्ण जू । राजधानी यँय् थौंकन्हय् बहनी जुलकि थँबही, न्हूपुखू (रानीपुखू), जमल आदि थी थी लागाय् स्वंगुगुलिङ्गीत देहव्यापार यायेत दनाच्वंगु खनेदइ । देहव्यापार थें ज्याःगु मखुगु ज्याय् फँसे जुयाच्वंपिं जूगुलिं उपिं मेपिं स्वयां छाडा नं जुइ । तर नेवाः स्वंगुगुलिङ्गीत धाःसा न अथे छाडा जुयाच्वंगु खनेदु न देहव्यापारी हे । थुकिया हुनि नं नेवाः समाजया बन्द चरित्र हे खः ।

मेमेगु समाजय् स्वंगुगुलिङ्गीतय्त परिवारया दुजः खःसां छँय् हेला याइ । अझ छँय् हे तयेगु याइ मखु । उकिं उमिसं आखः नं ब्वने खनी मखु । फलतः उपिं मखुगु लँय् लानाः छुं हे ज्या यायेगु मदयाः लिपा देहव्यापार यायेत बाध्य जुइ । तर नेवाः समाजय् धाःसा स्वंगुगुलिङ्गी दुजःयात परिवार दुने हेला याःसां कपिंसं सी धकाः पिने छता छ्वयेगु याइ मखु । उकिं उपिं मखुगु लँय् नं लाइ मखु । बरु छेंदुने हे कैद थें जुयाच्वनी ।

गुलिखे स्वंगुगुलिङ्गीतय्सं समाजय् थःगु म्हसीका बी मछालाः दँ दँ तक सुचुका तइपिं नं दु । समाजय् मिसा वा मिजं जूसा जक सामान्य रूपं काइ । व स्वयां फरक जुल धाःसा वयात मेगु हे मिखां स्वयेगु मखुगु चलन झीथाय् दनि ।

तर आः समाज यक्व हे खुल्ला जुइधुंकल । थःगु परिवारया तेस्रोलिङ्गी दुजःयात हेला अपमान यायेगु वा सुचुका तयेमाःगु आवश्यकता मदये धुंकल । सुचुकातःपिं तेस्रोलिङ्गीत नं खुल्ला जुयाः पिहां वयेमा व उमिसं नं थःपिनि प्रतिभा ब्वये फयेमा धइगु ता तयाः हे मिस पिङ्क थेंज्याःगु ज्याइवःत जुयाच्वंगु खः । तेस्रोलिङ्गी जुइगु छुं ल्वय् मखु, न त सुयां दोष खः, न विकृति । थ्व छगू प्राकृतिक घटना खः । उकिं उमित नं समाजया सम्मानपूर्ण दुजःया रूपय् म्वायेगु अवसर बीमाः । उमिगु नं हरेक नैसर्गिक अधिकारया सुरक्षा जुइमाः । उमित छँय् समान व्यवहार यात धाःसा, शिक्षा, रोजगारीइ हेला मयासे समान अवसर बिल धाःसा उमिसं नं बांलाक (अझ मेपिंसं स्वयां उत्कृष्ट) ज्या यानाः क्यनेफु धइगु ला प्रमाणित हे जुइधुंकूगु दु ।

तेस्रोलिङ्गी छु खः ?

जन्म जुइबलय् मिसा वा मिजं जुयाः जन्म जूसां तःधिकः जुया वनीबलय् वयागु लैङ्गिक पहिचान मिसा वा

मिजं मजुसे मेगु हे अर्थात स्वंगूगु प्रकारया जूवनी । उकिं उमित स्वंगुगुलिङ्गी धायेगु याःगु खः । बूबलय् मिजं जुयाः बूगु खःसां तःधिकः जुया वंलिसे वयाके मिसाया गुण विकास जुया वइ । अथवा बूबलय् मिसा खःसा तःधिकः जुया वंलिसे वयाके मिजंया गुण विकास जुया वइ । वयां लिपा व पूर्ण रूपं मिजं जुइगु खः वा पूर्ण रूपं मिसा जुइगु खः वा गथे खः अथे हे स्वंगुगुलिङ्गी हे जुयाः च्वनेगु खः धइगु खँया निर्णय धाःसा व थम्हं हे याइ ।

नेपाःया थी थी लागाय् थुमित थी थी नामं हे म्हस्यू । पूर्वी लागाय् थुमित मेटी धाइसा तराई लागाय् मौगिया वा कोथी धाइ । पहाडपाखे सिङ्गारु व वयां नं च्वय् हिमालपाखे फुलुफुलु धाइ । नेवाः समाजय् थुमित मैंबाबु धायेगु चलन दु । थुमित अपमानपूर्वक सम्बोधन याइबलय् छक्का, हिजडा, नपुंसक आदि खँग्वः नं छ्यलेगु याः । तर थज्याःगु खँग्वः छ्यले मज्यू । थुकिं उमित नुगलय् स्याकी, नापं आक्रोशित नं याना बीफु ।

समलिङ्गी व स्वंगुगुलिङ्गी धइगु थी थी विषय खः । समलिङ्गी धइगु मिसा जूसा मिसाप्रति व मिजं जूसा मिजंप्रति हे यौनिक आकर्षण जुइपिं मनूतय्त धाइ । मिजं समलिङ्गीयात गे व मिसा समलिङ्गीयात लेस्बियन धाइगु चलन दु । तर स्वंगुगुलिङ्गी मनूतय्गु आकर्षण मिजंपाखे नं जुइफु, मिसापाखे नं जुइफु, वा थः हे स्वंगुगुलिङ्गीपाखे नं जुइफु । उकिं स्वंगुगुलिङ्गी व समलिङ्गी धयागु थी थी विषय खः ।

हलिं नेवाः दबू

थी थी अनुभव, थी थी अनुभूति

हलिं नेवाः दबू व जिगु संलग्नता
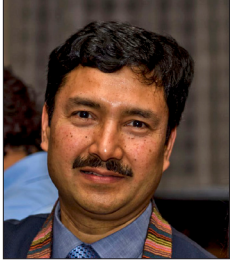
समन्त श्री रत्न बज्राचार्य, अमेरिका
मूछ्यान्जे, हलिं नेवाः दबू

नेपाः देय् त्वःतावयागु नं थौं भिंच्यादँ दयेधुंकल । नेपाः देय्पिने अमेरिकाय् च्वनाः थःगु नेवाःपहः गबलें त्वःते मफु । न्हिया न्हिथं व हे नेवाः नसा नयेत, नेवाः भाय् ल्हायेत व नखःचखः न्यायेकेत कुतः याना वयाच्वनागु दु । खयत ला नेपालभासा आन्दोलनय् संलग्न जुयागु ४० दँ न्हयःनिसें हे खः । माध्यमिक स्कूलनिसें थी थी कलेजया साहित्य पालाया दुजः जुयाः नेपाल भासाया थी थी ज्याझ्वलय् संलग्न जुयागु अनुभव दु ।

अमेरिकाय् च्वनाः नं थःगु भाय् व तजिलजि म्वाका तयेत बोष्टन शहरय् स्थापना जूगु संस्था नेवाः अर्गनाइजेशन अफ न्यू इग्लैण्डय् स्थापना कालनिसें ज्या याना वयाच्वनागु दु । सन् २०१६ य् जूगु बाल्टिमोर, अमेरिकाय् जूगु हलिं नेवाः दबूया निक्वःगु तःमुंज्याय् सकल बोष्टनया नेवाःत मुनाः ब्वति कयागु व थःम्हेसिनं नं कार्यपत्र न्हयब्वये खनाः जि तसकं लय्ताः । थ्व तःमुंज्याया हलिं नेवा दबूया तःधंगु महत्व खना । उबलय्निसें हलिं नेवाः दबूपाखे मन क्वसाःगु खः । आःयागु कार्यसमितिया नायः भाजु सिजन श्रेष्ठया प्रस्ताव व कार्य समितिया सर्वसमतं जितः जुलाई २०२१ निसें मूछ्याञ्जेया कार्यभार ब्यूगुलिं जि तसकं लय्ताः । अनंलि निरन्तर थःगु ई बियाः ज्या याना वयाच्वनागु दु । दबूयात माःगु ज्याझ्वलय् ईकथं ग्वाहालि याना वयाच्वनागु दु ।

हलिं नेवाः दबूयात गथे यानाः सकल हलिमय् च्वना च्वंपिनिगु मंकाः संस्थाकथं न्हयब्वयेगु धयागु खँय् मदिक्क ज्या जुयाच्वंगु दु । थौंकन्हय्या कोभिड १९ या महामारीया अवस्थाय् नं भर्चुअल ज्याझ्वःत ह्याकाः न्हयःने वनाच्वंगु दु । न्हयसः लिसः कासाः, गुगल ट्रान्स्लेसन, डब्लुडीबी थयाःगु प्रभाकारी ज्याझ्वःत सञ्चालन यानाः हलिं नेवा दबू हलिमय् नां जायेका च्वने फयाच्वंगु दु ।

अझ नं यक्व ज्या ल्यं दनि, झीसं सकल हलिमय् च्वनाच्वंपिं नेवाःतय्त संलग्न याये मफया च्वंगु अवस्था दु । आः वइगु न्हूगु कार्य समितिं अझ अप्वः हलिमय् च्वंपिं सकल नेवाःतय्त स्वापू तया वनीगु भलसा कयाच्वना । सकल नेवाःतय्त छधी छपँ यानाः नेवाः म्हसीकायात हलिमय् ब्वयेत ताः लायेमा व थम्हं नं फूगु चाःगु ज्या यानातुं वनेगु भलसा बियाच्वना ।

हलिं नेवाः गुथिया दुने लाःम्ह जि

कमल प्रसाद श्रेष्ठ, न्युजिल्याण्ड
कार्यकारी दुजः, हलिं नेवाः दबू

नेपाः देय् त्वःतागु नीन्यादँ दत । त्वःतेमाःगुया ल्यूने वाध्यता हे धायेमाः । सरकारी ज्या नीछदँ यायेधुंगु खः । नेपाःमितय्त नापी सरलीकरण यायेगु ग्वसाः ग्वयेगु कथं स्वीडेन सरकारयात न्यूमेरिकल क्याडष्ट्रे नापी सुरु यायेत इनाप यानाकथं न्यादँतक कुतः यानाः लिपतय् इलं स्वीडेन सरकारपाखें प्रतिनिधि छ्वया हःबलय् जिगु नां लिकयाः मेम्ह अधिकृतयात ज्या लगे यानाबिल । जिगु सोचकथं छुं हे ज्या मजू । छगू न्हूगु विभागया पलिस्था यायेगु ज्याया नापं नापी तालिम केन्द्रयात सुदृढीकरण यायेगु ज्या व मेगु छगू निगू ज्या यानाः लिहां वन । थ्व हे हुनिं यानाः देय् त्वःतागु खः । जि थुइका कि जि थें न्याःपिं मनूतय्त थन थाय् मदु ।

न्हयाक्व धाःसां बूगु देय् धइगु थःगु देय् हे खः । पीच्यादँ दयेधुंकाः वइगुलिं थनया वातावरणनाप वनेत तस्सकं हे थाकु चायाच्वन । थनया विकासया ज्यात खनकि झीगु देसय् जूसा गुलि बांलाःगु ज्या जुइगु जुइ धकाः बिचाः वइगु । न्हयात्थे धाःसां थन देसय् वयाः थनया हे नयेगु च्वनेगु यासे छम्ह सद्दे मनूया नातां छुं बांलाःगु ज्या ला याये हे माल । झिंप्यदँ थःगु नापी पेशाया ज्या यानाः थौंकन्हय् झीगु देय्या संस्कृति न्यंका वनेगु

What does it take to be a World Newah activist?

Sanyukta Shrestha
London, UK
Vice President, WNO

My life as a Newah activist has two distinct segments – one before knowing the World Newah Organization (WNO) and the other after that. It was hardly a year after joining Pasa Puchah Guthi UK London as a joint secretary, that my team was approached to host the first World Newah Convention in October 2011. Without an iota of doubt, the idea was destined to change the course of Newah activism outside Nepal.

The life of an activist is never off pressure, and is known as one of the most emotionally taxing roles. In the case of Newah activism abroad, it is almost always unpaid and there are always more things in the list than one can finish otherwise. Moreover, to convene people from around the world and offer a three-days-long festival of sorts is not asking less.

It feels like yesterday that I received Satya Mohan Joshi ajaa at London airport, along with Krishna Chakhun and Bal Gopal Shrestha. He taught me what is the value of a secretary in an organization, and the lessons he took me through are still paying off. I remember him explaining the value of writing and to keep writing to everyone, and why we must keep exploring every other avenue. Late Padma Ratna Tuladhar and late Manik Lal Shrestha were just two of the many great souls sowing the seeds of WNO in London, while we made a historic witness. Like every bud that blossoms into a fully blooming flower, our most popular 2nd convention in Baltimore in 2016 is still something that gives me goosebumps. Likewise, I went on to make hundreds of new friends in 2017 in Toronto, where our North-American regional conference took place. More than anything, a true global Newah activist must reach out to places; even where there is the smallest source of light, and pass it on to those darker corners where people are waiting for some hope and inspiration. Satya Mohan and Padma Ratna showed us this path and we must take their legacy further and beyond.

In Nepal, we say that even five fingers are not alike. It will be unwise to expect people living around the world to be on the same wavelength for the most of the time. If I have made hundreds and hundreds of friends, I have also seen many people dropping out in all these years. It was hard but I have somehow come to terms with the fact that we will have to do without them. Like life, the WNO journey has also not been a bed of roses. I must say that it is not for those who give up easily, and so is the field of Newah activism. I have given twelve years of my life in listening to the World Newah activists, and only learned and learned from every single one of them. I would have been a different person if I had not taken this path, but I would have never got an opportunity to work with so many Newah friends from all over the world.

ज्या यानाच्वनागु दु । ज्याया सिलसिला सम्वत् २००८ सालय् नेपलिज् कल्चर सेन्टर न्युजिल्याण्ड् ई नांया संस्था दर्ता यानागु खः ।

थन वयाः फात्तफुत्त हलिं नेवाः गुथिबारे खँ न्यंसां दच्छिति न्ह्यः गुथिया नायः भाजु सिजन श्रेष्ठ सम्पर्कय् वसांनिसें गुथिं याना वइच्वंगु ज्यायात कयाः सिस्युं व:गु खः । हलिं नेवाः गुथिपाखें जूगु नेवाः भाय्या गुगल ट्रान्सलेशन, न्हयसः लिसः कासाया ज्या भ्हीगु नेवाः भाय् व संस्कृति म्हसीकेत यक्व ग्वहालि याइ धकाः भलसा कयाच्वना । थुकिया निंतिं भाजु सिजन श्रेष्ठ व ज्या यानादीपिं भाजु व मय्जुपिन्त भिंतुना द्यछाया च्वना ।

भ्हीसं नेवाः भाय्या संरक्षणया निंतिं यक्व ज्या यायेमा:गु दु । थन न्युजिल्याण्ड देय्या सरकार थें भ्हीगु देय्या सरकार जूगु जूसा भ्हीत छुं हे थाकु मजुइगु जुइ । थनया जनजातिया भासा व संस्कृति विकासया निंतिं सरकारं माक्व ज्या यानाच्वंगु दु ।

A wonderful experience

Shobhit Shakya, Estonia
Executive Member, WNO

It has been a wonderful experience working for the World Newah Organization for the past one and a half years. I learned about WNO around 2017 when I started my research concerning the Newar community and their Guthi Institution.

I was highly impressed by the work that WNO was doing already by the time I was invited to participate in the Virtual Global Conference that was organized on the occasion of the 10th anniversary of WNO in December of 2020. When the President of the executive board of WNO, Season Shrestha, approached me letting me know about his intentions to nominate me as a member of the executive board in April of 2021, I felt it was a massive opportunity for me.

I already had some knowledge of the Google Translation of Nepalbhasa project by that time, and on further getting involved as an executive board, I had the opportunity to get involved in other exciting projects like World Newah Quiz Contest, WNO Daily Broadcast and so on. All of these projects were impressive feats that way being achieved through teams of volunteers working specifically for love for their community and culture, driven by a sense of charity and solidarity.

What was also fascinating about the functioning of WNO was the membership from diverse geographical locations that were able to come together for a common cause through the means of ICT. As a researcher, this was a wonderful study case that I felt was highly relevant for my research, in which I could participate through action research.

Moreover, my involvement in WNO was also largely about a sense of belongingness. Being amidst a group of people passionate about their culture and its survival was certainly a feeling that can be highly cherished. As the Buddha had said, one's community is the coolest shade one can get.

Although I have to admit that I could not contribute as much as I had liked to due to my personal work and family matters, I did try to contribute to agendas that my skill set allowed me to. I do feel there are more ways in which I can further contribute to the betterment of WNO.

Organizationally, I strongly believe that WNO now needs to move to the next level, focusing on the long-term goals and widening its organizational network. With this motive in mind, it will be my commitment to work with WNO in future too.

जिगु अनुभव

सुरेन्द्रभक्त श्रेष्ठ, नेपाः
कार्यकारी दुजः, हलिं नेवाः दबू

सन् २०१९ य् नेपालय् जूगु स्वक्वःगु तःमुंज्यां जि नं नेपाःपाखें हलिं नेवाः दबू मू कवःया ज्यासना पुचःया दुजः जुइत ताःलाःगु खः। लय् छकः जुइगु जूम मुंज्याय् नं न्ह्याबलें ब्वति कयाः थःगु नुगःखँ तयेगु ह्वताः नं चूलाःगु खः। अन ब्वति काइपिं सकलसिनं थःथःगु खँ तयेगु शुरु जुइ, बहस शुरु जुइ, ई वंगु हे चाइमखु। चान्हसिया १२-१ ताःतक मुंज्या न्ह्याना हे च्वनी।

थुगु मुंज्यां जितः छु अनुभव जुल धाःसा हलिमय् न्ह्याथाय् च्वंसां भी नेवाःत छप्पँछधी जुइमाः धकाः धयाच्वनी तर थ्व खँग्वः नाराय् जक सीमित जुयाच्वंगु दु। छाय्धाःसा मुंज्याय् च्वनीबलय् पदीय दायित्वबोध दयाच्वंगु खनेमदु, नायःजुं नं न्ववानाच्वनी तर छम्ह निम्हेसिनं उकिया प्रतिकार यानाच्वनी। छगू हे खँय् ताःताहाकः तर्कवितर्क जुयाच्वनी अले ७:४५ ता इलय् न्ह्याःगु मुंज्या चान्हसिया १२-१ तक जुइसा गुब्लें ला २ बजेतक नं न्ह्यानाच्वनी। थुकिं छु सिइदु धायबलय् भी फुक्क हे सःस्यूपिं।

हरेक लाय् जुइगु मुंज्या थुलि महत्वपूर्ण व प्रभावकारी जुइ कि थी थी देशय् च्वंपिन्सं उगु मुंज्याय् ब्वति कयाच्वनी। नापं वय्कःपिंपाखे थःथःगु देय्या बारे ध्वाथुइका च्वनी। थी थी देय्या वर्तमान परिस्थितिबारे सिइके सयेके दइगु नं छगू महत्वपूर्ण खँ जुल।

जि स्वदँ न्ह्यः जब मुंज्याय् ब्वति कया, उबले फुक्कंसिनं न्ववाये धुंकाः जिगु न्ववायेगु पाः वइबलय् जिं न्ववायेत तसकं ग्याःचिकु पहः वयेक न्ववायेगु आःतकं जितः लुमं नि। थौं वयाः जिं प्रष्ट न्ववायेगु व खँ तयेत मग्याःगु धइगु हे हरेक लाय् जुइगु मुंज्याय् ब्वति कयागुलिं हे खः। थीथी देय्या दुजः पदाधिकारीपिन्सं न्ववानादीगु खँ न्यन्यं हे जिं सयेकाःगु खः। नेपाःपाखें विदेसय् भायाच्वनादीपिं वय्कःपिन्सं थुलि प्रष्ट रूपं खँ तयादी कि जि ला तसकं हे खँ न्यन्यं हे त्वाँ जुइगु। अले जिं बिचाः याना कि वय्कःपिसं थुकथं प्रष्ट कथं छतिं हे मग्यासे न्ववानादीसा जि ला भन् नेपाः गालय् हे च्वनाच्वनाम्ह, ३२ दँ न्ह्यःनिसें नेपालभासाया पत्रिकाय् निरन्तरता बियाच्वना नापं मार्केटिङ्या ज्या नं यानाच्वनाम्ह जिं छाय् प्रष्ट न्ववाये मफइ। कुतः यायां थौं वयाः जि मुंज्याय् प्रष्ट खँ तयेत नापं प्रष्ट न्ववायेत नं मग्यात।

प्यपु मुक्तक

तुलसी नारायण चित्रकार, न्यूयोर्क, अमेरिका

(१)
गनः दु वय्कः मय्जु, तच्वकं मछाःम्ह
जिगु नुगलय् च्वंम्ह, राजमति धाःम्ह।
तच्वकं हे हिसि दु, मखं पहलं स्वइगु
मचायेक हे जिगु नुगः खुयाकाःम्ह ॥

(२)
छ वइ धकाः लँपु स्वयाच्वना
छंगु हे किपा नुगलय् तयाच्वना।
मिखा त्यानुल, पियाच्वने थाकुल
छाय् लिबात, धन्दा कयाच्वना ॥

(३)
खुसी बी धाःम्हेसिनं हे ख्वबि बिल
मतिनाया खिपः च्वबुगु वयात जिल।
छु स्यंकागु दु ? छाय् अथे पानाः वन
जितः ख्ययेकल, व धाःसा गुलि न्हिल ॥

(४)
जिगु मतिनाया खँ ल्हाये मफुत
न्हाक्व कुतः याःसां धाये नं मफुत।
जिगु मनय् दुगु खँ मनय् हे लात
जिं छंगु नुगः त्याका काये मफुत ॥

सिफं लुकेगु
ब्रह्माण्डाभिषेक, देवाभिषेक
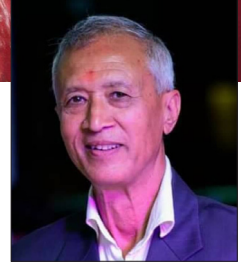
पूर्णराम मुनंकर्मी, ख्वप, नेपाः

म्हसीका

नेवाः संस्कृतिइ जंक्व, कय्तापूजा, इहिपाः आदि संस्कारया ज्या व जन्मन्हि, म्हपूजा आदि याइबलय् संस्कार वा पूजा याकाच्वंम्हेसित पूजा, संस्कारया ज्या क्वचायेके न्ह्यः सिफं लुकेगु परम्परा दु। सिफं लुकेबलय् लुकीगु थल सिँया फँ (फँ ≠ फछि, पाथि) छ्यली। ब्राह्मणं यानाबिज्याइगु संस्कारया गुलिं ज्याय् सिफँयात कलशनाप तयाः पूजा याइ। लुकेगु इलय् सिँफंय् स्वां, अबीर, यःमरि, मुतुमरि (ल्ह्वंचामरि), ताय्, कीगः, तौला, सिसाबुसा (चाय् दुने सइगु गथे, लैं थज्याःगु सिसाबुसा तइमखु), दक्षिणा आदि तयाः नकिं (थकालिम्ह सिन्हः दुम्ह मिसाम्ह) संस्कार वा जन्मन्हि वा म्हपूजा वा किजापूजा (किजापूजाबलय् ततां लुकी) याकाच्वंम्हेसित न्हापां पुलिइ उकिं लिपा ब्वहलय् थीकाः छ्यनय् घ्वाल्ल लुकी (वैदिक संस्कारय् जलं अभिषेक याइगु बाहेक मेगुलिं अभिषेक याइगु संस्कार मदु[1])। थुकियात ३३ कोटी[2] देवता अभिषेक वा

---

१ थ्व विषयय् ध्वाथुइकेत स्वयादिसँ - (पाण्डेय्, राजबली, १९५७ : ४७-४८)।

२ थन कोटी धाःसां थुकिया अर्थ करोड ल्या धाःगु मखु, कोटीया अर्थ बृहत् नेपाली शब्दकोशकथं 'श्रेणी, स्तर, दर्जा' नं खः (बृहत् नेपाली शब्दकोश, २०७५ : २४८)। अथे जूसा ३३ कोटी देवता सु धइगु न्ह्यसः दनी। थुकियात बृहदारण्यक उपनिषदय् स्पष्टकथं धाःगु दु। थ्व ३३ द्यः च्याम्ह वसु, भिंछम्ह रुद्र, भिंनिम्ह आदित्य व मेपिं निम्ह इन्द्र व प्रजापति खः। इन्द्र व प्रजापति विजुलि वा अन्न व प्राण खः। फुकं जानाः ब्रह्म खः। अर्थात् प्राण हे छम्ह इश्वर वा छम्ह देव खः।
कतमे ते त्रयस्त्रिꣳशदित्यष्टौ वसव एकादश रुद्रा द्वादशादित्यास्त एकत्रिःꣳशदिन्द्रश्चैव प्रजापतिश्च त्रयस्त्रिꣳशाविति ॥२॥ कतमे वसव इत्यग्निश्च पृथिवी च वायुश्चान्तरिक्षं चादित्यश्च द्यौश्च चन्द्रमाश्च नक्षत्राणि चैते वसव एतेषु हीदꣳ सर्वꣳ हितमिति तस्माद् वसव इति ॥३॥ कतमे रुद्रा इति दशेमे पुरुषे प्राणा आत्मैकादशस्ते यदास्माच्छरीरान्मर्त्यादुत्क्रामन्त्यथ रोदयन्ति तद्यद्रोदयन्ति तस्माद्रुद्रा इति ॥४॥ कतम आदित्या इति द्वादश वै मासाः संवत्सरस्यैत आदित्या एते हीदꣳ सर्वमाददाना यन्ति ते यदिदꣳ सर्वमाददाना यन्ति तस्मादादित्या इति ॥५॥ कतम इन्द्रः कतमः प्रजापतिरिति स्तनयित्नुरेवेन्द्रो यज्ञः प्रजापतिरिति कतमः स्तनयिनुरित्यशनिरिति कतमो यज्ञ इति पशव इति ॥६॥ कतमे षडित्यग्निश्च पृथिवी च वायुश्चान्तरिक्षं चादित्यश्च धौश्चैते षडेते हीदꣳ सर्वं षडिति ॥७॥ कतमे ते त्रयो देवा

ब्रह्माण्ड अभिषेकघ धाइ । ३३ कोटी देवता हे 'ब्रह्म' खः । ब्रह्म धइगु प्राण खः । थ्व संस्कार (सिफं लुकेगु) वैदिक दर्शनयात ज्याय् छ्यलीगु तान्त्रिक विधि खः; नेवाःतय्सं वैदिक कालनिसें याना वयाच्वंगु खः । थज्याःगु वैदिक तान्त्रिक विधि नेवाःतय्सं जक यानाच्वंगु खनेदु ।

म्हय् च्वंपिं ३३ कोटी द्यःयात अभिषेक

नववि ꣳ शत्या ऽ स्तुवत वनस्पतयो ऽ सृज्यन्त सोमो ऽ धिपतिरासीदेकत्रि ꣳ शता ऽ स्तुवत प्रजा असृज्यन्त यवाश्चायवाश्चाधिपतय आसँस्त्रयस्त्रि ꣳ शता ऽ स्तुवत भूतान्यशाम्यन् प्रजापतिः परमेष्ठ्यधिपतिरासील्लोकं तो इन्द्रम्[४] ॥ यजु० १४।३१॥

च्वय्या यजुर्वेदया श्लोककथं मनूया म्हय् ३३ म्ह द्यःपिं दु । थ्व हे ३३, ब्रह्माण्डया ब्वति नं खः[५] । उम्ह द्यःपिं व ब्रह्माण्डया प्रतिनिधियाकथं झीगु ल्हाः व तुतिया नीपु पतिंचा, भिगु प्राण[६] निगू चरण[७] व जिवात्मा थुकिं फुकं म्हय् दइ । उकिइ शक्ति दइ । व हे शक्तिं परमविधाता परमेश्वरयात विद्वान्पिंसं[८] स्तुति याइ । मनूया भिपु ल्हाःपतिं व भिपु तुतिपतिं, भिगू प्राण नापं निगू चरण व आत्मा (चेतन नुगः) यानाः ३३ जुल ।झीके झीगु म्हय् दुगु थुलि ३३ गू अङ्गनापया म्ह द्यः अर्थात् प्रकृतियात अभिषेक यायेगु हे सिफं लुकेगु खः । लुकीम्ह जःया दकलय् थकालिम्ह नकिं जुइ । नकिं अर्थात् सृष्टि यायेत माःगु निगू ब्व; प्रकृति व पुरुषमध्यय् प्रकृति (अधिपति) खः । अभिषेकया संस्कार झीसं झीगु म्हयात प्रकृतिं (नकिनं) प्रकृति (३३ कोटी देवता) यात अभिषेक याःगु खः; ब्रह्माण्डयात अभिषेक यागु खः ।

३३ कोटी देवता धकाः धाःगु झीगु म्हय् हे दुपिं द्यःयात नं म्हसीके माःगु खनेदु -

प्यंगू वेद व वैदिक वाङ्मयय् स्वल धाःसा द्यः धइम्ह छम्ह (एकदेव) जक खः[९] ।

इन्द्रं मित्रं वरुणमग्निमाहुरथो दिव्यः स सुपर्णो गरुत्मान्। एकं सद् विप्रा बहुधा वदन्त्यग्निं यमं

इतीम एव त्रयो लोका एषु हीमे सर्वे देवा इति कतमौ तौ द्वौ देवावित्यन्नं चैव प्राणश्चेति कतमोऽध्यर्ध इति योऽयं पवत इति॥८॥ तदाहुर्यदयमेक इवैव पवतेऽथ कथमध्यर्ध इति यस्मिन्निदꣳ सर्वमध्यार्ध्नोत्तेनाध्यर्ध इति कतम एको देव इति प्राण इति स ब्रह्म त्यदित्याचक्षते ॥९॥

भाव :'आठ वसु, ग्यारह रुद्र, बारह आदित्य-ये इकतीस देवगण हैं तथा इन्द्र और प्रजापतिके सहित तैंतीस हैं' ॥२॥ [शाकल्य]-'वसु कौन हैं?' [याज्ञवल्क्य]-'अग्नि, पृथिवी, वायु, अन्तरिक्ष, आदित्य, धुलोक, चन्द्रमा और नक्षत्र- ये वसु हैं; इन्हींमें यह सब जगत् निहित है, इसीसे ये वसु हैं' ॥३॥ [शाकल्य]-'रुद्र कौन हैं ?' [याज्ञवल्क्य]-'पुरुषमें ये दस प्राण (इन्द्रियाँ) और ग्यारहवाँ आत्मा (मन)। ये जिस समय इस मरणशील शरीरसे उत्क्रमण करते हैं, उस समय रुलाते हैं; अतः उत्क्रमणकालमें चूंकि अपने सम्बन्धियोंको रुलाते हैं। इसलिये [रोदनक] कारण होनेसे'रुद्र' कहलाते हैं' ॥४॥ [शाकल्य]-'आदित्य कौन हैं ?' [याज्ञवल्क्य]-'संवत्सरके अवयवभूत ये बारह मास ही आदित्य हैं; क्योंकि ये इस सबका आदान (ग्रहण) करते हुए चलते हैं, इसलिये आदित्य हैं' ॥५॥ [शाकल्य]-'इन्द्र कौन है और प्रजापति कौन है ?' [याज्ञवल्क्य]- स्तनयित्नु (विद्युत्) ही इन्द्र है और यज्ञ प्रजापति हैं।' [शाकल्य]-'स्तनयित्नु कौन है?' [याज्ञवल्क्य]-'अशनि।' [शाकल्य]-'यज्ञ कौन है?' [याज्ञवल्क्य]-'पशुगण' ॥६॥ [शाकल्य]-'छः देवगण कौन हैं? [याज्ञवल्क्य]-'अग्नि, पृथिवी, वायु, अन्तरिक्ष, आदित्य और द्युलोक- ये छः देवगण हैं। ये वसु आदि तैंतीस देवताओंके रूपमें अग्नि आदि छः ही हैं ॥७॥ [शाकल्य]-'वे तीन देव कौन हैं ? [याज्ञवल्क्य]-'ये तीन लोक ही तीन देव हैं। इन्हींमें ये सब देव अन्तर्भूत हैं। [शाकल्य]- वे दो देव कौन हैं?' [याज्ञवल्क्य]-'अन्न और प्राण। [शाकल्य]-'डेढ़ देव कौन हैं ? [याज्ञवल्क्य]-'जो यह बहता है॥८॥ यहाँ ऐसा कहते हैं-'यह जो वायु है, एकही-सा बहता है, फिर यह अध्यर्ध-डेढ़ किस प्रकार है ?' [उत्तर]-'क्योंकि इसीमें यह सब ऋद्धिको प्राप्त होता है, इसलिये यह अध्यर्ध (डेढ़) है। [शाकल्य]-'एक देव कौन है ?' [याज्ञवल्क्य]-'प्राण, वह ब्रह्म है, उसीको'त्यत्' ऐसा कहते हैं॥९॥ (बृहदारण्यकोपनिषद्, २०५८ : ७८५-७९१)।

३ थ्व देवाभिषेक धइगु दसि अथर्ववेदया श्लोकं क्यं। थुकिया लागिं क्वय् ब्रह्माण्डाभिषेक व देवाभिषेकय् ब्याक्कं खँ ब्वनादिसँ।

४ थ्व श्लोकयात पण्डित जयदेवजी शर्म्माजुं यानादीगु भायहिला व व्याख्या- (नवविंशत्या अस्तुवत) देह में हाथों पैरों की दस २ अंगुलियां, ९ प्राण हैं उसी प्रकार २९ घटक शक्तियां विश्वको रच रही हैं। उन द्वारा विद्वान् जन विधाता प्रजापति की स्तुति करते हैं। (वनस्पतयः असृज्यन्त) उन घटक शक्तियों से ही वनस्पतियों को बनाया गया है। उनका (सोम अधिपतिः आसीत्) सोम अधिपति है। (एकत्रिंशता अस्तुवत) हाथ पैर की दस २ अंगुलियां, १० प्राण और ३१ वां आत्मा उन घटकों से समस्त शरीर बने हैं। उन शक्तियों द्वारा ही विद्वान् जन विधाता के कौशल का वर्णन करते हैं। इनसे ही (प्रजाः असृज्यन्त) समस्त प्रजा सृजी गयी है। उनके (यवाः च अयवाः च अभिपतयः आसन्) उनके पूर्व पक्ष और अपर पक्ष अथवा मिथुन भूत जोड[६] अमैथुनी अथवा जन्तु शरीरों में होने वाले ऋतु धर्म सम्बन्धी पूर्वोत्तर पक्ष या (यवाः) पुरुष और (अयवाः) स्त्रियें ही उनके अधिपति हैं। (त्रयः त्रिंशता अस्तुवन्) हाथों पैरों की दस दस अंगुलियां, दश प्राण, २ चरण और ३३ वां आत्मा ये सब पूर्ण शरीर के मुख्य मुख्य घटक हैं, और उसी प्रकार ३३ ही ब्रह्माण्ड के भी घटक हैं उनके द्वारा ही परम विधाता की विद्वान स्तुति करते हैं। उनसे ही (भूतानि) समस्त प्राणि गण (अशाम्यन्) सुखी होते हैं। उन सब का (परमेष्ठी प्रजापतिः अधिपतिः आसीत्) परमेष्ठी सर्वोच्च पद पर प्रजापति परमात्मा ही सबका अधिपति है (शर्म्मा, पं. जयदेवजी, १९३० : ५८९-९०)।

५ थनथाय् थ्व नं लुमंकेगु आवश्यक जू, वैदिक वाङ्मयया बृहदारण्यक उपनिषद (।१।४।१०॥) य् 'अहं ब्रह्मास्मि' (बृहदारण्यकोपनिषद्, २०५८ : २६५)। धाःगु दु। थः हे ब्रह्माण्ड खः। ब्रह्माण्डया फुकं ब्वति झीगु म्हय् दु। उकिं थन म्हयात हे ब्रह्माण्ड खंकूगु खः। उकियात हे अभिषेक याःगु खः।

६ भिगू प्राणया नां छसीकथं थथे खः - १. प्राण, २. अपान, ३. समान, ४. व्यान, ५. उदान, ६. नाग, ७. कूर्म, ८. कृकल, ९. देवदत्त व १०. धनञ्जय। (एकादश रुद्राः)- ये पुरुषेऽस्मिन् देहे प्राणः अपानः व्यानः समानः उदानः नागः कूर्मः कृकलः देवदत्तः धनञ्जयश्च। इमे दश प्राणा, एकादशम आत्मा, सर्वे मिलित्वैकादश रुद्रा भवन्ति (सरस्वती, दयानन्द, वि.सं. २०६७) ५२।

७ चरणया सामान्य अर्थ तुतिपालि, वंश, आधार, पृथ्वी खः थन चरणं मनूया आधारयात काःगु दु, थ्व आधारय् तुतिपालिनिसें छ्यं थ्यंकयात धाःगु खः -च्वमि।

८ विद्वान् धाःगु नं द्यः खः, द्यः धइगु अनया अवस्थितिइ दकलय् हनेमाःम्ह नं खः। वेद व वैदिक वाङ्मयय् विद्वानूयात द्यः धाइ, उम्ह द्यःया ज्या याइम्हेसित थन विद्वान् धाःगु खः; दसिया लागिं- विद्वांसो हि देवाः। शतपथब्राह्मण ३।७।३।१०॥ (शायनाचार्य, १९४० : २५०)।

९ द्यः छम्ह जक खः धइगु विषयय् थ्व स्वयां अप्वः ध्वाथुइकेत स्वयादिसँ - (मुनंकर्मी, पूर्णराम, ने.सं. ११४२ : ९८-१००)।

मातरिश्वानमाहुः ॥ ऋ० १।१६४।४६॥[१०]

छम्ह जक द्यः दु धइगु बारे बृहदारण्यक उपनिषदं स्पष्ट याःगु दु । उकियात अझ आदि शंकराचार्य ब्याख्या यानाः ध्वाथुइकूगु दु । व छम्ह जक द्यः धाःम्ह ब्रह्म खः, प्राण खः । उगु उपनिषदया श्लोक व आदि शंकराचार्य यानादीगु भाव व ब्याख्यायात न्ह्यब्वया-

कतम एको देव इति प्राण इति स ब्रह्म
त्यदित्याचक्षते ।[११] बृहदा० ३।९।९॥

ब्रह्माण्डाभिषेक

नेवाःतय्सं एकदेवया दर्शनयात नालाकयाः जन्मन्हि वा मेमेगु संस्कारय् संस्कार याकाच्वंम्हेसित ३३ कोटी देवता, ब्रह्माण्डया प्रतिनिधिकथं वयाके दुगु ३३ अङ्गयात पूजा यानाः अभिषेक यागु खः । गुगु वैदिक व तान्त्रिककथंया खः ।

नेवाःतय्सं सिफं लुकीगु संस्कृतिया विधियात छकः दुवाला स्वये । सिँफँया दुने तइगु ज्वलंया बारे अर्थ छ्याये - प्राणया निंतिं मदयेक मगाःगु नसा गथे, कीगः अर्थात् अन्न, तौला, यःमरि, सिसाबुसा, ताय्, थ्व फुकंया द्यः इन्द्र खः । आइताया निंतिं वनस्पति स्वां आदि तयेमाः; सिँफँ सिँयागु जुयेमाःगु हुनि प्रकृतिइ दुने प्राणवायुया संवाहक सिमा; सिमाया द्यः रुद्र खः । लुकीम्ह नकिं प्रकृति अर्थात् वसु जुल । ई आदित्य जुल । लुकेगु, ह्वलेगु, होम यायेगु छगूकथंया यज्ञ खः, यज्ञ अर्थात् प्रजापति क्रिया खः । थ्वकथं लुकेगु ज्याय् ३३ द्यः नापं च्वन । ३३ म्ह द्यःयात धात्थेंगु प्राण दुम्ह कारणियात लुकेगु अर्थात् यज्ञ जुल ।

मनूयात सिफं लुकेन्ह्यः न्हापां द्यः (एकदेव) यात छकः जक लुकेमाः उकिं लिपा मनूयात लुकेत लुकेन्ह्यः सिफँयात लुका च्वनीम्हेसिया जवगु पुलिइ, जवगु ब्वहलय् थीकाः जक छ्यनय् लुकी । थ्व स्वकः[१२] लुकेमाः पुलिइ व ब्वहलय् थीके माःगु छाय् धइगु न्ह्यसः दनेफु । च्वय् झीसं ब्वने धुन, म्हया ३३ द्यःया अङ्ग ल्हाः तुति शुरु जुइगु थाय् पतिंचा व म्ह दुनेया झिगु प्राण नं खः । ल्हाःया निंतिं ब्वहः व तुतिया निंतिं पुलि उकिया न्ह्यःने लाःगु अङ्ग जुल अर्थात् समुच्च केन्द्र जुल । व हे ल्हाःया फुकं पतिंचायात थीकेगुया भाव ब्वहः जुल; अथे हे तुतिया फुकं पतिंचायात थीकेगुया भाव पुलि जुल । झिगु प्राण व आत्मा (एकादश रुद्र), प्रजापति व इन्द्रयात थीकेगुया भाव छ्यं जुल । उकिं पुलि, ब्वहलय् थीकाः छ्यनय् लुकूगु खः । थथे यानाः लुकेबलय् ३३ कोटि देवतायात लुकागु जुल; वैदिक दर्शनया 'अहं ब्रह्मास्मी' या भावकथं मनू दुनेया ब्रह्माण्डयात लुकागु जुल; अर्थात् थ्व देवाभिषेक वा ब्रह्माण्डाभिषेक जुल ।

सूर्यो मे चक्षुर्वातः प्राणो ऽन्तरिक्षमात्मा पृथिवी शरीरम् । अस्तृतो नामाहमयमस्मि स आत्मानं नि दधे द्यावापृथिवीभ्यां गोपीथाय ॥
अथर्व० ५।९।७ (सातवलेकर, श्रीपाद दामोदर, १९५८ : ५/५४) ।

च्वयया अथर्ववेदया श्लोककथं झीगु म्ह स्वंगु लोक (द्युलोक गन सुर्द्य नक्षत्र दइ; अन्तरिक्षलोक गन इन्द्र, वायु, चन्द्र आदि दइ पृथिविलोक गन नयेगु त्वनेगु व अनन्त मेमेगु ज्वलं दइ । गुकियात मनुखं ज्याय् छ्यली, सुखि जुइ) या मंकाः खः । उकिं उगु श्लोकय् धाल- सुर्द्यः (द्युलोक) जिगु मिखा खः; वायु व अन्तरिक्ष प्राण व आत्मा खः; पृथिवि जिगु म्ह खः । स्वंगुलिं जिकेय् दुगुलिं यानाः जि अमर खः । द्युलोकनिसें पृथिवीतकं जि सुरक्षित जुयाच्वनेया निंतिं जि थःथम्हं निःशेष (थःके मभिंगु, मनिंगु, मत्यगु छुं हे मदइगु यानाः अर्थात् शुद्ध जुया) बियागु जुल । थुलि भाव तयाः झीसं झीके दुगु स्वंगू लोकया पूजा यानाः म्हय् छुं मत्यःगु मनिंगु व मभिंगु भाव दुसा उकियात नापं चुइकेत सिफं लुकीगु खः । थथे सिफं लुकेगु ज्या संस्कार, जन्मन्हि, म्हपूजा, किजापूजाय् याइ । उकिं लुकागु वस्तु फुकं यंकाः खुसिइ चुइके यंकी (पिखालखु वाये यंकेगु नं खुसिइ यंकेगु हे खः) । खुसिइ चुइकेगु धइगु उकिया सद्गति बियेगु खः । ज्या क्वचायेवं खुसियात द्यछाइगु खः ।

---

१० भाव व व्याख्या : इस मन्त्र में स्पष्टतया बताया गया है कि (एकं सत्) एक सत्स्वरूप (सदा एकरस रहनेवाले वा निर्विकार) परमेश्वर को (विप्राः) बुद्धिमान् ज्ञानी लोग (बहुधा वदन्ति) अनेक प्रकारों से अनेक नामों से पुकारते हैं। उसी को वे अग्नि, यम, मातरिश्वा, इन्द्र, मित्र, वरुण, दिव्य, सुपर्ण, गरुत्मान् इत्यादि नामों से याद करते हैं।
ये नाम परमेश्वर के अनेक गुणों का स्मरण कराते हैं। उदाहरणार्थ इन्द्र नाम भगवान् के परमैश्वर्य-सम्पन्न होने का, मित्र उसके सबका स्नेही मित्र होने का, वरुण सर्वोत्तम और अज्ञानान्धकार निवारक होने का, अग्नि नाम ज्ञानस्वरूप और सबका अग्रणी वा नेता होने का, यम सर्वनियामक होने का, मातरिश्वा आकाश व जीवादि में अन्तर्यामिरूप से व्यापक होने का, सूर्य सर्वप्रकाशक होने का, सुपर्ण अति उत्तम कर्म करने का, गरुत्मान् महान् सर्वव्यापी आत्मा होने का और दिव्य अत्यन्त अद्भुत दिव्य गुण-कर्म-स्वभाव सम्पन्न होने का स्मरण कराता है। (विद्यामार्तण्ड, धर्मदेव, वि. २०५२ : १११)।

११ भाव : म् एक देव कौन है ? प्राणु वह प्राण ब्रह्म है, सर्वदेवरूप होनेके कारण वह महद् ब्रह्म है; इसलिये वह ब्रह्म् त्यतु है-ऐसा कहते हैं। अर्थात् उस ब्रह्मको त्यतु इस परोक्षवाचक शब्दसे कहते हैं।
यही देवताओंका एकत्व और नानात्व है। अनन्त देवोंका निवित्संख्याविशिष्ट देवोंमें अन्तर्भाव है, और उनका भी तैंतीस आदि उत्तरोत्तर देवोंमें यहाँतक कि अकेले प्राणमें ही अन्तर्भाव है। एक प्राणका ही यह सब अनन्तसंख्याके रूपमें विस्तार हुआ है। इस प्रकार एक, अनन्त तथा अन्यान्य संख्याओंसे विशिष्ट एक प्राण ही है। वहाँ अधिकार भेदसे एक ही देवके नाम, रूप, कर्म, गुण और शक्तिका भेद है ॥९॥ (बृहदारण्यकोपनिषद्, २०५८ : ७९१-९२)।

१२ मनूयात स्वकः लुकेमाःगु हुनि स्वंगू लोक (द्यु, अन्तरिक्ष व पृथ्वी) या प्रतिनिधिकथं खः । धार्मिक शास्त्रकथं द्युलोकय् सुर्द्यः व द्यःपिनिगु बास जुइ, अन्तरिक्ष चन्द्रमा व वरुण आदि द्यःपिनिगु जुल, पृथ्वी मनू व जीवया बास जुल । स्वंगू लोकया बारे थुकिं क्वयूया देवाभिषेक नं स्वयादिसँ ।

सिफं लुकीगु इलय् ब्राह्मणया उपस्थिति दुसा ब्राह्मणं अथर्ववेदया क्वय्या श्लोक ब्वनाबिज्याइ-

उदायुरूद्वलमुत्कृतमुत्कृत्यामुन्मनीपामुदिन्द्रियम् । आयुष्कृदायुष्पत्नी स्वधावन्तौ गोपा मे स्तं गोपायतं मा । आत्मसदौ मे स्तं मा मा हिंसिष्टम् । अथर्व० ५।९।८ (सातवलेकर, श्रीपाद दामोदर, १९५८ : ५/५४) ।[१३]

थ्व खँयात ऐत्तिरेय उपनिषदं अभ्र ब्याक्कं थुइकूगु दु । उगु उपनिषदकथं भ्रीगु थी थी अङ्ग्य् थी थी द्यःपिं बिज्यानाः भ्रीगु म्ह छम्हं द्यवं बास यानाच्वंगु दु । परमात्मा जिकेय् दु । अय् जूगुलिं जि चीधंम्ह मखु, जिं उच्च बिचाः व देवभाव तयाः भिं कर्म यायेमाः, जिं भिं यायेफु, अथे यायेत जिकेय् शक्ति दुबिनाच्वंगु दु । उगु शक्तियात छ्यलाः भिंगु कर्म याये आदि -

अग्निर्वाग्भूत्वा मुखं प्राविशद्वायुः प्राणो भूत्वा नासिके प्राविशदादित्यश्चक्षुर्भूत्वाऽक्षिणी प्राविशद्दिशः श्रोत्रं भूत्वा कर्णौ प्राविशन्नोषधिवनस्पतयो लोमानि भूत्वा त्वचं प्राविशंश्चन्द्रमा मनो भूत्वा हृदयं प्राविशन्मृत्युरपानो भूत्वा नाभिं प्राविशदापो रेतो भूत्वा शिश्नं प्राविशन् ।[१४] ऐत्तरेय उपनिषद् १।२।४

१३ भावः जिगु (थन जि वा जिगु धइगु लुकाच्वंम्ह वा लुकाच्वंम्हेसियागु खः । थ्व श्लोक ब्वनेमाःगु लुकाच्वंम्हेस्यां खः । लुकाच्वनीपिंसं ब्वने मसइगु जूगुलिं लुकाच्वंम्हेसिनं ब्वनेगु ज्या ब्राह्मणयात ब्यूगुकथं ब्राह्मणं ब्वनीबलय् धाइगु 'जि' या भाव लुकाच्वंम्ह जुल ।) आइता यक्व दयेमाः, जिकेय् बल यक्व दयेमा, जिं यायेगु छुं नं ज्या भिनेमा, जिगु बुद्धि वा प्रज्ञा अप्वयेमा, जिगु फुकं इन्द्रियय् अर्थात् म्हय् छुं ल्वय् मदयेमा । जिगु आइतायात अप्वयेकीगु व जीवनया पालन याकीगु, जिं छुं नं खँ वा नयेगु त्वनेगुयात पचे याये फइगु (धारकशक्ति) अप्वयेकीम्ह हे द्यावा-पृथिवि (वायुनिसें लः वनस्पति व पृथ्वीइ दुगु मनयात भिंकीगु ज्वलं) ! छिपिं जिम्ह रक्षक जुयाब्यु । जिगु रक्षा यानाच्वँ । छिपिं निम्हं (द्यावा-पृथिवि) जिगु म्ह व आत्माय् च्वनाच्वंपिं खः, छिपिं जिगु म्हय् आत्माय् न्ह्याबले च्वना च्वनीबलय् जिगु विनास जुइमखु ।

१४ भाव : ऐत्तिरेय उपनिषदया थ्व श्लोकयात अथर्ववेदया च्वय्या श्लोकनापं स्वानाः सातवलेकरजुं यानाद्यूगु ब्याख्या न्ह्यब्वया - 'अग्नि वाणी बनकर मुखमें घुसी, वायु प्राण बनकर नाकमें प्रविष्ट हुआ, सूर्य आँख बनकर नेत्रमें रहने लगा, दिशाएं कान बनकर कान के स्थानपर रहने लगी, औषधि और वनस्पतियां लोम बनकर त्वचामें प्रविष्ट हो गई, चन्द्रमा मन बनकर हृदयमें घुसा, मृत्यु अपान होकर नाभिमें रहने लगी, जल रेत बनकर शिस्नमें प्रविष्ट हुआ। इस प्रकार अन्यान्य देवताएं अन्यान्य स्थानों में रहने लगीं। यह है अपने शरीरमें देवताओंका निवास। यहाँ देवताएं रहती है, इसलिये इस शरीरको देवोंका मन्दिर कहते हैं वाह्य सृष्टिमें बडे बडे सूर्यादि देव है। उनके अंश बीजरूपसे यहां अपने शरीरमें आ गये हैं और इन्हीं अंशोंके बडे विस्तृत देव फिर बनते हैं, इस विषयमें ... देखेंगे तो उनको पता लग जायगा कि... बृहत् देवताओं में अपने अन्दरके सूक्ष्म देव होनेका वर्णन है ... जिस प्रकार मनुष्यके शरीरसे वीर्यविंदु उत्पन्न होता है और फिर इस वीर्यविन्दुसे मनुष्य शरीर वनता है, उसी प्रकार संकेच और विस्तार हयां भी होता है। ... मनुष्यके अंदर सूर्यादि सय देवोंकी शक्तियां हैं यह बात यहां मनुष्य के स्मरणमें रखनी चाहिये। मैं तुच्छ नहीं हूं, परंतु में उन ही शक्तियोंसे युक्त हूं कि जिनसे युक्त परमात्मा है। मेरी शक्तियां अंशरूप है और उसकी पूर्णरूप है। अर्थात् शक्तियां मेरे शरीरमें हैं, जिनका विकास धर्मानुष्ठानसे करना है। यह सप्तम मंत्रका (अथर्ववेदयया - च्वमि) आशय है, यह मंत्र मनुष्यको एक विशेष ही शक्ति दे रहा है। पाठक, इसका अनुभव अपने मनमें करें। इस शक्तिको अपने अन्दर देखनेके बाद ही कहा जाता है कि - अयं अहं अस्तृतः नाम अस्मि। -(अथर्ववेद मन्त्र ७) यह में अमर अथवा अदम्य शक्तिसे युक्त हूं॥ ... मे आत्मसदौ स्तम्। -(अथर्ववेद मन्त्र ८) मेरी आत्मामें रहनेवाले हैं। यस वात उपनिषद्वचनोंसे इसके पूर्व वता दी है। अपने शरीर में आत्माके आधारसे ये सव सूर्यादि पदार्थ अर्थात् तीनों लोक रहते हैं। (सातवलेकर, श्रीपाद दामोदर, १९५८ : ५४-५७)।

(आचार्य, नारायण राम, १९४८ : ३१-३२) ।

यायेमाःगु कर्म

नेवाःतय्गु संस्कृतिइ छुं भिं ज्याय् सिफं लुकेगु यानाः मनूया म्हय् च्वंपिं थ्व हे द्यःपिन्त देवाभिषेक, ब्रह्माण्डाभिषेक यागु खः । धार्मिक विश्वासकथं मनूया दछिया द्यःया छन्हु जुइ । उकिं दछिया छकः द्यःया कर्म यायेमाः । अज्याःगु छकः मध्ये देवाभिषेक, ब्रह्माण्डाभिषेक नं खः । जन्मन्हि, म्हपूजा, किजापूजा व मेमेगु संस्कारया ज्या याइबलय् (नामकरणनिसें ज्याःजंक्वतकया यक्व कर्मय्) यानावःगु हे जुल । थ्व हे देवाभिषेक, ब्रह्माण्डाभिषेक यायेत संस्कार याकाच्वंम्ह मनूया तुतिनिसें ब्वहःथ्यंक सिफं थीकाः (अर्थात् तुतिनिसें छ्यँनय् थ्यंक च्वंपिं थी थी ३३ द्यःयात थीकाः) उकिया दकलय् च्वय्या ब छ्यँनय् लुकूगु खः । थ्व नेवाःतय्गु संस्कृतिइ, वैदिक दर्शनयात कार्यान्वयन याइगु तान्त्रिक ज्या खः ।

लिधंसा :

आचार्य, नारायण राम. (१९४८). *ईशादिविंशोत्तरशतोपनिषदः* (५ संस्करण). मुंबईः निर्णयसागर-मुद्रणालय्.

पाण्डेय, राजबली. (१९५७). *हिन्दू संस्कार सामाजिक तथा धार्मिक अध्ययन.* वाराणसीः चौखम्बा विद्याभवन.

बृहत् नेपाली शब्दकोश (१० संस्करण). (२०७५). काठमाडौंः नेपाल प्रज्ञा-प्रतिष्ठान.

बृहदारण्यकोपनिषद् (९ संस्करण). (२०५८). गोरखपुरः गोबिन्दभवन-कार्यालय, गीताप्रेस.

मुनंकर्मी, पूर्णराम. (ने.सं. ११४२). *नेवाः गौरव.* किपुः नेपालभाषा एकेडेमी.

विद्यालंकार, जयचन्द्र. (१९५६-७). *इतिहास-प्रवेश भारतीय इतिहासका उन्मीलन.* जालन्धरः हिन्दी भवन.

शर्म्मा, पं. जयदेवजी. (१९३०). *यजुर्वेद संहिता* (भा. १). अजमेरः आर्य-साहित्य-मण्डल.

शायनाचार्य. (१९४०). *सतपथ-ब्राह्मणम्* (भा. २). बम्बेः गङ्गाविष्णु श्रीकृष्णदास.

सरस्वती, दयानन्द. (वि.सं. २०६७). *ऋग्वेदादिभाष्यभूमिका* (१० संस्करण). दिल्लीः आर्ष साहित्य प्रचार ट्रष्ट.

सातवलेकर, श्रीपाद दामोदर. (१९५८). *अथर्ववेद, २, काण्ड ४-६* (भा. २). पारडीः स्वाध्यायमण्डल.

स्वामि दयानन्द सरस्वति. (२०१०). *यजुर्वेदभाषाभाष्य.* नइदिल्लीः अध्यात्मिक शेध संस्थान.

'Unity in Diversity'

Best Wishes for a success of

4th World Newah Convention!

Ram Shrestha & Family

Greenbelt, Maryland, USA

ई

रमेश मानन्धर "अणु", यें, नेपाः

"सय् सय् राजु, जितः नं चुरोस छसाः सायेकि न्हां ! छु याये, डाक्टरं यक्व चुरोस त्वने मते धासांनिसें चुरोस न्यायेगु हे त्वःतेधुन । थथे म्हस्यूपिं ध्वदुइबलय् छसाः निसाः जक चुरोस सालेगु यानाच्वना का !"

"ज्यू नि दाइ, न्हापा छिं बट्टाका बट्टा चुरोस जिमिगु न्ह्यःने तयाबीगु ल्वःमंमंनि जिमि", धाधां च्याःगु चुरोस राजकृष्णया ल्हातय् तयाबिल राजुं । अले हाकनं न्यन, "अले दाइ, छि थ्व इलय् थन थ्यंक इभिनिङ् वाक भायादियागु ला ?"

राजकृष्णं खः धया थें छ्यं जक क्वानाः चुरोस थःगु म्हुतुइ तयेखतं नित्थु सुइं सुइं साल । ल्यं दनिगु चुरोस हाकनं राजुयात हे बिल ।

"म्वाःल दाइ, दाइ नं हे त्वनादिसँ ।"

"मखु मखु बाबु, ... गात ! डाक्टरं यक्व चुरोस त्वने मते धयातःगु दु । मत्वँसे नं मफु, छु याये ! लिपा नापलाये का न्हिं ? वनाछ्वये", धयाः थःगु लँ लिनावन राजकृष्ण ।

राजकृष्ण छगू जाकिबजि पसलय् दुहां वन । अन वं साहुयात बजि छगू किलो, दालमोठ पँल (१ पाउ) व चाउचाउ न्यागू पुरिया तयाब्यु धाल । वं थःगु खल्ति वालावाला यानाः ध्यबा लिकात । खल्तिं सच्छि वंगु छपाः व भितका वंगु छपाः नोट जक पिहांवल । सच्छि वंगु नोट साहुजियात बियाः धाल, "भैयाजि, चाउचाउ दुई पाकेट मात्र दिनु है ।"

पसः साहुं सच्छि वंगु नोट कयाः, प्लास्टिक झोलाय् तयेधुंकुगु स्वंगू पुरिया चाउचाउ लिकनाः नीतका वंगु छपाः व न्यातका वंगु छपाः नोट लित बिल । व ध्यबा कयाः न्यातका वंगु नोट छपाः लिकानाः "भैया चुरोट एउ....टा......!" राजकृष्णं थःगु खँ पूवंके न्ह्यः हे चुरोट मन्यासे ध्यबा फुक्कं खल्ती तयाः झोला कयाः पसलं पिहां

वयाः थ:गु छँपाखे पलाः न्ह्याकल ।

छँय् थ्यनेवं न्हापा लाक्क भुतू क्वथाय् वन । ग्यास च्याकाः लः क्वाकल । न्यानाह:गु छगू पुरिया चाउचाउ व हे लखय् क्वफानाः दयेकल । बुइवं चिग्व:गु थलय् चाउचाउ प्वंकाः भुतू क्वथा नापं दुगु क्वथाय् दुहां वन । चाउचाउ थल टेबुलया द्यःने तयाः धाल, "थौं रमाचित थ्व चाउचाउ नकाब्यु, भी दालमोठ बजि नये का मज्यू ला ?"

"ज्यू ....!" टेबुलया न्ह्य:ने सोफाय् फ्यतुनाः टीभी स्वयाच्वंम्ह लक्ष्मीया सः थाहां मवः । मानौं नवाये मास्ति मव:म्ह थें । सायद राजकृष्णं दालमोठ बजिया नां का:गुलिं नं जुइफु ।

"छं रमाचित चाउचाउ नकूतल्ले जिं भीत ब्लाक टि दयेकाः दालमोठ बजि ज्वनाः वये का न्हिं ?", धाधां राजकृष्ण क्वथां पिहां वनी ।

राजकृष्णयात राजकृष्ण जक धयां मगाः । साहु राजकृष्ण, समाजसेवी राजकृष्ण, दाता राजकृष्ण । करोडपति राजकृष्ण । हरेक मनूया निंतिं छगू छगू उपमा दुम्ह राजकृष्ण । राजकृष्णया निम्ह कलाः । त:धिम्ह रमा । चीधिम्ह लक्ष्मी । रमापाखें स्वम्ह म्ह्याय् निम्ह काय् । छम्ह म्ह्याय् निदँ मदुनिबलय् हे मदुगु । दुपिं प्यम्हेसियागु नं सामाजिक विधि व्यवहार सिधये धुंकल । निम्ह म्ह्याय्पिं निखे । थ:थ:गु पारिवारिक जीवनय् छुं नं कथंया समस्या मदु । लसतां जीवन न्ह्याकाच्वंगु दु । अफ धाये, लसतां जीवन न्ह्याकेगु ह्वःताः नं राजकृष्णं हे चूलाका ब्यूगु खः । काय्पिं निम्ह नं निखे हे धायेमाल । त:धिम्ह काय् अरूण, धायेत ला मांबौनाप छखा हे छँय् खः । चीधिम्ह काय् सनम पिने अलग्ग । इलं राजकृष्णयात थम्हं कमय् यानात:गु सम्पतिइ राज यायेत नं आकासं नगु कुर्के थें थाकुया बिल ।

लक्ष्मीया मस्त मदु । अफ धाये, मस्त मदयेकूगु हे खः । न्ह्यथुया प्यम्ह मस्तयत थः हे मस्त थें माया मतिना बियाच्वंम्ह लक्ष्मी । रमा न्हापां निसें ल्वगि । त्वालय् सकसिनं धायेगु याः- 'रमाचा ध्यबां जक म्वानाच्वंम्ह ।' व हे ल्वगियात सुसा:कुसाः यायेगु निंतिं व:म्ह लक्ष्मी थौं छँया हामा थें जुयाः च्वनाच्वन । लक्ष्मी नां गथे अथे हे साप हे भिंम्ह । वं चिरमांया व्यवहार सुयातं गुबलें गनं नं मयाः । राजकृष्णया हरेक सुख दुःखय् पलाः न्ह्याकाच्वंम्ह लक्ष्मि सकसितं थ:गु दुग्यंगु मतिना बियाः क:घाना त:गु दु । ख ला थौं ल्वगिम्ह रमाचित सेवा यायां थः नं ल्वगि जुयावने धुंकल लक्ष्मी । थः सिबय् १५ दँ थँम्ह राजकृष्णसिबें शारीरिक रूपं मफये धुंकल लक्ष्मी नं । राजकृष्णयाके नं ल्वय् मदुगु मखु । खल्तिइ निता स्वता वासः गुब्लें प्वनी मखु वया नं । तर आकिवं ज्या:जंक्व यायेगु खँ लुमनीबलय् नकतिनि च्यादँ बुन्हि हनेत्यं:म्ह मचा थें लय्लय् ताइ राजकृष्ण !

"थौं सुनचा नं जि खनाः तं चाया वन का" धाधां थ:म्हं ज्वनाव:गु च्या व दालमोठ बजि दुगु किस्ति टेबुलय् तयाः राजकृष्ण सोफायतुं फ्यतुल ।

"छाय् ले ? छु जुल ? छु धइ दिया ले वइत ?", रमाचित चाउचाउ नकाच्वंम्ह लक्ष्मि राजकृष्णयात न्ह्यस:या इवः छुल ।

"सुनचां थन छँय् ज्या याइम्ह मनू छम्ह छ्वयाहया बी हं । नये त्वनेगु सामानत नं छ्वयाहये धा:गु, जिं म्वाः, अरूणचां सिलकि तं चाइ धकाः जक छु धया, अले ला छु माल 'का ब्वा, आइन्दा जितः नाप लानाः खँ ल्हायेबलय् जिमिसं जा मनइगु निन्हु दत, स्वन्हु दत । छिमि दाइचां जिमित वास्ता हे मयाः धकाः खँ ल्हायेगु ख:सा जिं ब्वायात नाप ला:वये मखुत का । जितः थजा:गु खँ न्यनाच्वने मयल न्हि' धकाः तं चाल का व !", धाधां दालमोठ बजि भ्वाः तिन । हाकुच्या त्वनाः दालमोठ बजि प्याकल ।

"ख:गु हे खँ ल्हातनि वं । वइथाय् च्वं वा ला धा:गु हे खः नि भीत", लक्ष्मिं रमायात चाउचाउ नके सिधयेका:, न्हासय् अक्सिजन तयेकाः थः सोफाय् फ्यतुल । थ:गु भागया च्या कयाः छकः त्वन । कप बँय् तयाः दालमोठ बजि कयाः छभ्वाः तिन । मनं दालमोठ बजि नये मयः धा:सां म्वानाच्वनेत प्वाः ला जायेके हे माल । दालमोठ बजि न्ह्यन्ह्यं रमां न्यन, "अले सुनचित छु धाये धकाः नाप लाः फाइगु खः व खँ ला धयादिया मखु ला ?"

काय् सनमचित छँय् सकसिनं सुनचा सुनचा धाइगु ।

"धया ...। छिमि दाजुं छन्त व छकू जग्गा जक बियाः मेगु सम्पतिइ हक दाबी याये मदइगु कथं भ्वं च्वयाः छन्त सहिछाप तयेकल खनिं । थ्व खँ जिं नं मस्यू । उखुन्हु बैंकं त्यासा कयाः छँ दनाच्वंम्ह सुनचित क्यास ध्यबा भचा बी माल धकाः अरूणचित धइगु, वं ला 'सुनचित आः मेगु छुं नं सम्पति बी म्वा:ल । ध्यवा नं धिप्छः हे बी म्वा:ल । वं मेगु छुं नं सम्पति काये मखुत धकाः सहिछाप तये धुंकल' धा:बलय् तिनि जि फसंग वन का । आः छु यायेगु ? जिपिं दुबलय् हे मेगु भ्वं च्वयेमाली ला बाबु धयां 'म्वाय्से' हं । 'दाइचां न्ह्यागु हे या:सां म्वाय्से' हं । 'जितः व जग्गा छकू ब्यूगु हे त:धं मेगु म्वा:ल' हं । 'काय् मचा दुगु मखु । निम्ह म्ह्याय्पिन्त जिगु हे कमाइनं छु छु याये माः याये' हं ।"

"सुनचां अथे धयां ज्यू ला ? व नं काय् हे खः ।

मेपिन्सं छु धाइ ? छम्ह काय्‌यात अंशया नामय् सुपौ छपौ बियाः, छम्हेसित जुलं लुँपौ चिनाः सम्पति बिल मधाइ ला ? मेपिन्सं छु स्यू ? थ्व ज्या दक्व अस्नुणचिया बदमासि खः धकाः । धाइबलय् छितः धाइ थें । बौ जुयाः बौया कर्तब्य पूवंका दिसँ ।"

"धइगु खः, छु याये ? 'म्वालः थ्व खँ ल्हाये मते' हं ......", च्या त्वनाः प्वंगु कप टेबुलय् तयाः राजकृष्णं धाल, "सय् व झ्याः, खापा छकः तिना ब्यू हुं । झ्यांग झ्यांग मे हायेका तःगु न्यने हे मयल । थौं क्वय् ब्याः भ्वय् थें च्वं ।"

"न्ह्यागु हे भ्वय् जुइमा ले, छुकिया वास्ता ?" धाधां लक्ष्मिं चाःगु झ्याः खापा तिनाः हाकनं फ्यतू वइ ।

"न्हापा सुनचां थथे पार्ति जुइबलय् न्हापलाक्क भ्रीत निं साःसाःगु नसा नके हइगु । आः ला थ्व अस्नुणचां पार्ति प्यालेस स्वसांनिसें नयेगु ला छु, जि हे कुने दं वने मज्यू । तुरन्त थाहां हुं धकाः हक्का हयेधुंकी । थःपिं धाःसा अन अफिसय् च्वनाः सवाः कयाच्वनी का ।"

"का का म्वाःल यक्व बासिगु खँ नतुना च्वने म्वाःल । कन्हय् बहनीयात थ्व वासः मन्त ततायागु", धकाः वासःया खोल छकू राजकृष्णया ल्हातय् तयाबिल लक्ष्मिं । अले हाकनं धाल, "अले जिगु प्रेशरया वासः नं फुइन । ततायागु वासः हयादीबलय् जिगु नं हयादिसँ । कन्हय् हये ल्वःमनी । व प्वंगु अक्सिजन सिलिण्डर नं जायेका हिं धइगु नं काय्‌या न्हाय्‌पनय् दुहां वं न छय्‌चिया न्हाय्‌पनय् दुहा वं । उखुन्हु थें हथाय् पथाय् काः वनेमाली स्व । थ्व बियातयागु अक्सिजन नं निन्हु प्यन्हुयात जक गाइ तिनि जुइ ।"

लक्ष्मी भचा सुम्क च्वनाः छुं लुमं थें यानाः धाल, "अय्, जितः अस्नुणचां आतक्क ध्यबा नं मब्यूनि छें खर्च धकाः । छितः बिल ला ? न्हापा वयात पकेट खर्च धकाः बीगु छन्हु लिबात कि निन्हुया ब्याज नं न्हिं मामा धकाः अप्वः ध्यबा स्वहायेका यंकीम्ह का । थौ जुलं थथे का । गजाःगु ई वःगु थ्व ?"

कलाःम्ह लक्ष्मीया न्ह्यसःया छुं लिसः मब्यूसे राजकृष्ण सोफां दनाः क्वथा नापं स्वाःगु थः द्यनेगु मेगु क्वथाय् दुहां वनी । वनेखतं खाताय् वनाः थस्सः पाइ । मानौ राजकृष्णया म्हय् सासः हे मरुम्ह थें । मिखा तिस्सिना च्वनी । व तिस्सिना तःगु मिखाया कुं बुलुहुं प्याना वइ । संगु बाःगु चाया धम्पं लः ज्वः थें राजकृष्णया मिखां नं ख्वबि ज्वया वइ सुलसुल सुलसुल !

gilaramesh@gmail.com

हलिमय् न्ह्याथाय् च्वंसां भ्री नेवाः

रमेशमान मुनिकार, यँ, नेपाः

कुं कुलामं गां शहरं, मुनेगु भ्री छथाय् हे
मातृभूमि जन्मभूमि नेपाः हे जूसां
अमेरिकाया न्यूयोर्कय्
प्यक्वःगु हलिं नेवाः सम्मेलनय् ॥

अलग अलग सोच खः, च्वनेगु थाय् नं
भाषा छगू हे, जात छगू हे, मातृभूमि नं
अथे नं,
छथाय् हे च्वनेत कुचाःगु छाय् भ्री
गुथि पर्व जात्राया स्वांमालं हनातःपिं ॥

छ, जि व भ्री भ्रीगु धायेगु
फल्वा देगः छें थुं वयेधुंकल
आः ला न्ह्यलं चायेकि
चायेकि न्ह्यलं चायेकि ॥

नेपाःगाःया दुःखपीडा सुइत कने
हलिंन्यंकया नेवाःतय्सं भ्री जुयाः न्यने
अथे जुयाः,
कतः धकाः सुनां सुइतं मधाये
दुःख पिडाय् थां जुयाः भ्री दने ॥

आः खँ जक मखु तिबः बियाः दसु जुयाः क्यने
हलिंन्यंकया नेवाःत थाय्थासं दने
ग्वःफय् हे वःसां वा वः फय् वः मधासे
धिसिलाक्क थां थें हे भ्री दने ॥

Source: Newa facebook

Hookah Smoking in the Newah Culture

Siddhi B Ranjitkar, Kathmandu, Nepal

Hookah smoking played a significant social role in the Newah community in Nepal. Certainly, the Newahs smoked hookah for pleasure, but it also had played a significance role in the social life. An artistically painted or a simple hookah pipe might set the fate of a man or a woman or even a family that had defied the traditionally set community norms and dared to wed someone going beyond the professional or occupational group. By tradition, hookah smoking had been part of any sorts of meeting or gatherings the Newah community held so often. They frequently held social and business meetings of all concerned people to frankly discuss and settle any thorny issues of the Newah community once for all. They decided everything by a consensus, as only a consensus view prevailed in the Newah community. During such meetings, hookah smoking went on uninterrupted. Every evening after the meal, too, almost each household often joined by relatives or neighbors

smoked hookah in the past until they went to sleep. Not only the common Newah folks smoked hookah but also the royalties, emissaries and visiting dignitaries smoked hookah.

Hookah comprised four different and independent parts: the topmost part was a terracotta bowl called *cilan* that held tobacco and embers to heat up and slowly burn the tobacco into smoke, the second part was the wooden hookah stem that held *cilan* on its top part. Usually, its outer part was beautifully carved. It had an inner passage for passing smoke from the top of the hookah to the bottom of a hookah, and then to the smoker. The bottom part of hookah was a bronze pot that held water for filtering smoke. The bronze body stood on three legs or a circular base and held water to filter the tobacco smoke for the smoker to enjoy hookah smoking without impurities. It had a slim waist. The upper belly had an outlet. Most hookahs had a miniature-molded lion stood on an outlet. The outlet held a connecting reed pipe or a hose for the smoker. Thus, the last part was a reed pipe or a rubber hose to suck the smoke into the mouth and then release it in air with pleasure. For a hand-held hookah, a coconut shell served as a bottom part.

Cilan was a cylindrical terracotta body with an open inner area, and with the bottom coning down to a handle that fitted with the top of the hookah stem. It had a small hole at its bottom center. A small clay shallow bowl of 2.54 cm (an inch) in diameter was a tobacco holder. Newahs called it a *bajhan pata* literally meant a tobacco holder. It was filled up with *bajhan*, and then kept upside down on the hole of a *cilan*. Then, the *cilan* with a *bajhan pata*: the tobacco holder held embers to heat up tobacco mixed with molasses called *bajhan* in the *bajhan pata*. Embers gradually heated up *bajhan* in a *bajhan pata* and burned out the tobacco mixed with molasses into smoke in course of smoking.

Most hookahs had a miniature-molded lion stood on an outlet. The outlet held a connecting reed pipe or a hose for the smoker.

A hookah smoker fits a reed pipe or a rubber hose with a mouthpiece of a hookah. Then, he held the other end of the pipe or a hose by a circle of his thumb and an index finger and sucked the air in the pipe to draw the smoke from the tobacco burned up by embers set in the distant

hookah. The tobacco-and-molasses smoke came filtering through the water at the bottom of hookah and reached the mouth. The hookah smoker took pleasure in puffing the smoke in air.

Water held in the bottom of hookah was changed every morning. Every morning, somebody drained the water from hookah, cleansed the hookah stem with a spiral steel pipe, and then filled out the bottom of hookah with fresh water. Not refreshing hookah daily meant disgusting smell. It might even block a hookah stem. So, cleaning and changing water in the bronze body of hookah had been a usual business of any hookah smoker.

Making *bajhan* for hookah smoking had been another specialized artwork of

Tobacco leaves came from the southern flatland called terai. The southern terai land was incredibly fertile for growing tobacco.

the Newah community. Every day early morning, people at the *bajhan* stores prepared *bajhan* mixing tobacco leaves cut into small pieces and molasses. Someone cut the tobacco leaves into small right-sized pieces. Other folks boiled molasses in water in a large cauldron. Then, they poured the cut-tobacco leaves into the cauldron and stirred them for properly mixing with the hot molasses. Once, both the molasses and tobacco were well mixed in proper proportion was called *bajhan* and ready for sale and smoke.

Newah folks bought *bajhan* in weight and got it wrapped in broad fresh green leaves tied in rice straw. Hookah-smoking households bought *bajhan* just enough for a day, as it would not be good for the next day smoking. So, every morning, they bought freshly done *bajhan* enough for a day. Accordingly, the folks at the *bajhan* stores also prepared *bajhan* every morning for a day's sale only.

Tobacco leaves came from the southern flatland called terai. The southern terai land was incredibly fertile for growing tobacco. Dried tobacco leaves came in bundles. Tobacco leaves were of different qualities. Best quality leaves made the best *bajhan* whereas other simple quality leaves made regular quality *bajhan*. Some reputed *bajhan* stores used only the best quality tobacco leaves.

Molasses came from the neighboring hill areas. Molasses were made of sugarcane juice. They crushed the sugarcane for juice, and then they boiled the juice in large cauldrons to prepare different quality molasses. Molasses used for making *bajhan* were not of the edible quality. As molasses also contribute to the taste of *bajhan*, the *bajhan* makers used appropriately good quality molasses. They used different molasses for making *bajhan* of various qualities.

Probably currently, only a few people smoked hookah. Anybody would find hardly one or two *bajhan* stores in any Newah town. People did not have much time to prepare and smoke hookah as leisurely as the grandparents had done when they had plenty of time to spare for the community gossip, and at the same time smoke hookah endlessly. Today's smokers have cigarettes in their pockets

to smoke as and when they wanted anywhere at any time they like.

A Newah farmer invariably carried a small hookah the bottom of which was made of a coconut shell unlike the usual nicely molded bronze bottoms of other hookahs in the Newah society used for the home smoking. He carried it along with other supplies in one of the wicker baskets suspended from a shoulder pole. In this type of hookah, he did not need a *pata* to hold the *bajhan*. He could put a small portion of the *bajhan* on the hole in the *cilan* and burn a few rice straws for ember over the tobacco and smoke it at the break of the fieldwork. Such hookah served only one or two persons not more. Whenever, s/he felt like smoking s/he just took a break from the backbreaking fieldwork and then smoked it, as and when s/he liked and needed it.

The Newah community was divided into several professional and occupational groups. Some people called such groups as castes but if anybody were to follow the tradition-set four-caste system, they were not castes but communal groups. The despotic Rana rulers had dumped all Newahs in the third group of the four-caste system. However, the Newah community continued to remain in the different professional and occupational groups. From the priests to the sweepers, they had their occupational groups. The number of professional and occupational groups was hard to count even for a very well versed Newah.

The code of hookah smoking was that every Newah community reserved the hookah smoking strictly for its eligible members only. However, anybody could

The despotic Rana rulers had dumped all Newahs in the third group of the four-caste system. However, the Newah community continued to remain in the different professional and occupational groups.

smoke from the *cilan* taken off a hookah or from the hookah itself without using the smoking pipe but not the historically untouchables in the past. Hookahs of other Newah communities had been off-limits to them. They have their hookahs. The second code was a person preparing hookah must first smoke it. In case, the hookah failed to produce smoke, the smoker would meet with a great

misfortune; that was certainly a blind belief passed on from one generation to another by tradition. So, anybody preparing hookah needed first to smoke to insure it had *bajhan*.

If Newahs had a casual visitor, the first thing Newahs did was to serve a hookah. They kept the guest engaged in smoking hookah while a woman in a house found out some snacks and drink for the visitor. The drink might be homebrewed rice beer *thao* or millet spirit *ayala*. Newahs might simply serve the drinks with some nice typical Newah snacks that depended on the season and the availability. However, smoking hookah went on continually.

After every night meal, some close relatives assembled at some homes just to smoke hookah and then gossip endlessly until it was time for disperse.

I heard that the most important and honorable visitors in the Newah farmers' community were served hookah with the corncob embers. If a visitor were a son-in-law, he was certainly served with such a hookah, as sons-in-law had been the most privileged guests in the Newah society. Probably, the corncob embers gave the best taste of hookah smoking.

Hookah smoking had been part of the Newah life. So, a hookah set had been at any workshop of any Newahs of any profession and occupation. Every Newah artisan had a home workshop. Some of the Newah artisans worked and smoked hookah simultaneously. For other types of artisans, they took a break for hookah smoking. While one smoked a hookah others went on working. Everybody smoked hookah by turns transferring it to another person next in line to smoke. Thus, everybody working in a group took turns to smoke without interrupting the work.

After every night meal, some close relatives assembled at some homes just to smoke hookah and then gossip endlessly until it was time for disperse. They swapped whatever news they had gathered at the workplace or bazaar or at barber's shops or at any place. They smoked hookah endlessly in such a gathering every night. During the Rana regime, the regime imposed a night curfew from 10:00 pm to early morning every night. So, the group dispersed before 10:00 pm to avoid the patrolling police.

Hookah had been part of Newah community meetings in which endless hookah smoking went on. When the Newah community held a meeting of one Guthi or another, hookah smoking became the most important part of the meeting. Members thoroughly discussed their problems and prospects and the way of holding various religious and social events and so on while a hookah moved from one person to another for everybody to smoke in turn. Only after the meetings ended, hookah stopped doing its job.

I had never seen any woman smoking a hookah from a pipe. In fact, only a few women smoked hookah. Even the few women that smoked hookah did not use a pipe. I did not know exactly why the

women did not use a pipe to smoke. Now, I could guess that the hookah smokers needed indirectly to touch the mouthpiece of a pipe to their mouths for smoking. The Newah culture had it that if anybody touched anything to her/his lips meant it was polluted. So, s/he needed to clean it with water or with fire before anybody could use it again. Probably, women did not want to pollute a pipe their husbands and elders used for hookah smoking. So, even at their homes, they would not smoke hookah with a pipe. Even the men smoking hookah held the mouthpiece of a smoking pipe in the circle made of the thumb and the index finger of the right or left hand for not directly touching it with his mouth to smoke hookah.

Hookah smoking seemed to be the privilege of men. Some Newah families prohibited women from smoking hookah. It was not bad forbidding smoking but why only to the women. Women rarely participated in the group of male adults to smoke and talk as equals. However, some women participated as the household heads in the social group meetings. They might smoke hookah in such a meeting but not with a pipe.

Men in mourning after the death of the parents never smoked hookah with a pipe. They smoked with the *cilan* only, as they did not want to pollute the smoking pipe. So, nobody offered hookah with a pipe to anybody wearing white mourning dress. It must have done either not to pollute the hookah and a pipe or not to get the men in mourning polluted from smoking the common hookah pipe. The mourning period for the dead parents lasted for a year. Women mourned for a year only for their husbands.

Hookah smoking seemed to be the privilege of men. Some Newah families prohibited women from smoking hookah. It was not bad forbidding smoking but why only to the women. Women rarely participated in the group of male adults to smoke and talk as equals.

In the past, some hookah-smoking fanatics had the hookah almost attached to them. Some powerful Newah personalities had even a man that went with a hookah for them to smoke upstairs or downstairs wherever the awesomely great people went. Only a very few people

could afford and enjoy such luxury, but most men enjoyed smoking hookah on the bed. They connected hookah with a long rubber hose and smoked hookah at a distant while lying on the bed.

The eight-corner pavilion called *chasling mandap* at the Bhaktapur Layku (palace square) next to the fifty-five-window palace had been the waiting lounge for the emissaries seeking an audience with the Malla kings. During the Malla rulers, ambassadors and foreign dignitaries had waited at the *chasling* pavilion especial built for the purpose of the visiting

Foreign emissaries enjoyed smoking hookah while waiting for their turns to get into the palace, as foreign dignitaries were entertained with hookahs while waiting for their turns to have an audience with the head of state.

dignitaries before getting audience with the king in Bhaktapur. The state attendants served special hookahs fitting to the offices of the waiting emissaries.

Foreign emissaries enjoyed smoking hookah while waiting for their turns to get into the palace, as foreign dignitaries were entertained with hookahs while waiting for their turns to have an audience with the head of state. *Chasling* pavilion was built for this purpose only. It went down when the deadly earthquake hit Bhaktapur in 1934. Only in 1970s, *chasling* pavilion got a new life. It has been standing as a public building for everyone to enjoy sitting there. But nobody gets a hookah for smoking now. It has been the thing of past.

One of the Malla kings of Bhaktapur smoked hookah even after his death if we were to believe in what the state attendant said that he had been serving hookah to the dead Malla king. The dead royal was so fond of hookah smoking his soul came to his suite to smoke hookah every night. The king had assigned an attendant to prepare a hookah and place it in his suite every evening. The tradition of preparing a hookah and leaving it in the suite for the dead Malla king to smoke probably has continued even today.

When I was young boy, people used to gossip that the soul of the dead Malla king came to his royal suite and smoked the hookah kept for him every night, as next morning when the state attendant went to take the hookah, he found that the hookah was smoked. Probably, the embers in the *cilan* must have burned out the *bajhan* by the morning rather than the soul of the king smoking hookah.

The Bhaktapur fifty-window palace had its walls of the royal special suite painted with the major events mentioned in Mahabharata and Ramayana epics, the Malla kings enjoyed smoking hookah in this suite, and made hookah one of the memorable items in their lives. This suite was on the second floor of the architecturally famous palace with fifty-five wooden windows artistically carved and woven together. In its royal suite, the Malla king was supposedly came to smoke hookah every night even after death. Thus, hookah had the honorable and rightful place in the heart of even the dead Malla king.

Maha-Aviyan by Mathura Sayami

Shreekesh Man Tamrakar, Chicago, US

Mathura Sayami's Maha-Aviyan tells the tale of a struggling family recovering from the damages caused from the horrific earthquake in 2072. Residents still face the struggles of aftershocks that follow with the future being unpredictable. Maha-Aviyan follows a family of three - Subash and his wife Suhita along with their 6-year-old son Sugandha. They are in dire need of repairs in their home as it is held together by wooden sticks everywhere on the brink of falling apart, stuck in a continuous loop of not being able to fix much due to financial issues.

One night, Suhita awoke to her husband not being next to her as usual. She noticed an envelope on the cupboard with a letter written by Subash explaining how grateful he was for the love and sacrifices Suhita has provided for their family but can no longer live this way and is out to fix their financial issues on his own. He further writes how much of a sacred mother has been for their son writing, "as a mother, you have been working day and night not only for the sake of our son but also for the sake of giving happiness and peace to me." Subash writes on how he will find the funds to repair the house and that will be through donating one of his kidneys. He explains how he has already caught a plane to India and will be back as soon as he completes this mission.

Subash compares the journey to that of Siddhartha Gautam, who was described as an extraordinary man and a thinker. Siddhartha Gautam lived a life full of luxury but changed his ways as he pondered over how to bring an end to suffering of human life and death, further coming up with the solution of acquiring knowledge through penance. He would achieve this through sitting under the Bodhi tree, attaining enlightenment, and doing penance and paved the way to live through recognizing life in the misery of the world and making life meaningful. Subash writes to his wife his journey is to reach the goal as Siddhartha Gautam set out stating, "even though I can't save the whole world, I'm trying to save my family."

Subash writes to his wife about all the sacrifices she has made for the happiness of their family describing her work, "Making alcohol at home by burning wood and selling it
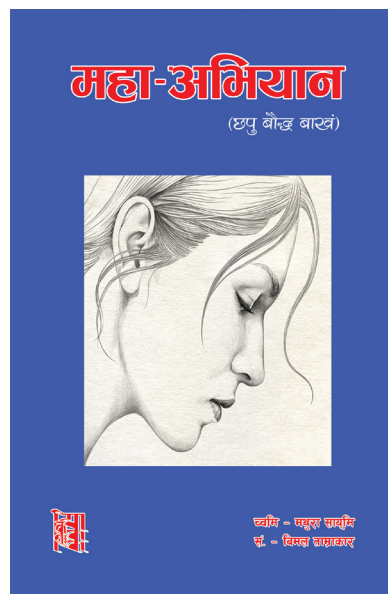
house to house, making my home a garden of paradise. You are the Goddess of Wealth in my house. You deserve the worship, keeping in the holy place." He compares her to Gautam's wife as she also made sacrifices from following the lifestyle of her husband such as eating only one meal a day, not sleeping in a comforting bed, and living a simple life. These sacrifices were all to support the endeavors of her husband to accomplish his mission. Gautam reached his end goal of enlightenment and became a Buddha;however, this was not without some consequences as his wife's mind and body were damaged and her aspirations "were shattered like a mirror". This was the one difference between Subash and Gautam's journeys. Subash ensures in the letter that his wife will not have to suffer and become damaged due to his journey. He ensures to Suhita, "I will not allow tears to fall from your eyes. This is my word. I will go now and will come back to raise our house."

Mathura Sayami's tale lets readers appreciate the value of family and love. Sayami stresses the importance of sacrifices and struggles people will go through for the happiness and success of their own families. Family will always be there wishing the best for you and being there through the obstacles and all the glories. I applaud and praise the work Mathura Sayami has done in writing this tale and would recommend to all readers from all ages for a tale that teaches the importance of family while incorporating a historical aspect through comparison to the teachings and life of Siddhartha Gautam. Mathura Sayami's Maha-Aviyan is translated from Nepalbhasha into English by Sylvia Razopadhyay.

हलिं नेवाः दबू, नेपाः देय् मूकवःया प्रतिवेदन

हलिं न्यंकया सकलें नेवाःत सङ्गठित जुयाः हलिं नेवाः सङ्गठन नीस्वनाः हलिं नेवाः सम्मेलन यायेगु म्हगसकथं नेपालय् व देशं पिने मेमेथाय् नं थःथःगु ढङ्गं स्काइप, जूम आदिया माध्यमं वैचारिक एकता हयेगु कुतः जुल । नेपालय् च्वंपिनिगु कुतलं अथे हे ने.सं. ११२९/३० पाखे हलिं नेवाः सम्मेलन यायेगु कुतः जूगु खः । थी थी हुनिं यानाः थ्व खँ दुसुना वन । थ्वयां लिपा संयुक्त राज्य अमेरिका, बेलायत, नेपाः नापं थी थी मुलुकया नेवाः बुद्धिजीवीपिनिगु कुतलं ने.सं. ११३१ स स्वन्हुयंकं लण्डनय् जूगु तःजिगु तःमुँज्यां डा. बालगोपाल श्रेष्ठयात नायः यानाः हलिं नेवाः दबू नीस्वनेगु ज्या जुल । हलिंन्यंक थुगु संस्थाया कचामचा स्वनावनेगु इवलय् ने.सं. ११३२ स केन्द्रया नायः डा. बालगोपाल श्रेष्ठ नेपाः भ्रायाच्वनादीगु इलय् कुपण्डोलया सातोआकी भवनय् जूगु नेवाः भेलां नरेन्द्र भक्त हाडाया नायःसुइ हलिं नेवाः दबू नेपाः देय् मूकवः तदर्थ समिति नीस्वनेगु ज्या जुल । ने.सं. ११३५ स जूगु हलिं नेवाः दबू नेपाः देय् मूकवःया न्हापाँगु तःमुंज्यां भाजु पुष्कर माथेमायात नायः ल्यत । अनं लिपा ने.सं. ११३९ स ग्वसाग्वःगु निक्वःगु तःमुंज्याया इवलय् न्हूगु ज्यासना पुचःया ल्यज्याः याये मलावं हे स्थगित याये माल ।

हलिं नेवाः दबू मूकवःया स्वक्वःगु तःमुंज्या नेपालय् यायेगु निर्णय जूकथं नेपाः देय् मूकवःया निवर्तमान नायः पुष्कर माथेमाया मूकजिसुइ हलिं नेवाः दबू मूकवःया स्वक्वःगु तःमुंज्या व निक्वःगु हलिं नेवाः दिं राष्ट्रिय सभागृहया हलय् तःजिक क्वचायेके ज्या जुल । थ्व जिम्मेवारी पूवंकेगु इवलय् थुगु “हलिं नेवाः दबू, नेपाः देय् मूकवः” याकनं हे दर्ता याना वनेमाःगु परिस्थिति ब्वलन । थ्व हे इवलय् ने.सं. ११४१ यंलागाः तृतिया, सुक्रबार (२०७८ असोज ८ गते) कुन्हु जिल्ला प्रशासन कार्यालय, यँय् शाक्य सुरेनया नायःसुइ विधिवत् रूपं दर्ता जुल । थनं लिपा ने.सं. ११४२ चौलागाः सप्तमि, सनिबार (२०७९ बैशाख १० गते) दर्ता धुंकाःया न्हापांगु तःमुंज्यां सुरेन्द्रभक्त श्रेष्ठया नेतृत्वय् न्हूगु ज्यासना पुचः नीस्वने ज्या जूगु खः ।

जिल्ला प्रशासन कार्यालय दर्ताया इलय्या ज्यासना पुचः :

१)	नायः	शाक्य सुरेन
२)	न्वकू	गणेशराम लाछि
३)	मूछ्याञ्जे	रश्मिला प्रजापति
४)	छ्याञ्जे	रत्न काजी महर्जन

५)	दांभरिं	सुरेन्द्रभक्त श्रेष्ठ
६)	ल्यू दांभरिं	सुदय शिलाकार
७)	दुजः	नहेन्द्र प्रधान
८)	दुजः	अञ्जना ताम्राकार
९)	दुजः	कस्तुरी श्रेष्ठ
१०)	दुजः	शान्ति वैद्य
११)	दुजः	रमेशमान मुनिकार
१२)	दुजः	राधेश्याम त्वानाबासु
१३)	दुजः	सविता महर्जन
१४)	दुजः	मङ्गलरत्न ताम्राकार
१५)	दुजः	श्रीकृष्ण महर्जन

ने.सं. ११४२ चौलागाः सप्तमि, सनिबार जूगु दर्ता लिपाया न्हापांगु तःमुंज्यां ल्यःगु ज्यासना पुचः :

१)	नायः	सुरेन्द्रभक्त श्रेष्ठ
२)	न्वकू	रमेशमान मुनिकार
३)	न्वकू	राधेश्याम त्वानाबासु
४)	न्वकू	श्याम प्रसाद श्रेष्ठ
५)	मूछ्याञ्जे	सुदयराज शिलाकार
६)	छ्याञ्जे	कस्तुरी श्रेष्ठ
७)	दांभरिं	अञ्जना ताम्राकार
८)	ल्यूदांभरिं	मङ्गलरत्न ताम्राकार
९)	दुजः	शान्ति वैद्य
१०)	दुजः	पद्मलक्ष्मी ताम्राकार
११)	दुजः	शोभा श्रेष्ठ
१२)	दुजः	भागवत नरसिंह प्रधान
१३)	दुजः	विकास महर्जन
१४)	दुजः	धर्मदेव महर्जन
१५)	दुजः	खगेन्द्रबहादुर जोशी

हलिं नेवाः दबू, नेपाः देय् मूकवःपाखें ने.सं. ११३९ चिल्लानिसें ने.सं. ११४२ दिल्लातकया इलय् याःगु मू मू ज्याखँत :

१. झिंनिक्वःगु नेवाः एकता दिवसया लसताय् नेपाः देय् मू पुचःपाखें खोकना ग्वसाग्वःगु ज्याइवलय् ब्वति ।

२. हलिं नेवाः दबू मू कवःनाप समन्वय यायेगु, मूकवःया पदाधिकारी/दद्रजःपिनि दथद्रइ सहलह यायेगद्र इवलय् मूपद्रचःया दद्रजः समीर महर्जनजद्रयात ने.सं. ११४१ प्वहेलाथ्वः दसमि (विसं २०७७/१०/१०) कुन्हु गुच्चा रेष्टुरेण्टय् लसकुस नापं सहलह ज्याइवः ।

३. ने.सं. ११४० यंलागाः खस्थि मङ्गलबार (विसं २०७७ भदौ २३) नेपाः देय् मूकवःया दुजः मङ्गलरत्न ताम्राकारया तिरिमय्जु सुवर्ण मैयाँ ताम्राकारया जलासँया वासः यायेगु निंतिं आर्थिक ग्वाहालि ।

४. ने.सं. ११४० कौलाथ्वः खस्थि बसुबार (विसं २०७७ कात्तिक ६) कुन्हु लोक साहित्य भवन धस्वाके निंतिं हलिं नेवाः दबू केन्द्रपाखें वःगु आर्थिक ग्वाहालि व नेपाः देय् मू कवःपाखेंया आर्थिक ग्वाहालि हस्तान्तरण ।

५. कोरोना महामारीया हुनिं लकडाउन जुयाच्वंगु इलय् आर्थिक सङ्कटं कःपिन्त ग्वाहालि यायेगु तातुनां स्वंगु कोभिड-१९ राहत कोषया निंतिं हलिं नेवाः दबू केन्द्रया नायः सिजन श्रेष्ठया पहलय् केन्द्रपाखें, दबूया मूदुजःलिसें नेपाल आयरल्याण्ड सोसाइटीया नायः दिपेश शाक्यपाखें व नेपाली जनसम्पर्क अन्तरराष्ट्रिय समन्वय समिति - विश्व सञ्जाल यूरोपेली शाखापाखें वःगु आर्थिक ग्वाहालि निसः म्हेसित वितरण; हलिं नेवाः दबूया मू संरक्षक सत्यमोहन जोशीजुयात आयरल्याण्डपाखें वःगु अक्सिजन कन्सन्ट्रेटर छगः हस्तान्तरण; कोभिड सङ्क्रमित जूपिं न्याम्हेसित आइशोलेशनय् रिफर यानाः वासः यायेत तिबः ।

६. ने.सं. ११४१ चिल्लाथ्वः त्रयोदसि सनिबार (विसं २०७७ चैत्र १४ गते) कुन्हु नेपाः देय् मूकवःया ग्वसालय् प्यक्वःगु हलिं नेवाः दिवस यैंया बसन्तपुरय् तःजिक हना ।

७. हलिं न्यंक न्यनाच्वंपिनि नेवाःतय् दथुइ हलिं नेवाः न्हयसःलिसः कासा-११४१ या ग्वसाः हलिं नेवाः दबूया दुजः विमलमान श्रेष्ठ (क्यानडा)या कजिसुइ ग्वयेगुलि नेपाःपाखें माक्व ग्वाहालि ।

८. ने.सं. ११४२ चिल्लागाः नःमि सनिबार (विसं २०७८ चैत १२ गत) यैंया मस्रहिति ब्याङ्क्वेटय् न्याक्वःगद्र हलिं नेवाः दिं नेपाः देय् मूकवःया दुजः नहेन्द्र प्रधानया कजिसुइ तःजिक हनेज्या ।

९. ने.सं. ११४२ दिल्लाथ्वः दुतिया व तृतिया (विसं २०७९ असार १७ व १८) निन्हुयंकं यैंया विनायक मल्टिभेन्युइ 'नेवाः पहिचान : थी थी आयाम' विषयस राष्ट्रिय गोष्ठीया ग्वसाः ।

झी सकलें नेवाःतयुगु भावनां हे थुगु संस्था न्हयाना वयाच्वंगु खः । हलिं न्यंकया सकलें नेवाःत भावनात्मक रूपं छथाय् च्वनेगु ह्वःताः चूलानाच्वंगु दु । "हलिमय् न्ह्याथाय् च्वंसां झी नेवाः" धइगु भावना सदां ल्यंका तये । सुभाय् ।

सुरेन्द्रभक्त श्रेष्ठ,
नायः, हलिं नेवाः दबू, नेपाः देय् मूकवः

हलिं नेवाः दबू,
बेलायत देय् मूकवःया प्रतिवेदन

म्हसीका

नेसं ११३२ कछलाथ्वः तृतिया कुन्हु हलिं नेवाः दबूया जन्म बेलायतय् जूगु जूसां थुगु संस्थाया बेलायत देय् मूकवः धाःसा प्यदँ लिपा जक नीस्वंगु खः। हलिं नेवाः दबूया पलिस्थामि नायः डा. बालगोपाल श्रेष्ठया उपस्थितिइ बेलायतया न्हापांगु नेवाः संस्था पासा पुचः गुथि युकेनाप जूगु थी थी प्रारम्भिक अन्तरक्रिया धुंकाः बेलायत देय् मूकवः नेसं ११३६ पोहेलागाः चःह्रे कुन्हु पलिस्था जूगु जुल। फ्लम्स्टिडय् जूगु न्हापांगु मुंज्यापाखें संयुक्त श्रेष्ठयात कजिकथं ल्यःगु खःसा कृष्ण चखुं, शशी महाजु, जोन नकःमि, रामकृष्ण श्रेष्ठ व अनिल महर्जन दुजः जुयादिल। बेलायत मूकवःया आजु धयागु नेपाः, बेलायत व हलिंन्यंकया नेवाः मुद्दातय्त ज्वः लाकाः थी थी ज्याइवःत यायेगु व सामाजिक जागरण हयेगु हे खः।

स्वदँ न्ह्यःया खँ

नेसं ११३७ तछलागाः आमै कुन्हु बेलायत मूकवःया ग्वसालय् लण्डनया सोआस विश्वविद्यालयस थी थी शोधकर्ता व अभियन्तापिंसं कार्यपत्रत न्ह्यब्वसे 'नेवाः सभ्यता' विषयक गोष्ठी सुथां लाक जुल। अथे हे, बेलायत मूकवःया ग्वसाः व लण्डनया टावर हाम्लेट बरोया सहकार्यय् नेसं ११३८ चौलाथ्वः चौथि कुन्हु न्हापांगु रञ्जना लिपि कार्यशाला नं जुल।

वंगु स्वदँया प्रतिवेदन

१) टेबल टेनिस कासा व नेवाः कासामिपिनिगु लुमन्ति

नेसं ११३८ चिल्लागाः दसमि कुन्हु लण्डनया साउथहलय् जूगु टेबल टेनिस कासा व नेवाः कासामिपिनिगु लुमन्ति ज्याइवः हलिं नेवाः न्हिया लसताय् पासा पुचः गुथि युकेपाखें जूगु खःसा हलिं नेवाः दबू बेलायत मूकवलं ग्वाहालि याःगु खः। २० म्ह कासामिपिं लिसें मुक्कं ३५ म्हसिनं उगु ज्याइवलय् ब्वति कयादीगु खः।

२) गुथि विधेयकबारे गोष्ठी

नेसं ११४० दिल्लाथ्वः पुन्हि कुन्हु बेलायत

मूकवःया फेसबुक पेजपाखें प्रत्यक्ष प्रसारण जूगु गुथि विधेयकबारे गोष्ठीइ डा. सुभाषराम प्रजापति, रश्मिला प्रजापति व सुरक महर्जनं थी थी प्रस्तुति यानादीगु खः। प्रा. डेविड गेल्नर, डा. बालगोपाल श्रेष्ठ लिसें थी थी देय्या पाहांपिंसं अन्तरक्रिया यानादीगु थुगु गोष्ठी हलिं नेवाः दबू केन्द्रया नायः सिजन श्रेष्ठया नायःसुइ जूगु खःसा बेलायत मूकवःया कजि संयुक्त श्रेष्ठं विषय व वक्तापिनिगु म्हसीका बियादीगु खः। ज्याइवः दुने गुथि आन्दोलन धुंकाः नेवाःतय्सं भविष्यप्रति क्यनेमाःगु सचेतना व थुगु आन्दोलनयापाखें पूवंकेमाःगु आजुबारे सहलह जुल।

३) गूगल ट्रान्सलेसन मुंज्या - छघौदुने १०० भ्यालिडेशन

नेसं ११४१ तछलागाः तृतिया कुन्हु बेलायत मूकवःया फेसबुक पेजपाखें 'गूगल ट्रान्सलेसन मुंज्या - छघौदुने १०० भ्यालिडेशन' या प्रत्यक्ष प्रसारण जुल। गुगल ट्रान्सलेसनय् नेपालभासा दुथ्याकेगुली ग्वाहालि यायेत युवा पुस्ताया नं उलि हे योगदान दयेमाः धइगु बिचाः ज्वनाः कजि संयुक्त श्रेष्ठं न्ह्याकादीगु उगु ज्याइवलय् बेलायतयापाखें सुसिमा मानन्धरलिसे नेपाःया पाखें प्रजिता श्रेष्ठ, सुनिता डङ्गोल, सुनिता जुनु, आशुतोष बाराही, पुजल बज्राचार्य, लुमु श्रेष्ठ, नीतु डङ्गोल व मय्जु लिसा डङ्गोल नं भ्यालिडेशन यायेत जूम मुंज्याय् ब्वति कयादिल।

४) प्रा. डेविड गेल्नरलिसे नेपाःया जनजाति आन्दोलनबारे खँल्हाबल्हा

नेसं ११४१ दिल्लाथ्वः पारु कुन्हु अक्सफर्ड विश्वविद्यालययया प्रा. डेविड गेल्नरलिसे नेपाःया आदिवासी आन्दोलनबारे खँल्हाबल्हा लिसें डब्लुएनओ डिस्कसन सिरिज न्ह्यात। थुगु श्रृंखला लादुने हलिं न्यंकया लोकंह्वाःपिं विद्वानतलिसे छगू मू विषयदुने दुग्यंक खँल्हाबल्हा यायेगु जुइ। थुकी थी थी विद्वानपिंसं थःगु पाखें टिप्पणी नं बियादी धाःसा ब्वति कयादीपिनिगु सक्रिय अन्तरक्रिया नं जुइ। प्रा. गेल्नरं थुगु खँल्हाबल्हादुने नेपाःया जनजाति आन्दोलनया भूत, वर्तमान व भविष्यया खँ न्ह्यथनादिल धाःसा डा. केशबमान शाक्य, मल्ल के सुन्दर, डा. कृष्ण हाथेछु, डा. बालगोपाल श्रेष्ठ, डा. प्रत्यूष वन्त, सुरेश किरण, प्रविन शाक्य व सुप्रीया मानन्धरं अन्तरक्रिया यानादिल। जनजाति, दलित व मधेसी समुदायलिसे नेवाः आन्दोलनया स्वापूबारे जूगु थुगु खँल्हाबल्हा न्यनाः न्हूगु पुस्तां थुकिया जटिलता व अपरिहार्यतायात सयेकेफइ।

५) प्रा. जेरार्ड तुफाँलिसे ज्यापु समुदायबारे खँल्हाबल्हा

नेसं ११४१ यंलाथ्वः त्रयोदसि कुन्हु डब्लुएनओ डिस्कसन सिरिजया निगूगु ब्वकथं फ्रान्सया नेशनल सेन्टर फर साइन्टिफिक रिसर्चया एमिरिटस डाइरेक्टर अफ रिसर्च प्रा. जेरार्ड तुफाँलिसे जूगु खँल्हाबल्हा दुने वय्कलं पन्ति व जलया थःगु अध्ययनपाखें वःगु सांस्कृतिक ज्ञान इनादिल। ज्यापु समुदायया थी थी पक्षबारे जूगु खँल्हाबल्हाय् प्रा. डेविड गेल्नर, डा. बालगोपाल श्रेष्ठ, डा. नविन महर्जन, प्रशान्त श्रेष्ठ व ज्यापु गुथिया नायः लोककवि राजभाइ जकःमिं थःगु टिप्पणी बियादिल।

६) नेवाः तिसाज्वलंबारे अनलाइन कासा 'राजमति'या उलेज्या

नेसं ११४१ चिल्लाथ्वः त्रयोदसि कुन्हु पासा पुचः गुथिया ग्वसालय् हलिं नेवाः न्हिया लसताय् नेवाः तिसाज्वलंबारे अनलाइन कासा 'राजमति'या उलेज्या गुथिया नायः रुक्मणी मानन्धरं यानादिल। पलिस्थामि शशिधर मानन्धर व पुलांम्ह नायःपिं कृष्ण चखुं, डा. सचेतन तुलाधर व संयुक्त श्रेष्ठया उपस्थितिइ जुगु उगु कासाया निर्माण संयुक्त श्रेष्ठं यानादीगु खःसा न्हापांगु वालय् थुगु कासा म्हितेत थी थी ३० देय्या ४२२ कासामिपिंसं ब्वति कयादीगु खः। थुगु कासां नेवाः संस्कृति दुने तनावनाच्वंगु थी थी तिसाज्वलंयात हाकनं लुमंकुसे रचनात्मकता व प्रविधियापाखें परम्परागत तिसाज्वलंया डिजिटल सङ्कलन व संरक्षण यायेगु लक्ष्य काःगु दु।

७) डा. आन् भरगाटीलिसे नेवाः कलाबारे खँल्हाबल्हा

नेसं ११४१ सिल्लागाः तृतिया कुन्हु डब्लुएनओ डिस्कसन सिरिजया स्वंगूगु ब्वकथं फ्रान्सया नेशनल सेन्टर फर साइन्टिफिक रिसर्चया डाइरेक्टर अफ रिसर्च प्रा. आन् भरगाटीलिसे खँल्हाबल्हा जुल। प्राज्ञिक इतिहासय् दकलय् न्हापां 'नेवाः कला'या संज्ञा छ्यलादीम्ह शोधकर्ता डा. भरगाटिं ३० दँ न्ह्यः नेपालय्

शोधकार्य यानादीबलय् मदुम्ह ठाकुरलाल मानन्धर व मदुम्ह रमापति राज शर्मालिसे यक्व खँ सयेकागु लसताया खँ लुमंकादिल धाःसा नेवाः कला दुनेया थी थी आयामया व्याख्या न यानादिल । नेवाः कलाया विशेषतायात दुवाला स्वसें लुम्बिनी विश्वविद्यालयया नेवाः कलाया अध्यापक स्वस्ति राजभण्डारीं थःगु टिप्पणी नं तयादिल ।

८) लण्डनय् होनाचाया च्वकिपा उलेज्यालिसें नेवाः भ्वय्
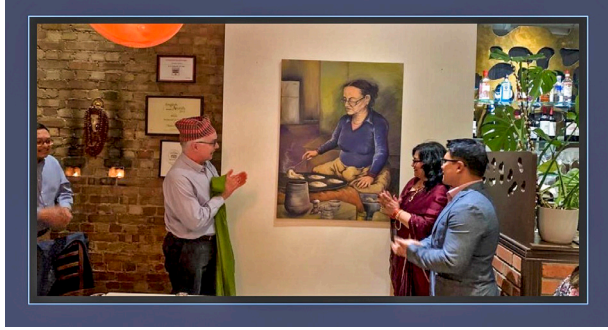
नेसं ११४१ चिल्लागाः खस्थि कुन्हु हलिं नेवाः दबू बेलायत मूकवः व पासा पुचः गुथि युके लण्डनया मंकाः ग्वसालय् लण्डनया मन्की टेम्पल रेस्तुराँय् यलया नांजाःम्ह होनाचाया च्वकिपा उलेज्या लिसें नेवाः भ्वय्या आयोजना जुल । नेवाः नसाया पारखीपिंसं उकुन्हुनिसें लण्डनय् होनाचा विशेष नसाया नं सवाः कायेगु ह्वःताः चू लात धाःसा होनाचाया इतिहासबारे नं पाहांपिंसं थःपिंसं स्यूगु खँ इनादिल । बेलायत मूकवःया कजि संयुक्त श्रेष्ठं च्वयादीगु होनाचाया कलाकृतिया उलेज्या प्रा. डेविड गेल्नरं यानादिल धाःसा गुथिया नायः रक्मणी मानन्धरं लसकुस न्वचु बियादिल । गुथिया पुलांम्ह नायः डा. सचेतन तुलाधर व बोर्ड अफ ट्रस्टीजया नायः ओजेश सिंहया उपस्थितिइ जूगु उगु ज्याइवः धुंकाः नेसं ११४२ चौलाथ्वः दसमि कुन्हु संयुक्त श्रेष्ठं यलय् च्वंगु होनाचाया रेस्तुराँय् वनाः वय्कःया छ्इ मय्जु शान्ति व्यञ्जनकारयात हनापौ नं लःल्हाना दिल ।

मेमेगु

हलिं नेवाः दबू बेलायत मूकवःपाखें केन्द्रया थी थी ज्याइवःत दुने फुगु ग्वाहालि याना वयाच्वंगु दु । हलिं नेवाः तःमुंज्याय् बेलायतपाखें प्रा. डेविड गेल्नर व डा. उमा प्रधानं थी थी सत्रया सभापतित्व ग्रहण यानादिल धाःसा सुसिमा मानन्धरं गुगल ट्रान्सलेसनय् ब्वति कयादिल, अले मुस्कान श्रेष्ठं हलिं नेवाः न्ह्यसः लिसः कासाय् ब्वति कयादिल ।

संयुक्त श्रेष्ठ
हलिं नेवाः दबू, बेलायत